

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 (เมษายน 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.4 (April 2024)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 27 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 23 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปฐมาภา

นางสาวปฐมาภา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร INNOVATIONS TO PROMOTE MARKETING OF ELECTRIC VEHICLE CONVERSION BUSINESS IN BANGKOK นิรันดร์ วสันติอุปโกคากร, ตระกูล จิตวัฒนากร และเกียรติ บุญโย	1
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน MICROSOFT TEAMS เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 A DEVELOPMENT OF BLENDED LEARNING THROUGH FLIPPED CLASSROOM CONCEPTS USING INQUIRY PROCESS VIA MICROSOFT TEAMS TO ENHANCE SCIENTIFIC LITERACY OF GRADE 8 STUDENTS ธนาวัฒน์ เพียรคำ	13
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ CAUSAL FACTORS INFLUENCING STUDENTS COMPETENCIES ACCORDING TO THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN พีรศักดิ์ แก้วคำลา และจันทร์คม ภูติอริยวัฒน์	24
ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 STRATEGIES FOR DEVELOPING HIGHLY SKILLED WORKERS WITH DUAL VOCATIONAL EDUCATION OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE NORTHEASTERN REGION 1 พนม แสงแก้ว, กฤตติกา แสนโชน และธนกฤต ทูริสุทธิ	38
แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น THE GUIDELINES FOR ORGANIZING ACTIVITIES TO PROMOTE THE LOCAL ART AND CULTURE APPRECIATION ธนพร สายวงศ์ปัญญา และอินทิรา พรหมพันธุ์	49
การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช COMMUNICATION FOR CULTURE BUILDING IN CORPORATE GOOD GOVERNANCE OF THUNG SONG TOWN MANCIPALITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE ปิยดา นวลละออง และวิทยากร ท่อแก้ว	62

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ MODEL FOR DEVELOPING DESIRED CHARACTERISTICS OF CHIANG MAI TECHNICAL COLLEGE STUDENTS ธีรวิธ ยะอุป	75
ประสบการณ์ชีวิตการร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด LIVED EXPERIENCES OF PARTICIPATION IN ONLINE CHANTING PROGRAM IN PEOPLE WITH ADVANCED COLORECTAL CANCER RECEIVING CHEMOTHERAPY แสงเดือน พรหมแก้วงาม, อารยา เจริญกุล, แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, สายไหม ตุ่มวิจิตร และพัชรลิตา ฉัตรวรวิพงศ์	87
สภาพปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิด การกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมกรดูแลสุขภาพและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 SITUATIONS PROBLEM AND GUIDELINES FOR HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT BY APPLING LOVE MODEL WITH SELF-REGULATION CONCEPT TO ENHANCE HEALTH CARE BEHAVIORS AND CRITICAL THINKING OF GRADE 5 STUDENTS สมประสงค์ มณฑลผลิน, สิงหา จันทน์ขาว และเอมอัมมา วัฒนบุรานนท์	100
รูปแบบการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล COMMUNICATION MANAGEMENT MODEL IN MUNICIPAL COUNCIL AFFAIRS มนูญ วิวรรณ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์	113
การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสงขลา MANGROVE RESOURCE MANAGEMENT OF CHA-LAE COMMUNITY PARTICIPATION CHA LAE SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE นุกูล ชื่นพัก, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, ชารพรรษ สัตยารักษ์ และจิรวัฒน์ นนทิการ	123
ทุนทางสังคม: ศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี SOCIAL CAPITAL: COMMUNITY POTENTIAL AFFECTING EMBROIDERY IDENTITIES DEVELOPMENT OF TAI DAM ETHNIC GROUP IN DON MALI VILLAGE, SURATTHANI PROVINCE เมธิรา ไกรนที และปัญญา เทพสิงห์	135
การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมิน การฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 STEAM - BASED LEARNING MANAGEMENT FOR DEVELOPING SCIENTIFIC COMPETENCIES OF SECONDARY STUDENTS MEASURED USING AN ASSESMENT OF SCIENCE LITERACY IN LINE WITH THE PROGRAM FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LAMPANG LAMPHUN AREA 35 สมศักดิ์ ก้าวทอง	149

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการ ประถมศึกษา	163
INSTRUCTION USING ACTIVITY-BASED LEARNING ON CRITICAL THINKING ABILITIES AND LEARNING ACHIEVEMENT OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BACHELOR OF EDUCATION IN THE FIELD OF ELEMENTARY EDUCATION	
จันทร์ดา พัทธสาลี และนุรอาซีกัน ยีสมัน	
ผลกระทบของการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลางต่อราคาคริปโต ในช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566	177
THE IMPACT OF FEDERAL OPEN MARKET COMMITTEE MEETING TOWARD CRYPTO PRICES DURING 2021 TO 2023	
เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล	
ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ต่อความฉลาดทาง อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล	187
EFFECTS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ENHANCEMENT PROGRAMME USING INTERACTIVE MULTIMEDIA ON EMOTIONAL INTELLIGENCE AMONG NURSING STUDENTS	
อริญญา อินสอน, มัลลิกา มาตระกูล และพรทิพย์ สารีโส	
การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัด สมุทรสาคร	197
THE DEVELOPMENT OF WEB APPLICATION PROTOTYPE FOR MANAGEMENT OF CINERARIUM FOR OM NOI TEMPLE, SAMUT SAKHON PROVINCE	
วิรัช สวัสดิ์กิจไพโรจน์, ปวีณา ชัยวนารมย์ และวัลลภ อรุณธรรมนาถ	
ลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา	210
THE LINGUAL CHARACTERS FROM THE PLACE NAME SIGNS IN CHIANG MAI PROVINCE RELATED IN THE LANGUAGE LANDSCAPE	
ปริญญญา บุญมาเลิศ และปฐม หงษ์สุวรรณ	
การประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือสำหรับการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลัง ส่วนล่าง	221
THE MODIFIED NORTHERN THAI CLASSICAL DANCE PERFORMANCE FOR LOW BACK PAIN ELDERLY EXERCISES	
กชกร ชูวิวัฒน์ธนกุล, ปิยวดี มากพา และสันทณี เครือขอนแก่น	
ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	234
STRATEGIES FOR PUBLIC SPACE MANAGEMENT OF THE UPPER NORTHEASTERN REGION 1	
อดุลย์เดช อำนาจดีแจ่มใส, ธนภฤต ทวีสุทธิ และภฤตติกา แสนโกชน	
การเข้าสู่วาระนโยบาย: การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ	246
AGENDA SETTING: LONG-TERM CARE FOR THE ELDERLY	
สุธิดา แจ่มประจักษ์	

สารบัญ (ต่อ)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์	257
SUBSTANCE STUDIES IN THE SANGHA COUNCIL OF RATTANAKOSIN PERIOD ACTS พระมหาภราดร สุวรรณรัตน์, พีระพล อ่อนลำเนา, อุดลย์ คนแรง, เกรียงศักดิ์ พลอยแสง และเชน นคร	
ผลกระทบจากเครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนชาวไทย	268
THE IMPACT OF TECHNOLOGICAL TOOLS ON THE ENGLISH WRITING PROCESS FOR THAI LEARNERS วาลีย์ อะฮ์ลิยัตกาวา, อภิรัตน์ ธรรมวาโร, รลิตา รัตนา และอภิญา มาโนชญ์ภิญโญ	
อิทธิพลปรัชญาซูฟีในการสร้างสรรค์ลักษณะทางดนตรีและรูปแบบนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมา	281
THE INFLUENCE OF SUFISM PHILOSOPHY IN CREATING MUSICAL STYLES AND DANCING FORMS FOR SEMA RITUAL ปริญญา ปานนพภา, สุรศักดิ์ จำนงค์สาร และวีระ พันธุ์เชื้อ	
จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย	296
AUDITOR'S CODE OF ETHICS INFLUENCES THE AUDIT QUALITY OF THE CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANT จุฬาลิณี ธีวเจริญฤทธิกุล และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธุ์	
หมัดมวยและมนตรา: หลวงพ่อคุณ ปริสสุโธกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยจากครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงทศวรรษ 2550	310
FISTS AND MAGIC: LUANG PHO KHUN PARISUTTHO AND PROFESSIONAL BOXING IN THAILAND FROM THE MID-1990S TO 2000S อภิเชษฐ กาญจนดิษฐ์	
การยกระดับการแปรรูปกล้วยน้ำว้าและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างรายได้ของชุมชนกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น	322
ENHANCING BANANA PROCESSING AND CREATING ADDED VALUE THROUGH INNOVATION EXPANSION AND TECHNOLOGY TO GENERATE INCOME FOR THE COMMUNITY OF CHUM PHAE BANANA PROCESSING GROUP, CHUM PHAE DISTRICT, KHON KHAN PROVINCE เครือวัลย์ มาลาศรี	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	332

นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลง
ในกรุงเทพมหานคร*

INNOVATIONS TO PROMOTE MARKETING OF ELECTRIC VEHICLE CONVERSION
BUSINESS IN BANGKOK

นิรันดร์ วสันติอุปกาศกร*, ตระกูล จิตวัฒนากร, เกียรติ บุญโย

Nirun Vasantiaupapokagorn*, Trakul Chitwattanakorn, Kiat Bunyapo

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Art, North Bangkok University, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: nirun.vasan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการข้อมูลการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลง 2) ศึกษานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง ผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ดัดแปลง ผู้ใช้รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร บุคลากรจากการไฟฟ้าและจากสถาบันยานยนต์รวมทั้งนักวิชาการด้านการตลาด จำนวน 8 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ใช้รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 323 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการข้อมูลด้านการตลาดรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงของผู้ใช้รถยนต์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลง ขาดการดำเนินการด้านการตลาดที่ชัดเจน และยังขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายธุรกิจอย่างจริงจัง และยังคงทำการตลาดโดยไม่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สภาพปัญหาที่พบ คือ ปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างการรับรู้ ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับสมรรถนะของรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง และความต้องการด้านการตลาด พบว่า มีความต้องการข้อมูลด้านราคา ช่องทางจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ และด้านสถานที่ดัดแปลงทุกด้านในระดับมากที่สุด 2) ผลการศึกษานวัตกรรมส่งเสริมการตลาด พบว่า คือนวัตกรรมส่งเสริมการตลาด ได้แก่ นวัตกรรมการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านช่องทางเฟสบุ๊กแฟนเพจแบบเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง

คำสำคัญ: นวัตกรรมส่งเสริมการตลาด, การตลาดออนไลน์, รถยนต์ไฟฟ้า, ธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลง, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were to study; 1) The current, condition problems and marketing promotion needs of the electric vehicle conversion business. 2) Innovation of

promotion the electric vehicle conversion business. This was mixed method research. To collected qualitative data from 8 people, include business operators of electric cars conversion manufacturer and distributor of modified equipment car users in Bangkok Personnel from the Electricity Authority and the Automotive Institute including marketing academics and used purposive sampling, and collected quantitative data from 323 car user through simply random sampling. Using in-depth interviews and questionnaires and evaluation form. Qualitative data was analyzed by content analysis and descriptive analysis method. Quantitative data were analyzed by mode, percentage, mean, standard deviation. The results showed; 1) The current situation of vehicle conversion business lack of clear marketing actions and lack of integration into a serious network. The problem encountered is the problem of disseminating information to create awareness about modified electric cars and marketing needs, it was found that there was a need for price information Distribution channel Product/Service, and the modified location in a highest level. 2) Results of the development of marketing promotion innovations, it was found to be an innovation in communication through Facebook fan pages, and a network of stakeholders in the business group. As for the results of the evaluation of marketing innovations, it was found that they were appropriate and feasible for use at a high level.

Keywords: Marketing Promotion Innovation, Online Marketing, Electric Vehicles, Electric Vehicle Business, Bangkok

บทนำ

อุตสาหกรรมรถยนต์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยมาเป็นระยะเวลานาน ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก อาทิ ธุรกิจผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ธุรกิจศูนย์บริการซ่อมบำรุง และเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมรถยนต์มีส่วนสำคัญทั้งในด้านการลงทุน การสร้างมูลค่าเพิ่ม การจ้างงานและการพัฒนาด้านเทคโนโลยี รวมถึงสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยและคนไทยเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลากว่า 60 ปีที่ผ่านมา โดยปัจจุบันอุตสาหกรรมรถยนต์กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน (Pass Through) จากรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine: ICE) ซึ่งใช้เชื้อเพลิงน้ำมันไปสู่รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) อีกทั้งในปัจจุบันบริษัทผู้ผลิตรถยนต์หลายบริษัทได้ทำการคิดค้นและเร่งพัฒนารถยนต์ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าเพื่อช่วยลดมลพิษที่เกิดจากการใช้พลังงานน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คนในสังคม ดังนั้น รถยนต์พลังงานไฟฟ้าจึงกลายเป็นนวัตกรรมและกลายเป็นทางเลือกใหม่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นอย่างมากในหลายประเทศ และประเทศไทยซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นฐานการผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อรองรับเทคโนโลยีและปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้เท่าทันกระแสโลกของอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าเช่นกัน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน, 2561) รวมทั้งยังต้องปรับตัวเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจรถยนต์ด้วยเช่นกัน

ในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมายอดขายรถยนต์ไฟฟ้าทั่วโลก ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนจากแบตเตอรี่ล้วน (Battery EV: BEV) และรถยนต์ไฟฟ้าแบบปลั๊กอินไฮบริด (Plug-in Hybrid EV: PHEV) มียอดขายเกิน 2 ล้านคันเป็นครั้งแรก และในปี ค.ศ. 2018 ได้มียอดขายเพิ่มขึ้นเป็น 2.3 ล้านคันในปี ค.ศ. 2019 และจำหน่ายเพิ่มขึ้นเป็น 3.2 ล้านคันในปี ค.ศ. 2020 คิดเป็นการขยายตัวถึงร้อยละ 43.00 หรือเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าตัวภายในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่สถานการณ์ธุรกิจรถยนต์พลังงานเชื้อเพลิงน้ำมันโดยรวมกลับมียอดจำหน่ายลดลงเป็นปีที่ 3 ติดต่อกัน ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากการรับรู้ถึงประโยชน์ของรถยนต์ไฟฟ้าทั้งในเรื่องความ

ประหยัดค่าเชื้อเพลิง ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแรงจูงใจและมาตรการจากภาครัฐ ทำให้หน่วยงานหลายแห่งมีความคิดเห็นตรงกันว่า โลกกำลังเข้าสู่ “ทศวรรษแห่งการปฏิวัติ EV” (EV Revolution) ระหว่างปี ค.ศ. 2020 - 2029 (KKP Research, 2021) ซึ่งประเมินว่ายอดขาย EV ทั่วโลกอาจเพิ่มสูงขึ้นถึง 14 ล้านคันในปี ค.ศ. 2025 ขณะที่ความต้องการใช้น้ำมันของโลกจะเริ่มลดลงเป็นการถาวรหลังราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงระดับ 103 ดอลลาร์เรลต่อวัน และเป็นที่คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2027 ปริมาณความต้องการน้ำมันของรถยนต์สันดาปภายใน (ICE) จะเริ่มลดลงและถูกแทนที่ด้วยรถยนต์ไฟฟ้า (EV) นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาของสถาบันยานยนต์กล่าวว่า ธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าว่ายังมีโอกาสเติบโตได้ (สถาบันยานยนต์, 2564) ในขณะที่ อนุสรณ์ ธรรมใจ กล่าวว่า รถยนต์ไฟฟ้าอาจไม่ประสบความสำเร็จในตลาดรถยนต์ในประเทศไทยหากไม่ได้รับการสนับสนุนด้วยมาตรการพิเศษจากภาครัฐ ถึงแม้ราคาไฟฟ้าจะต่ำกว่าราคาน้ำมัน แต่เนื่องจากแบตเตอรี่ยังมีอายุการใช้งานเพียง 8 ปี ส่งผลให้ราคาขายรถยนต์ไฟฟ้าในตลาดมือสองตกลงอย่างมาก (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2559) อีกทั้งจากการสัมภาษณ์รองผู้ว่าการการไฟฟ้านครหลวง พบว่า มีข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่ง นั่นคือ มาตรการการอุดหนุนเงินจากภาครัฐเพื่อซื้อรถไฟฟ้าอาจจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งจะส่งผลให้รถยนต์พลังงานไฟฟ้ามีราคาแพงขึ้น ดังนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้รถที่ต้องการใช้รถยนต์ไฟฟ้าแต่ยังไม่มีกำลังซื้อ จึงทำให้เกิดกลุ่มบริษัทที่รับผลิตและดัดแปลงรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในให้กลายเป็นรถยนต์ไฟฟ้าซึ่ง ปริพัตร บวรณสิน กล่าวว่า ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทยมีโอกาสเติบโตได้ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายจำกัดอายุการใช้งานรถยนต์ โดยรถยนต์ที่ผ่านการตรวจสอบและหากผลการตรวจสอบ พบว่า มีความปลอดภัยจะสามารถต่อทะเบียนได้ ทำให้สามารถนำมาใช้ในการดัดแปลงและสามารถใช้งานได้ต่อไป (ปริพัตร บวรณสิน, 2565)

นอกจากนี้แล้วผู้ใช้รถยนต์เติมน้ำมันคันเดิมยังไม่เกิดแรงจูงใจให้เปลี่ยนมาใช้รถคันใหม่ที่เป็นรถไฟฟ้า และถึงแม้ว่าในปัจจุบันราคารถยนต์ไฟฟ้าสำเร็จรูปจะมีราคาลดลง แต่ก็ยังคงเป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่ยังไม่เป็น ที่รู้จักจึงทำให้ผู้บริโภคไม่มั่นใจในคุณภาพ ซึ่งข้อมูลดังที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยการสื่อสารการตลาดเพื่อสร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า หรือ รถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงยังคงขาดประสิทธิภาพ โดยที่ผลการวิจัยของ ธนดล ชินอรุณมังกกร พบว่า การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงในเรื่องของการซ่อมบำรุงของรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่เพียงในระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้การสื่อสารการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าและรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงอย่างชัดเจน (ธนดล ชินอรุณมังกกร, 2563) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกรียงไกร เตชกานนท์ และคณะ พบว่า การผลิตรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในเชิงพาณิชย์จำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อส่งเสริมการตลาด และเมื่อทำการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด พบว่า การตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง ประกอบด้วยปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ ปัญหาด้านราคา ปัญหาด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาดโดยเฉพาะในด้านการสื่อสาร (เกรียงไกร เตชกานนท์ และคณะ, 2562)

จากสภาพปัญหาด้านการตลาดที่กล่าวมา อีกทั้งธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทยยังเป็นธุรกิจใหม่ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ใช้รถยนต์ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านการตลาดได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย โดยผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนางานด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงให้เติบโตทั้งในยอดขายเพื่อส่งผลต่อเศรษฐกิจประเทศในภาพรวมต่อไป และยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการตัดสินใจดัดแปลงรถยนต์ผู้ใช้รถยนต์ และในมุมมองของผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นข้อมูลในการนำมาประเมินธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 8 คน ได้แก่ เจ้าของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงและเครือข่าย จำนวน 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นเจ้าของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงและเครือข่ายผู้ผลิตอุปกรณ์ติดตั้ง มีประสบการณ์ของบริษัท ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงไม่น้อยกว่า 5 ปี พนักงานฝ่ายขายหรือฝ่ายการตลาดของบริษัทจำหน่ายรถยนต์ จำนวน 4 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การขาย หรือการตลาดไม่น้อยกว่า 5 ปี และบุคลากรจากการไฟฟ้า จำนวน 2 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับยานยนต์ไฟฟ้าซึ่งมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 323 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากสูตรคำนวณของ Cochran, W. G. ซึ่งเป็นสูตรที่ใช้ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Cochran, W. G., 1953) จากนั้นใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) ส่วนกลุ่มเป้าหมายในการระดมความคิดเห็นจำนวน 10 คน ตามแนวคิดของ Wilson, C. พบว่า จำนวนผู้ระดมความคิดเห็นที่เหมาะสมควรอยู่ประมาณไม่เกิน 10 คน (Wilson, C., 2013) จากนั้นใช้การเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจรับดัดแปลงรถยนต์ใช้พลังงานน้ำมันเป็นรถยนต์ใช้พลังงานไฟฟ้าที่ดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี เครือข่ายผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ติดตั้งระบบรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงจำนวน 5 คน ที่ดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี บุคลากรจากสถาบันยานยนต์จำนวน 2 คน ที่ดูแลรับผิดชอบโครงการรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง บุคลากรจากการไฟฟ้าจำนวน 2 คน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานีอัดประจุไฟฟ้าให้กับรถยนต์ไฟฟ้าที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และเครือข่ายผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ติดตั้งรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงจำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์การทำธุรกิจไม่น้อยกว่า 5 ปี และกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน Outcome คือ ผู้ใช้รถยนต์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 30 คน โดยยึดการคำนวณขนาดกลุ่มตามแนวคิดของ Burns, N. & Grove, S. K. พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กที่สุดที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ผลทางสถิติ (Burns, N. & Grove, S. K., 2005) และการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลดำเนินการโดยไม่เปิดเผยชื่อจริงนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน ตามข้อกำหนดในหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัย (IRB) มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพเลขที่ LA5/2565 ลงวันที่ 4 ธ.ค. 2565

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามเกี่ยวกับนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยทุกเครื่องมือจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทดสอบความตรงของเครื่องมือ โดยกำหนด IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ส่วนผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม แบบประเมินนวัตกรรม และแบบประเมินระดับการรับรู้ข้อมูลด้านการตลาดจากการเปิดรับนวัตกรรมการตลาดฯ ทั้งฉบับเท่ากับ .890 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการสัมภาษณ์และการแจกแบบสอบถาม แบบประเมินนวัตกรรม และแบบประเมินระดับการรับรู้ข้อมูลด้านการตลาดจากการเปิดรับนวัตกรรมการตลาดฯ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการ

พรรณนาเชิงวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์ผลต่างระดับนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร พบว่า ยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังและขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายอย่างจริงจัง จึงทำให้ไม่มีช่องทางสื่อสารการตลาดหรือข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงที่เป็นช่องทางส่วนกลาง และกลายเป็นการทำการตลาดแบบปัจเจก แต่อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่าโอกาสของการเติบโตของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงยังคงมีแนวโน้มที่ดี หากมีการร่วมมือกันทำการตลาดอย่างจริงจัง ส่วนสภาพปัญหาด้านการตลาดที่สำคัญของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง คือ ปัญหาด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างการรับรู้และนำไปสู่ความเชื่อมั่นของผู้ใช้รถยนต์ที่มีต่อสมรรถนะของรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงซึ่งอาจต้องใช้ผู้นำทางความคิด หรือผู้มีชื่อเสียงมาเป็นผู้นำเสนอข้อมูลดังกล่าวผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และช่องทางการรับรู้ข้อมูลด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลด้านการตลาดของรถ EV Conversion ผ่านช่องทางเฟสบุ๊ก/แฟนเพจ คิดเป็นร้อยละ 57.90 รองลงมา คือ เว็บไซต์เกี่ยวกับรถยนต์ คิดเป็นร้อยละ 17.30 และจำนวนน้อยที่สุด คือ การเปิดรับข้อมูลผ่านช่องทางอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.90 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สามารถได้รับประโยชน์หากมีแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถ EV Conversion ส่วนความต้องการการส่งเสริมการตลาดมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการการตลาดของผู้ใช้รถยนต์ (323 คน)

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความ
ผลิตภัณฑ์/บริการ	4.08	.898	มาก
ราคา	4.18	.867	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	4.18	.831	มาก
การส่งเสริมการตลาด	4.01	.783	มาก
พนักงานขาย/บุคลากร	4.05	.817	มาก
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.94	.811	มาก
กระบวนการจัดการ	4.03	.802	มาก
รวม	4.07	.829	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการการตลาดของผู้ใช้รถยนต์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = .829) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ราคา และช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = .867) และ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = .831) รองลงมา คือ ผลิตภัณฑ์/บริการ ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = .898) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = .811) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความความต้องการด้านการตลาดจำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig.
ชาย	218	4.12	.490	2.126	.002
หญิง	105	3.98	.667		

p-value = .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ใช้รถยนต์เพศชายและเพศหญิงมีความต้องการการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความความต้องการด้านการตลาดจำแนกตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.961	4	1.240	4.159	.003
ภายในกลุ่ม	94.834	318	.298		
รวม	99.795	322			

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า $F = 4.159$ สูงกว่าระดับวิกฤติ ค่า $\text{Sig.} = .003$ แสดงว่า ผู้ใช้รถยนต์เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุอย่างน้อย 1 คู่ มีความต้องการการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของกลุ่มอายุ

(I) อายุ	(J) อายุ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
น้อยกว่า 25 ปี	26 - 35 ปี	-.19516	.14621	.776
	36 - 45 ปี	-.42174	.14075	.064
	46 - 55 ปี	-.35708	.13972	.166
	มากกว่า 55 ปี	-.47700*	.15011	.041*

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ส่วนผู้ใช้รถยนต์ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี มีความต้องการการตลาดแตกต่างจากกลุ่มอายุมากกว่า 55 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความความต้องการด้านการตลาดจำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.302	2	1.151	3.778	.024
ภายในกลุ่ม	97.493	320	.305		
รวม	99.795	322			

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า $F = 3.778$ สูงกว่าระดับวิกฤติ ค่า $\text{Sig.} = .024$ แสดงว่า ผู้ใช้รถยนต์เมื่อจำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษา อย่างน้อย 1 คู่ มีความต้องการการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของกลุ่มระดับการศึกษา

(I) การศึกษา	(J) การศึกษา	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
ปริญญาตรี	ต่ำกว่าปริญญาตรี	.00425	.08025	.999
	สูงกว่าปริญญาตรี	-.18400*	.07141	.037*

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ใช้รถยนต์ในกลุ่มปริญาตรี มีความต้องการด้านการตลาดแตกต่างจากกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบความความต้องการด้านการตลาดจำแนกตามสถานภาพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.100	4	.275	.886	.472
ภายในกลุ่ม	98.695	318	.310		
รวม	99.795	322			

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่า $F = 6.634$ สูงกว่าระดับวิกฤติ ค่า $\text{Sig.} = .002$ แสดงว่า ผู้ใช้รถยนต์เมื่อจำแนกตามสถานภาพ มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความต้องการการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ตามสถานภาพ

(I) สถานภาพ	(J) สถานภาพ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
โสด	สมรส	-.22706*	.06295	.002*
	หย่าร้าง	-.05676	.14077	.922

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ใช้รถยนต์ในกลุ่มที่มีสถานภาพโสดมีความต้องการการตลาดแตกต่างจากกลุ่มที่มีสถานภาพสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบความความต้องการด้านการตลาดจำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	7.436	4	1.859	6.401	.000
ภายในกลุ่ม	92.359	318	.290		
รวม	99.795	322			

$p\text{-value} = .05$

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่า $F = 6.401$ สูงกว่าระดับวิกฤติ ค่า $\text{Sig.} = .000$ แสดงว่า ผู้ใช้รถยนต์เมื่อจำแนกตามกลุ่มรายได้มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความต้องการการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบรายคู่จำแนกตามกลุ่มรายได้

(I) รายได้	(J) รายได้	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
น้อยกว่า 15,000 บาท	15,001 - 25,000 บาท	-.38894*	.11935	.033*
	25,001 - 35,000 บาท	-.47798*	.12511	.006**
	35,001 - 45,000 บาท	-.52702**	.13499	.005**
	มากกว่า 45,000 บาท	-.54779**	.11244	.000**

$p\text{-value} = .05^* \quad p\text{-value} = .01^{**}$

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ใช้รถยนต์ในกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาท มีความต้องการการตลาดแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 15,001 - 25,000 บาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาทมีความต้องการการตลาดแตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้ 25,001 - 35,000 บาท และ 35,001 - 45,000 บาท และมากกว่า 45,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานครจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า นวัตกรรมส่งเสริมการตลาด คือ นวัตกรรมการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ด้วย การสร้างเฟสบุ๊กแฟนเพจของส่วนกลางหรือของเครือข่ายธุรกิจรถไฟฟ้าดัดแปลงซึ่งเป็นพื้นที่และช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในทุกมิติ และเป็นช่องทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างการรับรู้แบบเชิงรุกด้วยการให้ข้อมูลอย่างรอบด้านและต่อเนื่องผ่านสื่อบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงและบุคคลผู้มีชื่อเสียงที่เป็นผู้ใช้รถยนต์ในหลากหลายวงการ รวมทั้งมีการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอโดยจะมีภาพประกอบทั้งแบบภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวหรือวิดีโอ และการตอบคำถามผู้ใช้รถยนต์ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วซึ่งจะเป็นการตอบโดยตรงจากบุคคลและการตอบแบบอัตโนมัติผ่านระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสำรวจความต้องการด้านการตลาดสามารถกำหนดโครงสร้างของเนื้อหาหรือข้อมูลในเฟสบุ๊กแฟนเพจของเครือข่ายฯ ได้ ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของอุปกรณ์ติดตั้งในการดัดแปลงรถยนต์พลังงานเชื้อเพลิงน้ำมันเป็นรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง อาทิ มอเตอร์ แบตเตอรี่ ฯลฯ 2) ข้อมูลด้านราคาทั้งราคาค่าอุปกรณ์และค่าบริการติดตั้ง ค่าซ่อมบำรุง 3) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ดัดแปลง 4) ข้อมูลเกี่ยวกับวิศวกรและระยะเวลาการดัดแปลง 5) ข้อมูลเกี่ยวกับรุ่นและปีของรถที่สามารถนำมาดัดแปลง และ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยนำนวัตกรรมไปทำการยืนยันกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน พบว่า นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานครได้รับการยืนยันโดยมีผลประเมินดังปรากฏในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการประเมินนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร (n = 10)

ประเด็นในการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. ความเหมาะสม	4.56	.529	มากที่สุด
2. ความเป็นไปได้	4.80	.463	มากที่สุด
3. ความเป็นประโยชน์	4.65	.540	มากที่สุด
4. ความถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.55	.451	มากที่สุด
รวม	4.64	.496	มากที่สุด

จากตารางที่ 11 พบว่า ผลการประเมินนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = .496) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = .463) มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = .540) และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = .529) รวมทั้งมีความถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = .451)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัจจุบันด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานคร พบว่า ยังขาดการดำเนินการด้านการตลาดที่ชัดเจน และขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายอย่างจริงจัง และยังคงเป็นการทำการตลาดแบบปัจเจก จึงทำให้ไม่มีช่องทางสื่อสารการตลาดหรือข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงที่เป็นช่องทางส่วนกลางของเครือข่ายฯ ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่าโอกาสของการเติบโตของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงยังคงมีแนวโน้มที่ดีหากมีการร่วมมือกันทำการตลาดอย่างจริงจังของกลุ่มธุรกิจผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงและผู้ผลิตอุปกรณ์ดัดแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Weiller, C., et al. พบว่า โมเดลสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า คือ กลยุทธ์ความร่วมมือภายในระบบนิเวศในธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า (Weiller, C., et al., 2015) และยังสอดคล้องกับ HALL, S. พบว่า โมเดลธุรกิจใหม่ต้องสามารถเชื่อมโยงสามสิ่งที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์ ระบบพลังงานและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการขนส่ง ซึ่งเรียกว่า ‘การเชื่อมโยงทางนวัตกรรม’ ที่ซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ การบริการและสินค้าถูกนำเสนอผ่านพันธมิตรใหม่ทางการค้าระหว่างเมือง (HALL, S., 2017) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการประสานความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเป็นกระบวนการสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยกรุงศรี พบว่า ในอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าการร่วมมือกับผู้ประกอบการรายอื่นทั้งในและนอกอุตสาหกรรมช่วยให้สามารถแข่งขันต่อไปได้ (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2565) และยังตรงกับ Kong, D. Y. & Bi, X. H. พบว่า การแพร่กระจายหรือการเติบโตของธุรกิจยานพาหนะไฟฟ้า (EV) นอกจากการพัฒนาเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมและรูปแบบธุรกิจที่ซับซ้อนด้วยเช่นกัน (Kong, D. Y. & Bi, X. H., 2014)

ส่วนสภาพปัญหาด้านการตลาดที่สำคัญของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง คือ ปัญหาด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างการรับรู้เพื่อนำไปสู่ความเชื่อมั่นของผู้ใช้รถยนต์ที่มีต่อสมรรถนะของรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประติ สุวรรณปักษิณ พบว่า การสนับสนุนอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าที่จะทำให้เกิดการใช้รถยนต์ไฟฟ้าอย่างแพร่หลายในประเทศไทยต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีและมีความชัดเจนในด้านข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ (ประติ สุวรรณปักษิณ, 2563) และยังสอดคล้องกับ Zhu, C., et al. พบว่า อุปสรรคต่อการยอมรับรถยนต์ไฟฟ้าของผู้ใช้รถยนต์ส่วนหนึ่ง คือ การขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ไฟฟ้า (Zhu, C., et al., 2016) ในขณะที่ผลการศึกษาความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง พบว่า มีความต้องการข้อมูลด้านราคา และช่องทางการจัดจำหน่ายในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อมูลการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์/บริการ และข้อมูลด้านการตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือสถานที่ในการประกอบการดัดแปลงรถยนต์ฯ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zhu, C., et al. เช่นกัน ซึ่งพบว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านราคาและค่าซ่อมบำรุงของรถยนต์ไฟฟ้ามีความสำคัญต่อธุรกิจ (Zhu, C., et al., 2016) ซึ่งสอดคล้องกับ Zhang, J. & Wang, R. พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในปัจจุบันของรถยนต์พลังงานใหม่ของบริษัท SL ได้แก่ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย กลยุทธ์การกำหนดราคา และกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าการรับรู้ด้านราคา และข้อมูลผลิตภัณฑ์/บริการ ส่งผลให้ผู้บริโภคสามารถประเมินและตัดสินใจเกี่ยวกับการนำรถยนต์ที่มีอยู่ไปทำการดัดแปลงเป็นรถยนต์ไฟฟ้า (Zhang, J. & Wang, R., 2019)

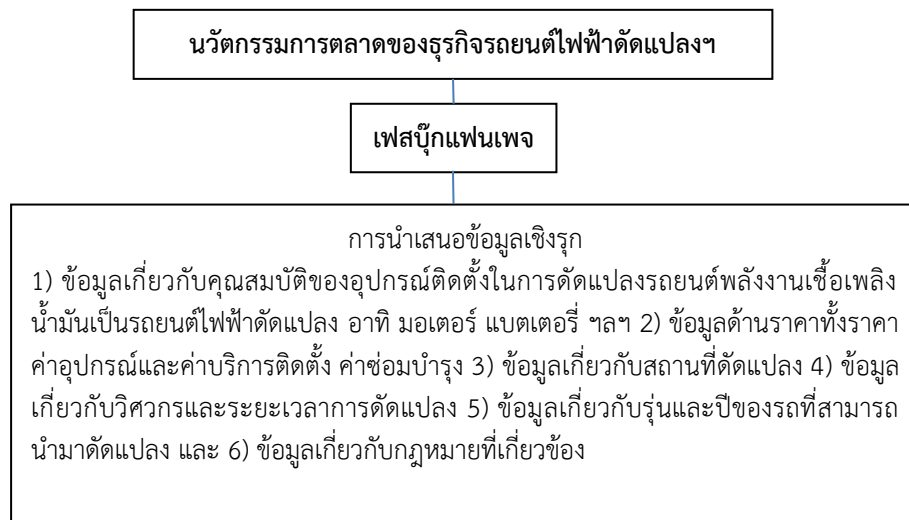
2. ผลการศึกษานวัตกรรมการตลาดของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานครจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า นวัตกรรมส่งเสริมการตลาด คือ นวัตกรรมการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการสร้าง เฟสบุ๊กแฟนเพจของส่วนกลางหรือของเครือข่ายธุรกิจรถไฟฟ้าดัดแปลง ซึ่งเป็นพื้นที่และช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในทุกมิติ และเป็นช่องทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจรถยนต์

ไฟฟ้าดัดแปลง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างการรับรู้แบบเชิงรุกด้วยการให้ข้อมูลอย่างรอบด้านและต่อเนื่องผ่านสื่อ บุคคลบนช่องทางเฟสบุ๊กแฟนเพจที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับ ธนวิทย์ พุทธิสมบัติ พบว่า การโปรโมทร้านโดยมี รถยนต์ของทางร้านที่ทำการดัดแปลงให้ลูกค้าได้ทดลองขับและทดสอบประสิทธิภาพการใช้งาน รวมถึงเชิญช่างที่มีความเชี่ยวชาญในอู่ต่าง ๆ มาทดลองเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำลูกค้าอื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งการสร้างเว็บไซต์และ โซเชียลมีเดียในการโปรโมทสินค้า/บริการเป็นนวัตกรรมการตลาดที่มีประสิทธิภาพ (ธนวิทย์ พุทธิสมบัติ, 2562) และสอดคล้องกับ Vergis, S. พบว่า นวัตกรรมการตลาดของตลาดรถยนต์ไฟฟ้าของนอร์เวย์ คือ กระบวนการในการเครือข่ายที่นำไปสู่การยอมรับรถยนต์ไฟฟ้า รวมทั้งรวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการใช้งานผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลายทั้งสื่อดั้งเดิม และสื่อออนไลน์ (Vergis, S., 2014) และผลการประเมินนวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของ ธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดรวมทั้งมีความถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สอดคล้องกับ Zhang, J. & Wang, R. พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดปัจจุบันของรถยนต์พลังงานใหม่ของบริษัท SL ได้รับการวิเคราะห์ เพื่อให้ เข้าใจถึงข้อบกพร่องในด้านกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย กลยุทธ์การกำหนดราคา และกล ยุทธ์การส่งเสริมการขาย มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้มากที่สุด (Zhang, J. & Wang, R., 2019)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ใช้รถยนต์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีความต้องการข้อมูลด้านการตลาดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ สอดคล้องกับ พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์ พบว่า ผู้บริโภควัยทำงานใน กรุงเทพมหานครที่มีอาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อรถยนต์แตกต่างกัน (พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติ วัฒน์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ พบว่า นวัตกรรมส่งเสริมการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงฯ เป็นการดำเนินกิจกรรม การตลาดภายใต้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการสร้างเฟส บุ๊กแฟนเพจ ของส่วนกลางหรือของเครือข่ายธุรกิจรถไฟฟ้าดัดแปลง ซึ่งจะกลายเป็นพื้นที่และช่องทางในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในทุกมิติ และเป็นช่องทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจ รถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นแบบเชิงรุก ด้วยการให้ข้อมูลอย่างรอบ ด้านและต่อเนื่องผ่านสื่อบุคคลบนช่องทางเฟสบุ๊กแฟนเพจที่สร้างขึ้นโดยโครงสร้างของเนื้อหาหรือข้อมูลในเฟสบุ๊ กแฟนเพจของเครือข่ายฯ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบนวัตกรรมการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงฯ

สรุปและข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการตลาดของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงฯ ต้องมีคุณลักษณะหรือรูปแบบการดำเนินกิจกรรมด้านการสื่อสารการตลาดแบบเชิงรุกจากเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจ อาทิ ผู้ประกอบการรับจ้างดัดแปลง ผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ดัดแปลง ฯลฯ โดยมุ่งเน้นการสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะ ความคุ้มค่าของรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง ซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นจากผู้บริโภคในที่สุด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ผู้ประกอบการธุรกิจรับดัดแปลงรถยนต์ไฟฟ้าและผู้ผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ติดตั้งฯ สามารถนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาการตลาดได้ในหลายมิติ ทั้งในมิติด้านผลิตภัณฑ์/บริการ มิติของการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น และการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในพื้นที่อื่นที่นอกเหนือจากพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งควรใช้วิธีการพัฒนาโมเดลและทำการยืนยันโมเดลดังกล่าวด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ซึ่งจะทำให้นวัตกรรมการตลาดมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เตชกานนท์ และคณะ. (2562). ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สาขาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ร่วมกับสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนดล ชินอรุณมังกร. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลระบบไฟฟ้า (EV). ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนวินท์ พุทธิสมบัติ. (2562). แผนธุรกิจบริการดัดแปลงรถยนต์พลังงานไฟฟ้า. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประติ สุวรรณปักฉิม. (2563). รูปแบบการพัฒนาการบูรณาการนโยบายภาครัฐเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าที่ยั่งยืนของประเทศไทย. RMUTT Global Business and Economics Review, 16(2), 155-169.
- ปริพัตร บุรณสิน. (2565). อุตสาหกรรม EV conversion ต้องแจ้งเกิดในไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2567 จาก <https://www.busandtruckmedia.com/33416/>

- พิทยาภรณ์ วงษ์กิตติวัฒน์. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภควัยทำงานใน กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2565). รถยนต์ไฟฟ้า: ความต้องการและโอกาสที่กำลังมาถึง. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2567 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ev-survey>.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2561). โครงการเติบโตทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารออมสิน.
- สถาบันยานยนต์. (2564). สรุปอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยปี 2563 และแนวโน้มปี 2564 Press Release. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยานยนต์.
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2559). พลวัตเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2567 จาก <http://www.dft.go.th>
- Burns, N. & Grove, S. K. (2005). The Practice of Nursing Research: Conduct, Critique and Utilization (5th Edition). Elsevier Saunders: Missouri.
- Cochran, W. G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons.
- HALL, S. (2017). Business model innovation for electric vehicle futures West Yorkshire. England: University of Leeds.
- KKP Research. (2021). When the automotive industry changes to E V, why is Thailand disadvantaged by competitors? Retrieved December 24, 2023, from <https://advicecenter.kkpf.com/th/moneylifestyle/money/economic-trend/thai-automotive-industry-analysis>.
- Kong, D. Y. & Bi, X. H. (2014). Impact of Social Network and Business Model on Innovation Diffusion of Electric Vehicles in China. Hindawi Publishing Corporation Mathematical Problems in Engineering, 5(1), 1-7.
- Vergis, S. (2014). The Norwegian Electric Vehicle Market: A Technological Innovation Systems Analysis. Institute of Transportation Studies: University of California, Davis.
- Weiller, C., et al. (2015). Competing and Co-existing Business Models for Electric Vehicles: Lessons from International Case Studies. International Journal of Automotive Technology and Management, 15(2), 126-134.
- Wilson, C. (2013). Brainstorming and Beyond A User-Centered Design Method. United Kingdom: Elsevier Inc.
- Zhang, J. & Wang, R. (2019). Research on the Marketing Strategy of New Energy Vehicles in SL Company. American Journal of Industrial and Business Management, 9(2), 306-314.
- Zhu, C., et al. (2016). Stratification of archaeal membrane lipids in the ocean and implications for adaptation and chemotaxonomy of planktonic archaea. Environmental Microbiology, 18(12), 4324-4336.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน
ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน MICROSOFT TEAMS
เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*
A DEVELOPMENT OF BLENDED LEARNING THROUGH FLIPPED CLASSROOM
CONCEPTS USING INQUIRY PROCESS VIA MICROSOFT TEAMS TO ENHANCE
SCIENTIFIC LITERACY OF GRADE 8 STUDENTS

ธนาวัฒน์ เพียรคำ

Thanalawan Peakha

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: chusri_science@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft Teams และ 2) ศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบโดยเปรียบเทียบการรู้วิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบบวัดการรู้วิทยาศาสตร์ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีหลักการดังนี้ 1.1) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 1.2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 สืบค้นสืบค้นผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยน แบ่งปัน ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านความเหมาะสมผลเชิงทฤษฎี มีค่าเฉลี่ยรายข้อทุกข้อ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 ความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยรายข้อ 4.33 - 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 - 0.58 และค่าความสอดคล้องของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยรายข้อ 4.67 - 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 - 0.58 และ 2) หลังจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนักเรียนมีการรู้วิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนร้อยละ 88.15 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ห้องเรียนกลับด้าน, การเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบ, การรู้วิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop a blended learning management model based on the flipped classroom concept using the inquiry process via Microsoft Teams. And 2) Investigate the effectiveness of the developed model by compare scientific literacy and learning outcomes before and after learning. And study the satisfaction of students towards the use of the model. The sample group consisted of 36 grade 8 students, selected through cluster random sampling. The research tools included the developed learning management model, scientific literacy assessment, learning outcome test, and satisfaction questionnaire. Statistical analysis included mean, standard deviation, t-test, and research findings revealed that 1) the developed learning management model has the following principles: 1.1) Learners have hands-on experience and 1.2) Provide opportunities for learners to seek knowledge on their own through group processes. The learning activity consisting of 5 steps: Step 1-Preparedness, Step 2 -Investigation via Microsoft Teams, Step 3- Experimentation, Step 4- Enhancement through Microsoft Teams, and Step 5- Exchange and Share which was quality examined by experts found theoretical soundness with an average score of 5.00 for each item, standard deviation of 0.00, the possibility of the model with an average score ranging from 4.33 to 5.00, and standard deviation ranging from 0.00 to 0.58, and model consistency with an average score ranging from 4.67 to 5.00 and standard deviation ranging from 0.00 to 0.58. and 2) After implementing the developed learning management model, students' scientific literacy and learning outcomes were significantly higher than before learning, with a statistical significance level of .05, and 88.15% of students expressed high to highest satisfaction level.

Keywords: Learning Model, Blended Learning, Flipped Classroom, Inquiry Process, Scientific Literacy

บทนำ

ปัจจุบันความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้น เป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกิดจากผลกระทบของวิทยาศาสตร์ความตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่มีส่วนร่วมในสังคม เป้าหมายสำคัญ คือ ส่งเสริมให้ทุกคนรู้เรื่องการรู้วิทยาศาสตร์สามารถนำความรู้ และทักษะการทำงานมาใช้ในชีวิตประจำวันและสื่อสารต่อผู้อื่นได้ ซึ่งการรู้เรื่องการรู้วิทยาศาสตร์มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะจะทำให้ทุกคนเข้าใจโลก ธรรมชาติ เทคโนโลยี ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถที่จะเลือกตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สามารถตอบสนองและเผชิญกับประเด็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผล เยาวชนที่มีการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ในระดับต่ำอาจส่งผลกระทบต่อนโยบายในระดับประเทศซึ่ง หมายถึง การสะท้อนถึงความร่วมมือในสังคมและตลาดแรงงาน และการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การที่จะแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนนั้นต้องพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ (รักษ์ศิริ จิตอารี และคณะ, 2560)

การประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ในระดับนานาชาติ เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งที่ต้องการเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ดำเนินการภายใต้โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment: PISA) เพื่อ

เป็นการสำรวจศักยภาพในการใช้ความรู้และทักษะภายหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ หรืออายุ 15 ปี โดยประเมินทุก 3 ปี และประเทศไทยเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ผลการประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย ซึ่งได้มีการดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา พบว่า มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ และมีแนวโน้มต่ำลงมาตั้งแต่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นเครื่องชี้วัดว่าประเทศไทยยังอยู่ห่างไกลจากเป้าหมายความเข้มแข็งทางการศึกษา และการเตรียมเยาวชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในอนาคต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556) และจากการศึกษาของ สังวรณ จัตุระโทก ซึ่งประเมินความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระบุว่า นักเรียนประมาณร้อยละ 78 มีความบกพร่องด้านความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 สมรรถนะ (สังวรณ จัตุระโทก, 2561) ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์การประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ของโครงการ PISA พบว่า มีการประเมินสมรรถนะการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียน สมรรถนะเหล่านี้ประกอบด้วยความสามารถ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การระบุประเด็นทางวิทยาศาสตร์ 2) การอธิบายปรากฏการณ์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และ 3) การใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (OECD, 2009) ซึ่งเป้าหมายของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ดั้งเดิมเป็นเพียงแค่ให้นักเรียนเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษามาเป็นการสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ โดยการเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานและการให้เหตุผลมาสู่ความคิดทางวิทยาศาสตร์ (Bayer, C. J. & Davis, E. A., 2008) นักวิทยาศาสตร์ที่สร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางธรรมชาติด้วยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้หลักฐานสนับสนุนและปรับปรุงข้อสรุป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นการอธิบายของปรากฏการณ์ที่ศึกษา การให้โอกาสนักเรียนได้อธิบายปรากฏการณ์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นกิจกรรมที่ควรเกิดขึ้นในห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่มีการสืบสอบ (Ruiz-Primo, M. A. et al., 2010)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของนักเรียนไทยในปัจจุบันและความสำคัญของการรู้วิทยาศาสตร์ดังกล่าวมาแล้วนั้น นักการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศได้มีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนกันอย่างหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (STSE) (สุริยาวิทย์ นีกรักษ์, 2559) การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (พรสวัสดิ์ สองแคว, 2560); (รักษศิริ จิตอารี และคณะ, 2560) จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่กล่าวมา พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีการรู้วิทยาศาสตร์ต้องมีการประยุกต์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและมีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ที่เป็นประเด็นที่ใกล้ตัวผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด Thailand 4.0 และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อวิดีโอออนไลน์ และทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในชั้นเรียนปกติ ห้องเรียนกลับด้านเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เป็นการรวมกันของการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) กับกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face to Face Learning) ซึ่งจะใช้การเรียนรู้ทั้งสองแบบนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น (Reidsema, C. et al., 2017) ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ของตนเอง มีการทำงานร่วมกันของผู้เรียนในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ร่วมกับความรู้เดิมของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2557) และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานพบว่า การเรียนแบบผสมผสาน คือ กระบวนการศึกษาหาความรู้ที่มีความยืดหยุ่นโดยรวมเอาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนปกติและการจัดการเรียนแบบออนไลน์รวมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ที่สุด (Garrison, R. & Norman, V., 2008); (Singh, H., 2003); (กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์, 2548) ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนแบบผสมผสานประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อม การดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบ

ผสมผสาน และการประเมินผล นอกจากนี้ ระดับการผสมผสานของรูปแบบการเรียนแบบผสมผสานยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่ต่างกัน ซึ่งระดับการผสมผสานที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด คือ การเรียนในชั้นเรียน 50% และออนไลน์ 50% โดยศึกษาผ่านสื่อออนไลน์แทนการฟังบรรยาย อภิปราย ทำแบบทดสอบ แบบฝึกหัด ซึ่งเรียกว่า Blended Learning (บุปผชาติ ทัพพิกรณ์, 2548); (Bonk, C. & Graham, C., 2006)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การรู้วิทยาการศึกษามีความสำคัญกับผู้เรียนในทุกระดับชั้น เนื่องจากนักเรียนจะต้องใช้วิทยาการศึกษเป็นฐานของการศึกษาต่อและประกอบอาชีพในอนาคต แต่จากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่านักเรียนยังมีระดับการรู้วิทยาการศึกษในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ รวมถึงนักเรียนในโรงเรียนที่ผู้วิจัยสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft Teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาการศึกษ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนโยบายทางการศึกษาตามวิสัยทัศน์ประเทศไทย 4.0 อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft Teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาการศึกษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยเปรียบเทียบการรู้วิทยาการศึกษ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน MICROSOFT TEAMS เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาการศึกษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาการศึกษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการรู้วิทยาการศึกษ ประกอบด้วย แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้แบบผสมผสาน วิธีการเรียนแบบกลุ่มสืบสอบ และการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์
2. สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการรู้วิทยาการศึกษ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาการศึกษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งในการจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับร่าง ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดแนวทางในการจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฉบับร่าง

ขั้นที่ 2 ยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการนำแนวคิดข้อสรุปจากขั้นที่ 1 มาพิจารณาสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบ โดยผู้วิจัยขอเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล ตอนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ตอนที่ 4 ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบ

ขั้นที่ 3 จัดทำเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการเตรียมเอกสารต่าง ๆ เพื่อมาอธิบายรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้นำรูปแบบไปใช้สามารถทำความเข้าใจในองค์ประกอบและรายละเอียดของการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ เมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง เอกสารประกอบด้วย 1) คำแนะนำการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 2) แผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมตามหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบรูปแบบ และตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสารประกอบรูปแบบ ผลการตรวจสอบรูปแบบ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้และเอกสารประกอบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ขั้นที่ 5 ทดลองนำร่องรูปแบบเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ โดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จำลอง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ที่สมัครเข้าร่วมเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผลการทดลองนำร่อง พบว่า การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ได้จริง

ขั้นที่ 6 ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเอกสารประกอบรูปแบบและดำเนินการจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 432 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random sampling)

แบบแผนการทดลอง

การทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (one group pretest-posttest design)

การดำเนินการ

1. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหาการเรียนรู้ 1 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลารวม 16 คาบ ซึ่งมีแผนการจัดการ

เรียนรู้ทั้งหมด 8 แผน โดยแต่ละแผนใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ชี้แจงแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์

1.2 ทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง

1.3 ดำเนินการสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม

ขั้นที่ 2 สืบค้นผ่าน Microsoft Teams

ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams

ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนแบ่งปัน

1.4 ระหว่างการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรม การตอบคำถาม การมีส่วนร่วม บรรยากาศในการเรียน และประเมินผลการทำกิจกรรมของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลองทั้งหมดรวม 16 คาบ และทดสอบการรู้วิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

2.1 แบบวัดการรู้วิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบวัดของ ชวนพิศ คณะพัฒนา ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ ฉบับที่ 1 แบบวัดการรู้วิทยาศาสตร์แบบปรนัย โดยประเมินความสามารถ 3 ด้าน คือ 1) การระบุคำถามทางวิทยาศาสตร์ 2) การอธิบายปรากฏการณ์เชิงวิทยาศาสตร์ และ 3) การใช้ประจักษ์พยานทางวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 18 ข้อ ผู้วิจัยนำมาทดลองใช้และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.82 และฉบับที่ 2 แบบวัดการรู้วิทยาศาสตร์แบบอัตนัย โดยประเมินความสามารถ 2 ด้าน คือ 1) การวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ประเมินค่าและตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 2) การตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อตนเองและสังคม มีลักษณะเป็นอัตนัยเขียนอธิบายคำตอบ จำนวน 6 ข้อ ผู้วิจัยนำมาทดลองใช้และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.76 (ชวนพิศ คณะพัฒนา, 2559)

2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อาหารและการดำรงชีวิต เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีคุณภาพด้านค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.43 - 0.79 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.36 - 0.93 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ ลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้วิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ t-test for dependent sample

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เป็นการรวบรวมผลการประเมินและข้อเสนอแนะต่าง ๆ หลังจากนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้าง การรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไปทดลองใช้ และได้ประเมินผลการทดลองใช้แล้วผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ ในการเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้ แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน MICROSOFT TEAMS เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ กลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ พัฒนาขึ้นมีหลักการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และ 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้น ที่ 2 สืบค้นสืบค้นผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนแบ่งปัน ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความสมเหตุสมผลเชิง ทฤษฎี มีค่าเฉลี่ยรายข้อทุกข้อ เท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.00 ความเป็นไปได้ของรูปแบบ มี ค่าเฉลี่ยรายข้อตั้งแต่ 4.33 - 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.00 - 0.58 และค่าความสอดคล้องของรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยรายข้อตั้งแต่ 4.67 - 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.00 - 0.58

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วย กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนักเรียนมีผลประเมินการรู้วิทยาศาสตร์และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลประเมินความพึงพอใจต่อ รูปแบบ พบว่า นักเรียนร้อยละ 88.15 มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงผลตามตารางที่ 1 - 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการรู้วิทยาศาสตร์

คะแนน	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	36	18.61	3.25	14.95*
หลังเรียน	36	25.36	1.42	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตาม แนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams ที่พัฒนาขึ้นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คะแนน	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	36	12.86	1.69	26.69*
หลังเรียน	36	23.78	1.64	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams ที่พัฒนาขึ้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน MICROSOFT TEAMS เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านการเสริมสร้างการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ มากำหนดเป็นนิยามความหมาย หลักการของรูปแบบ และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีหลักการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และ 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 สืบสอบสืบค้นผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนแบ่งปัน มากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ นำข้อมูลพื้นฐานมาพิจารณาพร้อมกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้แบบผสมผสาน วิธีการเรียนแบบกลุ่มสืบสอบ และการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยกำหนดให้มีองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล จัดทำเอกสารประกอบรูปแบบ นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ และเอกสารประกอบรูปแบบอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไข และนำไปทดลองนำร่องเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ แล้วมาปรับแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้ จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวางรูปแบบดำเนินการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี ที่สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดได้นั้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (ทิศนา แคมมณี, 2557) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, B. et al. ที่สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น ทุกส่วนต้องมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของแบบแผนการจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนของหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอนและผู้เรียน และการวัดและประเมินผล ต้องผ่านขั้นตอนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบจึงจะทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เห็น

ได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบจะช่วยให้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน (Joyce, B. et al., 2009)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนักเรียนมีผลประเมินการรู้วิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ พบว่า นักเรียนร้อยละ 88.15 มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่โดยอาศัยขั้นตอนการเรียนแบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบเสาะ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 สืบค้นสืบค้นผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนแบ่งปัน ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน นักเรียนแต่ละคนสามารถเข้าไปศึกษาเนื้อหาจากวิดีโอการสอนได้อย่างไม่จำกัด ทำให้นักเรียนซึ่งมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มีอิสระในการกำหนดแนวทางการเรียนด้วยตนเอง สามารถดูวิดีโอการสอนก็ครั้งก็ได้จนกว่าตนเองจะเข้าใจ สามารถตอบกลับหรือทักทายวิดีโอเพื่อทำความเข้าใจหรือทักถามในกรณีที่นักเรียนเข้าใจเนื้อหาส่วนนั้นดีแล้ว ทำให้นักเรียนสามารถเลือกแนวทางการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง มีความยืดหยุ่นในแง่ของเวลา และไม่รู้สึกรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียน นอกจากนี้ ครูผู้สอนมีเวลาให้นักเรียนได้สอบถามครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหาที่นักเรียนได้ศึกษามาด้วยตนเองแล้ว แต่ยังเข้าใจไม่แจ่มแจ้ง อีกทั้งในห้องเรียนยังมีครูผู้สอนที่คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยก็สามารถสอบถามได้ทันที จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ Bergmann, J. & Sams, A. ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี เกิดการเรียนรู้แบบจริง ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Inquiry-based หรือเรียนแบบตั้งข้อสงสัยหรือตั้งคำถาม ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มและเดี่ยวหรือเรียนรู้ด้วยการฝึกทักษะด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันให้ก้าวหน้าในการเรียนตามความสามารถของตน ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และความมั่นใจในตนเองของผู้เรียนได้ (Bergmann, J. & Sams, A., 2012) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tune, J. D. et al. ซึ่งได้ศึกษาผลของรูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านกับห้องเรียนแบบปกติ ผลการศึกษพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านทำให้นักเรียนมีเวลาในการลงมือปฏิบัติ มีเวลาเรียนรู้ และฝึกทักษะกระบวนการได้มากขึ้น (Tune, J. D. et al., 2013)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาบนฐานแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน แนวคิดห้องเรียนกลับด้านและการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบ โดยสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีหลักการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และ 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 สืบค้นสืบค้นผ่าน Microsoft Teams ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างประสบการณ์ผ่าน Microsoft Teams และขั้นที่ 5 แลกเปลี่ยนแบ่งปัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบสอบผ่าน Microsoft teams เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปได้ ดังนี้ หลังจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนักเรียนมีผลประเมินการรู้วิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนร้อยละ 88.15 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ จากผลการนำรูปแบบไปใช้สามารถเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงนับเป็นอีกทางเลือกที่ผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทและกลุ่มของผู้เรียน และมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ การเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์นั้นจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงความคงทนในพฤติกรรมด้านการรู้วิทยาศาสตร์หลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ว่ายังคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ฉันทารุ่งภักดิ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเว็บแบบผสมผสานด้วยการเรียนการสอนแบบร่วมมือในกลุ่มการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนพิศ คณะพัฒน์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้วิทยาศาสตร์ (LERRA) ตามแนวคิดการใช้ปัญหานำทางและการวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุปผชาติ ทัททิกรณ์. (2548). สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในบริบทของการเรียนรู้ร่วมกัน. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.ku.ac.th/emagazine/may47/it/ecollaborative.html>.
- พรสวรรค์ สองแคว. (2560). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง รู้รักษ์หิน ถิ่นแม่ฮ่องสอน ตามแนวคิด สะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(3), 210-224.
- รักษ์ศิริ จิตอารี และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้และการจัดการเรียนรู้ STEM EDUCATION เพื่อเสริมสร้างการรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 202-213.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

- สังวรณั จัตกระโทก. (2561). การประเมินวินัยการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยโมเดล G-DINA. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(4), 37-53.
- สุริยวดี นีกรักษ์. (2559). การพัฒนาการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม. วารสาร Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 1322-1333.
- Bayer, C. J. & Davis, E. A. (2008). Fostering second graders' scientific explanations: A beginning elementary teacher's knowledge, beliefs, and practice. *The Journal of the Learning Sciences*, 17(3), 381-414.
- Bergmann, J. & Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day* (pp. 120-190). Washington DC: International society for technology in education.
- Bonk, C. & Graham, C. (2006). *Handbook of blended learning: Global perspectives, Local designs*. San Francisco: California: Pfeiffer Publishing.
- Garrison, R. & Norman, V. (2008). *Blended Learning in Higher Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Joyce, B. et al. (2009). *Models of teaching*. New York: Pearson education, Inc.
- OECD. (2009). *PISA 2009 Assessment Framework: Key competencies in reading, mathematics and science*. Paris: OECD.
- Reidsema, C. et al. (2017). Introduction to the Flipped Classroom. In C. Reidsema, L. Kavanagh, R. Hadgraft. & N. Smith (Eds.), *The Flipped Classroom: Practice and Practices in Higher Education* (pp. 3-14). Singapore: Springer Singapore.
- Ruiz-Primo, M. A. et al. (2010). Testing one premise of scientific inquiry in science classrooms: Examining students' scientific explanations and student learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 47(5), 583-608.
- Singh, H. (2003). Building effective blended learning programs. *Educational Technology-Saddle Brook Then Englewood Cliffs NJ*, 43(6), 51-54.
- Tune, J. D. et al. (2013). Flipped Classroom Model Improves Graduate Student Performance in Cardiovascular, Respiratory, Adrenal Physiology. Indiana. Indiana University School of Medicine. *Advances in Physiology Education*, 37(4), 316-320.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ*
CAUSAL FACTORS INFLUENCING STUDENTS COMPETENCIES ACCORDING TO
THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN

พีรศักดิ์ แก้วคำลา*, จันทรศม ภูติธริยวัฒน์

Peerasak Kaewkumla*, Jantarat Phutiriyawat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author, E-mail: peerasak.kaewkumla@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู และด้านผู้เรียน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน 3) ศึกษาขนาดอิทธิพลตรง อิทธิพลอ้อม และอิทธิพลรวม กลุ่มตัวอย่างคือครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 330 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยและสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืนอยู่ในระดับมาก 2) ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ($r = 0.436 - 0.656, p < .01$) 3) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและด้านผู้เรียนมีอิทธิพลตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ($DE = .3945$ และ $.5044$ ตามลำดับ, $p < .05$) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูส่งอิทธิพลอ้อมผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน ($IE = .3429, p < .05$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารส่งอิทธิพลอ้อมผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและด้านผู้เรียน ($IE = .5935, p < .05$) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดคือปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ($TE = .7374$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ($TE = .5935$) และปัจจัยด้านผู้เรียน ($TE = .5044$) ตามลำดับ โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนี Chi-Square = 12.440, $df = 11.00$, Relative Chi-Square = 1.131, $p\text{-value} = .3310$, GFI = .9950, CFI = .9990, AGFI = .9490, RMSEA = .0200, RMR = .0100, SRMR = .0125 และตัวแปรปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืนได้ร้อยละ 68.06 ($R^2 = .6806$)

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน, โมเดลสมรรถนะผู้เรียน, การพัฒนายั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the level of students competencies according to the concept of sustainable development, leadership of administrators, learning management of teachers, and students; 2) to study the relationship of

factors which had influencing students competencies according to the concept of sustainable development; and 3) to identify the direct, indirect and total effects. The samples were 330 people, including teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office in Samut Prakan via a Likert scale questionnaire. The findings were as follows: 1) the level of factors and students competencies according to the concept of sustainable development was at a high level.; 2) the relationship with factors and students competencies according to the concept of sustainable development ($r = 0.436 - 0.656$, $p < .01$) were positive; 3) the direct effects occurred from two causal factors, learning management of teachers and students ($DE = .3945$ and $.5044$, respectively, $p < .05$); the indirect effects of learning management of teachers through students ($IE = .3429$, $p < .05$); the indirect effects of leadership of administrators through learning management of teachers and students ($IE = .5935$, $p < .05$). A comparison of factors influencing from the greatest to the least were learning management of teachers ($TE = .7374$), leadership of administrators ($TE = .5935$) and student ($TE = .5044$), respectively. The structural equation modeling was consistent with empirical data which index was Chi-Square = 12.440, $df = 11.00$, Relative Chi-Square = 1.131, $p\text{-value} = .3310$, GFI Index = .9950, CFI Index = .9990, AGFI Index = .9490, RMSEA = .0200, RMR = .0100, SRMR = .0125 and factors could explain 68.06% of the variance in students competencies according to the concept of sustainable development ($R^2 = .6806$)

Keywords: Causal Factors, Students Competencies According to the Concept of Sustainable Development, Students Competencies Model, Sustainable Development

บทนำ

ระบบการศึกษาของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (ค.ศ.2001-ค.ศ.2100) อันเป็นยุคสมัยแห่งความพลิกผันเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าในวิทยาการความรู้ศาสตร์แขนงต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อมโลก โครงสร้างเชิงประชากรและสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนสันติภาพและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงข้างต้นนี้ ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการทางการศึกษา ระบบการศึกษาของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ก้าวหน้าต่อความเปลี่ยนแปลง ฉลาดรู้เท่าทันสามารถดำรงตนได้อย่างมีความสุข คุณลักษณะประการหนึ่งของผู้เรียนที่สำคัญคือการเป็นผู้มีสมรรถนะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นผู้มีทักษะแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สมรรถนะผู้เรียนจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560) ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ภายใต้บริบทของสถานศึกษา ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ ครูผู้สอนเป็นผู้มีภาวะผู้นำ เป็นแบบอย่าง จัดบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งส่งผลให้เกิดสมรรถนะภายในตัวผู้เรียน (อรทัย รุ่งวงชีราและคณะ, 2564) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยจำนวนมาก ผู้วิจัยพบว่าในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่ระบุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองไทยไปสู่ความเป็นผู้มีสมรรถนะ มุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อการพัฒนา

ประเทศที่ยั่งยืน มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายย่อยที่ 4.7 (UNESCO, 2017); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

จากรายงานผลการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการในระยะรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2565) พบว่าด้านนโยบายการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตัวชี้วัดที่ 11 ผู้เรียนทุกระดับมีสมรรถนะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สูงขึ้นเพียง 0.33 อยู่ในระดับคุณภาพดีจากระดับดีเยี่ยม และจากรายงานคะแนนดัชนีการพัฒนายั่งยืนของไทยในรอบปี พ.ศ. 2563 - 2566 (SDSN Thailand, 2023) พบว่าเพิ่มขึ้นเพียง 0.20 (คิดเป็น 0.78%) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพัฒนาการของสมรรถนะผู้เรียนในบริบทของประเทศไทยและในบริบทการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการอยู่ในระดับที่น้อยถึงแม้ว่าในภาพรวมจะสูงกว่าค่าเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาก็ตาม และมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการต้องรักษาระดับคะแนนให้สูงกว่าค่าเป้าหมายการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (Stability) ในด้านสมรรถนะผู้เรียนตามนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการเพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียนที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลตรง อิทธิพลอ้อมและอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบูรณาการแนวคิดทฤษฎี และประมวลผลข้อมูลที่ได้ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง นำผลที่ได้มาอภิปราย สรุปและให้ข้อเสนอแนะการวิจัย มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,319 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 330 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie, R. V. และ Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยสร้างข้อคำถามจากนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence : IOC) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แล้วจึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าเท่ากับ 0.809 แบบสอบถามการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืน จำนวน 36 ข้อ และตอนที่ 3 สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืน จำนวน 28 ข้อ โดยตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) ตอนที่ 2-3 เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Google Form ระหว่างเดือนธันวาคม 2566 - มกราคม 2567 มีแบบสอบถามได้รับกลับคืนครบจำนวน 330 คน โดยมีความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบทุกข้อแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-AMOS V.23 พิจารณาการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลด้วยเกณฑ์ของ Kline, R. B. (Kline, R. B., 2016) คือค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ในช่วง ± 3.00 และค่าความโด่ง อยู่ในช่วง ± 10.00 ผู้วิจัยวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยวิธีประมาณค่าความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) ประกอบด้วย 1) โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและ 2) วิเคราะห์โมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยเกณฑ์ดัชนีการปรับโมเดลสมการโครงสร้างที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้แก่ ค่าดัชนี χ^2 น้อยกว่าก่อนปรับ, $df \geq 1$, $\chi^2/df < 2$, $p\text{-value} > .05$, $CFI > .95$, $GFI > .95$, $AGFI > .95$, $RMSEA < .05$, $RMR < .05$, $SRMR < .05$ (Hooper, D. et al., 2007); (Hair, J. F. et al., 2010); (พุฒพงศ์ สุขสว่าง, 2556); (ภัทราวดี มากมี, 2564)

ผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	95	28.80
หญิง	235	71.20
อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	123	37.30
31-40 ปี	120	36.40
41-50 ปี	51	15.50
มากกว่า 50 ปี	36	10.90

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	233	70.60
ปริญญาโท	94	28.50
ปริญญาเอก	-	-
อื่นๆ	3	0.90
ระดับตำแหน่งการทำงาน		
ครูอัตราจ้าง	16	4.80
ครูผู้ช่วย	65	19.70
ครู คศ.1	105	31.80
ครู คศ.2	77	23.30
ครู คศ.3	67	20.30
ครู คศ.4	-	-
ครู คศ.5	-	-
ขนาดสถานศึกษาที่สังกัด		
เล็ก	5	1.50
กลาง	36	10.90
ใหญ่	77	23.30
ใหญ่พิเศษ	212	64.20

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น 71.20% ส่วนมากมีอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็น 37.30% มีวุฒิการศึกษาสูงสุดเป็นวุฒิปริญญาตรีคิดเป็น 70.60% โดยส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครู คศ.1 คิดเป็น 31.80% และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็น 64.20%

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและระดับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ค่า ความเบ้แบบสอบถามอยู่ระหว่าง -1.33 ถึง -0.02 ค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -0.31 ถึง +3.62 นั่นคือ ข้อมูลมีการ แจกแจงแบบปกติตามเกณฑ์ของ Kline, R. B. และระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 3.77, S.D.= 0.79) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.59) และปัจจัยด้านผู้เรียน ($\bar{X}$ = 3.78, S.D.= 0.61) โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งสามปัจจัย ปัจจัยทั้งสามส่งอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนซึ่งมีระดับคุณภาพโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.60, S.D.= 0.65)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยแฝง และตัวแปรปัจจัยแฝงกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน Bartlett's Test of Sphericity เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กันเพียงพออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและค่าดัชนี KMO ผลการ วิเคราะห์ ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยแฝงและตัวแปรปัจจัยแฝงกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (n = 330)

ตัวแปร	ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร	ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	ปัจจัยด้านผู้เรียน	สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร	1.00	-	-	-
ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	.467**	1.00	-	-
ปัจจัยด้านผู้เรียน	.436**	.459**	1.00	-
สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	.463**	.506**	.656**	1.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบด้วย Pearson's Product Moment Correlation Coefficient

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson พบว่าตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ปัจจัยด้านผู้เรียนกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ($r = .656$) เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์พบว่าอยู่ในช่วง .436 - .656 ผู้วิจัยทดสอบความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรดังกล่าวด้วยสถิติ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าตัวแปรทุกคู่มีค่าไม่เท่ากับศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อทดสอบความเหมาะสมของตัวแปรในการนำไปวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าได้ค่าดัชนี KMO เท่ากับ .764 ซึ่งมากกว่า .50 จึงมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ต่อไป

3.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผู้วิจัยพิสูจน์ความเป็นองค์ประกอบเชิงยืนยันหรือความเป็นตัวแปรสังเกตได้จริงของตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตัวแปรแฝง	ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร		ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู		ปัจจัยด้านผู้เรียน		สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิด SDG		R ²
ตัวแปรสังเกตได้	bi	S.E.	bi	S.E.	bi	S.E.	bi	S.E.	
ภาวะผู้นำทางวิชาการ	.675	.036	-	-	-	-	-	-	.460
ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	1.00	-	-	-	-	-	-	-	1.00
$\chi^2 = .001$, $df = 1$, $\chi^2/df = .001$, $p\text{-value} = .976$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMSEA = .000$ ($p < .01$)									
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	-	-	1.00	-	-	-	-	-	1.00
การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน	-	-	.450	.048	-	-	-	-	.200
$\chi^2 = .001$, $df = 1$, $\chi^2/df = .001$, $p\text{-value} = .977$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMSEA = .000$									
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	-	-	-	-	1.00	-	-	-	1.00
เจตคติที่ดี	-	-	-	-	.272	.047	-	-	.070
$\chi^2 = .006$, $df = 1$, $\chi^2/df = .006$, $p\text{-value} = .940$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$, $RMSEA = .000$ ($p < .01$)									
ความสามารถในการคิดเชิงระบบ	-	-	-	-	-	-	.887	-	.787
ความสามารถในการคาดการณ์	-	-	-	-	-	-	.780	.053	.609
ความสามารถเชิงบรรทัดฐาน	-	-	-	-	-	-	.709	.055	.502
ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	-	-	-	-	-	-	.762	.053	.580
ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์	-	-	-	-	-	-	.754	.052	.568

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยัน (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร		ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู		ปัจจัยด้านผู้เรียน		สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิด SDG		R ²
	bi	S.E.	bi	S.E.	bi	S.E.	bi	S.E.	
ความตระหนักรู้ในตนเอง	-	-	-	-	-	-	.637	.063	.405
ความสามารถเชิงกลยุทธ์	-	-	-	-	-	-	.776	.048	.602
ความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ	-	-	-	-	-	-	.620	.062	.384

$\chi^2 = 33.765, df = 20, \chi^2/df = 1.688, p\text{-value} = .03, GFI = .975, CFI = .990, AGFI = .955, RMSEA = .040 (p < .01)$

จากตารางที่ 3 พบว่า โมเดลการวัดขององค์ประกอบเชิงยืนยันของชุดตัวแปรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ χ^2 เข้าใกล้ 0, $\chi^2/df < 2$, $p\text{-value} > .01$, $GFI > .95$, $CFI > .95$, $AGFI > .95$, $RMSEA < .05$, $RMR < .05$, และ $SRMR < .05$ พบว่าโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียน และสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความตรงเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าสถิติก่อนปรับและหลังปรับของโมเดลสมการโครงสร้าง (n=330)

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติก่อนปรับ	ค่าสถิติหลังปรับ	ผลการพิจารณา
Chi-Square	น้อยกว่าก่อนปรับ	183.247	12.440	ผ่านเกณฑ์
df	≥ 1	73.00	11.00	ผ่านเกณฑ์
Chi-Square/df	< 2	2.510	1.131	ผ่านเกณฑ์
p-value	$> .050$	.0000	.3310	ผ่านเกณฑ์
GFI	$> .950$	.9250	.9950	ผ่านเกณฑ์
CFI	$> .950$	.9540	.9990	ผ่านเกณฑ์
AGFI	$> .950$	.8920	.9490	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$< .050$	.0680	.0200	ผ่านเกณฑ์
RMR	$< .050$	.0260	.0100	ผ่านเกณฑ์
SRMR	$< .050$	.0407	.0125	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสถิติก่อนปรับโมเดลสมการโครงสร้างของชุดตัวแปรยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงทำการปรับโมเดลด้วยค่าดัชนีการปรับโมเดล (Modification Indices : M.I) ภายหลังการปรับโมเดลพบว่าค่าดัชนีทุกค่าผ่านเกณฑ์ดัชนี นั่นคือโมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าดัชนี ค่าดัชนี $\chi^2 = 12.440, df = 11, \chi^2/df = 1.131, p\text{-value} = 0.331, CFI = 0.990, GFI = 0.9950, AGFI = 0.9490, RMSEA = .0200, RMR = 0.0100, SRMR = 0.0125$ โดยปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียนส่งอิทธิพลตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขณะที่ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของชุดตัวแปรปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียน สามารถแสดงผลขนาดอิทธิพลของชุดตัวแปร ได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตัวแปรตาม	ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู			ปัจจัยด้านผู้เรียน			สมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร	.8048***	-	.8048***	-	.5471*	.5471*	-	.5935*	.5935*
ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู	-	-	-	.6798*	-	.6798*	.3945*	.3429*	.7374*
ปัจจัยด้านผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	.5044*	-	.5044*
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร	.8048***	-	.8048***	-	.5471*	.5471*	-	.5935*	.5935*
R ²		.6477			.4621			.6806	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูส่งอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (DE = .3945, TE = .7374) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยด้านผู้เรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (DE = .5044) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน (IE = .3429) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะผู้เรียนผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน (IE = .5935) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลจากสูงสุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู (TE = .7374) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร (TE = .5935) และปัจจัยด้านผู้เรียน (TE = .5044) ตามลำดับ โดยตัวแปรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ร้อยละ 68.06 ($R^2 = .6806$)

อภิปรายผล

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับระดับปัจจัยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะสำคัญในการแก้ปัญหาของนักเรียนซึ่งพบว่าปัจจัยด้านครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อสมรรถนะในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน (สถาพร พุทธิพิฏฐกุล, 2563) นั่นคือครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู ซึ่งจะส่งผลให้ระดับสมรรถนะผู้เรียนสูงขึ้น (บังอร เสรีรัตน์, 2565) นั่นคือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนในระดับชั้นเรียนนั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน (Abbas, M. et al., 2023) ครูเป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่หลักสูตรกำหนดไว้ (Kuadey, N. A. et al., 2023); (Martinez, A. et al., 2023) โดยครูมีหน้าที่ในการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (ElSayary, A., 2023) กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ทั้งส่วนความรู้ ทักษะและเจตคติที่เหมาะสม มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างบรรยากาศการ

เรียนรู้ในชั้นเรียนเชิงบวก (วรรณฤดี เหล่าสมบัติ, 2563) ขณะที่ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของครู โดยส่งผ่านอิทธิพลครูและผู้เรียนไปยังสมรรถนะผู้เรียน (Hallinger, P., 2011); (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2013) การยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้สูงขึ้นสามารถทำได้โดยการปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา (Ridwan, R., 2021) ความสามารถในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา (Rostini, D. et al., 2022) เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา (Zhan, X. et al., 2023) สร้างความรู้เข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายอย่างชัดเจนเข้าใจตรงกันเพื่อบูมสู่การยกระดับสมรรถนะผู้เรียน (กิตติชัย อาจหาญ และคณะ, 2566) ขณะที่ปัจจัยด้านผู้เรียนเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการนำตนเองจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูและภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา (จรัสศรี เพ็ชรคง, 2559) ปัจจัยด้านผู้เรียนประกอบด้วยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติที่ดี (สถาพร พงษ์พิบูล, 2563) นอกจากนี้สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นหนึ่งในกฎแห่งสำคัญที่ปูทางนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันเป็นนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) และเป็นตัวแปรที่เป็นหมุดหมายสำคัญที่นำพาผู้เรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองไทยที่มีสมรรถนะสากลในศตวรรษที่ 21 (Haan, G., 2010); (UNESCO, 2017) การเพิ่มสมรรถภาพกำลังคนของประเทศให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน (Wiek, A. et al., 2011) และอัตราการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่าง .436 - .656 สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนซึ่งพบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อสมรรถนะนักเรียน (สุตามาส ศรีนอก และณอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2557) หากครูมีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะส่งอิทธิพลทางบวกหรือความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะผู้เรียนและปัจจัยด้านผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สุพัตรา จันทเมือง, 2548) กระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาย่อมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งจะส่งอิทธิพลต่อไปยังปัจจัยด้านผู้เรียน (กมลชนก โยธาจันทร์, 2566)

3. ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยด้านผู้เรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลจากสูงสุดไปต่ำสุดได้ดังนี้ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ($TE = .7374$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ($TE = .5935$) และปัจจัยด้านผู้เรียน ($TE = .5044$) ตามลำดับ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 68.06 ($R^2 = .6806$) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนด้านความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาซึ่งพบว่าความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะผู้เรียน โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 1.0780 มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.2205 นอกจากนี้ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูยังส่งอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านผู้เรียนดังกล่าวด้วยขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.2470 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 122.159$, Degree of Freedom = 150, p-value = 0.954, GFI = 0.970, CFI = 1.000, RMR = 0.026, RMSEA

= 0.000, NFI = 0.980 โมเดลสามารถอธิบายสมรรถนะผู้เรียนด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้ร้อยละ 97 (เฉลิมสิน สิงห์สนอง, 2560) สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อสมรรถนะของนักเรียนและนักศึกษาโดยใช้แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อสมรรถนะของนักเรียนและนักศึกษา (สุพัตรา จันทเมือง, 2548) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่อิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนพบว่าปัจจัยด้านความสามารถในการสอนการจัดการเรียนรู้ของครู มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่า $\chi^2 = 98.72$, $p = 0.23$, $df = 89$, $GFI = .99$, $AGFI = .97$, $RMR = .03$ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ร้อยละ 66 (ยุพิน บุผาวรรณา, 2557) สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่อธิบายว่าการที่ครูจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ถกอภิปรายกับเพื่อนในชั้นเรียนและระหว่างครูกับผู้เรียนจะเป็นการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้เชิงบวก กระตุ้นให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อรายวิชาและต่อตัวครูและเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดถึงความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหา (ทิศนา แคมมณี, 2562) ปัจจัยด้านผู้เรียนส่งอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ยังมีอิทธิพลตรงทางบวกต่อทักษะผู้เรียน สมรรถนะผู้เรียนและความสามารถในการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน (อรทัย เจนจิตศิริ, 2556); (นพพร จันทรนำชู, 2565) ขณะที่ปัจจัยภาวะผู้นำผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีความเป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำแบบมีส่วนร่วม โดยการผลิตและพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือการผลิตครูให้มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้มีสมรรถนะตามบริบทของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 (Abbas, M. et al., 2023) การจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยผู้ที่มีบทบาทหลักคือผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ บุคลิกลักษณะที่ก่อปรไปด้วยความเป็นผู้นำทางการศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู นักเรียนและชุมชน จัดหาทรัพยากรทางศึกษาที่ทันสมัยเพื่อเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนแก่ครู เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่นักเรียน ขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้ของครูที่มีคุณภาพนั้นจะส่งอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และเจตคติที่ดีต่อรายวิชาและต่อครูของผู้เรียนอีกด้วย (ขวัญชนก บุญนาค, 2563) ดังนั้นปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงส่งอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู หากครูมีการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ดี มีการพัฒนาผู้เรียนจัดกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (บงอร เสรีรัตน์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูมีอิทธิพลสูงสุดต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารและปัจจัยด้านผู้เรียนตามลำดับ ดังนั้นในการบริหารจัดการศึกษาควรมุ่งไปสู่การส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในฐานะที่ครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนในระดับชั้นเรียน เพื่อให้สมรรถนะผู้เรียนมีคุณภาพหรือยกระดับให้สูงขึ้น ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีภาวะผู้นำทางวิชาการและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งอิทธิพลดังกล่าวนี้ผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเป้าหมายด้านการยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้สูงขึ้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแผนภาพปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ระดับปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียน สมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านผู้เรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ($r = 0.436 - 0.656$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียนมีอิทธิพลตรงต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($DE = .3945$ และ $.5044$ ตามลำดับ) ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูส่งอิทธิพลอ้อมผ่านปัจจัยด้านผู้เรียน ($IE = .3429$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหารส่งอิทธิพลอ้อมผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน ($IE = .5935$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ($TE = .7374$) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำผู้บริหาร ($TE = .5935$) และปัจจัยด้านผู้เรียน ($TE = .5044$) ตามลำดับ โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนี $\chi^2 = 12.440$, $df = 11.00$, $\chi^2/df = 1.131$, $p\text{-value} = .3310$, $GFI = .9950$, $CFI = .9990$, $AGFI = .9490$, $RMSEA = .0200$, $RMR = .0100$, $SRMR = .0125$ และ ตัวแปรปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 68.06 ($R^2 = .6806$) ในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาควรวางกลยุทธ์หรือแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นผ่านปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ของครูและปัจจัยด้านผู้เรียน ขณะที่ครูควรจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน และควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้เรียนภายในสถานศึกษาให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก โยธาจันทร์. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดลพบุรี. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 14(1), 196-213.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). ไทยเสนอยูเนสโกขับเคลื่อนเป้าหมาย SDG4 แบบบูรณาการเพื่อบรรลุวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bic.moe.go.th/index.php/news-movement-menu/1752-sdg4-in-asia-pacific-26-10-2563>
- กิตติชัย อาจหาญ และคณะ. (2566). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 5(1), 51-60.
- ขวัญชนก บุญนาค. (2563). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ระดับประถมศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 13(1), 62-77.
- จรัสศรี เพ็ชรคง. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 10(2), 119-211.
- เฉลิมสิน สิงห์สนอง. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์. วารสารครูศาสตร์, 45(1), 35-54.
- ทิตินา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร จันทร์นำชู. (2565). ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 13(1), 116-129.
- บังอร เสรีรัตน์. (2565). ครูกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 14(1), 1-11.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนาพานิชจำกัด.
- ภัทราวดี มากมี. (2564). การใช้โปรแกรม Mplus ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนางานวิจัย มหกรรมวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2567 จาก <https://drive.google.com/drive/folders/1d3sjl2ln4Ku7m8SRsxmuyLDjh9bhr0Ug>
- ยุพิน บุบผาวรรณา. (2557). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วรรณฤดี เหล่าสมบัติ. (2563). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด สพฐภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14(1), 274-285.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2565). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2565 - 2567. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2567 จาก <https://www.sesaosp.go.th/website/แผนพัฒนาการศึกษา>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สุตามาส ศรีนอก และณอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2557). ปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 37(3), 156-166.
- สุทิวรรณ ตันตริจนาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 2843-2854.
- สุพัตรา จันทเมือง. (2548). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการคิดถ้อยคำของนักเรียนและนักศึกษาโดยใช้แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรทัย เจนจิตศิริ. (2556). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดเชิงกลยุทธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยการวิเคราะห์ห้พหุระดับ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(3), 495-509.
- อรทัย รุ่งวชิราและคณะ. (2564). การจัดการเรียนรู้อิงโลกยุคใหม่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนยุคใหม่. วารสารครูธรรม, 1(1), 97-106.
- Abbas, M. et al. (2023). Exploring the Role of ICT in developing teachers' ICTs Competencies through Promotion-linked-training BS17 to BS 18 QAED during PLT at the Punjab Level. *Journal of Social Sciences Review*, 3(1), 747-757.
- ElSayary, A. (2023). The impact of a professional upskilling training programme on developing teachers' digital competence. *Journal of Computer Assisted Learning*, 39(4), 1154-1166.
- Haan, G. (2010). The development of ESD-related competencies in supportive institutional frameworks. *International Review of Education*, 56(2), 315-328.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. London: Pearson Education.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125-142.
- Hooper, D. et al. (2007). Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1). 52-60.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2013). *Educational Administration Theory*. USA: McGraw Hill Publisher.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kuadey, N. A. et al. (2023). Predicting students' continuance use of learning management system at a technical university using machine learning algorithms. *Interactive Technology and Smart Education*, 20(2), 209-227.
- Martinez, A. et al. (2023). Impact of using authentic online learning environments on students' perceived employability. *Educational technology research and development*, 71(2), 605-627.
- Ridwan, R. (2021). The Effect of Leadership on Performance: Analysis of School Management Ability and Attitude. *AKADEMIK: Jurnal Mahasiswa Ekonomi & Bisnis*, 1(2), 59-67.

- Rostini, D. et al. (2022). The Significance of Principal Management on Teacher Performance and Quality of Learning. *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, 14(2), 2513-2520.
- SDSN Thailand. (2023). *SDG Updates SDG Index 2023 World Situation-ASEAN-Thailand After Halfway*. Retrieved March 7, 2024, from <https://www.sdgmovement.com/2023/06/23/sdg-updates-sustainable-development-report-sdg-index-2023/>
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Goals-Learning Objectives*. France: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
- Wiek, A. et al. (2011). Key competencies in sustainability: a reference framework for academic program development. *Sustainability Science*, 6(2), 203-218.
- Zhan, X. et al. (2023). Development, factor structure, and reliability of the Shared Instructional Leadership Scale in public secondary schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 51(1), 75-94.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของ
สถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1*
STRATEGIES FOR DEVELOPING HIGHLY SKILLED WORKERS WITH DUAL
VOCATIONAL EDUCATION OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS
IN THE NORTHEASTERN REGION 1

พนม แสงแก้ว*, กฤตติกา แสนโชน, ธนกรฤต ทูริสุทธิ์

Phanom Saengkaew, Krittikar Sanphosh, Thanakrit Thurisut

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: phanom792@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะ สูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 และ 2) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ สังเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม และขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 446 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกประเด็นการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปเนื้อหาในภาพรวม และขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา 6 ประเด็น ได้แก่ 2.1) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2.2) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 2.3) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม 2.4) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 2.5) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ และ 2.6) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การพัฒนา, แรงงานทักษะสูง, ระบบทวิภาคี, สถาบันการอาชีวศึกษา

Abstract

The purposes of this research 1) to study the problems and needs of the development of high-skilled with Dual Vocational Education of Vocational Education Institutions in the

Northeastern Region 1 and 2) to determine strategies for developing high-skilled workers with Dual Vocational Education of Vocational Education Institutions in the Northeastern Region 1. Mixed method research. Phase 1: Step 1: using quantitative methodology. Key informants 22 experts. The tools used are: semi-structured interview form Data were analyzed using synthesize content and summary content. Step 2: using qualitative methodology. The sample consisted of 446 people. Tools used in the research. including a questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. Phase 2: Step 1: The target group is 30 experts by people workshops. The tools used in the research were meeting issue recording forms. Analyze the data and summarize the overall content. Step 2: The target group was 30 experts. The tools used in the research were the suitability and feasibility assessment form. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. The research results showed that: 1) to study the problems and needs of the development of high-skilled with Dual Vocational Education of Vocational Education Institutions in the Northeastern Region 1, it was found that Level of demand for developing highly skilled workers Overall it is at a high level. 2) The Strategy for the development of high-skilled workers with the bilateral system of the Northeastern Vocational Education Institute1 found 6 strategies, 2.1) Modern automobiles, 2.2) Digital technology, 2.3) Industrial robots, 2.4) Intelligent electronics, 2.5) Teaching or teaching transfer Providing knowledge and 2.6) language respectively.

Keywords: Strategies, Development, High-skilled workers, Vocational Education Institutions

บทนำ

ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มระดับรายได้ปานกลางและถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับเทคโนโลยีในการผลิตระดับกลาง ยังคงพึ่งพาการผลิตในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญของประเทศที่อาศัยความได้เปรียบในการแข่งขันจากการใช้แรงงานค่าแรงต่ำเป็นหลัก ขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้ง แรงงานมีฝีมือและแรงงานไม่มีฝีมือต้องพึ่งพาแรงงานจากต่างประเทศ เป็นอุปสรรคที่ขัดขวาง การก้าวข้ามความเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ความเป็นประเทศที่มีรายได้สูงเนื่องจากการที่ไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะในภาคธุรกิจ เป็นผลมาจากการจัดการแรงงานและการพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย มีลักษณะ เป็นการขาดแคลนแรงงานเชิงคุณภาพ มากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ จึงเป็นเหตุให้แรงงานที่เข้ามามีในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม มีคุณสมบัติไม่ตรงกับ ตำแหน่งงาน ภาครัฐจึงได้จัดให้มีการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน หรือการ Upskill & Reskill โดยได้ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ อย่าง เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC เพื่อรองรับการลงทุนใน อุตสาหกรรมและบริการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ด้วยโครงการยกระดับทักษะฝีมือให้แก่งานกำลังแรงงานในสถาน ประกอบกิจการและ SMEs ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัดที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการจัดตั้งสถาบันพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย S-curve อาทิ สถาบันพัฒนากำลังคนใน อุตสาหกรรมดิจิทัล (DIDA) สถาบันพัฒนากำลังคนในอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์ (MEDA) สถาบันพัฒนาบุคลากรสาขาเทคโนโลยีการผลิตอัตโนมัติและหุ่นยนต์ (MARA) สถาบันพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนอะไหล่ยานยนต์ (AHRDA) เป็นต้น ปัจจุบัน กลไกและสถาบันการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของไทยมี อยู่ทั้งในภาครัฐและเอกชนตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 โดยภาครัฐมีกรมพัฒนาฝีมือ

แรงงานเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแล ซึ่งพันธกิจสำคัญ คือ “พัฒนาทักษะคนทำงานทุกระดับและผู้ประกอบกิจการให้มีผลิตภาพสูงสู่ไทยแลนด์ 4.0” มีศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานใน 25 จังหวัด ให้บริการด้านการฝึกอบรมแก่แรงงานในหลายสาขาอาชีพ เช่น ช่างฝีมือ 7 สาขา เทคโนโลยีขั้นสูงรวมถึงสาขาหุ่นยนต์และ AI การฝึกเตรียมเข้าทำงานภาษาต่างประเทศ เป็นต้น รวมประมาณปีละ 2 - 3 แสนคน และหน่วยงานอย่างกรุงเทพมหานครเองก็มีศูนย์ฝึกอาชีพ 17 แห่ง อบรมแรงงานปีละ 2 หมื่นคน นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการอบรมเฉพาะทาง เช่น สถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสถาบันการศึกษาต่าง ๆ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นองค์กรหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจและบริการ ของประเทศโดยมีวัตถุประสงค์ คือ ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางเร่งด่วนในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 เร่งยกระดับคุณภาพกำลังในกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษา ผู้อยู่ในภาคแรงงานให้มีสมรรถนะใหม่ ทักษะใหม่ โดยกระบวนการพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคี ประกอบไปด้วย 1) ทักษะด้านยานยนต์สมัยใหม่ หมายถึง แรงงานการผลิตรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า (EV) ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดและรถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ 2) ทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ หมายถึง แรงงานการผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ติดตั้งระบบสมองกลฝังตัว เพื่อให้มี คุณสมบัติใหม่ และสามารถสื่อสารระหว่างกันอย่างอิสระผ่านอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things: IoT) เช่น ระบบการจราจรอัจฉริยะ ระบบควบคุมพลังงานในอาคารแบบฉลาด และระบบอิเล็กทรอนิกส์ทาง การแพทย์อัจฉริยะ 3) ทักษะด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม หมายถึง เครื่องจักรกลที่ถูกใช้งานในกระบวนการต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ควบคุมด้วยมนุษย์และระบบอัตโนมัติ แบ่งรูปแบบการทำงานของหุ่นยนต์ตามหลักการเคลื่อนไหวของหุ่น 4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง เป็นความรู้ความสามารถประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ให้กับองค์กรให้มากที่สุด การเรียนรู้ตลอดจนพัฒนาตนเองทางด้านทักษะเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเช่น การเขียนโปรแกรม (Programming) ต่าง ๆ (UX, UI, Designer) ไปจนถึง AI (ปัญญาประดิษฐ์) แอปพลิเคชัน (Application) 5) ทักษะด้านภาษา หมายถึง ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น ในสายอาชีพที่ทำได้เป็นอย่างดี และ 6) ทักษะการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง ทักษะที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ดี หรือมีทักษะในการสอนให้คนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้เป็น ตลอดจนจนสามารถให้ความรู้ในองค์ความรู้ที่ตนเชี่ยวชาญได้ แรงงานที่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้หรือสอนในเรื่องต่าง ๆ ได้ ก็จะเป็นที่ต้องการ และสร้างรายได้ได้ดี (ธีระ ชินะผา และคณะ, 2565)

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีพื้นที่การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา ของสถานศึกษาจำนวน 5 จังหวัด คือ อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู เลย และบึงกาฬ ประกอบด้วยสถานศึกษาอาชีวศึกษา 10 วิทยาลัย ได้จัดประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับวิกฤตคุณภาพการศึกษา พบว่า คุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้รวมทั้งขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการสื่อสารความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เรียนไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษาโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความสามารถสูง ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง (ปวช., ปวส.) ที่มีคุณภาพค่อนข้างมาก การจัดอาชีวศึกษาไม่เน้นการฝึกปฏิบัติและสมรรถนะทางวิชาชีพและความเชื่อมโยงกับสถานประกอบการมากเท่าที่ควร ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดการจัดการหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ รวมทั้งการเชื่อมโยงกับ การทำงาน ดังนั้น สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ควรมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (ภิชาพัชญ์ โทนา, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เพื่อหาแนวทางการ

แก้ปัญหา และพัฒนาแรงงานทักษะสูงให้ตรงตามความต้องการในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต เป็นการเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาแรงงานทักษะสูง เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถาบัน 2 คน 2) นักวิชาการ 2 คน 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2 คน 4) เจ้าของสถานประกอบการ 6 คน 5) บุคลากรผู้สอน 5 คน และ 6) นักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 22 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา (Wording) ตลอดจนความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ และบุคลากรผู้สอน ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด คือ หนองคาย อุดรธานี เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ จำนวน 809 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 446 คน (Yamane, T., 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2) ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 3) ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม 4) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านภาษา และ 6) ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ไม่ต่ำกว่า 0.60 (ผ่องศรี วาณิชศุภวงศ์, 2546) พบว่า มีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 ถือว่ามีความสอดคล้อง และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.99 (ยุทธ โกยวรรณ์, 2545) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงหน่วยงาน ในพื้นที่ทำวิจัย เพื่อขอความร่วมมือ ในการจัดเก็บข้อมูล ส่งแบบสอบถาม ทางไปรษณีย์ตอบรับ ไปกลุ่มตัวอย่าง ใน 5 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทางไปรษณีย์และตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรม การศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/285 เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2566

ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยนำข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำคัญ ดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสรุปภาพรวม 2) การจัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานหลักสูตร หัวหน้างานทวิภาคี ผู้ปฏิบัติงานสถาบันการ เจ้าของผู้ประกอบการและนักวิชาการ จำนวน 30 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกประเด็นการประชุม บันทึกเสียงและภาพการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปเนื้อหาในภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์ และนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการประเมินความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่า ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.2 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี ร้อยละ 40.90 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 36.40 มีสถานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 27.30 ส่วนใหญ่สังกัดวิทยาลัยเทคนิค ร้อยละ 68.20 พบว่า

1.1 ปัญหาการพัฒนาแรงงานทักษะสูง ได้แก่ 1) ทักษะด้านยานยนต์สมัยใหม่ ขาดความเชื่อมโยงด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ ผู้มีอำนาจในการจัดทาสตูดฝึก ไม่ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมสื่อการสอน ผู้สอนขาดการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับยานยนต์สมัยใหม่ นักศึกษาที่จบยังไม่มีทักษะด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2) ทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพในการออกแบบอิเล็กทรอนิกส์บูรณาการระบบและพัฒนาระบบภาคการผลิตขนาดใหญ่ที่เป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment: FDI) มีนโยบายการบริหารจัดการและดึงดูดแรงงานต่างด้าวทักษะสูงในการขับเคลื่อนประเทศไทย 3) ทักษะด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเกิดจากองค์ประกอบทางกายภาพของหุ่นยนต์อุตสาหกรรมทั้งในส่วนของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ขาดแคลนสื่อการเรียนและการฝึกงานปัญหาจากตัวผู้เรียนที่ต้องจินตนาการสูงตลอดจนวิทยากรหุ่นยนต์ที่มีเนื้อหาสาระที่ซับซ้อนและยากต่อการทำความเข้าใจในระยะเวลาที่จำกัด 4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนา ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะเป็นทักษะในการทำงานเพื่อให้เท่าทันโลกยุคดิจิทัล ทักษะในการนำเครื่องมืออุปกรณ์ 5) ทักษะด้านภาษา ผู้เรียนมีความกังวลและรวมกลัวเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษมีปัญหาด้านคำศัพท์การฝึกฝนกับครูและบุคคลอื่นไม่ชอบเรียนวิชาที่เน้นทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และ 6) ทักษะการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ผู้สอนขาดการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่คงทนและเกิดทักษะที่ต้องการครู ขาดการออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่ครูถ่ายทอดความรู้หน้าห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

1.2 ด้านความต้องการ พบว่า 1) ทักษะด้านยานยนต์สมัยใหม่ ควรดำเนินการจัดการฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการสาธิตระบบการทำงานของเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้

เข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่โครงสร้างและหลักการทำงานของยานยนต์สมัยใหม่ด้วยการอธิบายภาคทฤษฎีประกอบการสาธิตโดยละเอียด 2) ทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ศึกษาการจัดงบประมาณ ในการทำห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 3) ทักษะด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ทำ MOU ร่วมกับสถานประกอบการเพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถเข้าไปฝึกงานและเรียนรู้เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ จัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะด้านหุ่นยนต์อุตสาหกรรม จัดหาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกใช้งานหุ่นยนต์อุตสาหกรรม 4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บูรณาการทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ (ใช้ เข้าใจ สร้าง เข้าถึง) สอดแทรกการรู้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในชีวิตประจำวัน (การรู้สื่อสาร การรู้เทคโนโลยี การรู้สารสนเทศ การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น การรู้สังคม) 5) ทักษะด้านภาษา วิทยาลัยควรส่งเสริม ในการจัดสรรทรัพยากร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษของตน เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษ และ 6) ทักษะการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบใช้ปัญหาเป็นฐานแบบโครงงานแบบบันได 5 ขั้น ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้น

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 446 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 62.10 มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 72.90 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 61.70 เป็นนักศึกษา ร้อยละ 75.80 สังกัดสถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิค ร้อยละ 54.00 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ในภาพรวม

การพัฒนาแรงงานทักษะสูงของ สถาบันการอาชีวศึกษาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ 1	ระดับปัญหา				ระดับความต้องการ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านยานยนต์สมัยใหม่	4.47	0.71	มาก	1	4.48	0.71	มาก	1
2. ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ	4.35	0.73	มาก	5	4.42	0.74	มาก	2
3. ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม	4.37	0.74	มาก	4	4.40	0.73	มาก	4
4. ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	4.39	0.74	มาก	2	4.42	0.76	มาก	2
5. ด้านภาษา	4.25	0.73	มาก	6	4.36	0.75	มาก	6
6. ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้	4.39	0.76	มาก	2	4.39	0.74	มาก	5
รวม	4.38	0.74	มาก		4.42	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และ 3) ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ 4) ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม 5) ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และ 6) ด้านภาษา ตามลำดับ ส่วนระดับความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 รวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.4$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

ได้แก่ 1) ด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2) ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและ 3) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม 5) ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ และ 6) ด้านภาษา ตามลำดับ

2. ผลกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่า ได้ 6 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาผู้สอนด้านยานยนต์สมัยใหม่ พัฒนาหลักสูตรทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ สร้างความเชื่อมโยงกับสถานประกอบการด้านยานยนต์สมัยใหม่ ทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการด้านยานยนต์สมัยใหม่ (การใช้งานโดรน) และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาผู้สอนด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม และพัฒนาหลักสูตรทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาผู้สอนด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และพัฒนาหลักสูตรทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาเทคนิคการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ครูผู้สอน พัฒนาเทคนิคการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้นักศึกษา และพัฒนาสื่อการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ในด้านต่างให้กับผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา โครงการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาครูผู้สอนด้านภาษาญี่ปุ่น จีนและภาษาอังกฤษ พัฒนาเทคนิคการครูผู้สอนด้านภาษาญี่ปุ่น จีนและภาษาอังกฤษ และพัฒนาห้องสอนภาษาญี่ปุ่น จีนและภาษาอังกฤษ

ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์

ที่	ประเด็น	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
	ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา						
	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่	4.67	0.47	มากที่สุด	4.83	0.37	มากที่สุด
	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	4.33	0.47	มาก	4.60	0.49	มากที่สุด
	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม	4.77	0.43	มากที่สุด	4.87	0.34	มากที่สุด
	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ	4.57	0.50	มากที่สุด	4.87	0.34	มากที่สุด
	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้	4.61	0.09	มากที่สุด	4.62	0.21	มากที่สุด
	ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา	4.68	0.15	มากที่สุด	4.68	0.15	มากที่สุด
	รวม	4.84	0.11	มากที่สุด	4.96	0.87	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ มีระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.96$ S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ 2) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม 4) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 5) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ และ 6) การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา จึงถือว่าการยืนยันยุทธศาสตร์ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านการประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป ยอมรับว่ายุทธศาสตร์ การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่า ระดับปัญหาและความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านยานยนต์สมัยใหม่ ควรดำเนินการจัดการฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบการที่เกี่ยวกับการสาธิตระบบการทำงานของเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ 1.2) ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ สถานศึกษาควรจัดงบประมาณ ในการทำห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 1.3) ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม จัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะด้านหุ่นยนต์อุตสาหกรรม จัดหาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกใช้งานหุ่นยนต์อุตสาหกรรม 1.4) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ควรบูรณาการทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรธนา โพธิ์เต็ง ศึกษาวิจัยเรื่องผลิตภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาในอนาคตสรุปได้ว่า ผลิตภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาในอนาคตประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน จัดการเรียนรู้ มีความหลากหลายบูรณาการเทคโนโลยี แห่งอนาคตและทักษะในศตวรรษที่ 21 (กรธนา โพธิ์เต็ง, 2565) อีกทั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ตาลทอง ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 สรุปได้ว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (วาสนา ตาลทอง, 2562) 1.5) ด้านภาษา ควรส่งเสริม ในการจัดสรรทรัพยากร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษของตน เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวนชัย อรุณโรจน์ และเกรียงชัย ปิงประวัติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สอดคล้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สรุปได้ว่า ทักษะด้านภาษาที่มีความต้องการในสายอาชีพ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ (ทวนชัย อรุณโรจน์ และเกรียงชัย ปิงประวัติ, 2562) และ 1.6) ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบใช้ปัญหาเป็นฐานแบบโครงงานแบบบันได 5 ขั้น ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลรัตน์ เพ็ชรหิัง ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 ของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการ

อาชีวศึกษาภาคใต้ สรุปได้ว่า สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้มีต้องการพัฒนาศักยภาพครูด้านการถ่ายทอดการสอนการให้ความรู้ (วิไลรัตน์ เพ็ชรหิิง, 2562)

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคตะวัน บุญจิต ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งใน อำเภอสรรคบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า แนวทางการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจให้กับสถานประกอบการ 2) การสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี 3) การส่งเสริมให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนอบรมครูฝึกในสถานประกอบการร่วมกับสำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรอาชีวศึกษา 4) การให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวม และ 5) การบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในทุกมิติโดยมีสภาอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลาง เพื่อการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานต่อไป (ภาคตะวัน บุญจิต, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่า ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

องค์ความรู้ใหม่ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 พบว่า ปัญหาและความต้องการพัฒนาแรงงานทักษะสูงของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ได้แก่ ด้านยานยนต์สมัยใหม่ ด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านภาษา และ ด้านการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ประกอบด้วย 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านยานยนต์สมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านการ

ถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีด้านภาษา โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยสามารถนำผลการวิจัยเสนอให้สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 นำปัญหาและความต้องการที่ค้นพบจากงานวิจัย ได้แก่ 1.1) ทักษะด้านยานยนต์สมัยใหม่ ดำเนินการจัดการฝึกอบรมร่วมกับสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการสาธิตระบบการทำงานของเทคโนโลยียานยนต์สมัยใหม่ 1.2) ทักษะด้านอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ สถานศึกษาควรจัดงบประมาณ ในการทำห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ 1.3) ทักษะด้านหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม จัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะด้านหุ่นยนต์อุตสาหกรรม จัดหาสื่อเพื่อการเรียนรู้และฝึกใช้งานหุ่นยนต์อุตสาหกรรม 1.4) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล บูรณาการทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ 1.5) ทักษะด้านภาษา จัดค่ายภาษาอังกฤษ และ 1.6) ทักษะการถ่ายทอดการสอนหรือการให้ความรู้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบใช้ปัญหาเป็นฐานแบบโครงงานแบบบันได 5 ขั้น และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาแรงงานทักษะสูงด้วยระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภูมิภาค หรือสถาบันการศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณา โพธิ์เต็ง. (2565). ผลิตภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2566 จาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4257/1/60252901.pdf>.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายงานตัวชี้วัด จำนวนผู้ว่างงานและอัตราการว่างงาน (พ.ศ. 2554 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2566 จาก http://env_data.onep.go.th/reports/subject/view/84.
- ทวนชัย อรุณโรจน์ และเกรียงชัย ปิงประวัตติ. (2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนระดับอาชีวศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สอดคล้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(2), 16-23.
- ธีระ ชินะผา และคณะ. (2565). การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาคุณภาพสูงรองรับยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(1), 87-96.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์. (2546). ระเบียบวิธีทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขล.
- ภาคตะวัน บุญจิต. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2566 จาก <http://ir.buu.ac.th/dspace/bitstream/1513/442/1/63920296.pdf>.
- วิชาพัชญ์ โหนะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วาสนา ตาลทอง. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, 6(1), 44-58.
- วิไลรัตน์ เพ็ชรหึง. (2562). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้านการอาชีวศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 - 2579 ของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.

แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น*

THE GUIDELINES FOR ORGANIZING ACTIVITIES TO PROMOTE THE LOCAL ART AND CULTURE APPRECIATION

ธนพร สายวงศ์ปัญญา*, อินทิรา พรหมพันธุ์

Thanaporn Saiwongpanya*, Intira Phrompan

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanaporn.saiwongpanya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การรวบรวมแนวทางการออกแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 4 ด้าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐาน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้ง และตัวอย่างกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมแนวทางการออกแบบ คือ แบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาสังเคราะห์ พบว่า แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ดำเนินการด้วยกระบวนการทั้งเดี่ยวและกลุ่ม โดยใช้หลักการของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐานในการจัดกลุ่ม และกระบวนการ การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก 2) องค์ประกอบของกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ 2.1) แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป 2.2) สื่อการเรียนรู้ 2.3) ชิ้นงานที่ได้จากการปฏิบัติทักษะศิลปะ 2.4) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัยควบคู่กัน 3) สะท้อนอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งกิจกรรมศิลปะที่ดีจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถระบุจุดเด่นและนิยามคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนั้นได้ และ 4) ส่งเสริมทักษะให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของช่วงวัยและมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กระทรวงศึกษาธิการ 2551 ได้แก่ ทักษะหลัก 4.1) ทักษะการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ และ 4.2) ทักษะการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ทักษะเสริม ได้แก่ 4.2.1) ทักษะการทำงานเป็นทีม และ 4.2.2) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : การออกแบบกิจกรรม, กิจกรรมศิลปะ, ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to study the guidelines for organizing activities learning to promote the art and culture appreciation in the local. Collecting ideas of the guidelines for organizing activities used in this study were the individual experts: 1) Team Based Learning 2) Art and Culture of Kamphaeng Phet province 3) Experiential Learning Theory 4) Appreciation Design

Theory. Instruments for collecting ideas of the guidelines for organizing activities were questionnaire and then analyze of data. The finding indicates the guidelines for organizing activities learning to promote the art and culture appreciation in the local, the results as follows: 1) Individual and group work is done by Team Based Learning, grouping, processing and positive interaction. 2) The component of activities promoting the art and culture appreciation in the local: 2.1) The activity plan includes 3 steps: introduction, practice and conclusion, 2.2) instructional media, 2.3) art work, and 2.4) learning assessment and evaluation which analyzes from the affective and cognitive domain. 3) The identity of local culture: Good art activities have to encourage students to be able to identify the strengths and define the value of that art and culture. 4) The reinforcement of learning skill according to age group and the indicators of basic education core curriculum B.E. 2551: Main skills includes 2 skills: 4.1) Skills in analyzing, criticizing, and criticizing the value of visual arts and 4.2) Arts creative skills and soft skills includes 2 skills: 4.2.1) Teamwork skills and 4.2.2) 21st Century Skills.

Keywords: Organizing Activities, Art Activities, Local Art and Culture

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศิลปวัฒนธรรมมากมาย ดังปรากฏในหลักฐานทางวัฒนธรรม เช่น ผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ การประดิษฐ์การคิดค้นในสิ่งที่ดึงดูดทั้งในรูปแบบที่จับต้องได้ ได้แก่ งานศิลปกรรมต่าง ๆ งานสถาปัตยกรรม และจับต้องไม่ได้ ได้แก่ คติ ความเชื่อ ค่านิยม จารีต และประเพณี หลักฐานทางวัฒนธรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน รวมถึงเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกันตามช่วงเวลาและวิถีชีวิตที่ผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างช้านาน ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตกับศิลปวัฒนธรรมของคนในอดีต สามารถศึกษาได้จากหลักฐานทางวัฒนธรรมที่ปรากฏเด่นชัด เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ งานจิตรกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกที่ควรค่าแก่การรักษา โดยการสร้างความเข้าใจและปลูกฝังให้ผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะเยาวชนที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตให้มีความรู้และเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ผ่านการออกแบบกิจกรรมทางศิลปะที่สร้างความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์อันก่อให้เกิดความเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

ปัจจุบันพบว่า คนไทยจำนวนมากไม่ตระหนักเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดึงดูดความเป็นไทยหลายเรื่องไม่ได้รับการเอาใจใส่ อนุรักษ์ถ่ายทอดสืบสาน พัฒนาอย่างจริงจัง (พรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง, 2549) เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบายทางการศึกษาที่เน้นความเป็นท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดแนวทางให้ครูเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน จัดให้มีประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับ จิตติรา เปรมปรี ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 มีความรู้ ความสามารถและทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมต่าง ๆ (จิตติรา เปรมปรี, 2564)

ในการขับเคลื่อนการพัฒนานั้นจะบรรลุผลได้ หากบุคคลได้รับการศึกษาและทักษะปฏิบัติงานที่ดี ดังที่สามารถ มิ่งสัง ได้กล่าวว่า การศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรมเพื่อนำมาเป็นเครื่องกำกับการใช้ความรู้ และความสามารถให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งการเรียนรู้ที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง

(สามารถ มั่งส้ง, 2559) เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน อาศัยความร่วมมือจากโรงเรียนและชุมชน เริ่มจากการจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้ โดยยึดเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดในรายวิชาศิลปะ เน้นเรื่องการออกแบบเพื่อเชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพและยกระดับผลิตภัณฑ์ที่มีท้องถิ่น นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าของสินค้าและการมีรายได้ ทักษะปฏิบัติงานที่ดีส่งเสริมได้จากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team Based Learning: TBL) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามที่ Huggins และ Stamatel กล่าวว่า การเรียนรู้แบบทีม (TBL) เป็นกลยุทธ์การสอนที่ดึงดูดความรู้ของนักเรียนผ่านการทดสอบและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนจะทำงานกันเป็นทีมและเจอปัญหาต่าง ๆ โดยเรียนรู้จากข้อผิดพลาด กระบวนการนี้จะทำให้นักเรียนคิดถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและทีม (Huggins, C., & Stamatel, J., 2015) จะช่วยผู้เรียนในมิติการคิดและมิติในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนที่เริ่มต้นมีทักษะในการออกแบบ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัตรกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม จะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงศิลปะได้มากขึ้น และศิลปะก็มีส่วนชี้นำทางความคิด ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าศิลปะในท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและทักษะปฏิบัติ ตลอดจนการเห็นคุณค่าศิลปะท้องถิ่น การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น มีความสำคัญในด้านของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและอาชีพของแต่ละท้องถิ่น

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะ ซึ่งผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านศิลปกรรมและโบราณคดี และได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ตามที่ จักรพงษ์ คำบุญเรือง กล่าวถึงจังหวัดกำแพงเพชรว่า ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก เมื่อปี 2534 ซึ่งมีศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย แบ่งออกเป็นโบราณสถานฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ซึ่งใช้วัสดุก่อสร้างที่แตกต่างกัน ด้านตะวันออกของแม่น้ำปิง เป็นที่ตั้งเมืองกำแพงเพชร โบราณสถานจะสร้างด้วยศิลาแลงและมีขนาดใหญ่ ส่วนโบราณสถานฝั่งตะวันตก คือเมืองนครชุมก่อสร้างด้วยอิฐ และมีขนาดเล็ก แต่รูปแบบศิลปะที่ปรากฏ มีลักษณะร่วมสมัยระหว่างสุโขทัยและอยุธยา (จักรพงษ์ คำบุญเรือง, 2561) ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง จะเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน โดยการยึดเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดในรายวิชาศิลปะ เน้นเรื่องการออกแบบเพื่อเชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพและยกระดับผลิตภัณฑ์ที่มีท้องถิ่น นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าของสินค้าและการมีรายได้ โดยมีคุณครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการเรียนรู้ ตามที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ และสอนศิษย์ให้เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ การได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกแยะและนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง (สุมณ อมรวิวัฒน์, 2530) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและทักษะปฏิบัติ ตลอดจนการเห็นคุณค่าศิลปะในท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอนและการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม

การรวบรวมแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 4 ด้าน คือ 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐาน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้ง และ

ตัวอย่างกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะ คือ แบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และตัวอย่างกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐาน

1.1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีลักษณะพื้นฐานที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของการอยู่ร่วมกันในสังคม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หากกล่าวถึงระดับของช่วงชั้นแล้ว การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานเหมาะสมมีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากจะช่วยเสริมความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน การได้รับการยอมรับจากสังคม การช่วยเหลือกันภายในทีมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดีตามมา

หลักการของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐาน คือ ต้องเริ่มต้นจากการทดสอบความรู้พื้นฐานของเรื่องที่เรียนในแต่ละบุคคล โดยการทดสอบก่อนเรียนนี้ ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลจากชุดความรู้ที่ผู้สอนเตรียมให้ก่อนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หลังจากนั้นทำแบบทดสอบชุดเดียวกันนี้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนจะมีพื้นฐานของความรู้ และสามารถนำความรู้ในส่วนนี้มาใช้ในการต่อยอดในการปฏิบัติผลงานศิลปะได้

ในส่วนของการเห็นคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานสามารถวัดได้โดยการทำแบบสอบถามก่อนและหลังการทำกิจกรรมทั้งหมด การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานเป็นเพียงหลักการที่ให้ผู้สอนนำไปประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของตนเอง

ในด้านการวัดและการประเมินผลสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานจะเน้น 2 ส่วน ได้แก่ การวัดจากแบบทดสอบความรู้แบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม ในการวัดเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมจากการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานนั้น จะต้องศึกษาหลักการว่าคุณค่าศิลปวัฒนธรรมมีด้านใดบ้าง จากนั้นตีความออกมาในรูปแบบรูปธรรม จึงจะสามารถสังเกตจากพฤติกรรมได้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ว่าการวัดและการประเมินผลของกิจกรรมนั้น จะต้องสังเกตจากพฤติกรรมใด ในส่วนของการประยุกต์ใช้ความรู้นั้น อาจจะทำได้โดยพิจารณาจากผลงาน โดยผลจากการเห็นคุณค่าสูงขึ้นนั้น จะหมายถึงการทำงานกับทีมที่ดี ตามที่ Christopher และคณะ กล่าวว่า การนำการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานไปใช้ทางออนไลน์ นับว่าเป็นกลยุทธ์เชิงปฏิบัติสำหรับนักพัฒนาและผู้สอน เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สภาพแวดล้อมแบบออนไลน์ (Christopher, W.P., et al., 2021)

1.1.2 ด้านผู้เรียนและด้านผู้สอน

ในการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ทีมเป็นฐานนั้น ผลที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในทีมและการมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติด้านศิลปะและความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น

1.2 ด้านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

1.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ผ่านประสบการณ์เดิมของตนเองโดยตรงแบบเป็นกระบวนการที่ชัดเจน การลงมือปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนพบเจอปัญหาจากสถานการณ์จริง รวมถึงการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

และผู้สอนมีการให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นั้น จะต้องมีกรอบแบบแผนการจัดการเรียนการสอนโดยศึกษาจากบริบทของผู้เรียน จึงจะสามารถออกแบบ แผนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างกระบวนการโดยยึดหลักของการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ทั้งหมด 4 ขั้น ตามที่ แมคเคลวด์ (McLeod, S.) กล่าวไว้ ได้แก่ การตีความประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมา ใหม่ (Concrete Experience) แต่เมื่อเกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างประสบการณ์และความเข้าใจ จะต้อง ดำเนินการลองสะท้อน ลองให้ผู้เรียนทบทวนด้วยตนเอง โดยอาศัยวิธีการตั้งคำถาม (Reflective Observation of the New Experience) ซึ่งผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองแล้ว จากการสะท้อนที่ก่อให้เกิดแนวคิด ใหม่ หรือ การดัดแปลงแนวคิดเชิงนามธรรมที่มีอยู่ (Abstract Conceptualization) และขั้นตอนสุดท้าย คือ ผู้เรียนจะได้ลองใช้ความคิดกับบริบทรอบตัวของตัวเอง เพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น (Active Experimentation) ซึ่งเน้น การสื่อสาร (McLeod, S., 2017) เช่นเดียวกับที่ โคลบ (Kolb, D.A.) เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ ดังนี้ 1) นำตนเองไปอยู่ในสถานการณ์ใหม่ ๆ 2) การไตร่ตรอง: การตั้งคำถาม 3) การสรุปเป็น หลักการ 4) การทดลองปฏิบัติจริง (Kolb, D.A., 1984) โดยในการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ถือว่า เหมาะสมกับการใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรสร้างเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติขึ้นงาน และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นปัจจุบัน ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการ เรียนการสอน จะต้องผ่านการทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นและปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละขั้นตอนโดยละเอียด มีการ วัดและประเมินว่าผู้เรียนผ่านวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ หากไม่บรรลุวัตถุประสงค์ จะมีวิธีการซ่อมเสริมให้แก่ ผู้เรียนด้วยวิธีใดบ้าง

ในส่วนของการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งที่สำคัญคือ สื่อการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา ผู้สอนและผู้เรียนกำหนด ขอบเขตของการศึกษาเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน พิจารณาจากจุดอ่อนของศิลปวัฒนธรรมว่าควร จะส่งเสริมอย่างไรให้ผู้คนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจความเป็นท้องถิ่น โดยเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมควรได้รับการ เรียบเรียงลำดับเวลาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีการคาดการณ์ถึงอนาคตว่าศิลปวัฒนธรรม ที่มีในปัจจุบันจะมีความเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างไร โดยให้ผู้เรียนศึกษาถึงประวัติความ เป็นมา และกระบวนการสร้างของศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นท้องถิ่น เช่น โบราณสถาน เมื่อผู้เรียนสามารถเข้าใจ ประเด็นตรงนี้ การสร้างชิ้นงานที่บ่งบอกถึงทักษะปฏิบัติและความรู้ความเข้าใจจะสามารถเป็นสื่อกลางในการ นำเสนอส่วนของเนื้อหาได้ดี ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรอ้างอิงมาจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และมี เกณฑ์ที่ชัดเจน ผู้สอนจะต้องสังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จากนั้นนำผลที่ได้มา วิเคราะห์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.2.2 ด้านผู้เรียน

ระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนจะได้นำ ประสบการณ์เดิมของตนเองมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของเนื้อหาให้สนใจแก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องตั้งคำถามหรือกำหนดประเด็นปัญหาร่วมกันก่อน เพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะได้วิเคราะห์เนื้อหาที่ตนเองรับผิดชอบในศึกษา และคิดค้นวิธีการสื่อสารกับสมาชิกในทีมของตนเองและ ทีมอื่น นำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง

1.2.3 ด้านผู้สอน

บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ และควบคุมลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด คอยสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน

รายบุคคลอย่างใกล้ชิด ดูแลผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหา สามารถให้คำแนะนำได้ โดยผู้สอนควรให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ถ้าผู้สอนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับประสบการณ์ใหม่ที่มอบให้ การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรมที่น่าสนใจและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การมีลำดับขั้นตอนที่มีรายละเอียดชัดเจน ซึ่งผ่านการปรับปรุงและพัฒนามาแล้ว จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้นั้นบรรลุผลด้วยดี

2. ด้านการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้ง

2.1 ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ สิ่งที่มีเอกลักษณ์ มีความแตกต่าง สะท้อนวิถีชีวิตผ่านการแสดงออกทางศิลปะ เชื่อมโยงความเป็นตัวเอกกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น วัฒนธรรมอาจมีความหลากหลาย และอาจเป็นสิ่งที่อื่นได้ นอกเหนือจากคน เช่น ค่านิยม จิตวิญญาณที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งจุดเด่นของศิลปวัฒนธรรมนั้นจะสามารถเป็นสิ่งที่นิยามคุณค่า นำไปสู่ความซาบซึ้งได้ในตัวบุคคล

การสร้างควาซาบซึ้งในเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในผู้เรียนที่เป็นเยาวชน สร้างได้โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชั้นเรียนมากที่สุด วิธีการที่สร้างความซาบซึ้งได้ดี คือ การมอบประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์จากสถานที่จริง การได้สัมผัสศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง การเรียนรู้รากเหง้าความเป็นตนเองจะทำให้ผู้เรียนรู้ว่าศิลปวัฒนธรรมนั้นมีความเป็นมาอย่างไร เกี่ยวข้องกับตนเองมากน้อยเพียงใด ส่วนเรียนรู้คติความเชื่อ จารีต ประเพณี และค่านิยม สร้างควาซาบซึ้งได้โดยการให้ผู้เรียนวิเคราะห์จุดเด่นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีส่วนร่วมโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การถอดแบบลวดลาย การทำของที่ระลึกจากเอกลักษณ์ของสถานที่ โดยสามารถสอดแทรกเรื่องการออกแบบเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดได้

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถเริ่มได้จากการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่เป็นการศึกษาภาคบังคับ ในรายวิชาที่สามารถบูรณาการเนื้อหาเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น วิชาศิลปะ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาการงานอาชีพ เป็นต้น เน้นการยกตัวอย่างผลงานที่สอดคล้องกับบทเรียนนั้น ๆ และมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน เข้าใจง่าย

การถ่ายทอดคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ผู้เรียน จะต้องวิเคราะห์ว่าช่วงวัยของผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นแบบใด และพัฒนาการด้านการเรียนรู้เป็นอย่างไร เพื่อนำมากำหนดวิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสม เช่น ผู้เรียนที่มีช่วงอายุอยู่ในวัยประถมศึกษา จะชอบความสนุกและทำหาย ผู้เรียนที่มีช่วงอายุอยู่ในวัยมัธยมศึกษาตอนต้น จะเรียนรู้โดยการเน้นการสร้างสรรค์ การแสดงความเป็นตัวเอง สามารถแสวงหาความรู้ได้จากหลายแหล่ง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดและต้องการการยอมรับในสังคม ส่วนผู้เรียนที่มีช่วงอายุอยู่ในวัยมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น จะเน้นการศึกษาเนื้อหา การแสวงหาความรู้โดยตัวบุคคล และการต่อยอดความรู้สำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ในการถ่ายทอดคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ผู้สอน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การถ่ายทอดนั้นประสบผลสำเร็จ โดยใช้วิธีการเรียงลำดับของเนื้อหาตั้งแต่เรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เริ่มจากประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ความเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น ผ่านการฝึกปฏิบัติชิ้นงานทางศิลปะควบคู่ไปด้วย ตามขั้นตอนของทฤษฎีการสร้างควาซาบซึ้ง ที่ ปุณณรัตน์ พิษณุไพบูลย์ กล่าวคือ 1) กำหนดตัวคุณค่าเป้าหมาย 2) วิเคราะห์คุณค่า 3) สสำรวจประสบการณ์ตรง และ 4) ให้สิ่งเร้าอารมณ์ เพื่อสร้างความซาบซึ้ง (ปุณณรัตน์ พิษณุไพบูลย์, 2561)

การส่งเสริมการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้งให้แก่ผู้เรียน ทำได้โดยการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน กล่าวคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน จะเป็นกรอบการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทีม การหาข้อมูลองค์ความรู้ร่วมกัน การแก้ไขปัญหาระหว่างการทำงานร่วมกัน การศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกว่าผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เช่น การแสดงออกของอารมณ์เชิงบวก ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน การกล่าวชื่นชมกันและกัน เป็นต้น จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน ซึ่งสามารถส่งเสริมการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้งให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สามารถส่งเสริมการเห็นคุณค่าและการสร้างความซาบซึ้งให้แก่ผู้เรียน กล่าวคือ หลักการ คือ การนำประสบการณ์เดิม ที่ได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาวิธีการคิดใหม่ ๆ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ผู้สอนจะต้องแสดงความเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับตนเองอย่างไร จะต้องมีการมีขั้นตอนตามลำดับที่ชัดเจน เพื่อให้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นมีประสิทธิภาพ

การวัดการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม ควรมีการวัดที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในการให้ค่าคะแนนนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ผู้สอนควรมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบชัดเจน นอกจากการเรียนรู้ที่ต้องวัดผลเชิงเนื้อหาแล้ว ควรมีการวัดผลด้านคุณค่าในรูปแบบการบรรยายหรือการนำเสนอผลงาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้อธิบายอย่างได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.3 ประเภทของศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร

ศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ศิลปวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน สิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น โดยศิลปวัฒนธรรมที่จับต้องได้ในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีความโดดเด่นที่สุดคือ โบราณสถาน โดยเฉพาะในส่วนของอุทยานแห่งชาติประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก เมื่อปี 2534 จากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย และ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย อุทยานแห่งชาติประวัติศาสตร์กำแพงเพชร โบราณสถานที่เหมาะสมในการศึกษาในเวลาที่มีอย่างจำกัดนั้น ได้แก่ 1) วัดช้างรอบ โดยรอบฐานเจดีย์ที่เป็นจุดเด่นของโบราณสถานแห่งนี้ ประกอบไปด้วยประติมากรรมรูปช้างทั้งหมด 68 เชือก ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาความเชื่อในส่วนของประติมาวิทยาได้ดี 2) วัดพระสี่อิริยาบถ หรือวัดพระยืน จุดเด่นของโบราณสถานแห่งนี้ คือ มีการจารึกแท่นหินด้วยท่าทางทั้งสี่อิริยาบถ ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง นอน โดยพระพุทธรูปประทับยืนมีสภาพสมบูรณ์ที่สุด จึงเหมาะแก่การศึกษาทั้งในส่วนของความเชื่อ ศาสนา ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม 3) วัดพระแก้ว เป็นพระอารามขนาดใหญ่ ตั้งอยู่กลางเมือง สิ่งก่อสร้างภายในวัดเรียงเป็นแนวยาวตามแกนตะวันออก-ตะวันตก

2. วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น คติ ความเชื่อ ค่านิยม มารยาท บรรทัดฐาน สังคม เป็นต้น ในส่วนของศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดกำแพงเพชรที่จับต้องไม่ได้ที่มีความโดดเด่น ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน คือเรื่องราวที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน ด้วยวิธีการบอกเล่า เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเขียนเป็นภาพ นิทานพื้นบ้าน ได้แก่ นิทานพื้นบ้านเท้าแสนปม บทร้องพื้นบ้าน คำร้องที่สืบทอดกันมาในแต่ละโอกาส เช่น ระเบียบ ก. ไก่ ระเบียบคล้องช้าง นอกจากนี้ยังรวมถึงแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล ซึ่งเป็นสิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เทศกาล วิถีชีวิต และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ ประเพณีสารทไทยกล้วยไข่และของดีเมืองกำแพงเพชร ประเพณีนบพระ-เล่นเพลง ประเพณีแข่งขันเรือยาวประเพณี เป็นต้น

2.4 ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

จังหวัดกำแพงเพชรส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งประชาชน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมกันกำหนดรูปแบบการจัดงานประเพณีที่มีในจังหวัด เช่น งานประเพณีนบพระ-เล่นเพลง ที่จัดทุกเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี งานประเพณีสารทไทยกล้วยไข่และของดีเมือง

กำแพงเพชรที่จัดทุกเดือนตุลาคมของทุกปี รูปแบบของการจัดงานจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสถานที่จัดงานอยู่ในบริเวณที่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เพื่อให้ผู้คนที่ท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้สัมผัสศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดได้โดยตรง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเป็นการส่งเสริมให้แก่จังหวัดในภาพรวม หากพูดถึงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนวัยมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัด สามารถทำได้โดยการเผยแพร่ความรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น การศึกษาเรื่องโบราณสถานจากเว็บไซต์เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากร ศึกษาองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมจังหวัดจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนสามารถทำได้โดยวิธีการที่เป็นเชิงรุกและเชิงรับ กล่าวคือ เชิงรุก คือการที่ผู้สอนไปเผยแพร่ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา วิธีนี้จะสามารถควบคุมจำนวน ช่วงอายุงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนได้ดี ในขณะที่เชิงรับ คือการที่ผู้เรียนตั้งใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หรือการพาตนเองไปยังแหล่งเรียนรู้ เช่น การชมโบราณสถาน การรับฟังการเผยแพร่ความรู้ศิลปวัฒนธรรมจากสถานีวิทย์ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรับนี้จะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นมากกว่าเชิงรุก เพราะได้คัดกรองความสนใจที่ผู้เรียนมีต่อสิ่งที่จะศึกษาแล้วเบื้องต้น สำหรับการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ควรใช้วิธีการเชิงรุก เนื่องจากการที่จะศึกษาศิลปวัฒนธรรมให้ได้ความรู้ที่ครบองค์ประกอบจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษา ปัจจัยหลัก คือ การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษาให้ชัดเจนและมีความน่าสนใจ โดยการมอบประสบการณ์ที่มีความแปลกใหม่แต่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัว จับต้องได้ มีขั้นนำ ขึ้นสอน และขั้นสรุปที่ผ่านกระบวนการคิดมาแล้วสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ตามวัยผู้เรียน มีการถามตอบเพื่อสร้างความเข้าใจและมีการเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของการสอนแบบปฏิบัติชิ้นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ควรนำผลงานของผู้เรียนมาจัดนิทรรศการในตอนท้าย เพื่อให้ผู้เรียนได้การเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม เกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเองและศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดของตนเอง

3. การวิเคราะห์ตัวอย่างเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่า

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตัวอย่างเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่า

กิจกรรม	จุดประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กระบวนการ	ที่มา
กิจกรรมวิถีล้านนา	เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ	การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานศิลปะล้านนาประเภทต่าง ๆ	กิจกรรมเดี่ยว และการเรียนรู้จากสถานที่จริง	(ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้, 2561)
การศึกษากิจกรรมตุ๊กล้านนา	เพื่อให้มีความรู้ และการรับรู้คุณค่าศิลปะ	วัฒนธรรมล้านนา การแสดงออกศิลปะของชุมชนและท้องถิ่น	กิจกรรมเดี่ยว การเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรม และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการรับรู้คุณค่าศิลปะ	(สรีตา เจือศรีกุล, 2553)
กิจกรรมเข้มกลัดจากหนังตะลุง	เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าและเข้าใจรูปแบบของอัตลักษณ์ในงานแกะหนังตะลุงจากการทำกิจกรรม	การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ใช้อัตลักษณ์ของศิลปกรรมภาคใต้	กิจกรรมเดี่ยว และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าก่อนและหลังการทำกิจกรรม	(ธิดิ พงษ์อุตม, 2560)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ตัวอย่างเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่า (ต่อ)

กิจกรรม	จุดประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กระบวนการ	ที่มา
การจัดกิจกรรมศิลปะ	เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กป่วยเรื้อรังที่เป็นผู้ป่วยใน	เกมกระดานที่มีภารกิจเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ	กิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม เน้นทักษะการคิด ทักษะการสัมผัส ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ทักษะความจำและการเลียนแบบ และทักษะการสื่อสาร	(อรทัย ขวนนิยมตระกูล, 2557)
กิจกรรมนิทรรศการรวมใจ	เพื่อเรียนรู้หลักการจิตนิทรรศการ และการทำงานเป็นทีม	การจัดนิทรรศการ และการเห็นคุณค่าในตนเอง	กิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม การทำงานเป็นทีม การศึกษาความพึงพอใจ	(ณิชานูล ลำพูน, 2560)

ทั้งนี้ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนวัย 12 - 18 ปี คือ การเรียนรู้จากของจริง จากการใช้ช่องทางการเรียนรู้ของสมอง สอดคล้องกับ จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ ที่สรุปว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสมองวัยรุ่นว่า ฮอริโมนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวัยรุ่น หากผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการกระตุ้นอย่างพอเหมาะ จะทำให้เด็กมีการตื่นตัว พัฒนา และค้นหาตนเอง สภาพแวดล้อมจึงมีผลต่อผู้เรียนมาก (จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และตัวอย่างกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสังเคราะห์ได้แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ดำเนินการด้วยกระบวนการทั้งเดี่ยวและกลุ่ม

การนำหลักการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ในส่วนของการวิธีการจัดกลุ่มโดยความสามารถ จำนวนสมาชิกขึ้นอยู่กับขอบเขตของเนื้อหาและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ขึ้นมาได้จากรายละเอียดของกระบวนการ รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ให้อย่างจำกัด ซึ่งจะช่วยให้มีการวางแผนร่วมกันภายในทีม ส่งผลให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วง แม้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะเป็นการแสดงออกของปัจเจกบุคคล มีลักษณะเฉพาะตัว แต่กระบวนการกลุ่มจะส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติด้านศิลปะและความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น

กระบวนการจะต้องเรียนรู้จากสถานที่จริง หรือเสมือนจริงในกรณีติดเงื่อนไขบางประการที่ไม่สามารถเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ การได้ปฏิบัติชิ้นงานที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมจากผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่น หรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ โดยสามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศในชุมชนท้องถิ่น เรื่องของวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานศิลปะ องค์ความรู้ด้านทฤษฎีที่มาจากแหล่งการเรียนรู้โดยตรง เน้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนต่างกลุ่ม และผู้สอน ที่จะเป็ปัจจัยในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการติดตามและวัดประเมินผลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

2. องค์ประกอบของกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป 2) สื่อการเรียนรู้ 3) ชิ้นงานที่ได้จากการปฏิบัติทักษะศิลปะ และ 4) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ การเปรียบเทียบจากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้สอน ซึ่งการวัดผลและประเมินผล จะต้องได้มาจากการพิจารณาด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัยควบคู่กัน เพราะในการเรียนรู้จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน จึงจะสามารถแสดงออกในพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยได้อย่างสอดคล้องกัน จากนั้นพฤติกรรมด้านจิตพิสัยนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของพฤติกรรมพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยด้วยเช่นกัน

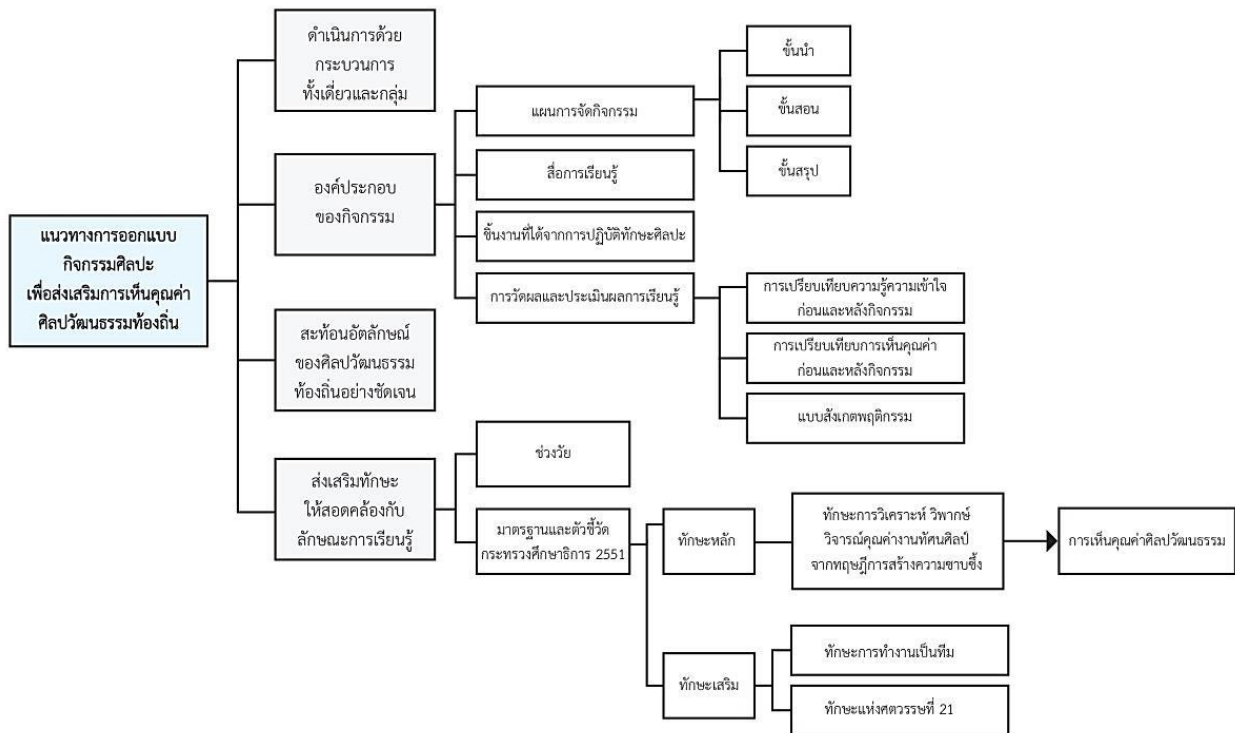
3. สะท้อนอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน

แต่ละท้องถิ่นมีอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ความสามารถในการระบุดเด่นและนิยามคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนั้นได้ ทั้งศิลปวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าจะต้องอาศัยกระบวนการจัดประสบการณ์ การเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์ตรงให้สอดคล้องกัน จะมีส่วนสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติ นำมาซึ่งผลงานในแต่ละกิจกรรมที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่น สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ และเป็นที่ยอมรับจากคนในวงกว้าง จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายและคงทน จนนำไปสู่ความซาบซึ้งในตัวบุคคล

4. ส่งเสริมทักษะให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของช่วงวัยและมาตรฐานและตัวชี้วัดกระทรวงศึกษาธิการ 2551

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนวัย 12 - 18 ปี คือ การเรียนรู้จากของจริง จากการใช้ช่องทางการเรียนรู้ของสมอง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลได้จะต้องให้ความสำคัญกับทักษะที่ควรส่งเสริม

ทักษะที่ควรส่งเสริม กล่าวคือ ทักษะหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เพื่อนำไปสู่การเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม จากทฤษฎีการสร้างความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. กำหนดตัวคุณค่าเป้าหมาย 2. วิเคราะห์คุณค่า 3. สสำรวจประสบการณ์ตรง โดยการใช้ขั้นตอนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ได้แก่ 1) นำตนเองไปอยู่ในสถานการณ์ใหม่ ๆ 2) การไตร่ตรอง: การตั้งคำถาม 3) การสรุปเป็นหลักการ 4) การทดลองปฏิบัติจริง และ 4. ให้สิ่งเร้าอารมณ์ เพื่อสร้างความซาบซึ้ง 2) ทักษะการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ สื่อความหมายเป็นเรื่องราว ประยุกต์ใช้ทัศนธาตุ และการออกแบบตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และทักษะเสริม ได้แก่ ทักษะเสริม ได้แก่ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีมตามหลักของการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน ดังนี้ 1.1) มีการจัดทีมอย่างเหมาะสม ขึ้นอยู่กับขอบเขตเนื้อหาและความรับผิดชอบที่ผู้เรียนได้รับหมาย 1.2) ผู้เรียนเตรียมตัวก่อนเข้าเรียน โดยการมอบหมายหัวข้อให้ศึกษาล่วงหน้าด้วยตนเอง 1.3) เน้นเป้าหมายวิชาการและกระบวนการกลุ่ม 1.4) ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ และ 2) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 2.1) Critical thinking: การวิเคราะห์คุณค่า 2.2) Creativity & Innovation: การออกแบบวิธี/ลำดับการชมสถานที่ตามการวิเคราะห์ 2.3) Collaboration: การทำงานเป็นทีม 2.4) Communications: การนำเสนอ และ 2.5) Career & Learning skills: การปรับตัวการเป็นผู้นำ

ภาพที่ 1 แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเห็นคุณค่า มีทั้งการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเห็นคุณค่าในตนเอง มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมการเห็นคุณค่า ด้านขอบเขตเนื้อหาจะเน้นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ กระบวนการมีทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม และมีการเปรียบเทียบผลจากแบบทดสอบก่อนและหลังการทำกิจกรรมทั้งในส่วน of ความรู้ความเข้าใจและการเห็นคุณค่า

สรุป

แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นั้นควรมีการคำนึงถึงการจัดการศึกษาและการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมที่เข้ากับบริบท ซึ่งมีแนวทางแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะ สรุปได้ 4 ประเด็น กล่าวคือ 1) ดำเนินการด้วยกระบวนการทั้งเดี่ยวและกลุ่ม การนำหลักการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทีมเป็นฐาน ในส่วนของการวิธีการจัดกลุ่มโดยความสามารถ และการกำหนดจำนวนสมาชิก ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตของเนื้อหาและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้มีการวางแผนร่วมกันภายในทีม ส่งผลให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วง แม้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะเป็นการแสดงออกเฉพาะตัว แต่กระบวนการกลุ่มจะส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติด้านศิลปะและความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น กระบวนการจะต้องเรียนรู้จากสถานที่จริง หรือเสมือนจริง การได้ปฏิบัติชิ้นงานที่สะท้อนศิลปวัฒนธรรมจากผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่น โดยสามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบการศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสบรรยากาศในชุมชนท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในกลุ่มเพื่อนต่างกลุ่ม และผู้สอน ที่จะเป็ปัจจัยในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการติดตามและวัดประเมินผลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 2) องค์ประกอบของกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ 2.1) แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป 2.2) สื่อการเรียนรู้ 2.3) ชิ้นงานที่ได้จากการปฏิบัติทักษะศิลปะ 2.4) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ การเปรียบเทียบจากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจและการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และแบบบันทึกการสังเกต

พฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้สอน ซึ่งการวัดผลและประเมินผล จะต้องได้มาจากการพิจารณาด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัยควบคู่กัน เพราะ ในการเรียนรู้จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน จึงจะสามารถแสดงออกในพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยได้อย่างสอดคล้องกัน จากนั้นพฤติกรรมด้านจิตพิสัยนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของพฤติกรรมพุทธิพิสัยและทักษะพิสัยด้วยเช่นกัน 3) สะท้อนอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน กิจกรรมศิลปะจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถระบุจุดเด่นและนิยามคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนั้นได้ ทั้งศิลปวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าจะต้องอาศัยกระบวนการจัดประสบการณ์ การเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์ตรงให้สอดคล้องกัน จะมีส่วนสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติ นำมาซึ่งผลงานในแต่ละกิจกรรมที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่น สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ และเป็นที่ยอมรับจากคนในวงกว้าง จะทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายและคงทน จนนำไปสู่ความซาบซึ้งได้ในตัวบุคคล และ 4) ส่งเสริมทักษะให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของช่วงวัยและมาตรฐานและตัวชี้วัดกระทรวงศึกษาธิการ 2551 กล่าวคือ ผู้เรียนวัย 12 - 18 ปี ลักษณะการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้จากของจริง การจัดสภาพแวดล้อมที่มีการกระตุ้นอย่างพอเหมาะ จะทำให้เด็กมีการตื่นตัว พัฒนา และค้นหาตนเอง สภาพแวดล้อมจึงมีผลต่อผู้เรียนมาก ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลได้จะต้องให้ความสำคัญกับทักษะที่ควรส่งเสริม กล่าวคือ ทักษะหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เพื่อนำไปสู่การเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม 2) ทักษะการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ สื่อความหมายเป็นเรื่องราว ประยุกต์ใช้ทัศนธาตุ และการออกแบบ และทักษะเสริม ได้แก่ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีมตามหลักของการจัดการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน และ 2) ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งได้ผลเป็นแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถนำไปต่อยอดในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการออกแบบกิจกรรมศิลปะ และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จักรพงษ์ คำบุญเรือง. (2561). การเข้ามาของพุทธศาสนาในแผ่นดินล้านนา. เชียงใหม่: เชียงใหม่นิวส์.
- จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์. (2558). นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสมองวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2566 จาก <https://www.okmd.or.th/bbl/documents/284/bbl-learning-adolescent-brain>
- ฐิติรดา เปรมปรี. (2564). การศึกษาศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้คติชนสร้างสรรค์ในรายวิชาคติชนวิทยาสำหรับครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 12(2), 154-171.
- ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณิชาบูล ลำพูน. (2560). การพัฒนาโปรแกรมกิจกรรมศิลปะโดยใช้ทีมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีติ พุกษ์อุดม. (2560). การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณณรัตน์ พิษณุพิบูลย์. (2561). จิตวิทยาศิลปะสุนทรียศาสตร์เชิงประจักษ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรรณวลัย คีรีวงศ์วัฒนา และสมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2549). การพัฒนาศิลปะวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนของ ศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. วารสารการศึกษาและการพัฒนา สังคม, 2(1), 93-107.
- สรिता เจือศรีกุล. (2553). ผลการสอนศิลปะหัตถ์วัฒนธรรม ที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามารถ มั่งส้ง. (2559). การศึกษาของชาติ: ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9590000091649>
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อรรถัย ชวนนิยมตระกูล. (2557). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก ป่วยเรื้อรังที่เป็นผู้ป่วยใน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Christopher, W. P. et al. (2021). Fostering Cognitive Presence, Social Presence and Teaching Presence with Integrated Online Team-Based Learning. TechTrends, 65(1), 473–484.
- Huggins, C., & Stamatel, J. (2015). An Exploratory Study Comparing the Effectiveness of Lecturing versus Team-based Learning. Teaching Sociology, 43(3), 227-235.
- Kolb, D.A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- McLeod, S. (2017). Kolb's Learning Styles and Experiential Learning Cycle. Retrieved February 1, 2021, from <https://www.simplypsychology.org/learning-kolb.html>

การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล
ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
COMMUNICATION FOR CULTURE BUILDING IN CORPORATE
GOOD GOVERNANCE OF THUNG SONG TOWN MANCIPALITY,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ปิยดา นวลละออง^{1*}, วิทยาทน ท่อแก้ว²

Piyata Nuanlaong^{1*}, Wittayatorn Tokeaw²

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Management Science, Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

²สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

²School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: piyata2000@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร และ 2) กระบวนการจัดการการสื่อสาร เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้านการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร จำนวน 23 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร ประกอบด้วยแนวความคิดหลัก 4 แนวความคิด ได้แก่ 1.1) สื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย 1.2) สื่อสารเพื่อปลูกเร้ารวมพลัง ทุกคนในองค์กร 1.3) สื่อสารสร้างการร่วมปฏิบัติด้วยใจที่มุ่งมั่น และ 1.4) การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจอย่างต่อเนื่อง ส่วนนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล คือ 1.4.1) มุ่งสื่อสารในการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงาน 1.4.2) การสื่อสารผลการดำเนินงานให้เห็นความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง 1.4.3) สื่อสารผ่านบุคคลต้นแบบของหน่วยงานย่อยในองค์กร และ 1.4.4) เปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน และ 2) กระบวนการจัดการการสื่อสาร ประกอบด้วย 2.1) การวิเคราะห์ปัญหาการสื่อสารจากบุคลากรฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการอย่างทั่วถึงทั้งจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร 2.2) การจัดทำแผนการสื่อสารที่กลยุทธ์และยุทธวิธีที่สอดคล้องกับเป้าหมายในองค์กรที่มีหลากหลายหน้าที่ความรับผิดชอบ 2.3) การดำเนินการสื่อสารโดยมุ่งจัดการเนื้อหาที่ตรงประเด็น ผลิตรายการสร้างสรรค์ เผยแพร่ผ่านสื่อทุกรูปแบบในหลายช่องทางให้แก่พนักงานในองค์กร 2.4) ประเมินผลการสื่อสารทุกขั้นตอนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสาร และ 2.5) การจัดการองค์การสื่อสารรองรับให้มีความชัดเจนด้านคน โครงสร้าง ภารกิจ บทบาท หน้าที่ กระบวนการทำงาน กลไกการมอบหมายงาน การสั่งการ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม และการรายงานผล

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การสร้างวัฒนธรรมองค์กร, ธรรมาภิบาล, เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) communication concepts and policies, and 2) the communication management process of Thung Song Town Municipality in communications to build an organizational culture of good governance. The qualitative research method of in-depth interviews was used and the key informants were 23 people directly involved with the communications for building an organizational culture. The results showed that 1) there were 4 main communication concepts: 1.1) communicate to build awareness for all target groups; 1.2) communicate to stimulate all people to join forces; 1.3) communicate to create determined participation with hearts; and 1.4) communicate with continuously enhance to inspiration. The 4 major communication policies were: 1.4.1) build realization, knowledge, understanding, good attitudes and good work behavior; 1.4.2) regularly communicate visible successful work results; 1.4.3) communicate through model workers in every part of the organization; and 1.4.4) provide venues and opportunities for players to exchange information and experiences. and 2) The communication process consisted of 2.1) analyze communication problems throughout the organization, including both administrative and operations-level workers, and identify strong points, weak points, and possible approaches for improvement; 2.2) make a communications plan utilizing strategies and tactics that are compatible with the goals of an organization that has diverse responsibilities; 2.3) use to-the-point content management with creative media production, and get the message to people all over the organization by using all kinds of media channels; 2.4) evaluate every step of the communication process with an eye to improvement; and 2.5) support the process with organizational communications management that maintains clarity in terms of people, structure, missions, roles, responsibilities, work process, work delegation mechanisms, directing, problem solving, participatory decision-making and reporting.

Keywords: Communication, Corporate Culture Building, Good Governance, Thung Song Town Municipality

บทนำ

วัฒนธรรมองค์กร คือ แนวความคิด ค่านิยม ทัศนคติ พฤติกรรมการแสดงออก และวิธีปฏิบัติของพนักงานและผู้บริหารงานในองค์กรที่ร่วมกันกำหนดให้วัฒนธรรมมีส่วนช่วยเกื้อกูลหรือสนับสนุนในการทำงานในพันธกิจที่รับผิดชอบไปสู่เป้าหมายอย่างมีคุณภาพงาน หรือ สู่ความเป็นเลิศขององค์กร (Yaghi, A. et al., 2007) วัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลเป็นภารกิจหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจะต้องพัฒนาองค์กรของตนเองให้เป็นองค์กรที่ยึดหลักงานปฏิบัติงานเพื่อบริการประชาชนด้วยหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ จำนวน 10 ประการ ได้แก่ หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักการรับผิดชอบต่อ (Accountability) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความเสมอภาค (Equity) และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) ซึ่งในการขับเคลื่อนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจะต้องอาศัยการสื่อสารไปสร้างวัฒนธรรมขององค์กรด้านธรรมาภิบาลอย่างเข้มแข็ง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนมีผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน

ในการสร้างวัฒนธรรมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ทั้งนี้ เพราะการสื่อสารมีบทบาทและความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) การให้ความรู้ (Inform) การสื่อสารมุ่งเน้นในการให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของวัฒนธรรมองค์กร เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมที่องค์กรกำหนด การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์และความสำเร็จของบุคคลในองค์กร เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมที่ต้องการสร้างขึ้น 2) การสร้างความเข้าใจ (Understand) การสื่อสารเพื่อให้ความเข้าใจในมุมมองและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารหรือผู้นำ และเชื่อมโยงวัฒนธรรมองค์กรกับวิสัยทัศน์นั้น ๆ การสื่อสารเพื่อให้ความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินงานและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร 3) การปรับทัศนคติ (Attitude Adjustment) การสื่อสารเพื่อเรียนรู้และเข้าใจในสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรเพื่อให้ตรงกับวัฒนธรรมนั้น การสื่อสารเพื่อยกย่องและสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้พนักงานมีทัศนคติที่เชื่อมั่นและสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กร และ 4) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavioral Change) (Yaghi, A. et al., 2007) การสื่อสารเพื่อสร้างการเข้าใจในพฤติกรรมที่ต้องการเห็นในองค์กร และการแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร การใช้การสื่อสารเพื่อชักจูงและสนับสนุนพนักงานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการเพื่อให้ตรงกับวัฒนธรรมองค์กร ดังนั้น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรจะช่วยให้บุคลากรเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่ต้องการสร้างขึ้น และเป็นการสร้างพื้นที่ที่เกิดการเรียนรู้และพัฒนาต่อไปในองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคต (Heather, Z., 2021)

เทศบาลเมืองทุ่งสง โดยนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง นายกเทศมนตรีได้ประกาศนโยบายการบริหารเทศบาลเมืองทุ่งสงให้เป็นเทศบาลที่ยึดหลักธรรมาภิบาลมาตั้งแต่การเข้ารับตำแหน่งในสมัยแรก ปี พ.ศ. 2547 และได้ใช้หลักธรรมาภิบาลมาขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายจนได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ ไม่น้อยกว่า 20 รางวัล ตลอดเวลาการบริหารงาน 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งรางวัลต่าง ๆ ดังกล่าวมุ่งสะท้อนการทำงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่มีรากฐานมั่นคง

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มุ่งแนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร และกระบวนการจัดการการสื่อสาร เป็นการศึกษาจากองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดีและเป็นองค์กรต้นแบบ การศึกษาเพื่อถอดบทเรียนเพื่อแสวงหาข้อค้นพบใหม่ ๆ จากองค์กรจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ เทศบาลเมืองทุ่งสงในการต่อยอดและขยายผลต่อไป รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ หรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานการสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมด้านธรรมาภิบาล ให้เข้มแข็งส่งผลความเชื่อมั่นและความเป็นธรรมแก่ประชาชนในฐานะผู้รับบริการในที่สุด รวมทั้งจะช่วยในการพัฒนาสังคมและส่งเสริมความเจริญของท้องถิ่นในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารที่มาจากฝ่ายการเมืองและผู้บริหารที่มาจากข้าราชการประจำของเทศบาลเมืองทุ่งสง รวมจำนวน 23 คน ได้แก่ 1) นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 2) รองนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 3 คน 3) ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 4) เลขานุการนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 2 คน 5) ผู้อำนวยการกอง/สำนัก ต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองทุ่งสง 12 คน และ 6) นักวิชาการด้านการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการสื่อสาร จำนวน 3 คน โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) แนวความคิดและนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งประกอบด้วย แนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร และ 3) กระบวนการจัดการการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาการสื่อสาร การจัดทำแผนการสื่อสาร การดำเนินการสื่อสาร และการประเมินผล การสื่อสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประสานการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ และบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา จากนั้นได้ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป ดำเนินการตีความข้อมูลและสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูล

ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ในองค์กรหน่วยงานเดียวกัน ข้อมูลจะมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย โดยใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และ 3) การตรวจสอบด้านวิธีการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม รวมไปถึงการใช้เอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล พิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสารมีเนื้อหาสาระเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดในช่วงของการทำวิจัย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้าน ธรรมชาติของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวความคิดการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า เทศบาลเมืองทุ่งสงได้รวมพลังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กร ธรรมชาติ โดยยึดแนวความคิดที่สำคัญ 4 แนวความคิดที่มีจากการระดมความคิดในองค์กรภายใต้ นายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้า ที่ ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหลักธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นนำเสนอประเด็นประโยชน์ของธรรมชาติในระดับบุคคล ระดับองค์กร และสังคม ผลประโยชน์ต่อประชาชน กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานตามหลักธรรมชาติ ความภาคภูมิใจกับความสำเร็จในร่วมสร้างวัฒนธรรมธรรมชาติ 2) แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อปลูกฝังพลัง โดยยึดหลักธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรเทศบาลไปสู่เป้าหมาย โดยทุกภาคส่วนในองค์กรมีสิทธิและโอกาสในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนพันธกิจอย่างเท่าเทียมกันด้วยพลังการสร้างการมีส่วนร่วมต้องมุ่งส่งเสริมให้ร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานด้านธรรมชาติ มุ่งสร้างความโปร่งใสโดยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันต่อเหตุการณ์ แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยดำเนินงานทุกด้านด้วยความรับผิดชอบต่อและสร้างประโยชน์ต่อประชาชนและสังคมโดยรวม 3) แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสร้างการร่วมปฏิบัติอย่างมุ่งมั่น โดยจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งนายกเทศมนตรีในฐานะผู้บริหารได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติด้วยการปฏิบัติตัวอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ได้สร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานด้านธรรมชาติ พัฒนาบุคลากรให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ วิธีปฏิบัติที่ดี และมีความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี และมีพฤติกรรมการทำงานแบบธรรมชาติ และ 4) แนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ โดยประกาศการยกย่อง ประกาศเกียรติคุณความสามารถของทีมบุคลากร ทีมบริหารที่ร่วมสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติ

1.2 นโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า นโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติ คือ 1) นโยบายการสื่อสารในการมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงาน การดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง จริ่งจัง โดยนายกเทศมนตรี เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ส่วนความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญจะได้รับการถ่ายทอดของวิทยากรที่มาจากองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมทั้งเทศบาลเมืองทุ่งสงจะส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานจากเทศบาลที่ประสบความสำเร็จ 2) นโยบายการสื่อสารผลการดำเนินงานให้เห็นความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างการทำงานทางเทศบาลเมืองทุ่งสงโดยงานประชาสัมพันธ์จะทำการสื่อสารกรณีศึกษาขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ และผลงานของเทศบาลเมืองทุ่งสงเองที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดความชื่นชมและสร้างกำลังใจในการรวมพลังผลักดันงานด้านธรรมชาติไปสู่เป้าหมาย 3) นโยบายการสื่อสารผ่านบุคคลต้นแบบของหน่วยงานย่อยที่สำเร็จ ระหว่างการดำเนินการหน่วยงานย่อย ๆ ในเทศบาลจะให้เห็นกระบวนการทำงานตามหลักธรรมชาติซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นสร้างบุคคลต้นแบบและงานต้นแบบที่สำเร็จ และ 4) นโยบายการเปิดพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน มีเวทีการประชุม การนำเสนอผลงาน การติดตามงาน การรายงานความก้าวหน้า โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรม จุดเน้น คือ ทุกคนในองค์กรร่วมรับรู้ และร่วมขับเคลื่อนงานไปด้วยกัน โดยยึดถือ “รวมพลังทุกคนในองค์กร ร่วมสร้างองค์กรธรรมชาติ” ด้วยหลักยึดที่สำคัญ “ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ด้วยความร่วมมือของทุกคนในองค์กร” การรวมพลังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมชาติซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนในองค์กรมี

ส่วนร่วมในการส่งเสริมและสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร บุคลากร และประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ปัญหาการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยการสื่อสารที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้องค์กรมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม องค์กรปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีการจัดการการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถสื่อสารกับประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ปัญหาการสื่อสารที่อาจพบในองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ การสื่อสารไม่ชัดเจน เข้าใจยาก การสื่อสารไม่ทันต่อเหตุการณ์ การสื่อสารไม่ทั่วถึง การสื่อสารไม่มีส่วนร่วม การสื่อสารไม่สร้างความเข้าใจ สำหรับแนวทางการศึกษาปัญหาการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลที่ดี จำเป็นต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ผลการสื่อสาร ต้องดำเนินการศึกษาอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่ 1) ประเด็นปัญหาด้านผู้ส่งสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ทักษะการสื่อสาร ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร และความชัดเจนในวัตถุประสงค์การสื่อสาร 2) ประเด็นปัญหาด้านสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ ความน่าสนใจ ความสั้นยาวของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหา ความตรงของเนื้อหากับความต้องการของผู้รับสาร ความสอดคล้องกับนโยบายและค่านิยมขององค์กร 3) ประเด็นปัญหาด้านช่องทาง ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ การเลือกช่องทางเผยแพร่ที่เหมาะสม การเข้าถึงผู้รับสาร ได้ครบถ้วน ความถี่ในการนำเสนอ ความครอบคลุมในการเปิดรับ และการติดตามผลได้ 4) ประเด็นปัญหาด้านผู้รับสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ กลุ่มผู้รับสารจำแนกตามลักษณะประชากร พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมหลังจากได้รับการสื่อสาร และ 5) ประเด็นปัญหาด้านผลการสื่อสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมหลังจากได้รับการสื่อสาร

2.2 การจัดทำแผนการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า การจัดทำแผนการสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการสื่อสารขององค์กร โดยแผนการสื่อสารควรครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมายการสื่อสาร ความต้องการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย การสื่อสาร ช่องทางการสื่อสาร และเนื้อหาการสื่อสาร โดยการจัดทำแผนการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยการทำการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT) เพื่อทราบสภาพการสื่อสารภายในองค์กร 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล เช่น ผู้บริหาร พนักงานหน่วยงานย่อยต่าง ๆ และกลุ่มผู้นำชุมชน 3) กำหนดช่องทางการสื่อสาร โดยเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การประชุมชี้แจง สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ บัญชีประภาศ สื่อสังคมออนไลน์ 4) กำหนดการออกแบบเนื้อหาในการสื่อสารให้มีคุณภาพและเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลอย่างสร้างสรรค์ ผ่านสื่อต่าง ๆ และ 5) กำหนดกิจกรรมการสร้างการสนับสนุนและการเข้าใจที่ช่วยสนับสนุนให้พนักงานทุกคนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมด้านธรรมาภิบาล โดย กิจกรรมการประกวด กิจกรรมการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และ 6) กำหนดการประเมินผลการสื่อสาร เพื่อนำผลประเมินมาปรับปรุงการทำงานการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

2.3 การดำเนินการสื่อสาร ในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า การดำเนินการสื่อสารเป็นขั้นตอนในการนำแผนการสื่อสารไปปฏิบัติ โดยเทศบาลดำเนินการสื่อสารเพื่อปลูกฝังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลโดยผู้นำองค์กรเป็น

แบบอย่างที่ดีด้านธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านธรรมาภิบาลที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนในองค์กร 2) การทำสัญญาในการรวมพลังของทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล 3) การจัดประชุมสร้างความเข้าใจเพื่อชักจูงการปฏิบัติงาน 4) การจัดทำสื่อต่าง ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรรมาภิบาลผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ภายในองค์กร การใช้อีเมล สื่อสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมสื่อสารที่เชื่อมโยงกับสื่อเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและมีส่วนร่วมของพนักงาน เช่น การจัดสัมมนา การอบรม หรือการเปิดตัวสื่อ เปิดตัวกิจกรรมการประกวด และ 5) การจัดกิจกรรมการประกวดประสิทธิผลการทำงานและจัดการบรรยายความรู้เพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกเรื่องธรรมาภิบาลให้กับบุคลากร การดำเนินการสื่อสารโดยมุ่งจัดการเนื้อหาที่ตรงประเด็น ผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ เผยแพร่ผ่านสื่อทุกรูปแบบในหลายช่องทางให้แก่พนักงานในองค์กร

2.4 ประเมินผลการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสงพบว่า การประเมินผลการสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการวัดผลความสำเร็จของการสื่อสาร โดยการประเมินผลการสื่อสารควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1) การประเมินความรู้ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุม ให้ทั่วถึงตามหน้าที่ที่ร่วมรับผิดชอบ 2) การประเมินทัศนคติ ต่อแนวความคิด ต่อนโยบาย ต่อหลักการ ต่อวิธีการปฏิบัติ และ 3) การประเมินพฤติกรรมร่วมคิด การร่วมทำ การร่วมประเมินผล และร่วมรับผลจากการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล หลักการประเมินผลการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 3.1) ประเมินตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น การประเมินผลการสื่อสารจึงควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วย เช่น การประเมินว่าผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลในระดับใด ทัศนคติของผู้รับสารต่อหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างไร พฤติกรรมของผู้รับสารสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือไม่อย่างไร เป็นต้น 3.2) ประเมินตรงกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น ผู้บริหาร พนักงาน ผู้รับบริการ ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ เพื่อที่จะได้กำหนดรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 3.3) ประเมินตามเนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสารต้องมีความชัดเจน กระชับ ตรงประเด็น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เช่น เนื้อหาต้องครอบคลุมหลักธรรมาภิบาลทั้ง 10 ด้าน ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ 3.4) ประเมินตามรูปแบบของการสื่อสาร รูปแบบของการสื่อสารต้องหลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เช่น การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ การประชุม สัมมนา กิจกรรมการประกวด เป็นต้น และ 3.5) ประเมินตามช่องทางของการสื่อสาร ช่องทางของการสื่อสารต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ ช่องทางการสื่อสารแบบออฟไลน์ หรือช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสาน องค์กรควรพิจารณาเลือกแนวทางการประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และบริบทขององค์กร เพื่อให้การประเมินผลการสื่อสารสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล สำหรับแนวทางการประเมินผลการสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) การสำรวจความคิดเห็น เป็นวิธีการประเมินผลที่ได้รับความนิยม โดยอาจใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นของผู้รับสารผ่านแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสารต่อหลักธรรมาภิบาลที่ทำการเผยแพร่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นวิธีการประเมินผลที่อาศัยข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อประเมินผลความสำเร็จของการสื่อสาร เช่น อัตราการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จำนวนผู้รับสาร เป็นต้น และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการประเมินผลที่อาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความคิดเห็น

ความรู้สึก หรือประสบการณ์ของผู้รับสาร เพื่อประเมินผลความสำเร็จของการสื่อสาร ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความคิดเห็นของผู้รับสารต่อเนื้อหาการสื่อสาร ความเข้าใจของผู้รับสารต่อเนื้อหาการสื่อสาร เป็นต้น

2.5 การจัดการองค์การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่า องค์การปกครองท้องถิ่นควรจัดโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการสื่อสาร โดยควรมีหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารโดยเฉพาะ ซึ่งหน่วยงานหรือบุคคลดังกล่าวควรมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กลยุทธ์การสื่อสาร บทบาท หน้าที่ กระบวนการทำงาน กลไกการมอบหมายงาน การสั่งการ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม การกำกับติดตามการดำเนินงาน และการรายงานผล โดยการจัดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคลากรทุกระดับในองค์กรควรตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารและมีส่วนร่วมในการสื่อสาร โดยองค์กรควรกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการสื่อสารของบุคลากรทุกระดับอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดคนขององค์กรควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ด้านการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล องค์กรควรจัดสรรงบประมาณเพียงพอสำหรับการดำเนินงานด้านการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ส่วนการจัดเครื่องมือ หรือ เทคโนโลยีการกำกับและการควบคุม องค์กรควรใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีการกำกับและการควบคุมที่เหมาะสม เพื่อติดตามและประเมินผลการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการจัดการในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การจัดการผู้ส่งสาร การจัดการเนื้อหา การจัดการผลิตสื่อ การจัดการการเผยแพร่ และการจัดการการมีส่วนร่วม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) การจัดการผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับให้กับการสื่อสาร โดยผู้ส่งสารควรมีคุณสมบัติสำคัญ คือ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากประชาชน มีความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสื่อสาร มีทักษะการสื่อสารที่ดี องค์กรควรคัดเลือกผู้ส่งสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ 2) การจัดการเนื้อหา เนื้อหาการสื่อสารควรมีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย และตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเนื้อหาควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสำคัญและมีประโยชน์ต่อประชาชน องค์กรควรกำหนดแนวทางในการจัดทำเนื้อหาการสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป้าหมายการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางการสื่อสาร 3) การจัดการผลิตสื่อ สื่อเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสาร โดยสื่อควรมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร องค์กรควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการบริโภคสื่อของกลุ่มเป้าหมาย และลักษณะของเนื้อหาที่จะสื่อสาร 4) การจัดการการเผยแพร่ การเผยแพร่การสื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการนำการสื่อสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยองค์กรควรเลือกใช้ช่องทางการเผยแพร่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร องค์กรควรกำหนดแผนในการเผยแพร่การสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาที่จะสื่อสาร และงบประมาณ และ 5) การจัดการการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในปฏิบัติและร่วมเป็นเจ้าของของผู้บริหาร พนักงาน และประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นและร่วมกำหนดช่องทางการสื่อสาร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวความคิดและนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลที่มุ่งสื่อสารต้องมุ่งเน้นให้ความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานอย่างเสรีและรับผิดชอบ (Aissa, B. & Nadia,

S., 2024) การดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง จริงจัง โดยนายกเทศมนตรีเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งและเป็นต้นแบบการทำงานแบบมีธรรมาภิบาล ส่วนความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญจะได้รับการถ่ายทอดของวิทยากรที่มาจากองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ผู้ปฏิบัติไปศึกษาดูงานจากเทศบาลที่ประสบความสำเร็จ การสื่อสารผลการดำเนินงานให้เห็นความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างการทำงานทางเทศบาลเมืองทุ่งสงโดยงานประชาสัมพันธ์จะทำการสื่อสารกรณีศึกษาขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ และผลงานของเทศบาลเมืองทุ่งสงเองที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดความชื่นชมและสร้างกำลังใจในการรวมพลังผลักดันงานด้านธรรมาภิบาลไปสู่เป้าหมาย การสื่อสารผ่านบุคคลต้นแบบของหน่วยงานย่อยที่สำเร็จ โดยมุ่งเน้นสร้างบุคคลต้นแบบและงานต้นแบบที่สำเร็จ และการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน มีเวทีการประชุม การนำเสนอผลงาน การติดตามงาน การรายงานความก้าวหน้า โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรม จุดเน้น คือ ทุกคนในองค์กรร่วมรับรู้ และร่วมขับเคลื่อนงานไปด้วยกัน โดยยึดถือ “รวมพลังทุกคนในองค์กร ร่วมสร้างองค์กรธรรมาภิบาล” ด้วยหลักยึดที่สำคัญ “ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ด้วยความร่วมมือของทุกคนในองค์กร” ตามนโยบายการรวมพลังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลไปสู่ความสำเร็จ (Aissa, B. & Nadia, S., 2024)

2. การศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาใน 5 ประการ ได้แก่ 1) ประเด็นปัญหาด้านผู้ส่งสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ทักษะการสื่อสาร ความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร และความชัดเจนในวัตถุประสงค์การสื่อสาร 2) ประเด็นปัญหาด้านสาร คือ ความน่าสนใจ ความสั้นยาวของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหา ความตรงของเนื้อหา กับความต้องการของผู้รับสาร ความสอดคล้องกับนโยบายและค่านิยมขององค์กร 3) ประเด็นปัญหาด้านช่องทาง ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ การเลือกช่องทางเผยแพร่ที่เหมาะสม การเข้าถึงผู้รับสารได้ครบถ้วน ความถี่ในการนำเสนอ ความครอบคลุมในการเปิดรับ และการติดตามผลได้ 4) ประเด็นปัญหาด้านผู้รับสาร พิจารณาจากกลุ่มผู้รับสารจำแนกตามลักษณะประชากร พฤติกรรมการเปิดรับ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมหลังจากได้รับการสื่อสาร และ 5) ประเด็นปัญหาด้านผลการสื่อสาร ประเด็นที่พิจารณา ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมหลังจากการสื่อสาร (Todorova, T., 2024)

3. การจัดทำแผนการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ต้องมีกำหนดทิศทางและเป้าหมายการสื่อสารขององค์กร โดยแผนการสื่อสารควรครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมายการสื่อสาร ต้องการสื่อสารอะไร (Ajayi, O. A. & Mmutle, T., 2021) กลุ่มเป้าหมายต้องการสื่อสารกับใคร ช่องทางการสื่อสารจะสื่อสารผ่านช่องทางใด เนื้อหาการสื่อสารจะสื่อสารอย่างไร ในการจัดทำแผนการสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ โดยการทำการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในการสื่อสารภายในองค์กร 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลทั้งผู้บริหาร พนักงานหน่วยงานย่อยต่าง ๆ 3) กำหนดช่องทางการสื่อสาร โดยเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย โดยต้องสื่อสารภายใน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร หรือการสร้างพื้นที่การสื่อสารออนไลน์ (Anggoro, A. & Anjarini, A. D., 2024) 4) กำหนดการพัฒนาเนื้อหาในการสื่อสารให้มีคุณภาพและเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล 5) กำหนดกิจกรรมการสร้างการสนับสนุนและการเข้าใจที่ช่วยสนับสนุนให้พนักงานทุกคนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมด้านธรรมาภิบาลและร่วมเป็นเจ้าของ (Anum Mohd Ghazali, N., 2010) โดยการจัดกิจกรรมการทำคู่มือ การให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และ 6) กำหนดการประเมินผลการสื่อสารเพื่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล (Alateeg, S. & Alhammadi, A., 2024)

4. การดำเนินการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ได้ดำเนินการสื่อสารเพื่อปลูกพลังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลโดยผู้นำองค์กรเป็น

แบบอย่างที่ดีด้านธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) การจัดประชุมสร้างความเข้าใจเพื่อชักชวนการปฏิบัติงาน (Kundu, K., 2010) 2) การจัดทำเว็บไซต์เป็นช่องทางกลางเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรรมาภิบาล 3) การจัดกิจกรรมการประกวดประสิทธิผลการทำงานและจัดการบรรยายความรู้เพื่อส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกเรื่องธรรมาภิบาลให้กับบุคลากร (Kuo, N. T. & Lee, C. F., 2024) 4) การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านธรรมาภิบาลที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนในองค์กร และ 5) การรวมพลังทุกคนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล (Biyikli, A. E., 2024)

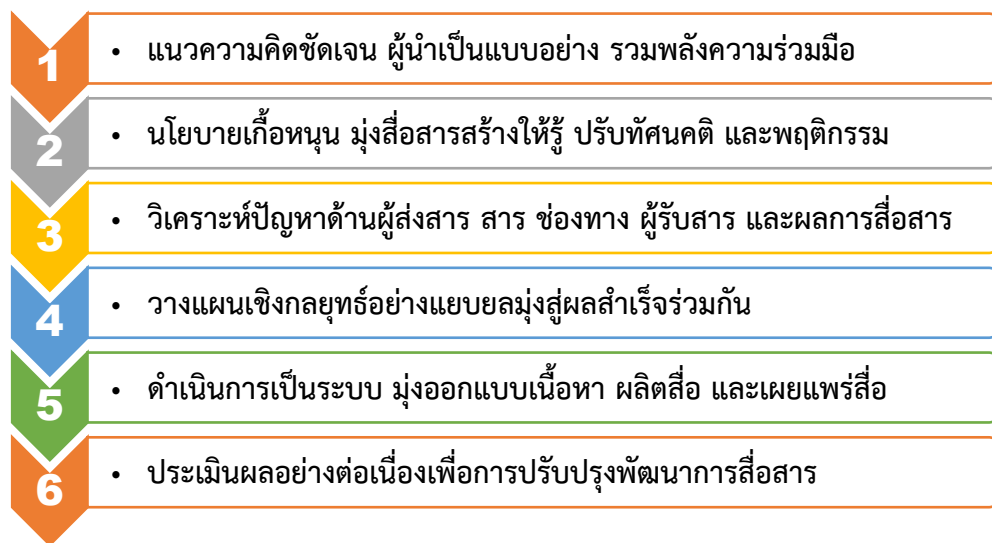
5. การประเมินผลการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยการประเมินผลการสื่อสารควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการรับรู้มุ่งเน้นประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากองค์กรหรือไม่ (Chandrakant, R. & Rajesh, R., 2023) ความเข้าใจมุ่งเน้นประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจข้อมูลข่าวสารจากองค์กร ทักษะคิดมุ่งเน้นประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทัศนคติต่อองค์กร พฤติกรรมมุ่งเน้นประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีพฤติกรรมต่อองค์กร หลักการประเมินผลการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้รับสารให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ดังนั้น การประเมินผลการสื่อสารจึงควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วย เช่น การประเมินว่าผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมาภิบาลในระดับใด ทักษะของผู้รับสารต่อหลักธรรมาภิบาลเป็นอย่างไร พฤติกรรมของผู้รับสารสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือไม่ เป็นต้น (Tandon, M. P. et al., 2018) 2) กลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น ผู้บริหาร พนักงานผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ เพื่อที่จะได้กำหนดรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้น 3) เนื้อหาของการสื่อสาร เนื้อหาของการสื่อสารต้องมีความชัดเจน กระชับ ตรงประเด็น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร 4) รูปแบบของการสื่อสาร รูปแบบของการสื่อสารต้องหลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร เช่น การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ การประชุม สัมมนา เป็นต้น และ 5) ช่องทางของการสื่อสาร ช่องทางของการสื่อสารต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ช่องทางการสื่อสารแบบออนไลน์ ช่องทางการสื่อสารแบบออฟไลน์ หรือช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสาน องค์กรควรพิจารณาเลือกแนวทางการประเมินผลที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และบริบทขององค์กร เพื่อให้การประเมินผลการสื่อสารสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล (Komiljonovna, K. Z., 2023)

6. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) การจัดการผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับให้กับการสื่อสาร โดยผู้ส่งสารควรมีคุณสมบัติสำคัญ คือ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากประชาชน มีความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสื่อสาร มีทักษะการสื่อสารที่ดี องค์กรควรคัดเลือกผู้ส่งสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพ (Tandon, M. P. et al., 2018) 2) การจัดการเนื้อหา เนื้อหาการสื่อสารควรมีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัย และตรงประเด็นกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเนื้อหาควรมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสำคัญและมีประโยชน์ต่อประชาชน องค์กรควรกำหนดแนวทางในการจัดทำเนื้อหาการสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยกลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางการสื่อสาร 3) การจัดการผลิตสื่อ สื่อเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสาร โดยสื่อควรมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร องค์กรควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร โดยอาจพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการบริโภคสื่อของกลุ่มเป้าหมาย และลักษณะของเนื้อหาที่จะสื่อสาร 4) การจัดการการเผยแพร่ การเผยแพร่การ

สื่อสารเป็นขั้นตอนสำคัญในการนำการสื่อสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยองค์กรควรเลือกใช้ช่องทางการเผยแพร่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาที่จะสื่อสาร องค์กรควรกำหนดแผนในการเผยแพร่การสื่อสาร และ5) การจัดการการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยเทศบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นและร่วมกำหนดช่องทางการสื่อสาร (Ilies, L. & Metz, D., 2017)

องค์ความรู้ใหม่

การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการที่ผู้นำขององค์กรและพนักงานร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อร่วมกันการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้มีธรรมาภิบาล โดยองค์กรควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งรูปแบบการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลประกอบด้วย การมีแนวความคิดที่ชัดเจน ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงความร่วมมือทุกคนในองค์กร นโยบายเกื้อหนุนการดำเนินการที่มุ่งสื่อสารสร้างให้รู้ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรม ทำการวิเคราะห์ปัญหาด้านผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร และผลการสื่อสารให้ชัดเจน วางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างแยบยลมุ่งสู่ผลสำเร็จร่วมกัน ดำเนินการเป็นระบบ ด้วยการออกแบบเนื้อหาที่สร้างสรรค์ การผลิตสื่อที่น่าสนใจ และการเผยแพร่สื่อที่ครอบคลุมและเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการสื่อสารให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล โดยมีแนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร 4 แนวความคิด ได้แก่ การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ การสื่อสารเพื่อปลูกเร้าร่วมพลัง การสื่อสารสร้างการร่วมปฏิบัติอย่างมีนัย และ การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนนโยบายการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ได้แก่ มุ่งสื่อสารในการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงาน มุ่งสื่อสารผลการดำเนินงานให้เห็นความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง มุ่งสื่อสารผ่านบุคคลต้นแบบของหน่วยงานย่อยในองค์กร และเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน ส่วนกระบวนการจัดการการสื่อสาร ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาการสื่อสารจากบุคลากรฝ่ายบริหารและฝ่าย

ปฏิบัติการอย่างทั่วถึงทั้งจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร การจัดทำแผนการสื่อสารที่กลยุทธ์และยุทธวิธีที่สอดคล้องกับเป้าหมายในองค์กรที่มีหลากหลายหน้าที่ความรับผิดชอบ การดำเนินการสื่อสารโดยมุ่งจัดการเนื้อหาที่ตรงประเด็น ผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ เผยแพร่ผ่านสื่อทุกรูปแบบในหลายช่องทางให้แก่พนักงานในองค์กร การประเมินผลการสื่อสารทุกขั้นตอนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสาร การจัดการองค์การสื่อสารรองรับให้มีความชัดเจนด้านคน โครงสร้าง ภารกิจ บทบาท หน้าที่ และกลไกการมอบหมายงาน การสั่งการ การตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม และการรายงานผล ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล องค์กรต้องมีความมุ่งมั่นสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความสำเร็จจากส่วนย่อย ๆ ไปสู่ส่วนใหญ่ ใช้การสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงและครอบคลุม จัดองค์การรองรับภารกิจการสื่อสารเป็นการเฉพาะ ประเมินผลการสื่อสารอย่างเข้มข้นเป็นระยะ มุ่งการเชิดชูความสำเร็จเป็นของทุกคนในองค์กรไม่ใช่เป็นความสำเร็จจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และผู้นำองค์กรต้องเป็นแบบอย่างด้านธรรมาภิบาล สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายในการนำการสื่อสารไปสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ และผู้บริหารท้องถิ่นควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการขับเคลื่อนงานการวัฒนธรรมในองค์กรที่คำนึงถึงแนวความคิด นโยบาย และกระบวนการจัดการการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กรตนเอง สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการทดสอบตัวแปรต่าง ๆ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการการสื่อสาร และปรับพื้นที่การศึกษา รวมทั้งเปลี่ยนองค์กรที่ทำการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่นได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลในการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์วิจัยและพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองและสังคม สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- Aissa, B. & Nadia, S. (2024). The role of democratic transition in building good governance. The journal of contemporary issues in business and government, 30(1), 322-331.
- Ajayi, O. A. & Mmutle, T. (2021). Corporate reputation through strategic communication of corporate social responsibility. Corporate Communications: An International Journal, 26(5), 1-15.
- Alateeg, S. & Alhammadi, A. (2024). The Impact of Organizational Culture on Organizational Innovation with mediation role of Strategic Leadership in Saudi Arabia. Journal of Statistics Applications & Probability, 13(2), 843-858.
- Anggoro, A. & Anjarini, A. D. (2024). Building an Organizational Culture that Supports Diversity and Inclusion. Management Studies and Business Journal (PRODUCTIVITY), 1(1), 190-197.
- Anum Mohd Ghazali, N. (2010). Ownership structure, corporate governance and corporate performance in Malaysia. International Journal of Commerce and Management, 20(2), 109-119.
- Biyikli, A. E. (2024). Organizational culture and institutionalization. A theoretical framework. Technium Social Sciences Journal, 55(6), 277-283.

- Chandrakant, R. & Rajesh, R. (2023). Social sustainability, corporate governance, and sustainability performances: an empirical study of the effects. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*, 14(7), 9131-9143.
- Heather, Z. (2021). *The Man's Guide to Corporate Culture: A Practical Guide to the New Normal and Relating to Female Coworkers in the Modern Workplace*. Tennessee: HarperCollins Leadership.
- Ilies, L. & Metz, D. (2017). Organizational culture: Key issues. A literature review. *The Annals of the University of Oradea. Economic Science*, 26(1), 797-805.
- Komiljonovna, K. Z. (2023). Focus on success based on corporate culture. And strategy. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences*, 2(1), 109-117.
- Kundu, K. (2010). Influence of Organizational Culture on the Institution Building Process of an Organization. *Curie Journal*, 2(4), 202-231.
- Kuo, N. T. & Lee, C. F. (2024). Public governance and the demand for corporate governance: The role of political institutions. *Research in International Business and Finance*, 67(4) 65-79.
- Tandon, M. P. et al. (2018). A Theoretical Framework on Organization Culture Dimensions. *Journal of Management Research and Analysis*, 15(4), 263-269.
- Todorova, T. (2024). Corporate culture and corporate strategy: some economic aspects of the modern organization. *International Journal of Business Performance Management*, 25(1), 147-158.
- Yaghi, A. et al. (2007). Identifying Organizational Culture. *Dirasat: Human & Social Sciences*, 34(1), 101-120.

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่*

MODEL FOR DEVELOPING DESIRED CHARACTERISTICS OF CHIANG MAI TECHNICAL COLLEGE STUDENTS

ธีรวัธ ยะอุบ

Theerawut Yaooop

ฝ่ายบริหารทรัพยากร วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Resource Management Department, Chiang Mai Technical College, Chiang Mai, Thailand

Corresponding author E-mail: thee_yaooop@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่มในการยกร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน และจัดทำคู่มือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการตรวจสอบรูปแบบ และนำรูปแบบที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จำนวน 113 คน แล้วนำไปประเมินผลหลังการใช้รูปแบบจากแบบสอบถาม และโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบ 8 ขั้นตอน 2) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ มี 8 ขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ 3) การทดลองใช้รูปแบบมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เปรียบเทียบกับก่อนและหลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละ ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากสถานประกอบการ ปีการศึกษา 2565 กับ 2566 มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, คุณลักษณะที่พึงประสงค์, การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน, ผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

Abstract

The purposes of this research article are to 1) study the components and guidelines for developing the desired characteristics of Chiang Mai Technical College learners, 2) create a model for developing the desired characteristics of learners, 3) try out the model, and 4) evaluate the

model. Development of desired characteristics of students It is both quantitative and qualitative research. Using questionnaires, interviews and group discussions to draft the model. Developing student characteristics and prepare a manual by experts and check the format The model was then tested with a sample of 113 Chiang Mai Technical College teachers and then evaluated after using the model from a questionnaire and using statistics such as percentages, means and standard deviations in the research. The results of the research found that 1) Components and methods for developing the desired characteristics of learners have 5 elements, 8 steps. 2) The model for developing the desired characteristics of students at Chiang Mai Technical College consists of: Element 1: Principles of the format Component 2 Objectives Component 3 Process has 8 steps consisting of 3.1) decision making, 3.2) planning, 3.3) performance, 3.4) evaluation, 3.5) reflection, 3.6) improvement, 3.7) presentation, and 3.8) dissemination. 4 Evaluation Measurement And the fifth component is the success condition: 3) the trial of the model has the highest level of satisfaction, and 4) the results of the evaluation of the model for developing the desired characteristics of graduates. After the experiment, the model was used to develop students' desired characteristics. Compared to before and after using the model, there was a significant increase in the average value. and percentage comparison results Satisfaction with the desired characteristics of learners practicing professional experience from workplaces in the academic years 2022 and 2023 has an increased percentage.

Keywords: Developing Model, Desired Characteristics, The Development of Students' The Desired Characteristics, Chiang Mai Technical College students

บทนำ

จากรายงานศึกษาความต้องการและแนวโน้มในอุตสาหกรรมการผลิต กระทรวงแรงงาน (สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่, 2563) พบว่า การจัดการศึกษาอาชีวศึกษายังไม่สนองความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน มีหน้าที่ผลิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และข้อเสนอแนะจากผู้บริหารสถานประกอบการเกี่ยวกับ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาบางส่วนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ และการมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อการทำงาน อีกทั้งการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพเอาอย่างชัดเจน จากพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานไว้ว่า 1) มีทักษะที่ถูกต้องกับบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ - มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองที่ดี การเป็นพลเมืองที่ดี คือ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ควรทำ” เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและเอื้ออาทร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จิตอาสา ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอาชีวศึกษา จากความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากบุคคลนั้นความรู้ ทักษะวิชาชีพของผู้เรียนอาชีวศึกษามาช่วยเหลือสังคม ชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกทั้งเป็นการวางรากฐานให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า เพราะเด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันตั้งแต่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์แม้แต่สื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชน การปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำแต่ฝ่ายเดียวย่อมจะไม่ได้ผลสมบูรณ์ (ผกา สัตยธรรม, 2557) และจากการศึกษาแนวทางการดำเนินงาน

สถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษา พบว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาบางสถานศึกษาได้กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพียงร้อยละ 8.39 จากสถานศึกษาทั้งหมด ซึ่งตรงกันข้ามกับนโยบายขับเคลื่อนอาชีวศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 จากการลงพื้นที่ติดตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนขาดรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ลงสู่ผู้เรียนให้เกิดอัตลักษณ์ผู้เรียนที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการของที่ผ่านมาการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอาชีวศึกษา ไม่มีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและขาดขั้นตอนในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาและจากผลรายงานการประเมินตนเองของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ (วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่, 2564) พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ มีค่าเฉลี่ย 3.21 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ในการนี้ผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะดำเนินการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

จากสถานการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จึงสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ว่าควรมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยใช้ทฤษฎีเชิงระบบและหลักการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา ในการวิจัย นำกระบวนการและทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นต้นแบบที่นำไปสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปพัฒนาผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ แบ่งขอบเขตในการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 หลักการบริหารเชิงระบบ (System Approach) หลักการบริหารการมีส่วนร่วม (Participation Management) องค์ประกอบกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงในแบบบันทึกการสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับแนวทาง

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จากแนวคิดด้านหลักการของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านจุดมุ่งหมายการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และด้านเงื่อนไขความสำเร็จการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปเนื้อหาเชิงพรรณนา

ขั้นที่ 1.3 ยืนยันผลการศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำผลการศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ตามขั้นตอนที่ 1.1 และ 1.2 มาสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและหาข้อสรุป องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ หรือการบริหารสถานศึกษา ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปเนื้อหาเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ โดยนำ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ในขอบข่าย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย 3.1) การตัดสินใจ (Decision-making) 3.2) การวางแผน (Planning) 3.3) การปฏิบัติงาน (Operating or Do) 3.4) การประเมินผล (Evaluating) 3.5) การสะท้อนคิด (Reporting) 3.6) การปรับปรุงแก้ไข (Action) 3.7) การนำเสนอ (Show) และ 3.8) การเผยแพร่ (Share) 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ หรือการบริหารสถานศึกษา ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปเนื้อหาเชิงพรรณนา

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถาม ประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งตรวจสอบรูปแบบใน 2 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม โดยตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ใน 2 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ หรือการบริหารสถานศึกษา ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) และผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามการประเมินรูปแบบ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปวิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นที่ 2.3 จัดทำคู่มือและตรวจสอบคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ โดยสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ประกอบด้วย องค์ประกอบของคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ

ผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จำนวนแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง (พิเศษ ปันรัตน์, 2556); (จิตต์อารีย์ กนกนิรันดร, 2559); (สรณ จินตภวัต, 2563) พบว่า สัมภาษณ์จากนักวิชาการ จำนวน 4 คน องค์ประกอบของคู่มือประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการปฏิบัติ 4) การประเมินผล 5) เอกสารอ้างอิง และ 6) ภาคผนวก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ หรือการบริหารสถานศึกษา ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) และผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามการตรวจสอบรูปแบบ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปวิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย 3.1) การตัดสินใจ (Decision-making) 3.2) การวางแผน (Planning) 3.3) การปฏิบัติงาน (Operating or Do) 3.4) การประเมินผล (Evaluating) 3.5) การสะท้อนคิด (Reporting) 3.6) การปรับปรุงแก้ไข (Action) 3.7) การนำเสนอ (Show) 3.8) การเผยแพร่ (Share) 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 155 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 113 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) และผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามการตรวจสอบรูปแบบ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปวิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ผู้วิจัย ดำเนินการประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ดังนี้ 1) การเปรียบเทียบค่าร้อยละ ความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ปีการศึกษา 2565 กับปีการศึกษา 2566 จากสถานประกอบการที่ผู้เรียนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ความพึงพอใจของผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประชากร ได้แก่ ผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3,853 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนเรียน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 351 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) 3) การเปรียบเทียบร้อยละการมีงานทำและการศึกษาต่อของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ เก็บข้อมูลจากแบบรายงานการมีงานทำและศึกษาต่อของผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2565 กับ ปีการศึกษา 2566 จากงานแนะแนว วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ และ 4) ประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จากแบบสอบถาม ประเมินด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2566 จำนวน 113 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence)

และผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามการประเมินรูปแบบ แล้วนำไปวิเคราะห์ผลเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปวิเคราะห์ สรุปผล

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และขั้นตอนกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ขั้นตอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันตามผู้วิจัยเสนอ

2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีขั้นตอน 1.1) ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และ 1.2) การมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสถานศึกษาสนับสนุนโครงการองค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน 2.1) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2.2) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนงาน และ 2.3) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการมีขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีผล

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของผู้เรียน ปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2566

ลำดับ	แผนกวิชา	ปีการศึกษา	ปีการศึกษา	ร้อยละที่เพิ่มขึ้น
		2565	2566	
1	ช่างยนต์	89.65	95.78	6.13
2	ช่างกลโรงงาน	91.23	95.64	4.41
3	ช่างเชื่อมโลหะ	94.32	98.23	3.91
4	ช่างไฟฟ้า	90.22	96.76	6.54
5	ช่างอิเล็กทรอนิกส์	92.65	95.43	2.78
6	เมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์	95.02	97.01	1.99
7	ช่างก่อสร้าง	87.83	96.06	8.23
8	สถาปัตยกรรม	92.59	96.24	3.65
9	เทคโนโลยีสารสนเทศ	90.09	95.01	4.92
10	ซ่อมบำรุงอุตสาหกรรม	92.05	97.03	4.98
11	ช่างกายอุปกรณ์	91.64	96.92	5.29
12	ธุรกิจการบิน	100.00	100.00	0.00
13	เฉลี่ย	92.27	96.68	4.40

ตามตารางที่ 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา องค์ประกอบที่ 3 มากระบวนการการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ส่วนองค์ประกอบที่ 4 วัดและประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.40 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบร้อยละการปฏิบัติงานและการศึกษาต่อของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่จากผู้สำเร็จการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2566 ข้อมูลรายงานการปฏิบัติงาน จากงานแนะแนวการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.66 และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จากครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 การบริหารด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาการบริหารบุคลากรวิทยาลัย (คณะทำงาน) ให้มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การจัดสรรงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีอย่างเพียงพอ การบริหารด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (Operating or Do) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา การประเมินผลโครงการ (Evaluating) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีการนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Action) อยู่ในระดับมาก และการบริหารด้านผลลัพธ์ (Output) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้เรียนรู้จักเสียสละ มีจิตอาสาต่อผู้อื่น และชุมชน รองลงมา ผู้เรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้เรียนรู้จักประหยัดอดออม รู้จักพอเพียง

อภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ อภิปรายผลได้ ดังนี้
 องค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการ มี 7 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) การตัดสินใจ (Decision-making) 3.2) การวางแผน (Planning) 3.3) การปฏิบัติงาน (Operating or Do) 3.4) การประเมินผล (Evaluating) 3.5) สะท้อนคิด (Reporting) 3.6) ปรับปรุงแก้ไข (Acting) 3.7) การนำเสนอ (Show) และ 3.8) เผยแพร่ (Share) 4) การวัดประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้อง ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ (ธนวรรณ เข้มบาสัย และคณะ, 2566) พบว่า ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดกิจกรรม 4) วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 7 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 4.1) กิจกรรมปลูกฝังความดี 4.2) หัวใจอาสา 4.3) ศูนย์รวมแห่งน้ำใจ 4.4) รู้จักใช้ รู้จักรักษา 4.5) ฉันทุน้ำใจ 4.6) เคารพสิทธิ วิถีคนไทย และ 4.7) พลังแห่งความดี และ 5) การวัดและประเมินผล และมีส่วนที่เหมือน วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร (คณาภรณ์ สีมารค์, 2560) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน 3) การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การพัฒนาและปรับปรุง ซึ่งองค์ประกอบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ต้องมีการวางแผน (Planning) การปฏิบัติงาน (Operating or Do) การประเมินผล (Evaluating) และปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวเป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนตอนที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ให้เกิดเป็นรูปธรรมกับผู้เรียน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีขั้นตอน 1.1) ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ และ 1.2) การมีส่วนร่วมของ

คนทุกคนในสถานศึกษาสนับสนุนโครงการ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน 2.1) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2.2) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนงาน และ 2.3) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการมีขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และ องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ความพร้อมของครูผู้สอนที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับ วิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (ศักดิ์สกล จันแสน, 2558) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 ด้านที่ 1 ด้านการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ สถานศึกษาต้องมีการระดมความคิดเห็นและประสานความร่วมมือสร้างเป็นเครือข่ายระหว่างโรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยการลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผลและการ สรุปผลในการดำเนินงานตามสภาพจริง ด้านที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมกันประชุม วางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานการจัดกิจกรรมและมีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 3 ด้านการจัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องและมีการประเมินผล สรุปผล รายงานผลและการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง และด้านที่ 4 ด้านการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวันควรมีกำหนดไว้เป็นนโยบายของสถานศึกษา

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ พบว่า มีองค์ประกอบหลัก ทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ และขั้นตอนกระบวนการ ทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันตามผู้วิจัยเสนอประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีขั้นตอน 1.1) ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ และ 1.2) การมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสถานศึกษาสนับสนุนโครงการ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน 2.1) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2.2) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนงาน และ 2.3) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการมีขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

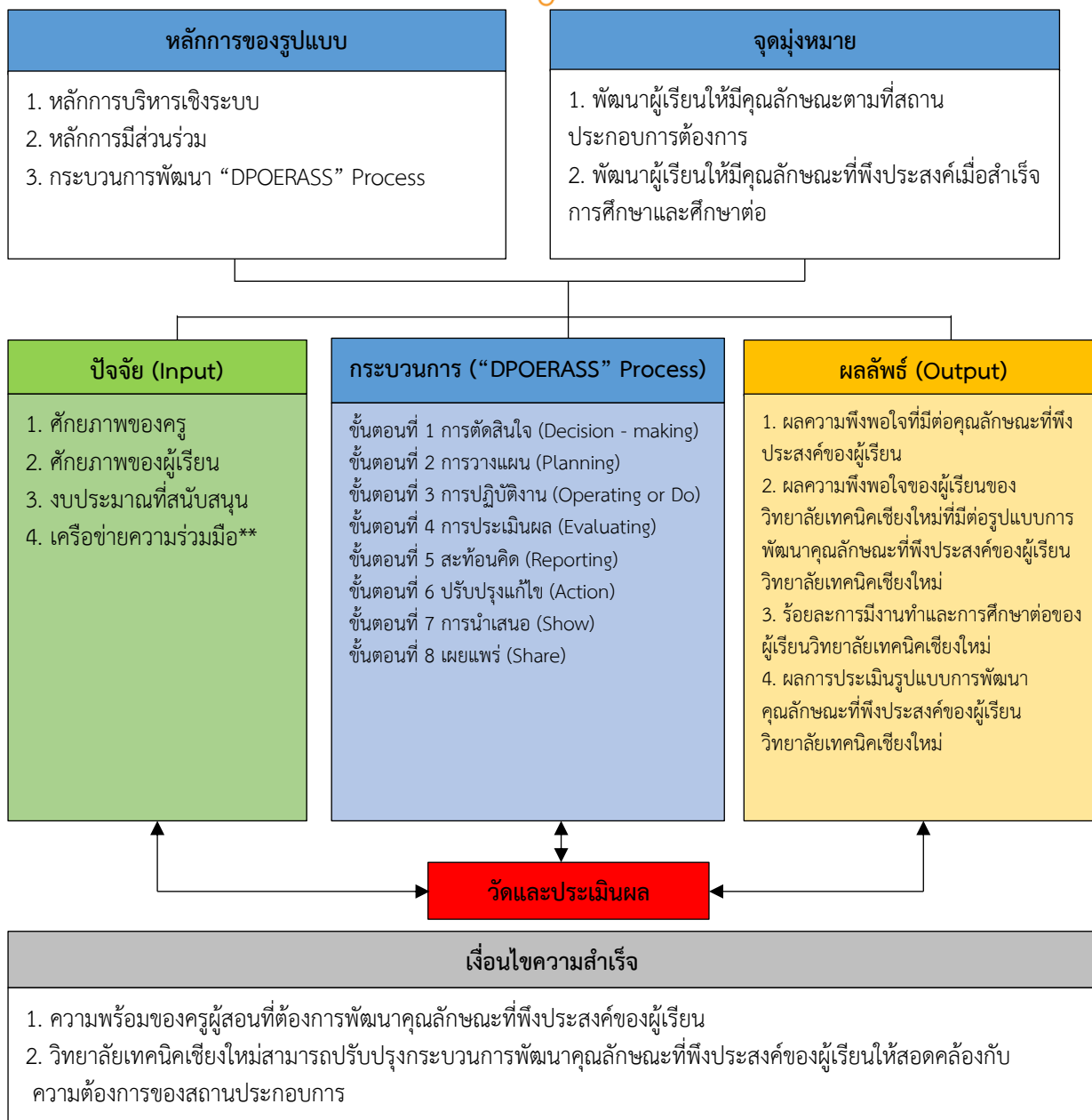
ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็น กระบวนการการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ และวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย สอดคล้องกับ วิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มบัวหลวง (หนองบัว 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (วรรณยศ โพธิ์เลี้ยง, 2558) ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้ การเรียนรู้ร่วมมือกับคณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ร่วมมือกันประชุมวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประการที่ 2 สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วม คณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการประเมินผลการ จัดกิจกรรมการดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยการประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียน ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง และ ประการที่ 3 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วม คณะครูทุกท่าน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยนำผลของกิจกรรมและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปใช้ในการปรับปรุงและดำเนินการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จากครูผู้สอนของวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566 การบริหารด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาการบริหารบุคลากรวิทยาลัย (คณะทำงาน) ให้มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การจัดสรรงบประมาณ/วัสดุอุปกรณ์ สนับสนุนการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีอย่างเพียงพอ การบริหารด้านกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ มีการปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบ (Operating or Do) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา การประเมินผลโครงการ (Evaluating) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีการนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น(Action) อยู่ในระดับมาก และการบริหารด้านผลลัพธ์ (Output) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้เรียนรู้จักเสียสละ มีจิตอาสาต่อผู้อื่น และชุมชน รองลงมา ผู้เรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้เรียนรู้จักประหยัดอดออม รู้จักพอเพียง สอดคล้องกับ รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการศึกษา (พระสมุห์ยุทธนา อนุกโตโย, 2565) พบว่า พัฒนา รูปแบบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ คือ สภาพแวดล้อมภายใน สถานศึกษาและสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ระบบงาน ขั้นตอน ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วยโครงสร้าง และการตัดสินใจการบริหารและการจัดการศึกษา 11 ด้าน ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาหลักการ ความหมายคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกับของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ มีองค์ประกอบหลักทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ และขั้นตอนกระบวนการ ทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันตามผู้วิจัยเสนอ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีขั้นตอน 1.1) ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และ 1.2) การมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสถานศึกษาสนับสนุนโครงการ องค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน 2.1) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2.2) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนงาน และ 2.3) กำหนดเป้าหมาย วัดคู่ประสงคร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการมีขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และขั้นตอนกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ขั้นตอน รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มีขั้นตอน 1.1) ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจก่อนเข้าร่วมโครงการ และ 1.2) การมีส่วนร่วมของคนทุกคนในสถานศึกษาสนับสนุนโครงการองค์ประกอบที่ 2 จุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน 2.1) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ 2.2) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนงาน และ 2.3) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการมีขั้นตอนประกอบด้วย 3.1) การตัดสินใจ 3.2) การวางแผน 3.3) การปฏิบัติงาน 3.4) การประเมินผล 3.5) สะท้อนคิด 3.6) ปรับปรุงแก้ไข 3.7) การนำเสนอ และ 3.8) เผยแพร่ องค์ประกอบที่ 4 การวัดประเมินผล แบบประเมินผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จมีข้อเสนอแนะ ควรนำองค์ประกอบของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโครงการหรือกิจกรรมอื่น สามารถนำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เห็นผลที่ชัดเจน และนำไปทดลองใช้รูปแบบพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เปรียบเทียบกับก่อนและหลังการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะจากการวิจัย โครงการหรือกิจกรรมอื่น สามารถนำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนวิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม และเห็นผลที่ชัดเจน และข้อเสนอแนะวิจัยในครั้งต่อไป พัฒนากลยุทธ์รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางนโยบายให้กับต้นสังกัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณาภรณ์ สีมาวงค์. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี. วารสารการบริหารปกครอง, 6(1), 207-244.
- จิตต์อารีย์ กนกนรินทร์. (2559). การเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ธนวรรณ เข็มบาสัย และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ผกา สัตยธรรม. (2557). การสอนจริยธรรมสำหรับเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระสมุห์ยุทธนา อนุทัย. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พิเศษ ปันรัตน์. (2556). หลักและวิธีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <http://bus.ku.ac.th>
- วรรณยศ โพธิ์เลี้ยง. (2558). แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนในโรงเรียนกลุ่มบัวหลวง (หนองบัว 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2564. เชียงใหม่: งานประกันคุณภาพการศึกษา วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่.
- ศักดิ์สกุล จันแสน. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สรบุญ จินตภวัต. (2563). การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual Development). เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <http://www.mua.go.th>
- สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2563). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 608-609.

ประสบการณ์ชีวิตการร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด*

LIVED EXPERIENCES OF PARTICIPATION IN ONLINE CHANTING PROGRAM IN PEOPLE WITH ADVANCED COLORECTAL CANCER RECEIVING CHEMOTHERAPY

แสงเดือน พรหมแก้วงาม¹, อารยา เจริญกุล^{2*}, แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม³, สายไหม ตุ่มวิจิตร², พัชรลิตา ฉัตรวรวิศพงศ์⁴
Saengduean Phromkaewngam¹, Araya Jeranukul^{2*}, Kritsana Raksachom³, Saimai Tumwijit², Patchralita Chatwalitpong⁴

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา ประเทศไทย

¹School of Nursing, University of Phayao, Phayao, Thailand

²สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Srisavarindhira Thai Red Cross Institute of Nursing, Bangkok, Thailand

³บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

³Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

⁴สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

⁴National Science and Technology Development Agency (NSTDA), Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: araya.j@stin.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตในการร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่เข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ จำนวน 7 ราย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสังเกตและข้อมูลบันทึกการเยี่ยม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามเกณฑ์ของลินคอนและกูปา ผลการศึกษาพบสาระหลัก 4 ประเด็น คือ 1) คุณประโยชน์จากการสวดมนต์ ได้แก่ การมีสิ่งยึดเหนี่ยวในการเผชิญกับเรื่องร้ายขณะเจ็บป่วยจากโรคและการรักษา และการมีกัลยาณมิตรที่ให้ความรู้วิธีการและประโยชน์ของการสวดมนต์ และให้คำปรึกษาทางธรรมและสุขภาพ 2) อุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์ โดยอุปสรรค คือ อาการอ่อนเพลีย ความไม่สบายกายภายหลังได้รับยาเคมีบำบัด ปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ ศรัทธา ฉันทะ ความเพียร สัจจะ และการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น 3) สิ่งที่เกิดขึ้นจากการสวดมนต์ ได้แก่ สติสมาธิ ความสงบสุข ความวิตกกังวลลดลง จิตใจเข้มแข็ง การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ และสุขภาพกายดีขึ้น และ 4) การสวดมนต์แบบออนไลน์เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ภาวะเจ็บป่วย เนื่องจากไม่ต้องเดินทางเข้าร่วมอบรม มีความสะดวกด้านเวลาและการใช้ชีวิตส่วนตัว ข้อเสนอแนะ การนำโปรแกรมสวดมนต์มาใช้ในผู้ที่มีการเจ็บป่วยอยู่ระหว่างการรักษามีบุคลากรทางสุขภาพและผู้เชี่ยวชาญหลักธรรมและการนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตมาร่วมกิจกรรม และจัดเป็นแบบออนไลน์ที่มีการติดตามการสวดมนต์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ประสบการณ์ชีวิต, โปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์, ผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลาม, เคมีบำบัด

Abstract

This interpretative phenomenological qualitative study aimed to explore lived experience of participation in online chanting program among people with advanced colorectal cancer receiving chemotherapy. The informants were seven people with advanced colorectal cancer taking part in the online chanting program. Data was collected using individual in-depth interviews, observation, and visiting records. Data were analyzed using content analysis. Lincoln and Guba's criteria were used to ensure trustworthiness of the findings. The study findings were identified as four main aspects. The first aspect was "benefits of chanting", that involved having connectedness to encounter catastrophe during period of illness and treatment as well as having good company (Kalyanamittatà) who share knowledge about chanting and its benefits and offer counselling for Dhamma and health. The second one was "obstacles and key to success of chanting". The obstacles were fatigue and physical discomfort after receiving chemotherapy. The keys to success were faith, goodwill, effort, truthfulness, and awareness of possible consequences. The third aspect was "positive outcomes of chanting" such as mindfulness and concentration, peacefulness, and reduced anxiety, strong mind, and improved emotional and physical health. The last aspect was that the online chanting was suitable for persons with illness as they did not need to travel to join the program, giving rise to convenience in time and personal life. It is suggested that use of the Buddhist way for person with illness who receives treatment should be provided by healthcare personnel and the experts in Dhamma principle and application of Dhamma principle for daily life. Online chanting is also recommended for continuous follow-up.

Keyword: Lived Experiences, Online Chanting Program, People With Advanced Colorectal Cancer, Chemotherapy

บทนำ

ในประเทศไทย มะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงเป็นมะเร็งที่พบบ่อยเป็นลำดับที่ 2 ในเพศชาย และลำดับที่ 3 ในเพศหญิง (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2565) เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตอันดับที่ 4 ของโรคมะเร็งทั้งหมด (สำนักรณรงค์และยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ผู้ป่วยที่อยู่ในระยะลุกลามจะไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ส่วนใหญ่ได้รับการรักษาแบบประคับประคอง เช่น การผ่าตัดหรือรังสีรักษาหรือเคมีบำบัดร่วมกับการรักษาอื่น ๆ ซึ่งความรุนแรงของโรคและผลข้างเคียงจากการรักษาส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกาย (Physical Suffering) เช่น อาการอ่อนเพลีย เบื่ออาหาร ไม่มีแรง ไม่อยากอาหาร/เบื่ออาหาร ปากแห้ง เจ็บชาปลายมือ ปลายเท้า ปวดท้อง ท้องเสีย เบื่ออาหาร เม็ดเลือดแดง เม็ดเลือดขาวและเกล็ดเลือดต่ำ นอนไม่หลับหรือหลับยาก (พรพิมล เลิศพานิช และคณะ, 2560); (Drury, A., et al., 2022) เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Psychological Suffering) ได้แก่ มีความเครียด ยอมรับไม่ได้ มีความไม่มั่นใจในผลการวินิจฉัย มีความวิตกกังวล อยู่กับความไม่แน่นอนของโรค (ลักษณะพร ภาณุเกษมสิน, 2563) และส่งผลให้มีความทุกข์ทรมาน ท้อแท้ และกลัวตาย (ลักษณะพร ภาณุเกษมสิน, 2563); (Martins, H. & Caldeira, S., 2018) ซึ่งเป็นความทุกข์ทางจิตวิญญาณ (Spiritual Suffering) (ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ และคณะ, 2564) และความทุกข์ของผู้เจ็บป่วยส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัวที่รับภาระดูแลในหลายมิติ เช่น ร่างกายมีความเหนื่อยล้า มีความเครียด มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวกับสังคมลดลง เผชิญกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในแต่ละวันจากการเจ็บป่วยของบุคคลอันเป็นที่รัก สุขภาวะเป็นต้นทุนสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพลังสำคัญของ

การขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น การช่วยเหลือผู้ป่วยเพื่อส่งเสริมสุขภาพทุกมิติและลดผลกระทบต่อการครอบครัวยุคใหม่ให้เร็วที่สุด โดยการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจและจิตวิญญาณให้กับผู้ป่วยในการเผชิญกับความเจ็บป่วยของร่างกายและควรเริ่มขณะที่สภาพร่างกายของผู้ป่วยมีความพร้อม

การสวดมนต์บำบัดเป็นกิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณและเป็นทางเลือกที่ใช้ส่งเสริมสุขภาพในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษา มะเร็งเต้านม และมะเร็งระยะสุดท้าย โดยการสวดมนต์บำบัดสามารถช่วยลดความเครียด อาการปวด อาการเหนื่อยล้า และเพิ่มคุณภาพการนอนหลับ ความผาสุกทางจิตวิญญาณ การรับรู้คุณภาพชีวิต และคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น (ชนิษฐา ดวงผุยทอง, 2564); (ณัชนรี ลพสุนทร และคณะ, 2561); (พัสนนท์ คัมภีร์พร และคณะ, 2557) จากการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบการนำการสวดมนต์บำบัดมาใช้ในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัด นอกจากนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมเข้าสู่ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ที่มีการปรับวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ ผู้วิจัยจึงจัดโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ไม่สะดวกเดินทางเนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านสุขภาพ และเป็นการพัฒนารูปแบบส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้ป่วยที่ทันสมัย สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และจากการพัฒนาโปรแกรมมาใช้กับผู้เจ็บป่วย ผู้วิจัยมีคำถามที่ก่อให้เกิดการศึกษาวิจัยว่าผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์นำมาบำบัดกับตนเองอย่างไรขณะที่อยู่ระหว่างการเจ็บป่วยและการรักษาด้วยเคมีบำบัด

ทีมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์ชีวิตในการเข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งเป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ว่ามีประสบการณ์อย่างไรในปรากฏการณ์ที่มีความเฉพาะจากผู้มีประสบการณ์ตรงภายใต้การทำความเข้าใจหรือการตีความ (มณี อาภาวันทิกุล, 2563); (Holloway, I. & Galvin, K., 2017) จึงนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อช่วยค้นหาแก่นสาระประสบการณ์ชีวิตของผู้ที่อยู่ระหว่างการเจ็บป่วยว่านำการสวดมนต์ไปใช้อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่และสามารถเยียวยาจิตใจขณะเจ็บป่วยได้หรือไม่ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ของการนำวิถีพุทธไปใช้ขณะที่ร่างกายมีข้อจำกัดจากการเจ็บป่วย และต่อยอดสู่การพัฒนาโปรแกรมสวดมนต์ที่สอดคล้องกับผู้ที่อยู่ในภาวะเจ็บป่วยในยุควิถีชีวิตใหม่และยุควิถีวิถีถัดไป เพื่อส่งเสริมสุขภาพกับผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามและอยู่ระหว่างการรักษาด้วยเคมีบำบัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาแก่นสาระสำคัญเกี่ยวประสบการณ์ชีวิตในการสวดมนต์แบบออนไลน์ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (interpretative phenomenological qualitative study) เพื่ออธิบายประสบการณ์ในการสวดมนต์แบบออนไลน์ ของผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามขณะได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคล การสังเกต และข้อมูลบันทึกการเขียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัดในวิถิปุทธโดยการสวดมนต์แบบออนไลน์ จำนวน 7 ราย

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เข้าร่วมโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัดในวิถิปุทธโดยการสวดมนต์แบบออนไลน์ครบทุกขั้นตอน และ 2) มีความสนใจและแสดงความต้องการที่จะเล่าประสบการณ์ในช่วงเข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) นักวิจัย ทีมผู้วิจัยมีประสบการณ์ทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 3 คน ที่มีบทบาทในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ผ่านการเรียนในรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพและมีประสบการณ์การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสวดมนต์ ทีมผู้วิจัยทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล และในช่วงของการศึกษาวิจัย ทีมผู้วิจัยได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับความคิด ความรู้และความเชื่อด้านพุทธธรรมและการสวดมนต์ตามวิถิปุทธของตนเองเพื่อทำความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดล่วงหน้าและนำมาใช้ทำความเข้าใจความหมายที่มีอยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา 2) แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์ ยกตัวอย่าง เช่น 1) จากการเข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์ขอให้ท่านเล่าประสบการณ์ในการเข้าร่วมโปรแกรมของท่านให้ฟัง โดยเล่าตามประสบการณ์ตรงของท่านเกี่ยวกับการใช้ชีวิตขณะร่วมโปรแกรม ประโยชน์และข้อจำกัดของโปรแกรม 2) การเข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อท่านหรือไม่ อย่างไร และ 3) การปฏิบัติตามพุทธวิธีในโปรแกรมทำให้ท่านมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร 3) เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 2 เครื่อง เพื่อบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก 4) แบบบันทึกภาคสนาม และ 5) แบบบันทึกการเยี่ยมซึ่งประกอบด้วย ระดับความสงบสุข ประสบการณ์สวดมนต์ และปัญหาอุปสรรค

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกตรวจสอบกับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน หลังจากนั้นมีการปรับข้อคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นมากขึ้นภายหลังการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคลในผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 และ 2

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัดในวิถิปุทธ ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (COA No.0646/2023) ทีมผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยหลักเป็นผู้ประสานกับผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์เสร็จสิ้นแล้ว และชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กิจกรรมของผู้ให้ข้อมูล การร่วมวิจัยในครั้งนี้ไม่มีผลต่อการรักษาพยาบาลและสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ระบุเหตุผล การรักษาความลับโดยนำเสนอข้อมูลในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ และมีการค่าชดเชยการเสียเวลาสำหรับผู้ให้ข้อมูล

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบออนไลน์ผ่าน LINE application ก่อนทำการสัมภาษณ์ได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลบันทึกเทปด้วยเครื่องบันทึกเสียง ระหว่างการสัมภาษณ์ เป็นบรรยากาศการสนทนาที่เป็นกันเองและมีความเป็นส่วนตัว ผู้วิจัยใช้วิธีการค้นหาคำตอบและคำอธิบายจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง (exploration) จับประเด็นและค้นหาในรายละเอียดเพิ่มเติมถามกับผู้ให้ข้อมูลที่ละประเด็น ระหว่างการสัมภาษณ์มีการจดบันทึก (field notes) และสังเกตการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล ภายหลังจากนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับทีมผู้วิจัยแล้ว มีการขอสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 กับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 ราย เพื่อถามในบางประเด็นเพิ่มเติมจนกระทั่งข้อมูลอ้อมตัวไม่เกิดคำถามเพิ่มเติม (saturated data) ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม - มีนาคม 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการของ ไดเคิลแมนและอัลเลน (Dielmann, N. & Allen, D., 1989) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปมาฟังและอ่าน ถอดข้อความที่ได้จากการบันทึกเทปเป็นภาษาเขียน (Transcribed Verbatim) แบบคำต่อคำจนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง กำหนดรหัส และเขียนสรุปการตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละราย แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อความที่ได้และอภิปรายร่วมกันระหว่างทีมผู้วิจัยจนมีความเห็นตรงกัน หลังจากนั้นทำการสร้างประเด็นหลักและกลุ่มย่อย โดยนำข้อมูลบันทึกภาคสนามและบันทึกการเยี่ยมมาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งทีมผู้วิจัยได้ร่วมกันพิจารณาประเด็นที่วิเคราะห์ได้เขียนสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลด้วยการนำมาร้อยเรียง บรรยาย และนำบทสนทนา (Quotations) ที่สอดคล้องมาประกอบการบรรยาย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของการศึกษาตามแนวทางของลินคอน และกูบา (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985) โดยการตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของผลการศึกษา ทั้งในประเด็นของความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล (Confirmability) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์โดยตรงเพื่อให้มั่นใจว่าคำอธิบายบรรยายประสบการณ์ได้สะท้อนมาจากความเป็นจริงของประสบการณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก ร่วมกับการสังเกต และนำข้อมูลที่บันทึกการเยี่ยม (Triangulation) นำข้อมูลที่สรุปได้ภายหลังการถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้องทุกราย (Member Checking) ทีมผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาร่วมกัน และนำผลการวิเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบความตรงของข้อมูล (Peer Debriefing) จำนวน 3 ท่าน และนำผลสรุปภาพรวมให้ผู้ให้ข้อมูล 1 ราย อ่านผลสรุปผลการวิเคราะห์ที่เป็นความเรียงแล้วเพื่อยืนยันความสอดคล้องซึ่งสามารถแก้ไขหรือเพิ่มเติมได้

ในการรายงานผลทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยมีการระบุขั้นตอนโดยละเอียด มีการเรียบเรียงสาระคล้ายการเขียนวรรณกรรม และนำบทสนทนาที่สอดคล้องมาใช้ประกอบคำบรรยาย โดยที่ P หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มสวดมนต์ (Prayer) และตัวเลขเป็นรหัสกำกับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละคน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 ราย มีอายุเฉลี่ย 54.58 ปี (44 - 67 ปี) เพศหญิง 6 คน เพศชาย 1 คน มะเร็งลำไส้ใหญ่ 5 ราย มะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรง 1 ราย มะเร็งลำไส้ใหญ่ลำไส้ตรง และทวารหนัก 1 ราย การลุกลามของมะเร็งไปที่ปอด ตับ 3 ราย ตับ 2 ราย ปอดและตับ 1 ราย และมดลูก 1 ราย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ชนิดของมะเร็ง	ตำแหน่งของการลุกลาม
P1	หญิง	48	มะเร็งลำไส้ใหญ่	ตับ
P2	ชาย	67	มะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรง	ตับและปอด
P3	หญิง	44	มะเร็งลำไส้ใหญ่	ปอด ช่องท้อง
P4	หญิง	63	มะเร็งลำไส้ใหญ่ลำไส้ตรง และทวารหนัก	ตับและปอด
P5	หญิง	68	มะเร็งลำไส้ใหญ่	ช่องท้อง มดลูกและรังไข่
P6	หญิง	48	มะเร็งลำไส้ใหญ่	ตับ ปอด และรังไข่
P7	หญิง	46	มะเร็งลำไส้ใหญ่	ปอด ช่องท้อง

ผลการศึกษาประสบการณ์พบ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คุณประโยชน์จากการสวดมนต์ตามโปรแกรม

คุณประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมสวดมนต์ คือ การมีสิ่งยึดเหนี่ยว และการมีกัลยาณมิตร และการมีที่ปรึกษา

การมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

ผู้ที่เจ็บป่วยต้องการพลังใจ ความเข้มแข็งในการเผชิญกับความทุกข์ที่เกิดขึ้น เมื่อเข้าร่วมโครงการทำให้การสวดมนต์เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในการเผชิญเรื่องราว “การสวดมนต์ทำให้หนูรู้สึกดีขึ้น เมื่อก่อนหนูร้องไห้ เพราะผลการรักษาไม่ได้ผล ต้องเปลี่ยนยา เคยท้อแท้ ความหวังพังทลาย อยากฆ่าตัวตาย.....ทำให้หนูสนใจเข้าร่วมโครงการ เพราะอยากมีสิ่งยึดเหนี่ยว ปรับใจให้ตัวเองดีขึ้น” (P7) หรือ “...การได้รับฟังผลข่าวที่...ทำให้เราดาวน์ลง (Down) จากข่าวร้ายค่ะ ...มีนึกถึงบทสวดให้ใจสงบหน่อย...คะ...ก่อนหน้านั้นค่าเลือดไม่ผ่านค่ะ หมอเลยเลื่อนเวลาให้ยาออกไป ผื่นร้ายเลยคะ ก็ได้ใช้การสวดมนต์ช่วยคะ พอช่วยได้คะ ก็หาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ” (P1)

ระลึกถึงบทสวดหรือสวดมนต์เมื่อเผชิญกับการบาดเจ็บระหว่างการรักษาด้วยเคมีบำบัด เช่น “มันมีอะไรให้เรายึด นึกถึงแบบเวลาตอนแทงเข็มถึงจะยังไม่กลัวเท่าเข็มแรก เราก็ยังนึกถึงคะ ตอน...เจาะเลือดก็รู้สึก.....ร่างกายเราต้องเจอกับกับอะไรที่บาดเจ็บ” (P1) หรือเมื่อมีความทุกข์กังวลใจที่มีก้อนร้ายอยู่ในร่างกายต้องการให้ก้อนเนื้อร้ายนั้นออกไปจากร่างกาย “....ใจมันก็ว้าวุ่น กังวล และกลัวก้อนยังอยู่กับเรา เคยถามหมอว่าเมื่อไหร่จะได้เอาออก หมอบอกว่าให้ยาครบก่อนแล้วค่อยมาพิจารณาตัดก้อนเนื้อออก” (P1)

การมีกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตรให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสวดมนต์และประโยชน์ของการสวดมนต์ “ในวันที่เข้าโครงการครั้งแรกที่แม่ซื้ออธิบาย (การสวดมนต์) ก็ทำให้เข้าใจประโยชน์การสวดมนต์มากขึ้น อาจารย์แม่ซื้ออธิบายได้ชัดเจน พอได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองกับทุก ๆ คน ก็ทำให้ได้คิด ใจเริ่มสงบลงเยอะ เข้าใจอะไรมากขึ้น...” (P1)

มีกัลยาณมิตรที่รับรู้การเจ็บป่วย ติดตามเยี่ยม รับฟัง ให้กำลังใจ “มีใครอีกกลุ่มหนึ่งที่รับรู้สถานะชีวิตเรา แล้วช่วยลดความเครียด มีการติดตามเยี่ยมแบบนี้ เหมือนมีเพื่อน มีกัลยาณมิตรที่คอยรับฟัง และมีกำลังใจหาวิธีการที่จะช่วยให้เรามีจิตใจแข็งแรงและร่างกายแข็งแรงตามไปด้วยค่ะ” (P1) นอกจากนี้ กัลยาณมิตรยังให้คำปรึกษาทางธรรมและสุขภาพ “เราก็มีเพื่อน...เป็นเพื่อนปรึกษาอย่างน้อยก็ทางธรรม...แล้วเราก็มีเพื่อนปรึกษาเวลาเราเจ็บป่วย เราเจ็บป่วยอย่างนี้แล้วจะเป็นยังไงนะ...เราก็มีเพื่อนคุย..เค้ามีประสบการณ์เยอะกว่าเรา” (P4) หรือได้รับมิตรภาพผู้อื่น “ได้พบมิตรภาพจากคนอื่น ได้ความหวังใจ เค้าเรียก...กัลยาณมิตร” (P3)

ประเด็นที่ 2 อุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์

อุปสรรค

อุปสรรคของการสวดมนต์ คือ ปัญหาทางด้านร่างกายที่มีอาการอ่อนเพลีย ความไม่สบายกายภายหลังได้รับยาเคมีบำบัด เช่น เหนื่อย เกิดขึ้น 3 - 7 วันแตกต่างกันเฉพาะราย ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “อาการหลังได้รับยาก่อนข้างเป็นเยอะ.. อ่อนเพลีย...เหนื่อยง่าย คลื่นไส้ เบื่ออาหารมาก ๆ ... หลังให้ยามา 7 วันอาการเพลีย เหนื่อยไม่มีแรง” (P1) หรือ “...แต่บางทีมันก็ไม่อยากอะนะ.....บางทีมันก็เหนื่อยมาก ก็อยากนอน...เป็น 3 วันแรกหลังรับยา” (P2) หรือ “เพลียมาก และมีท้องเสีย ต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล” (P6)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์ ได้แก่ ศรัทธา ฉันทะ ความเพียร สัจจะ และการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น

ศรัทธาในธรรมะและการสวดมนต์ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ศรัทธา... ในเรื่องธรรมะ...ในเรื่องสวดมนต์...สวดมนต์แล้วทำให้เกิดอะไรขึ้นมาบ้าง ... ถ้าเราไม่มีใจศรัทธาอะ ไม่มีความสงบ..... จะทำให้เราสวดมนต์ไม่ได้” (P4) หรือ “หนูศรัทธาบทสวดคะ...เพราะสวดแล้วดีทำให้เบา” (P7)

มีฉันทะอยากจะทำ “มันอยู่ที่ใจครับ...ถ้าเราอยากสวดมนต์ ผมว่ามันก็ดีอะครับ” (P2) นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า ตั้งจิตให้ดีแล้วจะมีสมาธิ “...ต้องรู้จักตั้งจิตใจให้ดีอะ บางครั้งถ้าเราไม่มีจิตใจที่จะสวดมนต์ มันก็ทำไม่ได้ตลอดอะ...” (P4)

มีความเพียรในการสวดมนต์ทุกวัน ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “ไปให้ยามมันเพลีย ถ้าเพลียก็นอนฟัง .. แล้วก็สวดตามวิดีโอ เพลียไม่ไหวก็เปิดแต่วิดีโอ ฟังแล้วก็ขมขมิบไปในใจ” (P4) ปฏิบัติจนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวัน “เหมือนกับเราขาดไม่ได้ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันที่เราต้องทำ มันจะต้องสวดทุกวัน..ช่วงไหนว่างบ้างก็สวดของบ่า นั่งรถไป ตอนที่ไปหาหมอ เวลานั้นรถกลับลูกสาวขับ บ่าก็นั่งนะโมตัลสะ อะไรของบ่าไปเรื่อยอะไอย่างนี้นะ” (P5)

ผู้ที่สวดมนต์สำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้นมีวิธีการก้าวข้ามอุปสรรคได้ด้วยการตั้งสัจจะที่จะปฏิบัติตามเป้าหมาย “...พยายามรักษาคำพูด มากกว่าก็ คือ ให้กับพี่ไวนะ...ก็พยายามให้ได้ตามที่พูดคะแค่นั้นเลย” (P6)

คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น เช่น เรื่องบุญจากการแผ่เมตตา “เรารู้สึกว่าเราได้ทำอะไรบางอย่าง...ให้สิ่งที่มีนเลวร้าย...กลายเป็นดีขึ้นมาบ้าง หรือว่าไม่ร้ายแรงมากที่สุดอะไอย่างเนี่ย... แ่งหนึ่งก็เป็นการภาวนา.....ตอนทำ...การแผ่เมตตา...อะไรที่เปียดเบียนอยู่เราก้..แผ่เมตตาให้” (P1)

ประเด็นที่ 3 สิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นจากการสวดมนต์

สติสมาธิเกิดขึ้นจากการสวดมนต์ ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “การมีสติ สมาธิแล้ว...เหมือน...เราก็จะไม่คิดเรื่อง...เรื่องที่แยอะ...คือ...แบบ...คนละโซนเลยอะ คือ...มันไม่ได้คิดอะไรอะคะ... พอเราสวดมนต์.....มันจะไม่อยู่ในหัวเลย เราจะจดจ่ออยู่กับบทสวด แบบว่าเราจะต้องสวดให้ได้อะไอย่างเนี่ย...” (P3)

การมีสติทำให้คิดได้ไม่คิดทำร้ายตนเอง “พอร่วมโปรแกรม...พูดคุยกับพี่ ๆ สวดมนต์....ทำให้มีสติมีสมาธิมากขึ้น ... สวดทุกวัน มีจิตใจอยู่กับบทสวด ... ทำให้คิดได้....ความรู้สึกนั้น (ความคิดอยากฆ่าตัวตาย) หายไป” (P7)

ความสงบสุข ความวิตกกังวลลดลง ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “ทำให้เรามีจิตใจที่มันสงบขึ้นนะครับ เพราะว่าโรคนี้มัน ส่วนใหญ่ถ้าจะเป็นแบบวิตกอะครับ แล้วก็เครียด ถ้าใครเป็นโรคนี้ละ” (P2) หรือ ความทุกข์ลดลง หลังสวดมนต์แล้วมีความวางใจ ความกังวลลดลงอย่างชัดเจน ดังผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “...รู้สึกวางใจได้มากขึ้น มันไม่ ๆ กังวลอะไรที่มันไม่เกิดอะพี ในความกังวลเหมือนมันถูกตัดทิ้งไป...เหมือน กังวลน้อยลง ... ช่วงก่อนที่จะมาเจอพวกพี...มาเข้าสวดมนต์อะ... ใจความที่ชัดเจนเลย คือ ความกังวล....ก่อนหน้านี้ คือ เป็นเยอะมากเลย...กังวลไปหมดเลยว่แล้วมันยังงี้ต่อ...ชอบไปกังวลไ้ตอนที่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเนี่ยแหละรู้สึกว่...วางใจได้มากขึ้นอะ” (P6)

จิตใจเข้มแข็ง ไม่กลัวตาย “บ่าคิดว่าบ่าก็มีบุญอย่างหนึ่งที่ได้ทำ ส่วนหนึ่งก็คือ สวดมนต์นี้แหละที่เป็นตัวช่วยที่ทำให้จิตใจเข้มแข็งขึ้น ไม่กลัว บ่าไม่กลัวว่บ่าจะอยู่อีกกี่ปี บ่าจะเสียชีวิต บ่าไม่กลัวบ่าจะอยู่ด้วยบุญ บ่าว่านะบ่าอยู่ด้วยบุญ บ่าอยู่เท่าไรก็เท่านั้นละ” (P5)

การเปลี่ยนแปลงตนเองทางอารมณ์ มีความสุข ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “อารมณ์เลยนะคะ ก่อนเข้าเนี่ยก็จะมีบ้าง....กับลูก ๆ คนรอบข้างเนี่ย คือ จะหำมอย่านะ ๆ อะไอย่างเนี่ย แล้วพอเสร็จสวดมนต์เสร็จเราจะเปลี่ยนเป็นอีกคนและ อารมณ์ดี...พอบ่าสวดมนต์ บ่ารู้สึกว่บ่าจะนิ่งขึ้น ๆ กับทุกคนในบ้าน...” (P5) หรือบางรายรู้สึกได้ว่าใจเย็นขึ้น “รู้สึกว่ใจเย็นเย็นขึ้น รู้สึกว่เวลาถูกพูดไ้เนี่ยบางทีทำให้เราน้อยใจไ้เนี่ย รู้สึกกระบังได้เยอะ พักหลังเนี่ยกระบังได้เยอะ เมื่อก่อนจะไม่ได้เลยจะเถียงกันเลย” (P4)

เมื่อจิตใจดีส่งผลให้กายดีด้วย ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “ถ้าใจเราดีกายเราก้พร้อม ก็พร้อมไปด้วย.... ถ้ากายเราไม่ดี ถ้าใจเราไม่ดี เราก้ จะมีความรู้สึกว่เราอ่อนเพลีย ...พอเราได้สวดมนต์ เราได้มาเข้าโครงการเนี่ย คือ ๆ เราต้องสวดทุกวัน คือ ไม่วันมันก้ทำให้เราสงบสุข ... ทำใ้กายเราแข็งแรงขึ้น” (P6)

การสวดมนต์ช่วยให้ผ่อนคลายได้ “บางทีนอนไม่หลับ...สวดมนต์แล้วก็หลับไปเฉยเลย ช่วงหลัง ๆ สวดมนต์ช่วยให้หลับ ...” (P3) หรือ “สวดมนต์ได้ผลนะค่ะ มีความสงบ หนูหลับได้ดีขึ้นหลังสวดมนต์ค่ะ” (P7) นอกจากนี้สวดมนต์แล้วมีความสุขสบายตัว “สวดเสร็จแล้วมันรู้สึกปลอดโปร่งค่ะ แต่ตอนสวดก็จะตั้งใจตอนที่เราสวดค่ะที่รู้สึกสบาย ๆ สบายใจ สบายตัว ค่ะ” (P6)

ประเด็นที่ 4 การสวดมนต์แบบออนไลน์เหมาะสมกับผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วย

การช่วยลดการเดินทาง เนื่องจากสภาวะร่างกายไม่พร้อม เพราะมีอาการทางกาย “....การออนไลน์มันดีสำหรับคนที่กำลังเจ็บป่วยอยู่ มีการเดินทางลำบาก มันทำให้รู้สึกหัวใจเรามันสงบลง มันสงบลงแล้วก็อยู่แบบปัจจุบันขณะ....เราเองก็ไม่สามารถเอาสภาพร่างกายเราไปเจอกันได้ใน...ในสถานที่นัดหมายค่ะ” (P6)

การสร้างความสะดวก เพราะไม่ต้องออกจากบ้านในการทำกิจส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “สวดมนต์ออนไลน์มันก็ดียัง เพราะเราไม่ต้องไปไหนไม่ต้องออกจากบ้าน แล้วก็เกิดเข้าห้องน้ำเราก็ทำได้ ถ้าเรา...สวดมนต์รวม ๆ เราจะลุกไปเข้าห้องน้ำมันก็ลำบากออกไปเราก็ทำให้คนอื่นรำคาญ” (P6)

ความเหมาะสมของโปรแกรมด้านเวลาช่วงออนไลน์ และช่วงเวลาที่สวดด้วยตนเอง “สวดร่วมกันช่วง 3 วันแรกก็พอดีค่ะ...สะดวกสำหรับพี่ 3 วันก็... ได้ไปเจอหน้ากัน 3 วัน ก็ไม่ได้เจอแล้ว ไข้ยัยบางคนก็ไม่ได้เจอแล้วต้องไลน์หากันถึงจะได้เจอกัน” (P4) หรือ “โครงการ 28 วัน... บ้าว่าเหมาะกับระยะเวลา คราวนี้หลังจากที่ว่าครบ 28 วันแล้ว บ้าก็ไม่ทิ้งในการสวดมนต์ ไม่ทิ้งตามคำแนะนำ ตามคำที่เราปฏิบัติมา” (P5) สะดวกปรับยืดหยุ่นเวลาสวดมนต์ได้ “เค้าสะดวกเมื่อไหร่เค้าก็สวดเมื่อนั้นแหละ ไข้ยัย เพราะบางคนคนที่อยากสวด อย่างเวลาเค้าเค้าจะสวด เค้าก็มีเวลาจะสวดตอนไหนก็ได้ก่อนนอนไปเข้าห้องน้ำ อะไรก็ได้ก่อนเข้าห้องน้ำอะไรก็ได้แต่เค้า” (P4) อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่า ควรมีการอบรมออนไลน์หลายช่วงเวลา “โครงการมีประโยชน์แต่ควรเพิ่มหรือจัดเวลาที่ตรงกับคนที่ไม่สะดวกตามเวลาที่โครงการจัดให้ เพราะมีอีกหลายคนที่ไม่ตรงช่วงอบ รมแบบออนไลน์ ทำให้เข้าร่วมโครงการไม่ได้” (P7)

บทสวดเกี่ยวกับโพชฌงค์ดีสำหรับคนสวด “เป็นบทสวดรักษาก็คือเนะ พี่...ก็สวดทุกวันตอนนี สวดวันพระก็สวดด้วยวันพระก็สวดบทโพชฌงค์ด้วย... เพราะมันก็เป็นเหมือนรักษานะ” (P4)

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายตามประเด็นที่ค้นพบใน 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คุณประโยชน์จากการสวดมนต์ในโครงการ

ผลการศึกษาที่พบว่า การสวดมนต์ตามโปรแกรมทำให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและมีกัลยาณมิตรนั้น เนื่องจากโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์จัดทำขึ้นสำหรับผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่อยู่ระหว่างการรักษาด้วยเคมีบำบัด ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ขาดโอกาสทางสังคมเนื่องจากการมีข้อจำกัดด้านสุขภาพ ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติ โปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์นี้จึงเป็นแหล่งสนับสนุนระดับสังคมให้กับผู้ที่เจ็บป่วยได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อทางวัฒนธรรมของตนเพื่อเยียวยาจิตใจจากการเจ็บป่วย โปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์จึงจัดเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่สนับสนุนสุขภาพให้กับผู้ที่เจ็บป่วยลดความทุกข์ทรมานในมิติต่าง ๆ

การสวดมนต์เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับผู้ที่เจ็บป่วยใช้เผชิญกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการป่วยด้วยโรคมะเร็งและผลจากการรักษา ซึ่งมีความทุกข์ทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา เช่น อ่อนเพลีย เหนื่อยล้า ไม่มีกำลังทำกิจกรรม ปวดท้อง ท้องเสีย เครียด วิตกกังวล กลัว ลี้ภัย และคิดฆ่าตัวตาย (พรพิมล เลิศพานิช และคณะ, 2560); (Drury, A., et al., 2022); (Martins, H. & Caldeira, S., 2018) เมื่อมีการสวดมนต์ทำให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้มีกำลังใจ มีความหวัง สามารถเผชิญและผ่านพ้นปัญหา รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ ซึ่งการเลือกใช้วิธีการสวดมนต์เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมีมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาลจนถึง

ปัจจุบันที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นประจำรู้สึกถึงคุณค่าต่อจิตใจที่ช่วยให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวให้เกิดความสุข ความสบายใจ มีกำลังใจ ทำให้จิตใจสงบ เกิดสมาธิ และปัญญา (เจตพล แสงกล้า และภาณี วงษ์เอก, 2558)

การมีกัลยาณมิตรจากการร่วมโปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์ที่จัดอบรมแบบออนไลน์ 3 วัน และปฏิบัติเองที่บ้าน 28 วัน โดยมีทีมวิจัยการติดตามเยี่ยมการสวดมนต์ทุก 7 วัน ซึ่งเป็นการสวดมนต์ในกลุ่มเล็กประมาณ 3 - 5 คน โดยมีพยาบาลที่เป็นตัวแทนบุคลากรทีมสุขภาพและแม่ชีซึ่งเป็นตัวแทนของนักบวช เป็นผู้นำสวดมนต์ ก่อนนำสวดมนต์ ทีมนำสวดมนต์ให้ความรู้และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสวดมนต์ที่ถูกวิธี และประโยชน์ของการสวดมนต์ต่อสุขภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีสวดมนต์ ปัญหาสุขภาพและการดูแลตนเองกับทีมนำสวดมนต์และเพื่อนในกลุ่มที่เจ็บป่วยด้วยโรคเดียวกันขณะอบรม และการเยี่ยมของผู้นำสวดมนต์ขณะสวดมนต์ด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลว่าตนเองมีกัลยาณมิตรที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสวดมนต์ ประโยชน์ของการสวดมนต์ ให้คำปรึกษาทางธรรมและสุขภาพ มีคนที่เข้าใจตนเองทั้งสภาพการเจ็บป่วยและความทุกข์ จึงรู้สึกว่ามีความหวังใจ ตามความหมายของกัลยาณมิตรหรือกัลยาณมิตตตา (Kalyāṇamittatā) คือ มีผู้แนะนำ ที่ปรึกษา หรือบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ช่วยเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กันในการครองชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564) กัลยาณมิตรเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกไม่โดดเดี่ยว การเห็นคุณค่าประโยชน์ของการสวดมนต์ทำให้มุ่งปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแม้มีอุปสรรค

ประเด็นที่ 2 อุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์

อุปสรรค ความสำเร็จและอุปสรรคของการสวดมนต์ขณะเจ็บป่วยนั้น ผู้ให้ข้อมูลมีอุปสรรคในการสวดมนต์ตามเป้าหมาย คือ อาการอ่อนเพลีย เหนื่อยล้า ความไม่สบายกาย ซึ่งเป็นอาการที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัด (พรพิมล เลิศพานิช และคณะ, 2560); (Drury, A., et al., 2022) ผู้ที่เจ็บป่วยจึงต้องเอาชนะอุปสรรคเพื่อให้สามารถสวดมนต์ได้ตามเป้าหมาย ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสวดมนต์ผู้ป่วยที่สวดมนต์ได้สำเร็จตามเป้าหมาย คือ การมีศรัทธาในการสวดมนต์ การมีฉันทะในการสวดมนต์ ความเพียรพยายามในการสวดมนต์ทุกวันจนกระทั่งเป็นกิจวัตรประจำวัน การตั้งสัจจะที่จะปฏิบัติตามเป้าหมาย และการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นการทำบุญให้กับตนเองและผู้อื่นจากการแผ่เมตตาหลังสวดมนต์ อธิบายได้ว่าผู้ป่วยนำหลักธรรมแห่งความสำเร็จไปใช้ คือ อิทธิบาท 4 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564) ซึ่ง ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ ความต้องการที่จะทำสมาธิ) วิริยะ (ความเพียร ชี้แจง อุตุน ไม่ท้อถอย) จิตตะ (ความคิด ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ) เมื่อผู้ปฏิบัติเจริญองค์ธรรมองค์ใดองค์หนึ่งเกิดขึ้นก่อนจนเป็นสมาธิ เป็นเอกัคคตารมณ์ (จิตแน่วแน้อยู่ในอารมณ์อันเดียว) มีวิริยะเป็นประธานสังขาร (ความเพียรทางใจ ความพยายามความอุตสาหะ ความชี้แจง) จะเกื้อหนุนให้เกิดองค์ที่เหลือติดตามมาเชื่อมโยงกันและกัน เช่น เมื่อเกิดฉันทะขึ้นก็จะมีสมาธิที่พอใจที่จะทำ แล้วก็เกิดความพากเพียรบากบั่นเอาใจใส่อยู่เสมอ ไม่ท้อถอยและใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง ดังนั้น การเกิดอิทธิบาททั้ง 4 จึงเป็นธรรมสำคัญต่อการปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ (พระนบพร กิตติสัทโท (ทองคำ), 2561) และการสวดมนต์เป็นสิ่งที่ดีผู้สวดต้องสวดด้วยความศรัทธาและเชื่อว่ามีคุณค่าทางด้านจิตใจจึงจะเกิดประโยชน์กับตนเอง (เจตพล แสงกล้า และภาณี วงษ์เอก, 2558) เมื่อสวดมนต์ได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำให้เกิดสิ่งดี ๆ ขึ้นกับผู้สวดมนต์

ประเด็นที่ 3 สิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นจากการสวดมนต์

ผู้ป่วยมีสติจากการกำหนดรู้กับบทสวดและเสียงสวดมนต์ เมื่อรู้ตัวว่าคิดก็ดึงสติกลับมาจดจ่อกับบทสวด ทำให้มีสมาธิ ลดความคิดฟุ้งซ่านหรือวิตกกังวลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยได้ มีความสงบสุข อิ่มเอิบใจ ทุกข์ลดลง และพบว่า ตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไป สุขุมนิ่งมากขึ้นซึ่งเดิมจะพูดหรือคิดฟุ้งซ่าน และมีสติไม่คิดฆ่าตัวตาย แต่มีพลังในการพึ่งตนเอง อธิบายได้ว่าการสวดมนต์ทำให้เกิดการสำรวมกาย วาจา มีสติสมาธิจดจ่อกับบทสวด และผล

ของการมีสติสมาธิจิตใจก็เอบอ้ม ชื่นบานเป็นสุข ปลอดภัย สงบ และแน่วแน่ มุ่งไปกับสิ่งที่คิด คำที่พูด เกิดการรับรู้ การคิดพิจารณาองเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ก็ยิ่งชัดเจน ไม่เอนเอียง ตรงตามจริง เป็นผลดีในทางปัญญา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565) และเมื่อจิตสงบและเป็นกุศลบุคคลก็คิดทำแต่สิ่งดีงาม (เยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ, 2559)

การสวดมนต์ออกเสียง ติดต่อกันเป็นเวลา 30 นาที เป็นประจำจนจิตเป็นสมาธิ พบว่า ร่างกายในขณะนั้น จะมีการเผาผลาญพลังงานน้อย การใช้ออกซิเจนลดลง การเต้นของหัวใจช้าลง อัตราการหายใจลดลง ความดันโลหิตลดลง ความตึงตัวของกล้ามเนื้อลดลง คลื่นสมองมีคลื่นแอลฟา (Alpha) มากขึ้น สมองไม่ได้คิดเรื่องที่ทำให้เครียด ระบบประสาทจะสร้างสารสื่อประสาทที่ทำให้อารมณ์ผ่อนคลาย ลดความเครียด ช่วยให้นอนหลับ เพิ่มภูมิคุ้มกัน ทำให้เซลล์สดชื่นขึ้น และร่างกายเกิดความสมดุล (สมพร กันทรดุขฎี เจริญชัยศรี, 2558) นอกจากนี้ การสวดมนต์ที่เกี่ยวกับสุขภาพเป็นบทที่ช่วยพรให้กับตนเองและได้แผ่เมตตาให้ผู้อื่น ซึ่งบทสวดเป็นคำที่เป็นมงคล เป็นการอัญสาจากเพื่อมาพิทักษ์คุ้มครองให้ผู้สวดมีสุขภาพดีและพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง (พระนบพร กิตติสัทโท (ทองคำ), 2561) จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เจ็บป่วยสวดมนต์ และเสมือนการย่ำเตือนตนเองให้ระลึกถึงและยึดถือปฏิบัติบุคคลจึงคิดทำในสิ่งดีงามและคิดในทางบวกมากขึ้น รวมถึงมีความปรารถนาดีต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

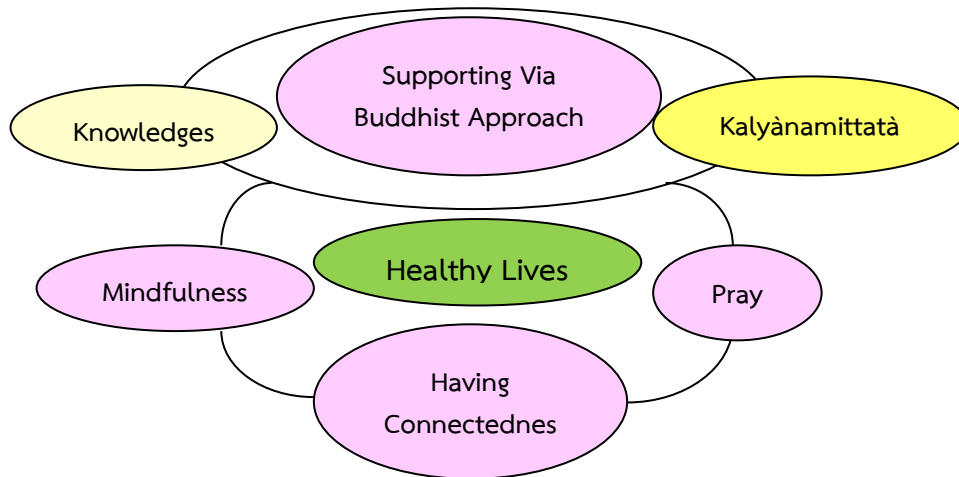
ประเด็นที่ 4 การสวดมนต์แบบออนไลน์เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ภาวะเจ็บป่วย

การสวดมนต์แบบออนไลน์เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ภาวะเจ็บป่วย เนื่องจากสภาวะร่างกายไม่พร้อมจะเดินทาง เพราะมีอาการข้างเคียงหลังได้รับยาเคมีบำบัด การสวดมนต์แบบออนไลน์ในช่วง 3 วัน และสวดต่อด้วยตนเอง 28 วัน จึงเป็นการจัดสรรเวลาที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถปฏิบัติได้เป็นประจำตามเวลาที่สะดวก ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ เช่น สวดก่อนนอน ไม่มีบุคคลรบกวน หรือสวดหลังตื่นนอนเวลาเช้ามีด เพราะร่างกายสดชื่น นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่สวดมนต์เป็นประจำแล้วยังสวดมนต์เสริมเพิ่มในสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่ต้องการกำลังใจมากขึ้น เช่น ขณะรอพบแพทย์เพื่อฟังผลตรวจ ขณะให้เคมีบำบัด ขณะนอนรักษาในโรงพยาบาล และขณะเดินทางเพื่อไปรับการรักษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การสวดมนต์เป็นวิธีปฏิบัติที่สะดวกและยืดหยุ่น ไม่ขึ้นกับเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังสามารถใช้ร่วมกับแนวทางการดูแลรักษาอื่น ๆ เพื่อเสริมให้การรักษามีผลดีขึ้น (เยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ, 2559) และการสวดมนต์ถือเป็นกิจกรรมทางเลือกที่สามารถทำได้ที่บ้าน โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เหมาะสำหรับผู้ทุกกลุ่มวัย เหมาะสำหรับผู้มีปัญหาและไม่มีปัญหาในการดำรงชีวิต (เจตพล แสงกล้า และภาณี วงษ์เอก, 2558) อย่างไรก็ตามการอบรมการสวดมนต์ยังไม่สามารถจัดให้ผู้สนใจส่วนหนึ่งเข้าถึงได้ เนื่องจากมีไม่สามารถจัดสรรเวลาร่วมโปรแกรมได้ ดังนั้น ควรจัดการอบรมแบบออนไลน์หลายช่วงเวลา

องค์ความรู้ใหม่

โปรแกรมสวดมนต์แบบออนไลน์เป็นสิ่งสนับสนุนทางสังคมตามแนวพุทธ เมื่อผู้ที่เจ็บป่วยด้วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่อยู่ระหว่างได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัดเข้าร่วมโปรแกรมแล้ว จะได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และวิธีการสวดมนต์ที่ถูกต้องจากการเข้าอบรมการสวดมนต์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาและได้พบกัลยาณมิตรสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสร้างขวัญกำลังใจแก่กันและกัน โดยการสวดมนต์เริ่มตั้งแต่ในบทที่ช่วยน้อมจิตสักการะพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ การชำระกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ การประกาศตนเป็นชาวพุทธรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง การน้อมจิตระลึกคุณความดีงามของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อน้อมนำให้จิตสงบ และใช้บทสวดมนต์ที่เกี่ยวกับสุขภาพ คือ บทสวดโพชฌงค์ 7 ร่วมกับการกล่าวบทแผ่เมตตาแก่ตนเอง บทแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ และกรวดน้ำที่บ้านทุกวันด้วยตนเองที่บ้านวันละ 30 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ส่งผลให้ผู้เจ็บป่วยมีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจ ปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องเกิดสติสมาธิ ส่งผลให้มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ ด้านร่างกาย ได้แก่ ความสบายกาย นอนหลับได้ ด้านจิตใจ คือ ลดความกลัว ลดความวิตกกังวล ลดความฟุ้งซ่านของจิตใจลง และมีจิตใจเข้มแข็ง นำเสนอด้วยโมเดล SPCM Healthy lives Model นั่นคือ ผู้ป่วย

ได้รับสนับสนุนทางสังคมตามแนวพุทธ (Supporting Via Buddhist Approach) ได้แก่ การได้รับความรู้ด้านวิธีสวดมนต์และประโยชน์ของการสวดมนต์ต่อสุขภาพ (Knowledge) และ การมีกัลยาณมิตร (Kalyānamittatā) การสนับสนุนตามแนวพุทธส่งเสริมให้มีการสวดมนต์ (Pray) มีสิ่งยึดเหนี่ยวในจิตใจ (Having Connectedness) มีสติสมาธิ (Mindfulness) ทำให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายคือ มีสุขภาพที่ดี (Healthy Lives) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 SPCM Healthy lives Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ พบว่า การสวดมนต์มีคุณประโยชน์ คือ ทำให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวในช่วงวิกฤตขณะเจ็บป่วยจากโรคและการรักษา และมีกัลยาณมิตรที่ช่วยแนะนำในเรื่องสวดมนต์และปัญหาทางด้านสุขภาพ ผู้ที่สวดมนต์สำเร็จขณะเจ็บป่วยต้องใช้หลักธรรมให้ก้าวผ่านอุปสรรคในการสวดมนต์ เช่น อาการอ่อนเพลีย ความไม่สบายกายที่เกิดขึ้นภายหลังได้รับยาเคมีบำบัด ส่งผลให้มีพลังงานสวดมนต์ ความสำเร็จต้องมีสิ่งที่จะปฏิบัติตามเป้าหมาย มีศรัทธาในการสวดมนต์ และมีความเพียรพยายามในการสวดมนต์ทุกวันจนกระทั่งปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน ส่งผลให้มีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นจากการสวดมนต์ เช่น มีสติสมาธิ มีความสงบสุข เปลี่ยนแปลงตนเองได้ และความทุกข์ลดลง และการสวดมนต์แบบออนไลน์เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ภาวะเจ็บป่วยเนื่องจากไม่ต้องเดินทางเข้าร่วมอบรม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยบริการสุขภาพนำโปรแกรมการสวดมนต์ไปใช้ในการส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้ที่เจ็บป่วยที่มีความสนใจสวดมนต์ โดยสร้างความตระหนักให้กับพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยมะเร็งเห็นถึงประโยชน์ของการสวดมนต์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) บุคลากรทางสุขภาพให้คำแนะนำผู้ป่วยมะเร็งที่กำลังหาที่พึ่งทางใจโดยใช้วิธีการสวดมนต์ เพราะการสวดมนต์อย่างสม่ำเสมอมีแนวโน้มว่าจะช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ 2) หน่วยงานผู้ป่วยนอกด้านมะเร็งควรนำบทสวดมนต์เปิดให้กับผู้รับบริการที่สนใจสวดมนต์ฟังเบา ๆ ในช่วงที่ผู้ป่วยโรคมะเร็งเข้ารับยาเคมีบำบัด 3) พยาบาลควรตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลผู้ป่วยมะเร็งโดยใช้บทบาทอิสระของพยาบาลเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้การสวดมนต์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งเพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ 4) การนำพุทธวิธีมาใช้สำหรับผู้ที่มิสภาวะการเจ็บป่วยอยู่ระหว่างการรักษาควรมีทีมบุคลากรทางสุขภาพและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมและการนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตมาร่วมกิจกรรม และจัดบริการมากกว่า 1 ช่วงเวลาเพื่อให้มีการเข้าถึงโครงการได้ในวงกว้าง และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลของโปรแกรมการสวดมนต์แบบออนไลน์ในกลุ่มผู้ป่วยมะเร็งทุกชนิดที่ได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด และศึกษาประสบการณ์การเข้าร่วมโปรแกรมการสวดมนต์แบบออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในผู้เจ็บป่วยด้วย มะเร็งลำไส้ใหญ่และลำไส้ตรงระยะลุกลามที่ได้รับเคมีบำบัดในวิถีพุทธ ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่สนับสนุนทุนวิจัย และขอขอบคุณสถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาด ไทย ที่ให้การสนับสนุนให้นักวิจัยดำเนินการวิจัยให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา ดวงผุยทอง. (2564). การพัฒนาโปรแกรมการพึงบทธมมณฑลประกอบดนตรีสำหรับลดความปวดและ ส่งเสริมความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้สูงอายุโรคมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษา. วารสารพยาบาลศาสตร์และ สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 44(1), 38-50.
- เจตพล แสงกล้า และภาณี วงษ์เอก. (2558). ประชากรสามกลุ่มวัยได้อะไรจากการสวดมนต์. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567 จาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/447-IPSR-Conference-A17-fulltext.pdf>.
- ณัชนรี ลพสุนทร และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมการจัดการอาการเหนื่อยล้าด้วยการเดินออกกำลังกาย ร่วมกับการสวดมนต์บำบัดต่อคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยโรคมะเร็งเต้านม. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับ พิเศษ), 88-99.
- พรพิมล เลิศพานิช และคณะ. (2560). ประสบการณ์ อาการ และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะลุกลามที่ได้รับ เคมีบำบัด. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 6(1), 45-55.
- พระนบพร กิตติสัทโท (ทองคำ). (2561). ศึกษาอิทธิบาท 4 ที่เป็นปัจจัยต่อการบรรลุธรรม. ใน สารนิพนธ์พุทธ ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัสนนท์ คุ่มทวีพร และคณะ. (2557). การเปรียบเทียบผลการสวดมนต์และการฟังเสียงสวดมนต์ต่อความเครียด และคุณภาพการนอนหลับของผู้ป่วยมะเร็งเต้านม. วารสารพยาบาลทหารบก, 5(2), 386-394.
- มณี อาภาณันทิกุล. (2563). การวิจัยปรากฏการณ์วิทยา: การประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางการแพทย์. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนพยาบาลรามธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธชัย ไชยสิทธิ์ และคณะ. (2564). การวิเคราะห์หมโนทัศน์ภาวะบีบคั้นทางจิตวิญญาณ. วารสารสภาการพยาบาล, 36(2), 5-17.
- เยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ. (2559). ประสบการณ์การสวดมนต์ของผู้ป่วยมะเร็ง: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์ วิทยา. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 36(3), 23-35.
- ลักษณ์พร ภาณุเกษมสิน. (2563). ประสบการณ์ทางจิตใจของผู้ที่เคยเป็นมะเร็งในการช่วยเหลือผู้ป่วยมะเร็ง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2565). ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล พ.ศ. 2564. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2566 จาก https://www.nci.go.th/e_book/hosbased_2564/index.html.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 43). เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/dictionary_of_buddhism_pra-muan-dhaama.pdf.
- _____. (2565). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 55). เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2567 จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/583.

- สมพร กันทรดุษฎี เตรีียมชัยศรี. (2558). สวดมนต์บำบัดกายเสริมความสบายใจ. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2566 จาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/old/index.php/knowforhealth-22102558>.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2578 (ฉบับย่อ). เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2566 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2564). สถิติสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2566 จาก https://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/2563_0.pdf.
- Diekelmann, N. & Allen, D. (1989). A hermeneutic analysis of the NLN's criteria for the appraisal of the Baccalaureate Programs National League for Nursing. New York: National League for Nursing.
- Drury, A., et al. (2022). Prevalence vs impact: A mixed methods study of survivorship issues in colorectal cancer. *Quality of Life Research*, 31(4), 1117-1134.
- Holloway, I. & Galvin, K. (2017). *Qualitative research in nursing and healthcare* Hoboken. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: California: Sage.
- Martins, H. & Caldeira, S. (2018). Spiritual distress in cancer patients: A synthesis of qualitative studies. *Religions*, 9(285), 1-17.

สภาพปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและ การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

SITUATIONS PROBLEM AND GUIDELINES FOR HEALTH EDUCATION LEARNING MANAGEMENT BY APPLING LOVE MODEL WITH SELF-REGULATION CONCEPT TO ENHANCE HEALTH CARE BEHAVIORS AND CRITICAL THINKING OF GRADE 5 STUDENTS

สมประสงค์ มณฑลผลิน*, สิงหา จันทน์ขาว, เอ็มอัชฌา วัฒนบุรานนท์

Somprasong Montonphlin*, Singha Chankhaw, Aimutcha Wattanaburanon

ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นครนายก ประเทศไทย

Department of Health Education, Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Nakhon Nayok, Thailand

*Corresponding author E-mail: somprasong2505@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ แนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5 โรงเรียน จำนวน 125 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสรุปอุปนัย พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งมีข้อเสนอแนะสรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการสอนสุขศึกษาในปัจจุบัน เนื้อหาไม่หลากหลาย ยังไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน รวมถึงการมีระยะเวลาการสอนไม่เพียงพอ และขาดสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพควรเน้นผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติ อันส่งผลต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพให้ดีขึ้น และสามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา, โมเดลเลิฟ, ทฤษฎีการกำกับตนเอง, พฤติกรรมสุขภาพ, นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to investigate problems and guidelines for health education learning management using the LOVE model and self-regulation theory to enhance

health care behaviors among elementary school students. This was a mixed method research study that collected data from teachers of health education at the upper primary level. The study involved 10 teachers from 2 schools and 125 students in Grade 5 from 5 schools under the Office of the Private Education Commission. The researcher employed purposive sampling for participant selection. Analysis of data using measures such as mean, standard deviation, and content analysis to summarize implications from in-depth interviews. The results of the study found that the overall condition of health education teaching by teachers was at a much level. When considering each area, it was found that the areas with the most problems in teaching and learning were measurement and evaluation, along with teaching media, followed by teachers' instructional management. The overall condition of teaching and learning regarding health education was found to be at a much level. The current health education teaching lacks diversity in content, practical application to daily life, and relevance to the present era. This includes insufficient teaching time and a lack of media that stimulate students' interest. Therefore, guidelines for organizing health education using the LOVE model, incorporating the concept of self-regulation to promote health care behaviors, should emphasize students' knowledge and understanding, foster positive attitudes, encourage the development of moral values, and facilitate the application of knowledge into practice, resulting in healthy behavior. These guidelines should enable students to apply these skills effectively in their lives.

Keywords: Health Education Learning Management, LOVE Model, Self-Regulation Theory, Health Behaviors, Elementary School Student

บทนำ

ปัจจุบันทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงมากมายในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์ และการแพทย์ โดยมีเทคโนโลยีที่เจริญมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ระบบข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศ และมีผลกระทบที่มาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลายด้าน เช่น ผลกระทบด้านสุขภาพ การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพตั้งแต่ในวัยเด็ก นับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเด็กจะเจริญเติบโตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการสมวัย ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีทางด้านอนามัยส่วนบุคคล จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้นั้น จะเป็นพื้นฐานในการสร้างสุขนิสัยที่ดีตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่สามารถจัดประสบการณ์ในการสร้างเสริมสุขภาพที่จำเป็น และจัดปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติ หรือการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องได้อย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย ทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีสุขภาพที่ดี ทั้งนี้ ครูควรประสานงานกับผู้ปกครอง ในการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลในชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นสุขนิสัยที่ดีในที่สุด (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2562)

จากการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุข สภาวะสุขภาพเด็กวัยเรียนในประเทศไทย พบว่า นักเรียนอายุ 12 ปีมีน้ำหนักมากเกินเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 75.90 และมากเกินเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 17.30 น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 6.70 ซึ่งมีการ พบว่า เด็กมีภาวะเหงือกอักเสบ และโรคเหงา พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เช่น การอาบน้ำ ล้างมือ และการรับประทานอาหารยังมีบางส่วนที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่

ถูกต้องอาจส่งผลให้เด็กขาดเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลง การปรับปรุงพฤติกรรมสุขภาพในเด็กวัยเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ซึ่งปัญหาพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียนนี้แสดงให้เห็นถึงการขาดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนได้เท่าที่ควร การมีสุขปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลให้เด็กขาดเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการศึกษาข้อคิดเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ครูผู้สอนมักขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาสุขภาพและการกำกับควบคุมพฤติกรรมสุขภาพของผู้เรียนอย่างเพียงพอ การสอนยังมีการใช้วิธีการแบบบรรยายมากกว่าการเน้นทักษะกระบวนการและการปฏิบัติ นอกจากนี้ การเรียนรู้สุขศึกษาต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพจนมีวิถีสุขภาพที่ดี ทักษะกระบวนการจะต้องสร้างแรงจูงใจให้รู้จักกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริง และมีคุณค่าในการพัฒนาวิถีชีวิตที่นำไปสู่การมีสุขภาพดี ปัจจุบันการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรูปแบบการคิดวิเคราะห์ ครูจึงควรจัดรูปแบบที่สอดแทรกทักษะการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ จากผลการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปได้ว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาการมากขึ้น แต่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ขาดการ วิเคราะห์ การแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า โมเดลเลิฟ (เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์, 2562) และแนวคิดการกำกับตนเอง เป็นแนวคิดที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติที่คงทน ผู้ที่มีความสามารถในการกำกับตนเองจะเป็นคนที่มีวินัยในตนเองมีแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ความสามารถนี้เกิดจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของการกระทำอย่างชัดเจน กลไกของแนวคิดการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self-Observation) เป็นกระบวนการทำให้บุคคลรู้ว่ามืออะไรเกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพราะบุคคลรู้ว่ามืออะไรเกิดขึ้นกับตนเองมาเป็นเป้าหมายการกระทำพร้อมทั้งติดตามตรวจสอบ และประเมินการกระทำพฤติกรรมของตนเอง 2) กระบวนการตัดสิน (Self-Judgment) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกับกระบวนการสังเกตตนเอง เพราะเมื่อบุคคลทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเองแล้วจะนำข้อมูลที่ได้มาจากการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลจะสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับมาตรฐานที่บุคคลนำมาประเมิน และมาตรฐานที่บุคคลนำมาประเมินนั้นจะได้มาจากการเปรียบเทียบเชิงอ้างอิงสังคม การให้คุณค่าของกิจกรรม และการอนุมานสาเหตุของการกระทำ และ 3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-Reaction) เป็นกระบวนการสุดท้ายของการกำกับตนเอง ซึ่งจะทำให้พฤติกรรมให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเมื่อสามารถทำพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ บุคคลนั้นก็จะเกิดแรงจูงใจแก่ตนเองซึ่งจะเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมให้แสดงพฤติกรรมนั้นต่อไป การเรียนรู้โดยการกำกับตนเองเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนเริ่มต้นดำเนินการทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยการกำหนดเป้าหมายของตนเองแล้วอาศัยทักษะและความรู้ เพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและได้ผลการเรียนที่ดีขึ้น ทั้งนี้ ในระหว่างดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องสังเกตตนเองตัดสินตนเอง และปฏิกิริยาต่อการรับรู้ความก้าวหน้าของตนเองเมื่อกิจกรรมสิ้นสุด เมื่อบุคคลเกิดการตัดสินตนเอง และเมื่อมีปฏิกิริยาต่อการรับรู้ความก้าวหน้าของตนเองเมื่อกิจกรรมสิ้นสุด เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกระทำตามเป้าหมายไว้ซึ่งกระทำ และปฏิบัติต่อไปจนเป็นนิสัย (Aljuaid, F., 2021)

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนและปัญหาสุขภาพของนักเรียน แสดงให้เห็นถึงการขาดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเรื่องการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนตั้งแต่วัยประถมศึกษา และจากการศึกษาโมเดลเลิฟ และแนวคิดการกำกับตนเอง พบว่า มีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลให้แก่ นักเรียน เนื่องจากการกำกับตนเองเป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นเครื่องมือที่มี

ความสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพสามารถกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีความคาดหวังว่านักเรียนจะเกิดกระบวนการการเรียนรู้จากวิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนจะมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยณะนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กล่าวคือ มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนละ 2 คน รวม 10 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 25 คน รวม 125 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างของ Yamane, T. ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับร้อยละ ± 5 และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Yamane, T., 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ได้แก่ แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ของนักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกได้ ดังนี้

1. แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งอายุการทำงานตั้งแต่จบการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในโรงเรียน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ

ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในความต้องการในการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2. แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สำหรับนักเรียน โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ อายุ ระดับชั้น โรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครู ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน และด้านการวัดและการประเมินผล มีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในความต้องการในการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

โดยลักษณะคำถามส่วนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การกำหนดเกณฑ์เฉลี่ยของระดับความคิดเห็น โดยใช้การวัดข้อมูลอันตรภาคชั้น แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนั้น เกณฑ์เฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสามารถกำหนดได้ ดังนี้

$$\text{ช่องกว้างระหว่างชั้น} = \frac{\text{ชั้นสูงสุด} - \text{ชั้นต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ซึ่งความกว้างแต่ละชั้นเท่ากับ 0.75 และกำหนดการแปลความหมายของระดับความพึงพอใจของปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

คะแนน 1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด
คะแนน 1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนน 2.50 - 3.49	หมายถึง	มาก
คะแนน 3.50 - 4.00	หมายถึง	มากที่สุด

วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ทำแผนการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ทฤษฎีโมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเอง ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ 1) ผศ. ดร.ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์ อาจารย์ประจำภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน 2) อาจารย์ ดร.พันธสิริ คำทูล อาจารย์ประจำภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 3) อาจารย์จันทร์ทิมา รุ่งเรือง อาจารย์สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดธรรมิการาม (ปิยะแหวนรังสรรค์) โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมหาบัณฑิต หรือครูที่วิทยะฐานะชำนาญการขึ้นไป หรือมีประสบการณ์สอนวิชาสุขศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปีตรวจพิจารณา ความตรงตามจุดประสงค์

ความตรงตามเนื้อหา โดยความสอดคล้องระหว่างคำถามกับความตรงตามจุดประสงค์การวิจัย (The Index of Item Congruence หรือ IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งขอความร่วมมือแจกแบบสอบถามให้นักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาตามจำนวนที่ระบุไว้ในหนังสือขอความร่วมมือ

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS นำเสนอ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้ โดยนำข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากกรณีศึกษา แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด มาสังเคราะห์ ร่วมกัน สรุปเป็นภาพรวมของสภาพปัญหา และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมพบว่า มีสภาพการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษามากที่สุด ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.94) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 1.05) และด้านทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.03) โดยความต้องการการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู และด้านการจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา (n = 10)

การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสภาพปัญหา
ด้านการบริหารจัดการ	3.14	1.06	มาก
ด้านบุคลากร	3.51	0.94	มากที่สุด
ด้านงบประมาณ	3.18	1.04	มาก
ด้านทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์	3.21	1.03	มาก
ด้านการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา	3.24	1.05	มาก
โดยรวม	3.26	1.02	มาก

ผลการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสุขศึกษาในปัจจุบัน สำหรับนักเรียน พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษามากที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.79) รองลงมา คือ ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.80)

และด้านการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครู ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.82) โดยมีข้อเสนอแนะของนักเรียนสรุปได้ว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่การสอนสุขศึกษาในปัจจุบัน เนื้อหาไม่หลากหลาย ยังไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เนื้อหายังไม่ลึกซึ้งและยังไม่เหมาะสมกับ ยุคปัจจุบัน ระยะเวลาการสอนไม่เพียงพอ กิจกรรมที่ใช้สอนไม่หลากหลาย ขาดการสาธิตและฝึกปฏิบัติ รูปแบบการสอนยังไม่ได้ให้อิสระกับนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น ด้านสื่อ ประกอบการเรียนการสอน ปัจจุบันยังใช้สื่อการสอนน้อย และยังขาดสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสนใจ ด้านการวัดและประเมินผล ครูยังไม่ได้บอกจุดประสงค์ที่ชัดเจน ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สำหรับนักเรียน (n = 125)

การจัดการเรียนรู้สุขศึกษาของครูผู้สอน	นักเรียน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสภาพปัญหา
ด้านการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครู	3.41	0.82	มาก
ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน	3.43	0.80	มาก
ด้านการวัดและการประเมินผล	3.45	0.79	มาก
โดยรวม	3.43	0.80	มาก

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ สภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนของครูนักเรียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การสอนสุขศึกษาในปัจจุบันไม่ชัดเจน เนื้อหาไม่หลากหลาย ยังไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เนื้อหาไม่ลึกซึ้ง และยังไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน กิจกรรมที่ใช้สอนไม่หลากหลาย รูปแบบการสอนยังไม่ได้ให้อิสระกับนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น 2) ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน ปัจจุบันยังใช้สื่อการสอน และยังขาดสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ด้านการวัดและประเมินผล ครูยังไม่ได้บอกจุดประสงค์ที่ชัดเจน และ 3) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ด้านการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาของครู นักเรียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ กิจกรรมในการสอนไม่ หลากหลาย ไม่น่าสนใจ สอนทฤษฎีมากเกินไป ไม่มีการสอนปฏิบัติ หรือการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ เนื้อหาบางส่วน ยังไม่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน สื่อการสอนเข้าใจยาก การใช้สื่อวิดีโอ หรือ ภาพประกอบ น้อยเกินไป

ข้อเสนอแนะความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน นักเรียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ต้องการให้มีการสอนที่ละเอียด มีความกล้าแสดงออกเวลาเรียน ต้องการให้ลดเนื้อหาที่ไม่สำคัญ และเพิ่มการทำกิจกรรมให้มากขึ้น ต้องการให้ครูสอนเพิ่มการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน มากกว่าสอนตามหนังสือ ต้องการให้มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีภาพประกอบ วิดีโอที่ทันสมัยในการเรียนการสอนมากขึ้น ดังรายละเอียดตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา

ปัญหาการเรียนการสอน	ปัจจัยและสาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน		
1. เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม	จัดทำหลักสูตรไม่สามารถนำไปใช้ได้ ประโยชน์ต่อสังคมและชีวิตประจำวันได้	ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้
2. เนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสม	1. เนื้อหาไม่เหมาะสมแต่จำนวนเวลาไม่เหมาะสม 2. กิจกรรมไม่เหมาะสมในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์	1. ควรเพิ่มระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนให้ได้รับความรู้มากขึ้นกว่าเดิม 2. ควรจัดกิจกรรมที่จัดการเรียนการสอนที่สามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม

ตารางที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา (ต่อ)

ปัญหาการเรียนการสอน	ปัจจัยและสาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
3. เนื้อหาของหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ	3. เนื้อหาของหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ แต่ขาดประสบการณ์และการนำไปใช้ในสังคม	3. ควรให้นักเรียนได้มีเวลาหาประสบการณ์นอกสถานที่มากกว่าเดิมรวมถึงประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้นักเรียนได้ฝึกความรู้ความเข้าใจ
ด้านครูผู้สอน		
1. ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning)	กิจกรรมไม่น่าสนใจทำให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนสุขศึกษา	ควรหากิจกรรมที่น่าสนใจในการจัดการเรียนการสอนเพื่อทำให้นักเรียนสนใจในการเรียน
2. ขาดทักษะด้านการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา	อาจารย์ผู้สอนไม่มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพราะขาดการฝึกเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ	นำรูปแบบการสอนที่หลากหลายมาสอนเพื่อทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนสุขศึกษาเพิ่มขึ้น
ด้านผู้เรียน		
ความสำคัญของรายวิชาสุขศึกษา	นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเรียนสุขศึกษาและไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน รวมถึงการสอนยังไม่ได้ให้อิสระกับนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น	ควรหาเทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อทำให้ผู้เรียน เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาสุขศึกษา และให้อิสระกับนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น
ด้านทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์		
1. สื่อประกอบการเรียนการสอน	ยังขาดสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ	ควรเพื่อสื่อการเรียนการสอน เกี่ยวกับภาพประกอบ วิดีโอที่ทันสมัยในการเรียนการสอนมากขึ้น
2. การใช้สถานที่ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรม	กิจกรรมในการสอนไม่หลากหลาย และมี การเรียนการสอนสอนเกี่ยวกับทฤษฎีมากเกินไป	ควรมีการสอนที่ละเอียดเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกเวลาเรียน ลดเนื้อหาที่ไม่สำคัญ และเพิ่มการทำกิจกรรมให้มากขึ้นที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
ด้านการวัดประเมินผล		
1. การเก็บคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	ยังพบว่า ครูผู้สอนยังไม่ได้แจ้งจุดประสงค์ และการประเมินผลที่ชัดเจน เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาสุขศึกษา	ควรมีการให้คะแนนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง ในการเรียนการสอนรายวิชาสุขศึกษา
2. การทดสอบให้สอดคล้องกับความรู้ได้จากการสอน	นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนรายวิชาสุขศึกษาทำให้การทดสอบไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของรายวิชาสุขศึกษา	ควรนำวิธีการสอน หรือสื่ออื่น ๆ มาใช้ในการสอนควบคู่กัน เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่มากขึ้นโดยครูต้องสร้างบรรยากาศ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ถามคำถามที่แสดงความคิดเห็นแม้บางครั้งอาจไม่ตรงกับความคิดของครูผู้สอน

ผลจากแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของตนเอง และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรอิงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หรือ กำหนดเนื้อหาที่มีการบูรณาการ ต้องครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของรายวิชาสุขศึกษา ในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ โดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการฝึกคิด การฝึกสมาธิ การสวดมนต์ และการแผ่เมตตา ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีสติ มองเห็นคุณค่าของชีวิต คุณค่าของตนเองและผู้อื่น

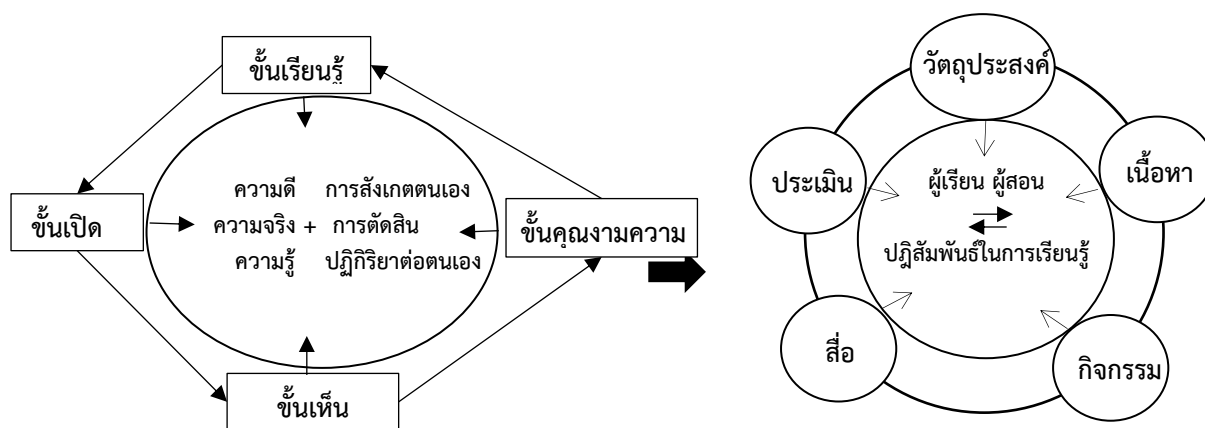
2. ด้านเนื้อหาที่สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนบูรณาการร่วมกัน ได้แก่ ดนตรี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ บริบทในสังคม วิถีชีวิต ธรรมชาติของชีวิต การรู้จักตนเองและผู้อื่น

3. กิจกรรมการเรียนรู้ มีรูปแบบการเรียนรู้กิจกรรมที่ชัดเจน ได้แก่ กิจกรรมแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแผ่เมตตา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเล่าประสบการณ์ การจัดสุพริยสนทนา การตั้งคำถาม การทำสมาธิ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในเรื่องสุขศึกษา

4. สื่อการเรียนรู้ ควรมีการใช้สื่อที่หลากหลายและผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย มีการพัฒนารูปแบบการให้สุขศึกษา เช่น วิดีโอ เกม การ์ตูน บทเพลง สไลด์นำเสนอและเอกสารประกอบการสอนใบงาน

5. การประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการประเมินที่หลากหลาย มีการประเมินแบบมีส่วนร่วม ครู นักเรียน ที่ประเมินร่วมกัน

อย่างไรก็ตามหลักสูตรที่มีเนื้อหารายวิชาที่สอดแทรกในวิชาสุขศึกษา เทคนิคและวิธีการ จัดการเรียนรู้สุขศึกษาของครูผู้สอน การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) ในชั้นเรียนสุขศึกษา เน้นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงความต้องการของผู้เรียน ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นหลัก ร่วมกับการบรรยายโดยใช้สื่อด้านเทคโนโลยีมีการยกตัวอย่างให้เห็นได้ชัดเจน เน้นสื่อการสอนที่สมจริง เพื่อสร้างความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญในการนำไปใช้ การให้นักเรียนมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพปัญหา และแนวทางการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา โดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และผลการศึกษา สามารถอธิบายเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และข้อเสนอแนะของ

นักเรียนสะท้อนให้เห็นว่า ยังไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ที่ชัดเจน รวมถึงมีสภาพปัญหาของการเรียนที่ไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและชีวิตประจำวันได้ เนื่องมาจากชั่วโมงไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ผู้สอนขาดความรู้ในการนำเทคนิคทางด้านสุขศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ จึงทำให้การสอนไม่มีความหลากหลาย รวมถึงผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียนวิชาสุขศึกษา อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวมานี้จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เพราะเนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการวัดการเรียนรู้โดยรวมทั้งหมด ทั้งในเนื้อหา วิธีการสอน รวมไปถึงการวัดประเมินและประเมินผล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ร่วมกับการทำสมาธิและแผ่เมตตาจิต ในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล มีความเห็นใจต่อผู้อื่น และรู้สึกผิดเมื่อเสนอ ความคิดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมออกมาก่อนหน้านี้ ซึ่งสอดคล้องกับ ฌีรดา เวชญาลักษณ์ ที่ได้ ทำการศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา ในรายวิชาการวัดและประเมิน ผลการศึกษา พบว่า ได้สรุปการประเมินผู้เรียนในชั้นเรียนไว้ว่า การประเมินผู้เรียนในชั้นเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียน เป็นวิธีการที่ผู้สอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้สอนและผู้เรียนสังเกตและพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าการสังเกตและพัฒนาการ สอน เคารพการมีเสรีภาพทางวิชาการและความสามารถในการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจผู้สอน ต้องมีความรู้ในรายวิชาที่สอนโดยสามารถตัดสินใจได้ว่าจะประเมินอะไรอย่างไร มีจุดเน้นที่ การ ประเมินการเรียนรู้ การปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและเนื้อหาวิชา (ฌีรดา เวชญาลักษณ์, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วัชรระ เพชรคล้าย จากการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรายวิชาการวิถีการฝึกกีฬา บาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางการจัดการเรียนรู้ พบว่า เนื้อหาต้องเป็นเนื้อหาที่ทันสมัยและครอบคลุม ใช้เทคโนโลยีเสริมที่หลากหลาย และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และผลการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน พบว่า ควรเพิ่มสื่อการเรียนการสอน ช่องทางการสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน (วัชรระ เพชรคล้าย, 2566) และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ พ่วงช่อ พบว่า การสอนโดยมุ่งเน้นให้ความรู้ที่ลึกซึ้งช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกมีบทบาทในการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนการสอน โดยจัดสาระและวิธีการให้ผู้เรียนอย่างดีทั้งทางด้านเนื้อหา ความรู้ และการให้ผู้เรียนใช้เวลาเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับสิ่งที่เรียนและช่วยให้ผู้เรียน ร้อยละ 80.00 ประสบความสำเร็จใน การเรียน นอกจากนี้ยัง พบว่า บรรยากาศที่ไม่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนสามารถสกัดกั้นความสำเร็จของผู้เรียนได้ ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องระมัดระวังไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในทางลบ เช่น การดูต่ำว่ากล่าว การแสดงความไม่พอใจ หรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้เรียน (กิตติศักดิ์ พ่วงช่อ, 2562)

2. จากผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของตนเองและคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สะท้อนให้เห็นว่า ควรเน้นผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ดังที่ กรกัญญา ราชพลสิทธิ์ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของนักศึกษาวิชาชีพครูก่อนและหลังการใช้รูปแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังใช้รูปแบบนักศึกษาวิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงความพึงพอใจที่ได้รับความรู้และ

ประสบการณ์ มากขึ้น ตลอดจนได้มองเห็นเองในด้านความรู้สึก ความนึกคิด และการแสดงออกผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ (กรกัญญา ราชพลสิทธิ์, 2565) ดังที่ รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และคณะ ได้กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ ความเมตตา จิตสำนึกต่อส่วนรวมการนำปรัชญาแนวพุทธมาพัฒนาจิตและฝึกปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดปัญญา (รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และคณะ, 2562) และ Nick, V. D. ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันในเวลาเดียวกันแต่ต่างสถานที่ที่เป็นห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ (Satisfaction) ต่อการจัดการเรียนร (Nick, V. D., 2020) เช่นเดียวกับ ยุรัตน์ดา สุขไชย และคณะ ก็ได้ทำวิจัยเรื่องผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแบ่งปัน ของเด็กปฐมวัย ซึ่งพบว่า จิตตปัญญาศึกษาประกอบด้วยการฝึกปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายให้บุคคลตระหนักรู้ในตนเองและการเรียนรู้ในตนเองเชื่อมโยงกับโลกภายนอกโดยจะฝึกปฏิบัติในเรื่องการฝึกสมาธิ การเคลื่อนไหวและการไตร่ตรองหรือพิจารณาเกี่ยวกับธรรมชาติซึ่งการฝึกปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแบ่งปัน และพบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาก่อน และหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ยุรัตน์ดา สุขไชย และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณา สงฉิม ศึกษาการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศศึกษา สูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก กล่าวได้ว่าทัศนคติที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมหรือวิธีสอนรวมทั้งตัวครูผู้สอนนั้น จะทำให้ผู้เรียนนำความรู้หรือประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติซึ่งเป็นความพร้อมภายใน จะสามารถโน้มน้าวหรือจูงใจให้ ผู้เรียนเปลี่ยนทฤษฎีเป็นการปฏิบัติได้มาก (สุพรรณา สงฉิม, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ในวิชาสุขศึกษา มีการจัดอบรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อสร้างความรู้ให้กับผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ใน การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิต การดูแลสุขภาพของตนเองที่ดีและมีคุณภาพ และดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสุขศึกษา จัดกิจกรรมหลากหลายในชั้นเรียนสอนให้นักเรียนได้ความรู้ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นอกจากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ยังจัดให้มีการบูรณาการในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น รมรงค์ ประชาสัมพันธ์ ฝักระวังทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงควรมีองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับรายวิชาอื่น ๆ และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทที่เหมาะสมในแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยสามารถนำโมเดลเลิฟไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาสุขศึกษา หรือในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ อันส่งผลต่อการมีสุขภาพที่ดีต่อไป อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟ ผู้วิจัยต้องเลือกกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เนื้อหา และเวลา อาจไม่จำเป็นต้องใช้ครบทุกกิจกรรมในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากหากใช้กิจกรรมมากเกินไป อาจทำให้ไม่เพียงพอกับเวลาและเนื้อหาที่ใช้ในการสอน หรืออาจทำให้นักเรียนรู้สึกว่ายาวเกินไป เช่น บางแผนการจัดการ

เรียนรู้ใช้เพียงการนั่งสมาธิ แต่ไม่ได้ให้นักเรียนสวดมนต์หรือแผ่เมตตา หรือการเขียนบันทึกแต่ไม่ได้ให้นักเรียนออกมาแสดงความรู้สึกถึงข้อความในการเขียนบันทึก เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้โมเดลเลิฟกับแนวคิดการกำกับตนเองเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขภูิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและผู้วิจัยได้ดำเนินการขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC-G-336/2564

เอกสารอ้างอิง

- กรกัญญา ราชพลสิทธิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 15(2), 99-111.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2562 - 2580) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2562). เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก <http://bps.moph.go.th>
- กิตติศักดิ์ พ่วงช่อ. (2562). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัย เพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารครุศาสตร์, 42(2), 43-61.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2563). หลักการจัดการเรียนรู้สุขศึกษา ในรายวิชาการวัดและประเมิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ยุรัตน์ดา สุขไชย และคณะ. (2564). ผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการแบ่งปัน ของเด็กปฐมวัย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(2), 133-143.
- รุ่งอรุณ ปิยะฤทธิ์ และคณะ. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลเลิฟที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 9(1), 220-225.
- วัชร เพชรคล้าย. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรายวิชากลวิธีการฝึกกีฬา บาสเกตบอล สำหรับนักศึกษาสาขาพลศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 - 2580. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุพรรณา สงฉิม. (2563). การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยใช้โมเดลเลิฟเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์. (2562). การวิจัยพัฒนาโมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์: ชุดโครงการวิจัยสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

- Aljuaid, F. (2021). Self-Efficacy and Self-Regulation as Predictors of Academic Motivation among Undergraduate Students in the United States Motivation among Undergraduate Students in the United States. *Dissertations*, 17(44), 39-50.
- Nick, V. D. (2020). *The e-learning field book*. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

รูปแบบการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล*

COMMUNICATION MANAGEMENT MODEL IN MUNICIPAL COUNCIL AFFAIRS

มนูญ วิวรรณ*, วิทยาธร ท่อแก้ว, กานต์ บุญศิริ, จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

Manoon Wiwan*, Wittayatorn Tokeaw, Karn Boonsiri, Jitraporn Sudhivoraseth

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: manoonwiwan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล 2) กระบวนการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล และ 3) การพัฒนารูปแบบการจัดการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง รวมจำนวน 24 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลดำเนินการตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 หมวด 14 การปกครองท้องถิ่น เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน ศึกษาปัญหาของประชาชน การเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง และเผยแพร่ผลงานของงานกิจการสภาเทศบาล 2) กระบวนการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลเป็นการสื่อสารผ่านการประชุมสภาสามัญและวิสามัญเพื่อวางแผนการกำหนดแนวทางบริหารงาน สร้างการสื่อสารที่มีกลยุทธ์กับทุกฝ่ายผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ และประเมินผลในทุกขั้นตอน 3) การพัฒนารูปแบบการจัดการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล คือ การทบทวน แก้ไขปัญหาการสื่อสาร และพัฒนาการฝึกอบรมทักษะและเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ข้อเสนอแนะให้ นำ “MANOONS MODEL” มาเป็นแนวทางการสื่อสาร ได้แก่ 3.1) M-Message คือ จัดสาระให้ครอบคลุมครบถ้วนและโดนใจ 3.2) A-Announce คือ ป่าวประกาศเผยแพร่ในทุกกลุ่มเป้าหมาย 3.3) Network คือ ร่วมทำงานกับภาคีเครือข่ายอย่างใกล้ชิด 3.4) O-Ontime คือ สื่อสารฉับไวตรงเวลา 3.5) O-Openness คือ เปิดกว้างในการร่วมเป็นเจ้าของภารกิจสื่อสาร 3.6) N-Never Say No คือ เต็มใจทำงานด้วยจิตอาสาไม่มีการปฏิเสธ และ 3.7) S-Skills คือ มุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสาร

คำสำคัญ: การจัดการการสื่อสาร, กระบวนการสื่อสาร, การพัฒนารูปแบบการสื่อสาร, กิจการสภาเทศบาล

Abstract

The purpose of this research article was 1) Concepts and policies of communication management in city council affairs. 2) Communication management processes in city council affairs. 3) Developing an effective communication management model in city council affairs. This was quantitative research that collected data through in-depth interviews municipal administrators from 1) Khon Kaen Municipality from Khon Kaen Province 2) Thung Song

Municipality from Nakhon Si Thammarat Province and 3) Thap Ma Subdistrict Municipality, Mueang District, Rayong Province, totaling 24 people. The results found that 1) Communication management concepts and policies in city council affairs carried out the principles of the 2017 Constitution, local government policies and local administrative laws. This was a communication to gain citizens' complaints, studied people's problems and publicized governance knowledge and the performance of City Council affairs. 2) Communication management processes in City Council affairs communicated through general and extraordinary meetings to plan, setting management guidelines, created strategic communications with all parties through various communication channels and evaluated them at every step. 3) Developing an effective communication management model in city council affairs by reviewing, improving, and solving communication problems, communication skills training and modern communication technology. Suggestions found that "MANOONS MODEL" should be used as a communication guideline in consists of 3.1) M-Message organized content to be complete and satisfying. 3.2) A-Announce was announced and disseminated to all target groups. 3.3) N-Network worked closely with network partners. 3.4) O-ontime communicated promptly and punctually. 3.5) O-Openness opened to take ownership of communication missions. 3.6) N-Never Say No was the willingness to work with a volunteer spirit. 3.7) S-Skills focused on continuously developing communication skills.

Keywords: Communication Management, Municipal Council, Communication Style Development, Communication Skills.

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองมีความสำคัญกับการปกครองท้องถิ่นอย่างมากถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยเนื่องจากการสร้างการมีส่วนร่วมการปกครองที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มาตรา 253 ที่กำหนดให้สภาท้องถิ่นต้องเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย โดยสภาท้องถิ่นซึ่งหมายถึง สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาล และสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องมีการสื่อสารทางการเมืองและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริง ระหว่างบุคคล และกลุ่มบุคคล ผ่านระบียบ และกลไกสภาท้องถิ่นเพื่อให้ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน พร้อมกับสร้างอำนาจแห่งการต่อรองให้กับสาธารณชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่นกัน (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2558) และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการเลือกตั้งในฐานะตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ด้วย (เวียน โปตะกาว, 2558) การบริหารงานของสภาท้องถิ่นการสื่อสารยึดโยงตัวแทนของประชาชนที่ผ่านการเลือกตั้งกับการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การนำปัญหาของประชาชนเข้าสู่กระบวนการของสภาท้องถิ่นเพื่อศึกษา หรือ เสนอแนะไปยังฝ่ายบริหารในการแก้ไขปัญหาหรือการติดตามการดำเนินงานของสภาท้องถิ่นซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2547 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 (กระทรวงมหาดไทย, 2554)

การปฏิบัติงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง และได้รับการตอบสนองจากประชาชนอย่างเต็มที่เนื่องจากสมาชิกสภาเทศบาลจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาบริหารงานตามผลการเลือกตั้งของประชาชน บางท่านเป็นสมาชิกใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งครั้งแรกหรือเป็นสมาชิกเก่าที่ยังไม่เข้าใจกฎ ระเบียบการปฏิบัติงานในสภาเทศบาลอย่างละเอียด สมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามานั้นมาจากกลุ่มการเมืองที่มีนโยบายแตกต่างกันนำไปสู่ความขัดแย้งด้านการสื่อสาร

ระหว่างกันส่งผลให้การสื่อสารกับประชาชนเป็นการรายงานข้อมูลข้อเท็จจริงเพียงเท่านั้นยังมิใช่การสื่อสารที่ทำให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กล่าวถึง สภาพท้องถิ่นโดยเฉพาะงาน ของสภาเทศบาลไม่สามารถดำเนินงานกิจการสภาท้องถิ่นได้อย่างราบรื่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567) เนื่องจากการปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ประชาชนจำนวนมากมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับสารเท่านั้น จึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากสื่อสารของสภาท้องถิ่น (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2559) และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการปฏิบัติงานของสภาเทศบาล ดังต่อไปนี้ 1) เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยเทศบาลทั้งสามแห่งที่คัดเลือกมานี้เป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลที่มีการจัดรูปแบบการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและขับเคลื่อนกิจการเทศบาลจนประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น 1) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน 2) การศึกษาปัญหาของประชาชน 3) การประชุมสภาสามัญและวิสามัญ 4) การเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง 5) การสร้างความเป็นพลเมือง และ 6) การสื่อสารผลงานของกิจการสภา (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2551) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับไม่ว่าประสบการณ์ ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ของการสื่อสารทางการเมืองจากสภาเทศบาลสู่ประชาชน จะทำให้สภาเทศบาลต่าง ๆ นำไปเป็นแบบอย่างในการบริหารงานกิจการสภาเทศบาลของตนเองได้ สามารถสร้างและยกระดับการสื่อสารในเชิงรุกเพื่อผลประโยชน์ต่อประชาชนและเทศบาล และพัฒนาการบริหารงานกิจการสภาเทศบาลได้อย่างเป็นระบบและมีข้อเสนอแนะเป็นมาตรฐานต่อการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและนโยบายการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล
3. เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ที่มีและไม่มีโครงสร้าง การสร้างเครื่องมือทำโดยกำหนดวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์และสร้างคำถามจากการสรุปประเด็นสภาพปัญหา แนวคิดและทฤษฎีของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเก็บข้อมูลจากเทศบาลจำนวน 3 แห่ง ซึ่งเป็นเทศบาลที่ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีจากคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักปลัด สำนักนายกรัฐมนตรีมาอย่างต่อเนื่อง 1) เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และมีผู้ให้ข้อมูลหลักรวมจำนวน 24 คน เช่น นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลในฐานะเลขานุการสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล ผู้เชี่ยวชาญการสื่อสาร ขั้นตอนการวิจัย คือ การนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกสาระจัดหมวดหมู่ข้อมูล หาความหมายของข้อมูล และสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล

1.1 แนวความคิดการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างเทศบาลและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ บรรลุเป้าหมาย ตามนโยบายซึ่งจะเริ่มต้นจาก 1) การสื่อสารภายในองค์กรผ่านการประชุมสภาสัมัยสามัญและสมัยวิสามัญ ช่วยให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจวัตถุประสงค์ และการทำงานร่วมกัน และมีการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น อีเมล แชนท ที่จะนำไปสู่ การศึกษาปัญหาของประชาชน การรับเรื่องราวร้องทุกข์เยียวยาประชาชน การเผยแพร่ความรู้ ในการปกครอง การสร้างความเป็นพลเมือง และการสื่อสารผลงานกิจการสภาเทศบาล 2) การสื่อสารศึกษาปัญหาของประชาชน ช่วยให้เทศบาลสามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแม่นยำ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค หรือการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อให้สามารถวางแผนและดำเนินการ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเหมาะสม 3) การสื่อสารรับเรื่องราวร้องทุกข์เยียวยาประชาชน เช่น ศูนย์บริการประชาชน แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์ 4) การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง ช่วยให้ประชาชนเข้าใจกระบวนการและนโยบายการปกครอง เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการพัฒนาท้องถิ่น กฎหมาย หรือโครงการส่งเสริมการพัฒนา 5) การสื่อสารเพื่อการสร้างความเป็นพลเมือง ช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานของเทศบาล เช่น การสร้างชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน หรือการเข้าร่วมการอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ 6) การสื่อสารผลงานกิจการสภาเทศบาล เช่น การเผยแพร่รายงานการปฏิบัติงาน ผลความสำเร็จของโครงการ การแสดงผลการใช้งบประมาณ

1.2 นโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล อยู่ภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่เปิดกว้างให้หน่วยงานรัฐต้องพร้อมที่จะเปิดเผย สื่อสารกับประชาชน ในข้อมูลข้อเท็จจริงการบริหารจัดการ ซึ่งช่วยให้การสื่อสารภายในและภายนอกสภาเทศบาลมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของสภาเทศบาล โดยสร้างมาตรการและกลไกต่างๆ ให้เป็นระบบ เช่น 1) สื่อป้ายหรือสิ่งพิมพ์ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือเอกสารข้อมูล เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการสื่อสารข้อมูลสำคัญให้กับประชาชนที่สื่ออื่นเข้าไม่ถึง 2) เว็บไซต์ของเทศบาล สื่อสังคมออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เป็นวิธีที่มีความสะดวกและเผยแพร่ข้อมูลและสื่อสารกับประชาชนได้รวดเร็ว 3) สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น Facebook, Twitter, Line Official Account 4) สื่อโทรทัศน์และวิทยุยังมีความจำเป็นกับประชาชนที่ไม่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี การเลือกใช้สื่อจะต้องพิจารณาจากลักษณะของประชาชนในพื้นที่ ลักษณะของข้อมูลเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทและเป้าหมายของสภาเทศบาล

ภาพที่ 1 แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล

2. กระบวนการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล

2.1 การวางแผนการสื่อสารเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ ออกแบบและกำหนดกลยุทธ์ การสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายที่ชัดเจน การวางแผนการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของสภาเทศบาล การประยุกต์ใช้ขั้นตอนและวิธีการวางแผนด้านการสื่อสารนี้จะช่วยให้สามารถสร้างความเข้าใจและเปิดเผยกระบวนการในการทำงานของสภาเทศบาลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยยึดหลักการสื่อสาร KAS คือ Knowledge หมายถึง ความรู้เข้าใจเนื้อหาที่จะสื่อสาร เข้าใจกลุ่มเป้าหมาย Attitude หมายถึง ทักษะจิต จริยใจ สุภาพ และมั่นใจ Skill หมายถึง ทักษะการพูด การเขียน การฟัง หลังจากนั้นจะเลือกช่องทางและสื่อที่เหมาะสมในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ หรือสื่อประชาสัมพันธ์

2.2 การดำเนินการสื่อสาร มีขั้นตอน คือ 1) การประชุมสภาสามัญ/วิสามัญ แจ้งวัน เวลา สถานที่ วาระการประชุม ถ่ายทอดสดผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ Facebook, YouTube เป็นช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการสื่อสารที่ได้ตอบกับประชาชนที่เข้าถึงเทคโนโลยี 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน คือ การรับปัญหาที่เป็นเรื่องราวร้องทุกข์ และดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ และแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องทราบ 3) การเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ จัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับความรู้ในการปกครอง และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ในการปกครองให้กับประชาชน 4) การสร้างความเป็นพลเมือง จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การประชุมสภาเทศบาลแบบเปิด เวทีรับฟังความคิดเห็น สนับสนุนองค์กรประชาชน และให้รางวัลแก่ประชาชนที่ทำคุณประโยชน์ต่อชุมชน 5) การสื่อสารผลงานของกิจการสภา จัดทำรายงานผลงานของสภาเทศบาลเผยแพร่ผลงานของสภาเทศบาลผ่านช่องทางต่างๆ และ จัดกิจกรรมนิทรรศการแสดงผลงานของสภาเทศบาลสอดคล้องกับการศึกษาของ Ma-a-la, et al โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และวิเคราะห์ปัญหาผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือร้องทุกข์ออนไลน์ (Ma-a-la, et al, 2021)

2.3 การประเมินผลการสื่อสาร มีขั้นตอน ได้แก่ 1) การประชุมสภาสามัญ/วิสามัญ มีการประเมินจำนวนและคุณภาพของสารสื่อที่ใช้ในการประชุม เช่น วาระการประชุม รายงานการประชุม และเอกสารที่เผยแพร่ การสำรวจความพึงพอใจของสมาชิกสภาเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูล การสนับสนุนการตัดสินใจ และการเสนอแนะ 2) การศึกษาปัญหาของประชาชน มีการสำรวจความพึงพอใจและความพร้อมในการแก้ไขปัญหาจากประชาชน และการประเมินผลว่ามีผลต่อความพึงพอใจและความสุขของประชาชนหรือไม่ 3) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน มีการประเมินความเรียบร้อยและความรวดเร็วในการตอบสนองต่อการร้องเรียน การสำรวจความพึงพอใจต่อการแก้ไขปัญหาหรือเรื่องร้องทุกข์ 4) การเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง มีการตรวจสอบปริมาณและคุณภาพของเนื้อหาที่เผยแพร่ เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์ บทความ หรือวิดีโอความรู้ การสำรวจความรับรู้และความเข้าใจของประชาชนในเนื้อหาที่เผยแพร่ 5) การสร้างความเป็นพลเมือง มีการตรวจสอบกิจกรรมการส่งเสริมความเป็นพลเมืองและโครงการที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเป็นพลเมืองว่าสอดคล้องกับนโยบายสภาเทศบาลเพียงใด 6.การสื่อสารผลงานของกิจการสภา สำรวจความพึงพอใจของประชาชนและความสำเร็จในการนำเสนอผลงานของกิจการสภาว่าตอบสนองความคาดหวังของประชาชนเพียงใด

หลักการสื่อสาร KAS เป็นกรอบควบคุมให้ผู้ที่มีการสื่อสารนำมาใช้ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลในระยะยาวเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าการสื่อสารนั้นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนยั่งยืนหรือไม่ การสื่อสารมีข้อมูลครบถ้วนทำให้เกิดการตัดสินใจได้ทันที และสามารถโน้มน้าวใจประชาชน หรือสมาชิกสภาเทศบาลได้ ทุกฝ่ายยอมรับความเห็นที่แตกต่างกันและปฏิบัติงานร่วมกันได้

ภาพที่ 2 กระบวนการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล

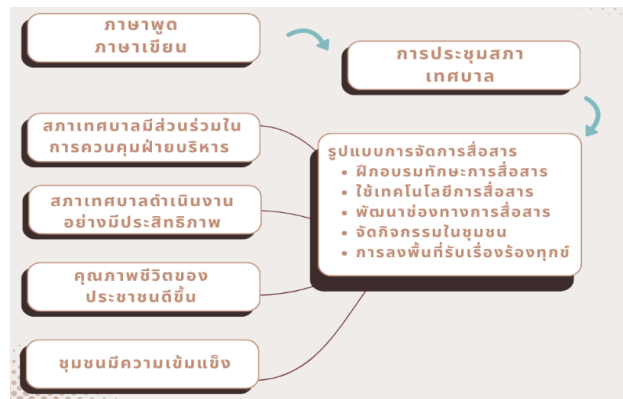
3.1 การพัฒนาแนวความคิดและนโยบายการสื่อสาร คือ การทบทวน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการสื่อสารที่พบและนำแนวความคิดและนโยบายการสื่อสารนั้นมาพัฒนาให้ดีขึ้น การทบทวนและประเมินนโยบายการสื่อสารปัจจุบันโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มาปรับใช้เพื่อให้เข้าใจความเหมาะสม ความเพียงพอ และข้อจำกัดของนโยบายในปัจจุบัน

3.2 การพัฒนาการจัดการการสื่อสาร คือ การทบทวน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการจัดการสื่อสารเดิมได้ดำเนินการมาแล้วว่าตอบสนองต่อนโยบายของกิจการสภาเทศบาลเพียงใด และหากพบปัญหาหรืออุปสรรคจะได้นำมาการพัฒนาการจัดการการสื่อสารให้ดีขึ้น เช่น 1) ฝึกอบรมทักษะการสื่อสาร สำหรับเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร เพื่อสร้างความชำนาญในการสื่อสารทั้งในด้านการพูดในที่สาธารณะ การเขียนหนังสือราชการ และการสื่อสารทางออนไลน์ 2) ทบทวนใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสร้างความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น แพลตฟอร์มการสื่อสารโซเชียลมีเดียที่ได้เปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีแบบเดิม ๆ 3) พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ อีเมล หรือแอปพลิเคชัน 4) การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนและความสนับสนุนจากประชาชน เช่น การจัดโครงการบำเพ็ญประโยชน์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการสนับสนุนกิจกรรมสังคมในชุมชน 5) การลงพื้นที่รับเรื่องราวทุกข์ เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประชาชนโดยตรง เพื่อให้สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็น และเสนอปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่างๆ

3.3 การยกระดับมาตรฐานการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล เช่น 1) วิเคราะห์และทบทวนสภาพการสื่อสารปัจจุบันว่ามีความเป็นไปได้ มีข้อจำกัด และมีความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารเพียงใด 2) กำหนดเป้าหมายการสื่อสาร กำหนดว่าต้องการสื่อสารกับใคร และต้องการการตอบสนองอย่างไรจากการสื่อสารนั้น 3) พัฒนานโยบายและกระบวนการสื่อสาร ตามเงื่อนไขของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของสังคมอยู่ตลอดเวลา สร้างคู่มือการดำเนินการสื่อสารที่ชัดเจนจึงมีความสำคัญซึ่งจะช่วยให้สมาชิกสภาเทศบาลเสริมสร้างความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรฐานในการสื่อสารได้เหมือนกัน 4) การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรด้านทักษะและความชำนาญในการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี 5) การวัดและประเมินผลใช้ตัวชี้วัดและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการสื่อสาร 6) การส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐาน

กำหนดเป็นนโยบายของสภาเทศบาลเพื่อสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนในองค์กรปฏิบัติตามมาตรฐานการสื่อสารอย่างเคร่งครัดและเชื่อถือได้

ภาพที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล

ข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบรูปแบบทักษะการสื่อสารที่ความสำเร็จมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานกิจการสภาเทศบาลและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม คือ MANOONS MODEL: มนุญโมเดล ซึ่งประกอบด้วย 1) M-Message คือ จัดสาระให้ครอบคลุมครบถ้วนและโดนใจ 2) A-Announce คือ ป่าวประกาศเผยแพร่ในทุกกลุ่มเป้าหมาย 3) Network คือ ร่วมทำงานกับภาคีเครือข่ายอย่างใกล้ชิด 4) O-On-time คือ สื่อสารฉับไวตรงต่อเวลา 5) O-Openness คือ เปิดกว้างในการร่วมเป็นเจ้าของภารกิจกิจการสื่อสาร 6) N-Never Say No คือ เต็มใจทำงานด้วยจิตอาสา และ 7) S-Skills คือ มุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล การสื่อสารในกิจกรรมของสภาเทศบาลต้องเน้นการเปิดกว้างและโปร่งใสภายใต้กรอบพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐโดยเทศบาลจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการประชุม กิจกรรม การตัดสินใจ และนโยบายต่าง ๆ ให้กับประชาชนอย่างครบถ้วน ทันต่อเหตุการณ์ และเข้าใจง่ายผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อป้ายหรือสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น การใช้สื่อสังคม เช่น Facebook, Twitter, Line Official Account และสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ตรวจสอบ และติดตามงานของสภาเทศบาล สอดคล้องกับการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารเพื่อรับเรื่องร้องเรียน ผ่านเว็บไซต์, สื่อสังคมออนไลน์, สื่อสิ่งพิมพ์, และกิจกรรมสาธารณะเพื่อเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม (องค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ, 2567)

2. กระบวนการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาล แนวความคิดและนโยบายการจะเป็นตัวกำหนดให้สภาเทศบาลจัดการสื่อสารให้อยู่ในแนวทางตามนโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของท้องถิ่น ในลำดับถัดมาสภาเทศบาลจะกำหนดแผน ขั้นตอน กระบวนการ การดำเนินการ และการประเมินผลการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจาก 1) การวางแผนงาน/เตรียมงาน กำหนดวัตถุประสงค์ของหรือเป้าหมายของการสื่อสาร กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เลือกใช้สื่อสารที่เหมาะสม 2) การดำเนินการตามแผน ตามขั้นตอนระเบียบต่าง ๆ

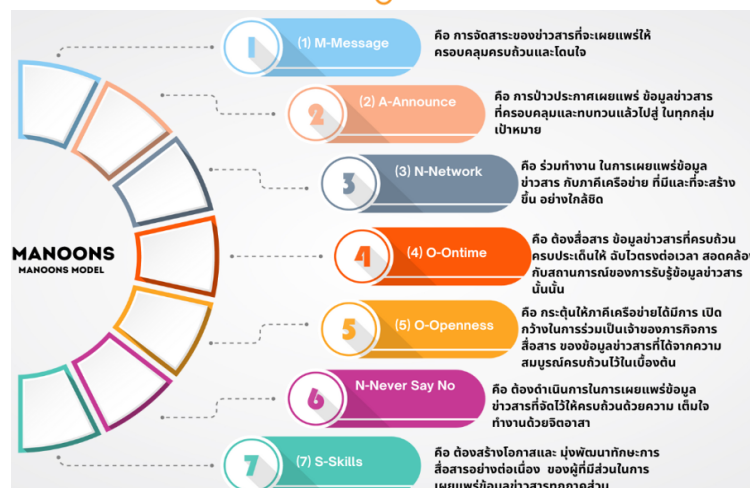
ของเทศบาล และเปิดให้มีการถามตอบและมีข้อเสนอแนะ 3) การประเมินผล วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาสอดคล้องกับสอดคล้องกับ Ma-a-la, et al ที่วิจัยเรื่อง การประชาสัมพันธ์ ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่ามีกระบวนการทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัญหา 2) การวางแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ 3) การออกแบบเนื้อหาที่มีความชัดเจนและสื่อสารได้เข้าใจง่าย 4) การประเมินผลผ่านช่องทางเฟซบุ๊กและไลน์ นำมาประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงเพื่อการพัฒนาต่อไป (Ma-a-la, et al, 2021)

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการสภาเทศบาล ในลำดับท้ายสุดเมื่อสภาเทศบาลได้สื่อสารออกไปแล้วจะเป็นการนำผลการดำเนินงานมาพัฒนารูปแบบการสื่อสารให้ดีขึ้น สภาเทศบาลได้สื่อสารหลายช่องทาง เช่น อีเมล จดหมาย เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าถึงข้อมูลและวาระการประชุมได้อย่างสะดวก การจัดประชุมมีวาระและเอกสารประกอบครบถ้วน ประชาชนมีส่วนร่วมและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสภาเทศบาลผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อแบบประสม (Multimedia) ซึ่งมีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายสอดคล้องกับผลงานของ ญัฐชดา วัฒนาชัยผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความร่วมมือและปฏิบัติงานในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผลลัพธ์ตรงกับเป้าหมายของการพัฒนาสังคมในยุคปัญญาประดิษฐ์ (ญัฐชดา วัฒนาชัยผล, 2560) ในส่วนของการจัดทำกลไกการรับฟังความคิดเห็นสอดคล้องกับ Lev Manovich เช่น 1) เพิ่มช่องทางรูปแบบวิธีการในการสื่อสารที่ทำได้หลากหลายทำให้มีโอกาสได้ประเด็นข่าวและมุมมองที่มีมิติมากขึ้น 2) ปรับเปลี่ยน ประยุกต์ต่างซึ่งผู้สื่อข่าวต้องมีความรอบคอบ เพิ่มวิจารณ์ญาณในการเผยแพร่ข่าวมากขึ้น 3) เน้นการสื่อสารสองทางซึ่งเป็นการนำไปสู่การมีส่วนร่วม (Participatory) (Lev Manovich, 2014)

องค์ความรู้ใหม่

1. สมาชิกสภาเทศบาลผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาบริหารงานสภาเทศบาลทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่ หากเป็นสมาชิกที่มาจากกลุ่มการเมืองแตกต่างกันอาจไม่เปิดใจสื่อสารระหว่างกัน หรือสมาชิกที่ผ่านการเลือกตั้งเข้ามาสมัยแรกยังขาดทักษะการสื่อสารในกิจการสภาเทศบาลทำให้การสื่อสารในกิจการสภาเทศบาลที่ไม่ต่อเนื่องทั้งการสื่อสารในและนอกสภาเทศบาล

2. ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบทักษะการสื่อสารขึ้นมาเป็นกรอบการปฏิบัติงานกิจการสภาเทศบาล คือ MANOONS MODEL: มนุษย์โมเดล คือ 1) M-Message คือ จัดสาระให้ครอบคลุมครบถ้วนและโดนใจ 2) A-Announce คือ ป่าวประกาศเผยแพร่ในทุกกลุ่มเป้าหมาย 3) Network คือ ร่วมทำงานกับภาคีเครือข่ายอย่างใกล้ชิด 4) O-ontime คือ สื่อสารฉับไวตรงต่อเวลา 5) O-Openness คือ เปิดกว้างในการร่วมเป็นเจ้าของภารกิจ การสื่อสาร 6) N-Never Say No คือ เต็มใจทำงานด้วยจิตอาสา และ 7) S-Skills คือ มุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4 MANOONS MODEL

จาก MANOONS MODEL การสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพมีดังนี้

1. M - Message จัดสารให้ครอบคลุมครบถ้วนและโดนใจ สื่อสารเนื้อหาให้ชัดเจน ตรงประเด็น เข้าใจง่าย นำเสนอข้อมูลอย่างครบถ้วน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ เน้นย้ำประเด็นสำคัญ กระตุ้นความสนใจ ภาษาที่ใช้เรียบง่าย
2. A - Announce ป่าวประกาศเผยแพร่ในทุกกลุ่มเป้าหมาย เลือกช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ เน้นความสม่ำเสมอของการสื่อสาร
3. N - Network ร่วมทำงานกับภาคีเครือข่ายอย่างใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับภาคีเครือข่าย ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ แบ่งปันข้อมูล ข่าวสาร และทรัพยากรร่วมกัน สนับสนุนและเสริมพลังซึ่งกันและกัน
4. O - Online สื่อสารฉับไวตรงต่อเวลา แจ้งข่าวสารให้ทันท่วงที ตอบสนองต่อปัญหาและข้อร้องเรียนอย่างรวดเร็ว สื่อสารข้อมูลใหม่อย่างสม่ำเสมอ
5. O - Openness เปิดกว้างในการร่วมเป็นเจ้าของภารกิจสื่อสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างความไว้วางใจ
6. N - Never Say No เต็มใจทำงานด้วยจิตอาสา บริการด้วยความเต็มใจ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มุ่งมั่นแก้ปัญหา ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
7. S - Skills มุ่งพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ พัฒนาทักษะการพูด การฟัง การเขียน ฝึกฝนการสื่อสารแบบมีประสิทธิภาพ เรียนรู้จากประสบการณ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีต่อการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในเขตเทศบาล ต่อสมาชิกสภาเทศบาล และสภาเทศบาล เช่น 1) ด้านแนวความคิดและนโยบายการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลได้ยึดหลักการของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 มาตรา 253 ที่กำหนดให้สภาท้องถิ่นต้องเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย โดยผ่าน การสื่อสารที่ดีของสมาชิกสภาเทศบาล และกระบวนการประชุมสภาสามัญและวิสามัญเพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน การเผยแพร่ความรู้ในการปกครอง และ ผลงานของงานกิจการสภาเทศบาล 2) ด้านกระบวนการจัดการสื่อสารในงานกิจการสภาเทศบาลได้ยึดหลักตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสภาเทศบาล ซึ่งช่วยการกำหนดแนวทางการสื่อสารที่มีกลยุทธ์กับทุกฝ่ายผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและประเมิณผลในทุกขั้นตอน ทำให้

ประชาชนมั่นใจในการบริการและการดำเนินงานของเทศบาล 3) ด้านการพัฒนา รูปแบบการจัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในงานกิจการเทศบาล การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยในการระบุและแก้ไขปัญหา และข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในองค์กรและมีการทบทวน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการสื่อสาร และพัฒนาให้ดีขึ้นโดยการฝึกอบรมทักษะและเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรกำหนดให้การสื่อสารทางการเมืองของเทศบาลเป็นส่วนหนึ่งนโยบายการบริหารงานเทศบาลเพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารกับการบริหารงานท้องถิ่น และควรมีนโยบายการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับสมาชิกสภาเทศบาลทั้งสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่ กำหนดให้มีการประเมินผลการสื่อสารของเทศบาลและสร้างมาตรฐานตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพ (Key Performance Indicator -KPI) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเปรียบเทียบประเมินผลการสื่อสารของท้องถิ่นที่มีสภาพใกล้เคียงกันเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้เทศบาลพัฒนาการบริหารงาน และควรมีการวิจัยประเมินผลช่องทางการสื่อสารใดมีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่สุดที่จะเข้าถึงประชาชนมากเพื่อนำข้อพบพร่องมากแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2567 จาก <http://www.personnel.moi.go.th/km/person3/2556/424sugg.pdf>
- กระทรวงมหาดไทย. (2554). ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2547 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ณัฐชดา วัฒนาชัยผล. (2560). สื่อใหม่กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสาร. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(1), 63-71.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2558). หน่วยที่ 15 การสังเคราะห์การสื่อสารและพลวัตทางการเมือง. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 83715 การสื่อสารและพลวัตทางการเมือง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2551). คู่มือการอบรมออนไลน์หลักสูตรวุฒิบัตรการพัฒนาความสามารถสมาชิกสภาท้องถิ่น รุ่นที่ 1. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2567 จาก <https://kpi.ac.th/uploads/pdf/ptDPnP8xi7V0ijf7b9mPgXWfeTDwYaK0pUgOCppe.pdf>
- เวียน โปตะกาว. (2558). การทำบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก. Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci, 16(1), 95-105.
- หนึ่งหทัย ขอมผลกลาง. (2559). แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. Suranaree Journal of Social Science, 9(2), 61-78.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสระขวัญ. (2567). คู่มือการปฏิบัติงานการจัดการข้อร้องเรียน/ร้องทุกข์. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2567 จาก <https://sa-kwan.go.th/public/>
- Lev Manovich. (2014). The Language of New Media, titled The Illusions: A BIT of "The Language of New Media. Cambridge: MIT Press.
- Ma-a-la, et al. (2021). การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 38(2), 103-122.

การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทะเล ตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา*

MANGROVE RESOURCE MANAGEMENT OF CHA-LAE COMMUNITY PARTICIPATION CHA LAE SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นุกูล ชื่นฟัก¹, วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล^{2*}, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว¹, ธารพรพร สัตยารักษ์³, จิรวัดน์ นนทิการ⁴
Nukool Chinfuk¹, Worluck Lalitsasivimol^{2*}, Niwat Sawatkaew¹, Tharnpas Sattayaraksa³, Jirawat Nontikarn⁴

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Faculty of Political Science, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³วิทยาลัยนานาชาติดิยาสาริน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

³Didyasarin International College, Hatyai University, Songkhla, Thailand

⁴สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

⁴Office of Research and Development, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: worluck@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนทะเลตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และ 2) ศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนทะเลตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน โดยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนทะเล จำนวน 300 คน วิเคราะห์สถิติด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย และเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน ครูและนักเรียน ประชาชนในเทศบาลตำบลชะแล จำนวน 20 คน ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนควรให้ความสำคัญกับด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เป็นอันดับแรก รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ อัตราการรอดจากการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสานร้อยละ 62.10 เทียบกับจำนวนต้นไม้ที่ปลูกทั้งหมด 3,650 ต้น สาเหตุเนื่องจากรากไม้ไม่แข็งแรง ภัยธรรมชาติจากน้ำท่วม การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนแบบผสมผสาน การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนรักษะชะแล การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และการจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนตำบลชะแล เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ ดังนั้น การบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดชุมชนแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน พื้นที่หมู่ 4 บ้านชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการ, ทรัพยากรป่าชายเลน, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study community participation in the management of mangrove forests in Chalaе Community, Chalaе Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province, and 2) to study the management of mangrove forests in Chalaе Community, Chalaе Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province. It was a mixed-methods study. For the quantitative part, a questionnaire was used with a sample of 300 people in the Chalaе community area. Statistics were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation by simple random sampling. For the qualitative part, in-depth interviews and group discussions were used as tools. Key informants included community leaders, local administrators, mangrove resource development officers, teachers, students, and people in Chalaе Subdistrict Municipality, totaling 20 people. The research found that the community should prioritize participation in receiving benefits, followed by participation in operations, participation in decision-making, and participation in evaluation, respectively. The survival rate of integrated mangrove planting was 62.10% compared to the total of 3,650 trees planted, due to weak roots and natural flooding disasters. The integrated mangrove resource management included establishing the Chalaе Community Conservation Committee, building collaboration from all sectors, and establishing the Chalaе Subdistrict Community Research Center to collect knowledge. Therefore, the integration between the government, private sector, and the public sector to create a model learning source community for integrated mangrove planting in Village 4, Chalaе, Singhanakhon District, Songkhla Province, will lead to sustainable mangrove forest development.

Keywords: Management, Mangrove Resource, Community Participation

บทนำ

ความสำคัญของระบบนิเวศและทรัพยากรป่าชายเลนในประเทศไทยให้ประโยชน์ในด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ป่าชายเลนเป็นบริเวณที่สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการอาศัยของสัตว์ พืช และสัตว์ป่าทั้งหลาย นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของพืชชนิดหลายชนิดที่มีคุณค่าทางวิศวกรรมและการแพทย์ เช่น พันธุกรรมของพืชที่มีสารสำคัญในการรักษาโรค ด้านเศรษฐกิจ ป่าชายเลนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าในการผลิตไม้ เช่น ไม้สำหรับการก่อสร้าง และเป็นแหล่งผลิตไม้เชื้อเพลิง นอกจากนี้ยังมีการใช้ป่าชายเลนในการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้หลากหลายชนิด เช่น เฟอร์นิเจอร์ กระดาษ และอื่น ๆ ที่มีมูลค่าเศรษฐกิจสูง (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2562) ป่าชายเลน (Mangroves) เป็นกลุ่มสังคมพืชซึ่งขึ้นอยู่ตามชายฝั่งทะเลในเขตนํ้าทะเลลดต่ำสุดและนํ้าทะเลขึ้นสูงสุด พบได้ในบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ อ่าว ทะเลสาบ และเกาะ ที่ได้รับอิทธิพลจากนํ้าเค็มในมหาสมุทรและนํ้าจืดจากแผ่นดิน รวมทั้งได้รับอิทธิพลจากนํ้าขึ้นนํ้าลง ทำให้พืชที่ขึ้นในป่าชายเลนมีลักษณะทางสรีรวิทยาและการปรับตัวทางโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมนี้ได้ พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยไม้สกุลโกงกาง (Rhizophoraceae) เป็นสำคัญ และมีไม้สกุลอื่นขึ้นปะปน ระบบนิเวศวิทยาที่เกิดขึ้นในป่าชายเลนนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมพืชพรรณธรรมชาติชนิดต่าง ๆ ตลอดจนสัตว์เล็ก ๆ หน้าที่ดินที่เรียกกลุ่มนี้ว่า ผู้บริโภคของระบบ (Detritus Consumers) พวกจุลชีวันเหล่านี้จะเจริญเติบโตกลายเป็นแหล่งอาหารของพวกกุ้ง ปู และปลาขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับของอาหาร (Trophic Levels) นอกจากนี้ ใบไม้ที่ตกหล่นโคนต้นอาจเป็น อาหารโดยตรงของสัตว์นํ้า (Litter Feeding) ก็ได้ ซึ่งทั้งหมด

จะเกิดเป็นห่วงโซ่อาหารขึ้น ในระบบนิเวศป่าชายเลน และโดยธรรมชาติแล้วจะมีความสมดุลในตัวของมันเอง แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็จะเป็นผลทำให้ระบบความสัมพันธ์นี้ถูกทำลายลง จนเกิดเป็นผลเสียขึ้นได้ เช่น ถ้าหากพื้นที่ป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลาย จำนวนสัตว์น้ำก็จะลดลงตามไปด้วยตลอดจนอาจเกิดการเน่าเสียของน้ำ (สิทธิโชค จันทรผ่อง, 2554)

จากแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป ทั้งในมิติด้านการผลิตและการบริโภค ซึ่งก่อให้เกิดของเสีย และมลพิษในระดับที่เกินกว่าความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่ จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเสื่อมโทรมลงนั้น ดังนั้นแผนพัฒนานี้มุ่งลดการก่อมลพิษควบคู่ไปกับการผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้จากการถูกคุกคามอย่างรุนแรงในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทรัพยากรที่เหลือน้อยอยู่อย่างจำกัดตกอยู่ภายใต้แรงกดดันของการใช้ประโยชน์ที่ไม่ยั่งยืน ระบบนิเวศทะเลสาบสงขลาเป็นระบบนิเวศที่มีความหลากหลาย ชับซ้อน และเชื่อมโยงกัน ทั้งบนบก ตัวทะเลสาบ และทะเลอ่าวไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่จึงต้องศึกษาระบบในภาพรวม และการวางแผนดำเนินการควรเป็นไปในลักษณะบูรณาการ โดยเน้นให้เกิดความสมดุลของมิติการพัฒนาพื้นที่ 3 มิติ คือ นิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม (สันติ บางอ้อ, 2546)

สำหรับชุมชนชะแล ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนหนึ่งที่มีฐานการดำรงชีพโดยอาศัยทรัพยากรชายฝั่ง คนในชุมชนต่างมีความผูกพันกับป่าชายเลนเป็นอย่างมาก เนื่องจากป่าชายเลนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำชายฝั่งต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ป่าชายเลนในพื้นที่นี้เคยประสบปัญหาถูกทำลายไปบางส่วนจากการตัดไม้ทำเชื้อเพลิง และการขยายตัวของเมืองที่เกิดขวางทางน้ำไหล อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านชะแลได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลน จึงรวมตัวกันจัดทำ "ธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล" เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ในการจัดการและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดการวางแผนการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (กันยณัฏฐ์ สุวรรณอ่อน และคณะ, 2561) ได้แก่ การคัดเลือกสถานที่ การเตรียมกล้าไม้ การปลูกพันธุ์กล้าไม้ และการดูแลและบำรุงรักษา ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมโลกยุคปัจจุบัน และเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สามารถเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นฐานการประกอบอาชีพของประชาชนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้อย่างยั่งยืน หน่วยงานหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรและประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ไปควบคู่กัน ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการยอมรับและการเข้ามาเป็นผู้มีบทบาทหลักของภาคประชาชนและชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อแก้ไขปัญหาระบบนิเวศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาคืนความอุดมสมบูรณ์ได้มากที่สุด ทำให้คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนชะแล เป็นชุมชนต้นแบบในการศึกษาแนวทางการจัดการและฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปเป็นต้นแบบในการวางแผนจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล ตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล ตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการใช่วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนชะแล้ หมู่ 4 ชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา จำนวน 728 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา, 2563)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนชะแล้ หมู่ 4 ชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยใช้สูตรการคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 258 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็นจำนวน 300 คน เพื่อลดปัญหาความคลาดเคลื่อน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน ครูและนักเรียน ประชาชนในเทศบาลตำบลชะแล้ จำนวน 20 คน ในพื้นที่ตำบลชะแล้ อำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) เป็นคนในชุมชนชะแล้ 2) มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการปลูกป่าชายเลน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของชุมชน โดยมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) วัดใน 4 ประเด็น ตามแนวคิดของ (Cohen, J. M., & Uphoff, N. T., 1977) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน การตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และนำแบบประเมินปรับภาษาให้กระชับและชัดเจนตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.936

3.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการนำข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Data) คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากการบันทึกการสังเกต ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จัดทำรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นติดต่อประสานงานเพื่อขออนุญาตวันเวลาและสถานที่สัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์ทำการจดบันทึกย่อและบันทึกเสียงและภาพถ่ายระหว่างสัมภาษณ์จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและสรุปเอกสาร จัดทำตารางจัดระเบียบข้อมูล แยกตามประเด็นหลักของการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อให้ทราบถึงการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสองขัน จังหวัดสงขลา

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มด้วยการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อให้ทราบถึงการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสिंगนคร จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสिंगนคร จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดผลการศึกษแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 และเพศชาย จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 20 ถึง 39 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 มีสถานภาพสมรส จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 26 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	139	41.3
หญิง	161	58.7
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	31	10.3
20 - 39 ปี	131	43.7
40 - 59 ปี	45	28.3
60 ปีขึ้นไป	53	17.7
สถานภาพ		
โสด	116	38.7
สมรส	161	53.7
หม้าย/หย่าร้าง	23	7.7
อาชีพ		
เกษตรกร	44	14.7
รับจ้างทั่วไป	79	26.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	34	11.3
ลูกจ้าง/พนักงานบริษัท	36	12.0
ค้าขาย/อาชีพอิสระ	68	22.7
นักเรียน/นักศึกษา	22	7.3
ว่างงาน	17	5.7
การศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	43	14.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	48	16.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	70	23.3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	44	14.7
ปริญญาตรี	78	26.0
สูงกว่าปริญญาตรี	11	3.7
ไม่ได้เรียน	6	2.0

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ไม่มีรายได้	33	11.0
1 - 5,000 บาท	26	8.7
5,001 - 10,000 บาท	92	30.7
10,001 - 15,000 บาท	76	25.3
15,001 - 20,000 บาท	45	15.0
20,001 บาทขึ้นไป	28	9.3

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า

ในภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.53) พิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.56) รองลงมาลำดับที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.54) ลำดับที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.46) และลำดับที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.56)

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้

การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.36	0.54	มากที่สุด	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.35	0.46	มากที่สุด	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.41	0.56	มากที่สุด	1
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.30	0.56	มากที่สุด	4
รวม	4.35	0.53	มากที่สุด	

2. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดผลการศึกษา ดังนี้

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการวางแผนการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน โดยมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกสถานที่ การคัดเลือกสถานที่การจัดกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน คณะผู้วิจัย เทศบาลตำบลชะแล้ และชุมชน ได้ร่วมคัดเลือกสถานที่ที่เหมาะสมในการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน คือ พื้นที่หมู่ 4 เป็นพื้นที่ที่เหมาะสม พื้นที่ส่วนหนึ่งริมฝั่งบริเวณน้ำกร่อย เหมาะแก่การปลูกต้นจาก พื้นที่เป็นดินเลนแข็ง เหมาะแก่การปลูกต้นดินเป็ดทะเล และพื้นที่บางส่วนเป็นดินเลนมีน้ำท่วมอย่างสม่ำเสมอ เหมาะแก่การปลูกต้นโกงกางใบเล็ก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมกล้าไม้ การเตรียมกล้าไม้ป่าชายเลน กล้าไม้ที่นำมาปลูก ต้องมีความสูงไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร นำมาเพาะในถุงพลาสติก ขนาด 4 x 6 นิ้ว หรือ 5 x 8 นิ้ว สำหรับแปลงเพาะชำจะใช้พื้นที่ประมาณ 3 - 5 ไร่ ขึ้นอยู่กับปริมาณกล้าไม้ที่เตรียม โดยปกติพื้นที่ 1 ไร่ จะวางกล้าไม้ได้ประมาณ 200,000 ต้น และขั้นตอนการดำเนินการเพาะชำ จะเริ่มดำเนินการจาก การเตรียมเมล็ดหรือฝัก การเพาะเมล็ด การเตรียมถุงชำ การย้ายชำ การบำรุงรักษา และการนำไปปลูก

ขั้นตอนที่ 3 การปลูกพันธุ์กล้าไม้ เมื่อกล้าไม้ป่าชายเลนพร้อมที่จะนำไปปลูกในพื้นที่ มีขั้นตอน ดังนี้

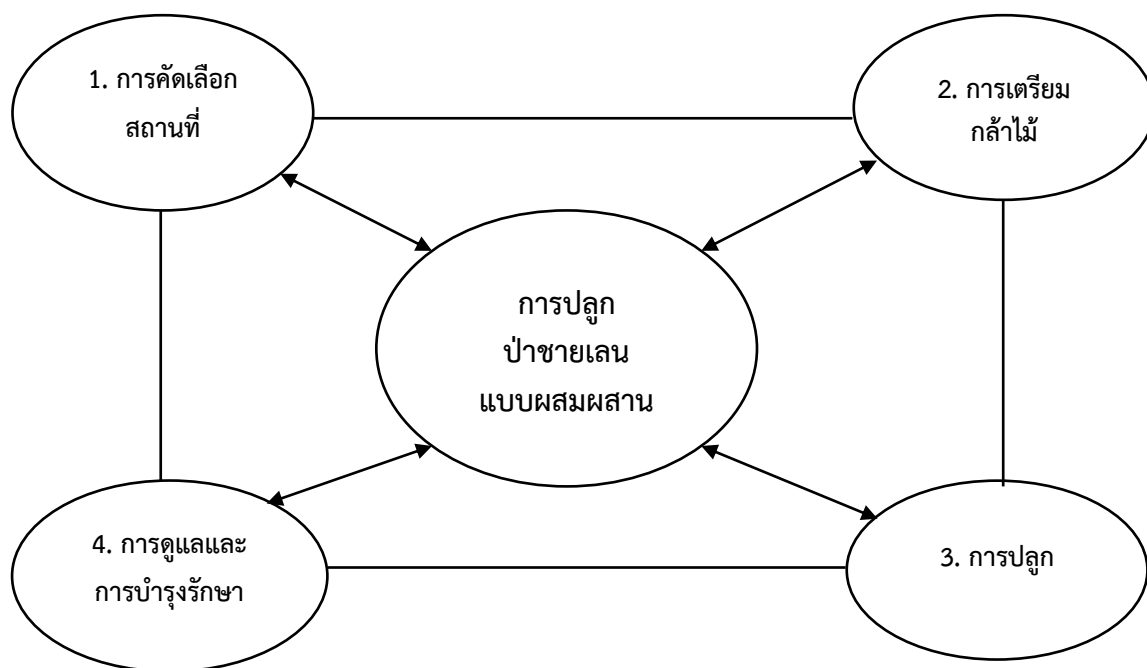
1. ต้องรดน้ำก่อน เพื่อให้ตุ่มดินชุ่มรากชุ่มชื้น
2. หลุมปลูกต้องไม่ลึกจนเกินไป
3. ใช้มีดตัดถุงพลาสติกตามแนวยาว
4. นำตุ่มดินส่วนที่ชุ่มราก วางลงในหลุมปลูก
5. ตั้งกล้าไม้ให้อยู่ในลักษณะตั้งตรง พร้อมกลบดินให้แน่น
6. ใช้ไม้ไผ่ปักเป็นหลักข้างกล้าไม้และพร้อมเชือกผูก เพื่อช่วยพยุงกล้าไม้เมื่อถูกลมพัดและทำให้

รากตั้งตัวได้เร็ว

ขั้นตอนที่ 4 การดูแลและบำรุงรักษา กิจกรรมการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสานนั้น มีอัตราการรอดและไม่รอดของกล้าไม้ป่าชายเลน เกิดจากสาเหตุและนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นดินทราย เนื่องจากไม่มีการทำไม้ไผ่กันคลื่นลม เมื่อมีแรงกระแทกจากชายทะเล ทำให้มีอัตราการตายเพิ่มขึ้น จึงแก้ปัญหาด้วยการทำไม้ไผ่กันคลื่นลม
2. ส่วนที่เป็นดินเหนียว เนื่องจากมีต้นลำพูเดิมที่เป็นต้นใหญ่ บังการกระแทกของคลื่นทะเล และการเลือกลักษณะของต้นไม้มาปลูกได้เหมาะสม ทำให้มีอัตราการรอดสูง
3. สิ่งรบกวนจากเศษขยะ วัสดุทำประมง ถุงพลาสติก เศษกิ่งไม้ และสาหร่าย โดยเฉพาะช่วงที่คลื่นลมแรง ซึ่งทำลายกล้าไม้ ดังนั้น แกนนำในชุมชน คนในชุมชน ได้มีการรณรงค์ร่วมกันดูแลเก็บเศษขยะทิ้งออกจากพื้นที่เป็นระยะ ๆ

4. การทำลายกล้าไม้ โดยหนอน หอย หรือสัตว์เลื้อยคลาน พบว่า ป่าชายเลนในเขตของเทศบาลตำบลบางเหริย ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้ลำพู ฝาดดอกขาว พังกาหัวสุมดอกแดง โปรงแดง โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก เป็นต้น ถูกทำลายโดยหนอน หอยเชอร์รี่ คือ การกัด กินลำต้น ใบ อีกทั้งทั้งบางส่วนมีฝูงวัวมากินกล้าไม้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ทางคณะวิจัย ได้มีการปลูกฝัง วรรณคดี อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการดูแลพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลน เพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันดูแลและบำรุงรักษา

ภาพที่ 1 ขั้นตอนกิจกรรมการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน

ตารางที่ 3 ผลที่ได้จากการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจากจำนวนต้นไม้ที่ปลูกและจำนวนต้นไม้ที่รอด

พันธุ์กล้าไม้	จำนวนต้นไม้ที่ปลูก (ต้น)	จำนวนต้นไม้ที่รอด (ต้น)
ต้นจิก	250	150
ต้นตีนเป็ดทะเล	1,500	900
ต้นจาก	500	250
ต้นหยีน้ำ	600	360
ต้นสารภีทะเล	300	210
ต้นเสม็ดขาว	450	360
ต้นโกงกางใบเล็ก	50	35
รวม	3,650	2,265

จากข้อมูลการสำรวจอัตราการเติบโตและอัตราการรอด พบว่า ส่วนใหญ่มีอัตราการรอด ร้อยละ 50 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับจำนวนต้นไม้ที่ปลูกทั้งหมด จำนวน 5 ครั้ง (3,650 ต้น) กับจำนวนต้นไม้ที่รอด จำนวน 2,265 ต้น คิดเป็นอัตราการรอดร้อยละ 62.10 สาเหตุเนื่องจากรากไม้ไม่แข็งแรง ภัยธรรมชาติ (น้ำท่วม) เป็นต้น

ดังนั้น การเป็นชุมชนแหล่งเรียนรู้ป่าชายเลนแบบผสมผสานต้นแบบ ในพื้นที่ชะแล หมู่ 4 สู่การปฏิบัติ อย่างยั่งยืน มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนรักษะชะแล มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อขับเคลื่อนนโยบาย ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่สำคัญในชุมชน คณะกรรมการชุมชนรักษะชะแล ทำหน้าที่ เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนชุมชนในด้านฐานทรัพยากรป่าชายเลน ของชุมชน ที่ส่งผลต่อการสร้างอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงผึ้งชันโรง ที่สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนชะแล หมู่ที่ 4 ผลที่ได้จาก น้ำผึ้งชันโรงที่มาจากต้นไม้ป่าชายเลน และจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และกลุ่มเยาวชนวัยใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน มีพื้นที่ในการร่วมพัฒนาชุมชน และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ ชุมชน

2. การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการจัดประชุม การจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดการกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชายเลน ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนรักษะชะแล สำนักงานสำนักงานทรัพยากรทาง ทะเลและชายฝั่งที่ 5 (เกาะยอ) จังหวัดสงขลา กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนวัดชะแล โรงเรียนชะแลนิมิตร กลุ่มประมงพื้นบ้าน ประชาชนในพื้นที่หมู่ 1, 2, 3, 4 และ 5 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนชะแล เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ และเป็นแหล่งเรียนรู้แบบองค์รวมการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอต่อเทศบาลตำบลชะแล เพื่อบรรจุโครงการไว้ใน แผนพัฒนาตำบล

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพการณ์และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล ตำบล ชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนชะแล ภาพรวมมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ นภา จันทรตรี และพงศธร จันทรตรี ที่ผลการศึกษาสะท้อนการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบาง ชัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและพักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ เป็นป้อมปราการทางธรรมชาติในการป้องกันคลื่นลมและการกัดเซาะ ของชายฝั่ง เป็นแหล่งอาหาร และเป็นแหล่งสร้างรายได้ของตนเองและครอบครัวในการประกอบอาชีพ มีส่วน

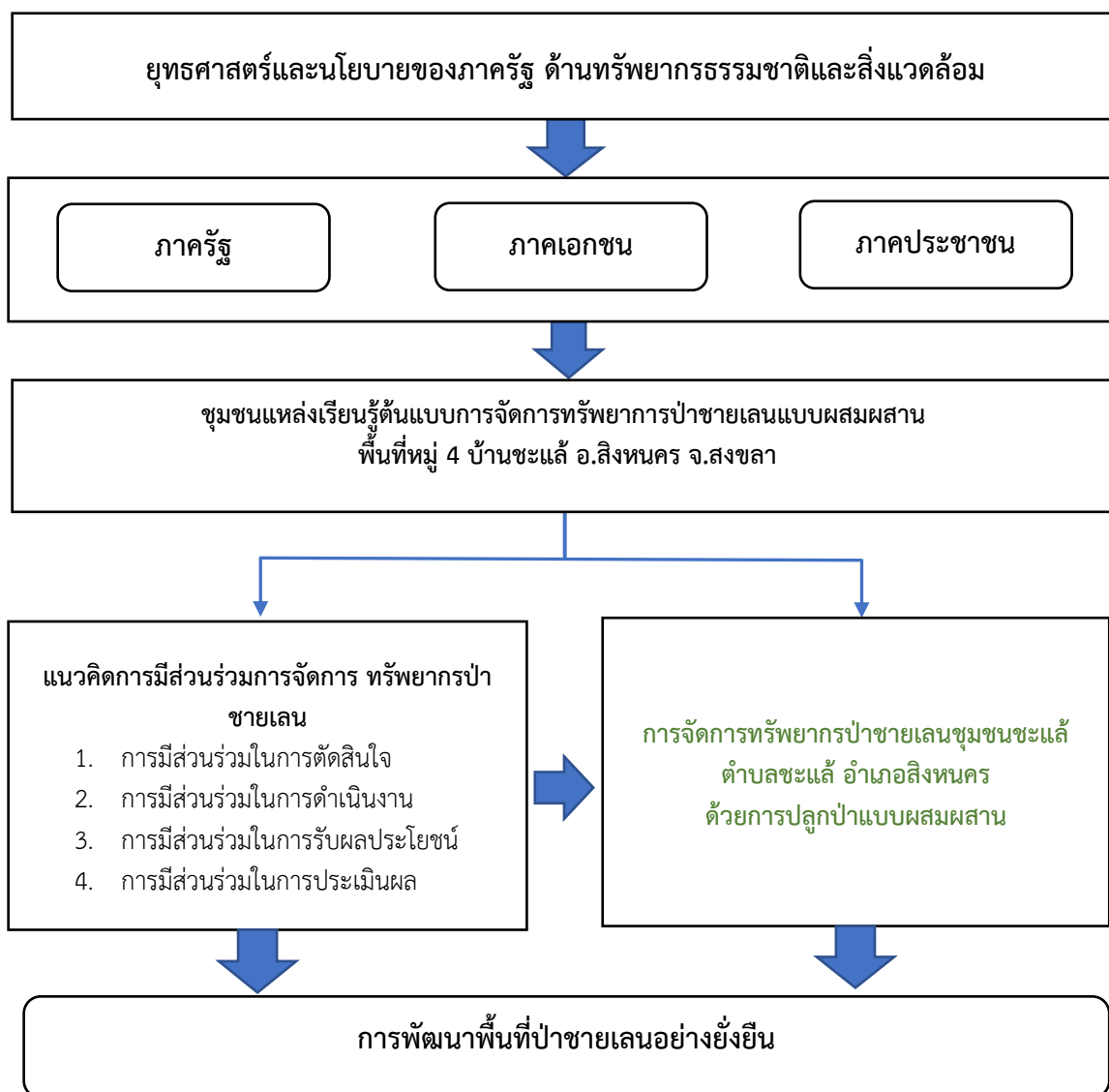

สำคัญในการสร้างจิตสำนึกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในการจัดการและฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ที่ได้รับทางตรงและทางอ้อม ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสอดคล้องกันในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในลำดับแรก (นภา จันทรตรี และพงศธร จันทรตรี, 2561) นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ ที่ผลการศึกษาสะท้อนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก จังหวัดลำพูน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเริ่มจากการแสดงความคิดเห็น การลงมือทำ การดำเนินงาน การวางแผนสู่การปฏิบัติในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการและการฟื้นฟูป่าชายเลน เป็นการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในพื้นที่ในการตัดสินใจร่วมกัน และให้แสดงบทบาทหน้าที่ในการประเมินผลจากกิจกรรมการฟื้นฟูป่าชายเลนแบบผสมผสาน ซึ่งควรให้ดำเนินการในทุกมิติและทุกขั้นตอน ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมการจัดการและฟื้นฟูป่าชายเลน เป็นการสร้างความตระหนักรู้ ส่งเสริมการทำกิจกรรมในพื้นที่ สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด และถ่ายทอดให้กับรุ่นต่อไป ในการสร้างพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน (จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ, 2556)

2. การศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ชุมชนชะแล้ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนรักษะแล้ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนที่สำคัญในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม และธีรศักดิ์ อุ่ณารมณเลิศ ที่พบว่า ในการก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยผู้นำชุมชน ถือเป็นหัวใจหลักของกระบวนการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าชายเลนชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนเข้าใจปัญหาของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัญหาทางอาชีพและการอยู่ดีมีกินของชาวบ้านในชุมชน และการนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาถ่ายทอดต่อชาวบ้านในพื้นที่ให้นำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการประชุมของหมู่บ้าน (จักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม และธีรศักดิ์ อุ่ณารมณเลิศ, 2560) สอดคล้องกับ นภา จันทรตรี และพงศธร จันทรตรี ได้กล่าวให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโดยให้สมาชิกเป็นคนในชุมชน และเกิดความหวงแหนทรัพยากรป่าชายเลน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากป่าชายเลน เป็นการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าชายเลน การแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายจากทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความเข้มแข็งร่วมกัน (นภาจันทรตรี และพงศธร จันทรตรี, 2561) สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม และธีรศักดิ์ อุ่ณารมณเลิศ สะท้อนให้เห็นว่า การแสวงหาความร่วมมือถือเป็น การต่อยอดกระบวนการฟื้นฟูระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืน และเกิดเครือข่ายอนุรักษ์กับพื้นที่ใกล้เคียงและห่างไกล และการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อขยายองค์ความรู้เป็นแนวทางทำให้เกิดการเป็นชุมชนต้นแบบ (จักรกฤษณ์ จันทรแฉล้ม และธีรศักดิ์ อุ่ณารมณเลิศ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดชุมชนแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนแบบผสมผสาน พื้นที่หมู่ 4 บ้านชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้วยการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล มาจัดกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร ด้วยการปลูกป่าแบบผสมผสาน นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การพัฒนาชุมชนต้นแบบการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนแบบผสมผสาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการสร้างชุมชนแหล่งเรียนรู้ต้นแบบการฟื้นฟูการปลูกป่าชายเลนแบบผสมผสาน พื้นที่หมู่ 4 บ้าน ชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยอาศัยการจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูป่าชายเลน ทั้งในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล พร้อมทั้งกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการร่วมกันในพื้นที่ชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดย เทศบาลตำบลชะแล้ คณะกรรมการชุมชนรักษะชะแล้ โรงเรียน ประชาชนในพื้นที่ตำบลชะแล้ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน ร่วมกันดูแล ติดตามอัตราการรอดตายของกล้าไม้ป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง และทำการปลูกซ่อมกล้าไม้ที่ตายอย่างสม่ำเสมอ สามารถจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึก รักการมีส่วนร่วมท้องถิ่น บรรจุเป็นโครงการในโรงเรียนให้นักเรียน ร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน ครอบครัว และท้องถิ่น เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างต่อเนื่อง สำหรับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญการเป็นชุมชนสีเขียว อาหารปลอดภัย เนื่องจากไม้ป่าชายเลนในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับระบบนิเวศและมีความหลากหลายทางชีวภาพ นำไปสู่การสร้าง

งาน สร้างอาชีพให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำแหล่งเรียนรู้ต้นแบบในพื้นที่หมู่ 4 ชุมชนชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ไปเป็นต้นแบบเพื่อกำหนดเป็นนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ให้มีพื้นที่สีเขียวและเกิดความยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนชะแล้และชุมชนใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ จัดทำแผนดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม และจัดการความรู้ตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน การปฏิบัติ ประเมินและติดตามผลอย่างเป็นระบบ อีกทั้งบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้ขยายผลในวงกว้างต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2562). สถานการณ์ทรัพยากรป่าชายเลน. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2563 จาก https://km.dmcg.go.th/c_1/d_19152.
- กันยณัฏฐ์ สุวรรณอ่อน และคณะ. (2561). คู่มือการปลูกและรักษาป่าชายเลน. ในโครงการวิจัยการพัฒนาชุมชนสีเขียวโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- จักรกฤษณ์ จันทรแจ่ม และธีรศักดิ์ อุณารมณเลิศ. (2560). กระบวนการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบบ้านเป็ดใน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 217-230.
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านท่าปาเปา ตำบลทาบลาด อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร., 36(2), 215-234.
- นภา จันทรตรี และพงศธร จันทรตรี. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ กรณีศึกษาชุมชนบางชัน. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 12(3), 201-207.
- สันติ บางอ้อ. (2546). การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน. NESDB Report, 1(4), 1-6.
- สำนักงานทะเบียนอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. (2563). จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในตำบลชะแล้. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.singhanakhon-sk.go.th/event.php>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2566 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/ DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF
- สิทธิโชค จันทรผ่อง. (2554). โครงสร้างและความหลากหลายของป่าชายเลนที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนและอยู่ห่างแหล่งชุมชน: กรณีศึกษา ชายฝั่งอ่าวสีเกา อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. New York: Cornell University.

Yamane, T. (1973). Statistics and introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ทุนทางสังคม: ศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า
ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
SOCIAL CAPITAL: COMMUNITY POTENTIAL AFFECTING EMBROIDERY IDENTITIES
DEVELOPMENT OF TAI DAM ETHNIC GROUP
IN DON MALI VILLAGE, SURATTHANI PROVINCE

เมธิรา ไกรนที*, ปัญญา เทพสิงห์

Maytira Krainatee*, Punya Tepsing

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: ying_may8@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทุนทางสังคม ในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ด้านการปักผ้า จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน ตลอดจนตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สรุปภาพรวมโดยการพรรณนาความ ผลการวิจัย พบว่า ทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เครือข่าย ความไว้วางใจ วัฒนธรรม สมรรถนะของคนและผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้และภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม สถาบัน ความร่วมมือ และบรรทัดฐาน ทุนทางสังคมเหล่านี้ ดังเช่น เครือข่ายด้านการเป็นเครือข่ายส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของชุมชนได้โดยตรง ก่อปรกับ การมีผู้นำที่เข้ามาสนับสนุนการแสดงออกทางวัฒนธรรม สามารถนำมาเชื่อมประสานการทำงานร่วมกันในระดับชุมชน อีกทั้ง การเชื่อมโยงกับบุคคลหน่วยงาน ในการผลักดัน ส่งเสริมการพัฒนาบนฐานของทุนทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าที่ชุมชนให้ความสำคัญในการสืบทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสมาชิกในชุมชน กลุ่มเด็ก เยาวชน เป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิดศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนา การดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์คุณค่า ก่อปรด้วยการยกระดับมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรม บนพื้นฐานของความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม, ศักยภาพของชุมชน, อัตลักษณ์, การปักผ้า, กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

Abstract

This research article aimed to study and analyze social capital as the community potential, which affected the development of embroidery identities of the Tai Dam Ethnic Group in Don Mali Village, Suratthani Province. This qualitative research had the key informants: two

knowledgeable sage villagers on embroidery and eight representatives from related organizations, such as educational institutions, local administration organizations, and public departments. Data were collected by observation, in-depth interviews, and focus group discussion. Content analysis was employed, and a conclusion was made using a descriptive method. The research revealed that the social capital as the community potential, affecting the embroidery identity development of the Tai Dam Ethnic Group in Don Mali Village, Suratthani Province, comprised of network, trust, culture, ability of people and leaders, social relations, knowledge and wisdom, grouping, institutions, cooperation, and norm. These aspects of social capital, such as the network from being relatives, directly affect how embroidery knowledge is passed on. Supported by having leaders promote cultural expression could bring links to cooperation at the community level. Moreover, the connection between individuals and organizations was the factor that drove and promoted development based on social capital. Notable, the development of embroidery identities, which the community paid attention to pass on the knowledge and local wisdom to the community's members, children, and teenagers, was the factor that instructed people and led to the creation of community potential affecting the development of embroidery identities. This aimed to maintain and develop the operation of value preservation, which consisted of cultural heritage and local wisdom upgrades based on the community's needs and participation.

Keywords: Social Capital, Community Potential, Identities, Embroidery, Tai Dam Ethnic Group

บทนำ

การศึกษาศักยภาพของชุมชน เป็นการดำเนินการตามแนวคิดของการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจในฐานะของการพัฒนากระแสทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การพัฒนาศักยภาพของผู้คนในชุมชน การพัฒนาอย่างสมดุลทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อันเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่เป็นการเสนอทางเลือกใหม่ในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาประเทศตามแนวคิดการพัฒนากระแสหลัก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมมากนัก จึงมีการนำแนวคิดที่มุ่งแก้ไขปัญหาด้านสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมศักยภาพและพลังของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นพร้อมทั้งมิติด้านวัฒนธรรมมาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา เนื่องจากการที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของผู้คน มีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อของผู้คน การสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับมิติต่างๆ สามารถนำมาใช้ในการสร้างความมั่นคง แก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตทั้งในระดับชุมชน และระดับชาติ (นันทวัช นุนารณ, 2560) แม้ว่า แนวทางการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้ชุมชนต้องยอมรับและนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน ชุมชนยังมีการสร้างความเข้มแข็งเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยการนำศักยภาพของชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิดทุนทางสังคม มาใช้กำหนดแนวทางการพัฒนา ที่มีการศึกษา ค้นพบว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคม จำนวน 10 องค์ประกอบ คือ 1) เครือข่าย 2) ความไว้วางใจ 3) วัฒนธรรม 4) สมรรถนะของคนและผู้นำ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม 6) องค์ความรู้และภูมิปัญญา 7) กลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม 8) สถาบัน 9) ความร่วมมือ และ 10) บรรทัดฐาน มีการนำมาใช้ในการพัฒนา ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้าน

สังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านการเมือง การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาในระดับครอบครัว (นฤมล ชุนวิชัยและเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี, 2566) เช่นเดียวกับผลจากการศึกษาของสมคิด ทับทิม แสดงให้เห็นถึงรูปธรรมแห่งความสำเร็จของการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชนช่องป่า ตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยทุนทางสังคม ประกอบด้วย การที่ชุมชนมีทุนทางสังคมด้านความเชื่อถือไว้วางใจต่อผู้นำชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีความร่วมมือ ความรักสามัคคี มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข และเมื่อพิจารณาในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่มีประวัติศาสตร์การเดินทางเข้ามาในประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงออกซึ่งการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น (สมคิด ทับทิม, 2562) ดังข้อมูลที่มีการบันทึกโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การเดินทางของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมในประเทศเวียดนามเดินทางเข้ามาในประเทศไทย สมัยกรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แม้ว่า สถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม จะมีความเปลี่ยนแปลงไป แต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ยังคงรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ พื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566)

การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เนื่องจาก ศักยภาพของชุมชน เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรและทุนทางสังคมอื่นๆ ของชุมชน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม แนวปฏิบัติของคนในชุมชน การรวมกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและการแก้ไขปัญหา ดังที่ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี กล่าวเกี่ยวกับทุนทางสังคม ในฐานะของสินทรัพย์สาธารณะที่มีคุณค่าของชุมชน สังคม เกิดขึ้นจากการสั่งสมของมนุษย์ ปรากฏออกมาในลักษณะของบรรทัดฐาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการเป็นทุนขั้นพื้นฐานของชุมชน สังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านสิ่งแวดล้อม (ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี, 2559) สอดคล้องกับที่ Hanifan กล่าวถึงความสำคัญของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญต่อบุคคล ในการตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตในสังคม ความสำคัญต่อสังคม (Hanifan, L.J., 1916) ในการส่งผลต่อการมีศักยภาพของชุมชน การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยในการพัฒนาชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาทุนทางสังคมของชุมชน การศึกษาชุมชนในฐานะของการมีวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ ศักยภาพในการพัฒนา ตามแนวคิดการศึกษาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชน ที่จะต้องให้ความสำคัญกับจิตใจ การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน หรือการนำทุนทางสังคมอื่นๆ เช่น ความไว้วางใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน มาใช้ในการศึกษาและอธิบาย เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ทำความเข้าใจระบบคิด ระบบคุณค่า วิถีชีวิต โครงสร้าง สภาวะที่เกิดขึ้นของชุมชน อันจะนำมาซึ่งการเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชน และการแสดงออกซึ่งความมีศักยภาพของคนในชุมชน ในฐานะของปัจจัยหรือพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนบนฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ (อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2561)

การนำทุนทางสังคมมาใช้เป็นปัจจัยในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน นับว่า เป็นการดำเนินการที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการพัฒนาคน การนำเอาศักยภาพของคนและชุมชนมาเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา ดังเช่น งานศึกษาของหทัยชนก คะตะสมบุรณ์ ที่สรุปให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง การสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อันเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในฐานะรากฐานของสังคม โดยชุมชนจะต้องมีความมั่นคงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความมั่นคงด้านสังคม เช่น การที่คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนร่วมกันเผยแพร่ สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้ง การมีความมั่นคงด้านวัฒนธรรม เช่น

การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน และการมีความมั่นคงด้านจิตใจ เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการแก้ไขปัญหาของชุมชน (หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, 2563)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หมู่บ้านดอนมะลิ เป็นพื้นที่แรกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ.2497 ภายในชุมชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ การดำเนินชีวิตตามแบบแผนทางวัฒนธรรม โดยมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไทยดำ การเคารพนับถือหมอผู้ประกอบพิธีกรรม เช่น หมอเสน มีการรวมกลุ่มเยาวชนสืบสานวัฒนธรรม มีครูภูมิปัญญาด้านงานช่าง งานฝีมือ ส่งผลให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ฤกษ์ณะ ทองแก้ว, 2561) เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชนที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนากลุ่มหรือชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตบนฐานของการมีทุนทางสังคม โดยเฉพาะมิติของทุนทางสังคมในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านสังคม ดังเช่น การที่บุคคลมีความสัมพันธ์และการกระทำต่อกันทางสังคมด้วยความรัก ความผูกพัน ความเป็นเครือญาติ ความไว้วางใจ การพึ่งพา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในฐานะบุคคลกลุ่มเดียวกัน ความโดดเด่นด้านการปกครอง ที่มีการเคารพนับถือผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้อาวุโสภายในชุมชนที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของผู้คน เช่น องค์หมอ ครูภูมิปัญญา ความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่มีการการยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีในรูปแบบเดียวกัน การมีความเชื่อ การแสดงออกทางประเพณี การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ที่นับว่า เป็นทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาในมิติของการขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่ม เนื่องจาก กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทุนทางสังคมในด้านการมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปักผ้า และการมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการลวดลายการปักที่มีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การบอกเล่าความหมาย ความเชื่อของผู้คนที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและแบบแผนทางวัฒนธรรม ตลอดจน มีการใช้ประโยชน์จากผ้าปักในรูปแบบต่างๆ เช่น เสื้อ ผ้าเปียวหรือผ้าสไบ ในการเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีที่สำคัญของกลุ่ม อีกทั้ง การที่ชุมชนมีความต้องการให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม ควบคู่กับการอนุรักษ์ และการเผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและการพึ่งพาตนเองได้ของคนในชุมชนในอนาคต (สุเดช หมูกอง, 2562) จึงจะต้องมีการศึกษาทุนทางสังคมเพื่อแสดงถึงศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบกับ การดำเนินการในลักษณะของการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศในยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีการผลิตสินค้าและบริการบนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ส่งผลให้ กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ สามารถนำองค์ความรู้ด้านการปักผ้าที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มาสู่การใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น การถ่ายทอด ส่งต่อองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นหรือการถ่ายทอดจากผู้รู้ ครูภูมิปัญญามาสู่บุตรหลานในชุมชนและผู้สนใจ ภายใต้การสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ของหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย ตลอดจนการยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่มีความร่วมสมัย สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์และความต้องการของผู้บริโภคในยุคสมัยปัจจุบัน ที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การแก้ไขปัญหาของชุมชนในด้านการขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ การสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพ สร้างรายได้จากการปักผ้า มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน อีกทั้ง การนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนการพัฒนาในระดับประเทศ ในการบูรณาการการพัฒนาทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจควบคู่กัน บนพื้นฐานของการพัฒนาจากรากฐานทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทุนทางสังคม ในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัย ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคัดเลือกผู้ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการปักผ้า ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน คัดเลือกผู้ที่เป็นผู้นำ แกนนำชุมชน อีกทั้งบุคคลที่เข้ามามีบทบาท มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนสถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 8 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเกี่ยวข้อง รวมถึง เอกสาร ตำราที่เกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 3.2 การสร้างแบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม
 - 3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในด้านความครอบคลุมด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของข้อคำถาม ด้วยวิธีหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลและแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยศึกษารวบรวมจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับบริบทชุมชน และการศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ และทำการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ อธิบายเนื้อหาเพื่อตอบคำถามการวิจัย และสรุปเนื้อหาโดยการพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีทุนทางสังคม จำนวน 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เครือข่าย 2) ความไว้วางใจ 3) วัฒนธรรม 4) สมรรถนะของคนและผู้นำ 5) ความสัมพันธ์ทางสังคม 6) องค์ความรู้และภูมิปัญญา 7) กลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม 8) สถาบัน 9) ความร่วมมือ และ 10) บรรทัดฐาน โดยทุนทางสังคมเหล่านี้ ล้วนมีศักยภาพที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ทูตทางสังคมด้านเครือข่าย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเชื่อมโยงการทำงานในลักษณะเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ที่มีการก่อตัวขึ้นจากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใกล้ชิด ไว้วางใจต่อกัน การอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน มีการขยายตัวการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของความเป็นเครือญาติ ภายใต้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ส่งผลให้มีรูปธรรมที่เกิดจากความ เป็นเครือข่ายที่มีความมั่นคงในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมในเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ที่มีการเชื่อมโยงบุคคลทั้งกลุ่มครุภูมิปัญญา เด็กและเยาวชน มาร่วมเรียนรู้ สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมร่วมกัน กอปรกับ การมีเครือข่ายที่เป็นทางการ ที่มีการก่อตัวขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชนกับกลุ่ม องค์กร สถาบันต่างๆ ทางสังคม ทำให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษาทั้งในพื้นที่และภายนอกพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาร่วมกันสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ดังเช่น การที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนให้มีการจัดงานเพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การจำหน่ายสินค้า การฝึกอบรม จากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม และองค์การบริหารส่วนตำบลกรูด การสนับสนุนการฝึกอบรมครุภูมิปัญญารุ่นใหม่ การขึ้นทะเบียนศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตลอดจนการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างต่อเนื่องของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567) และการที่โรงเรียนบ้านไทรงาม ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ภายในชุมชน มีการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงและส่งเสริมองค์ความรู้ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ โดยการจัดให้มีชั่วโมงกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำจากครุภูมิปัญญา การส่งเสริมให้มีการจัดโครงการวัฒนธรรมไทดำ การส่งเสริมกิจกรรมการแสดงรำแคนอย่าง การนำนักเรียนไปแสดงเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมชาวไทดำให้กับนักเรียนในโรงเรียนอื่นๆ (ชญาณี สาริพัฒน์, 2567)

2. ทูตทางสังคมด้านความไว้วางใจ แบบแผนการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นของการอยู่ร่วมกันหรือการกระทำที่แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคม ที่แสดงออกถึงการมีความรัก ความสนิทสนม ความสามัคคีในชุมชน ความเป็นกลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน การนับถือ ความศรัทธาที่มีต่อผู้นำอาวุโส ครุภูมิปัญญา การช่วยเหลือ ร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชน เช่น การจัดโครงการประเพณีสงกรานต์ ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทดำ ปี 2567 ณ วัดดอนมะลิ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2567 ตลอดจน การมีความสัมพันธ์กับผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน นายองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การมีความเชื่อมั่นในการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการร่วมกันพัฒนาชุมชน ดังที่ ภัสรา รุ้พันธ์ กล่าวว่า “มีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน” (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567)

3. ทูตทางสังคมด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมด้านภาษาที่มีทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ศิลปะการแสดงรำแคนอย่าง วัฒนธรรมในฐานะที่เป็นความรู้สึกรักใคร่ เช่น การมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ องค์หมอ การประกอบประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพฤติกรรม เช่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ เช่น ลายผ้า ทรงผม ลักษณะการแต่งกาย และความโดดเด่นด้านอาหาร เช่น จูบผัก แกงหน่อไม้ น้ำพริกปลาร้า เป็นต้น (เรียม พึ่งยาง, 2567) โดยทูตทางสังคมด้านวัฒนธรรมของชุมชน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีองค์ความรู้ด้านลายผ้า การมีความสามารถในการเย็บ การปักผ้า สามารถนำมาสู่การพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ทั้งในด้านการพัฒนาเด็ก เยาวชน การอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาอาชีพ การสร้างรายได้ โดยมีแนวทางในการพัฒนาโดยการถ่ายทอด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การส่งต่อองค์ความรู้จากครูภูมิปัญญา ดังที่ ภัสรา รุ้พันธ์ กล่าวไว้ว่า “มีการถ่ายทอดผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญาผู้อาวุโส มายังลูกหลาน และการเชื่อมโยง การประสานความร่วมมือทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนระหว่างครูภูมิปัญญาผ่านตลาดภูมิปัญญาและการออกแบบ พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา การจัดกระบวนการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และการสร้างอาชีพ” (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567)

4. ทูทางสังคมด้านสมรรถนะของคนและผู้นำ ทูทางสังคมด้านผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย ผู้นำทั้งที่ไม่เป็นทางการและผู้นำที่เป็นทางการ ที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องด้วย การที่ผู้นำทั้งสองประเภท เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณสมบัติ มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนและการดำเนินการในลักษณะของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนาในลักษณะของการที่ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หรือผู้อาวุโส เช่น ตาคุณบัวแก้ว ผู้ซึ่งเป็นองค์หมอ ครูภูมิปัญญาด้านพิธีกรรม และภาษาไทดำ และการมีครูภูมิปัญญาด้านลายผ้า เช่น ยายพรหม บัวแก้ว ยายเรียม พึ่งยาง ยายวงศ์ สระทองแป้น ยายป้อย ถ้อยทัด และยายเหลื่อ ศรีสุวรรณ ซึ่งผู้นำหรือครูภูมิปัญญาเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาในองค์ความรู้และครูบาอาจารย์ และมีความตั้งใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ลูกหลานมาอย่างต่อเนื่อง และการมีผู้นำที่เป็นทางการในการร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เช่น การที่ชุมชนมีผู้นำในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับมิติด้านวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนามิติอื่นๆ และเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอมฤต นิจอคม ที่กล่าวว่า “ตั้งใจที่จะส่งเสริม ผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในพื้นที่ ได้มีการแสดงออก คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมตลอดไป” (อมฤต นิจอคม, 2567)

5. ทูทางสังคมด้านความสัมพันธ์ทางสังคม สมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความโดดเด่นในการแสดงออกถึงลักษณะพิเศษของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คือ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน มีการรวมกลุ่ม การรวมตัวกันบนพื้นฐานของความรัก ความเป็นญาติพี่น้อง ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่มีความผูกพันและการพึ่งพาอาศัย การช่วยเหลือกันในระดับสูง โดยความโดดเด่นด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ จะเห็นได้จากคำกล่าวที่ภัสรา รุ้พันธ์ กล่าวว่า “คนไทดำ ให้ความสำคัญกับรากเหง้า เป็นตัวยึดโยงตัวตน ยึดโยงเครือข่ายให้มั่นคง แข็งแรง” (ภัสรา รุ้พันธ์, 2567) และสิ่งที่ค้นพบจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน สามารถกล่าวได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการแสดงออกทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้นับในชุมชนที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม การช่วยเหลือ การแบ่งงานกันทำ ความรับผิดชอบ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบนพื้นฐานของความมีจิตสำนึกแห่งการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ความมีจิตสำนึกต่อวัฒนธรรมของตน ตลอดจน การแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ที่มาร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะเครือข่ายที่มาจากต่างชุมชน รวมทั้ง หน่วยงานต่างๆ ที่แสดงออกถึงการมีสัมพันธ์ทางสังคมกันเป็นอย่างดี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ที่ทุกองค์ประกอบของความสัมพันธ์ทางสังคมจะเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

6. ทูทางสังคมด้านองค์ความรู้และภูมิปัญญา ทูทางสังคมประการสำคัญอีกประการที่มีความโดดเด่น การแสดงออกซึ่งศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ การที่กลุ่มมีการคิดค้น การสืบทอดและการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินชีวิต การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาและการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการสำคัญที่มีการสืบทอดผ่านการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างครูภูมิปัญญากับเด็กและเยาวชน การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถาบันการศึกษา และการจัดทำฐานการเรียนรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ณ บ้านไทดำและศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำผ่านการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาข้อมูลผ่านนิทรรศการ คือ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประวัติความเป็นมาของชาวไทดำ เอกลักษณ์ของบ้านไทดำ ภาษาไทดำ ลายผ้าไทดำ อาหารไทดำ และการแสดงของชาวไทดำ (ภัสรา รุ่งพันธ์, 2567) โดยองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทดำ ทั้งการตระหนักในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความภาคภูมิใจ การบอกกล่าวแก่ลูกหลานและผู้สนใจ ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องจาก องค์ความรู้และภูมิปัญญา มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ ดังคำกล่าวของสุเดช หมุกกอง ที่กล่าวว่า “ภูมิปัญญาของชุมชน มีผลต่อการพัฒนาทั้งด้านการสืบสานวัฒนธรรม การพัฒนาด้านสังคม ในการรวมกลุ่ม การเผยแพร่แลกเปลี่ยนและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ในการพัฒนา ต่อยอดด้านอาชีพ สินค้าชุมชน ตลอดจนงานการสานต่อตลาดภูมิปัญญาที่เคยจัดตั้งขึ้นในชุมชน” (สุเดช หมุกกอง, 2562)

7. ทูทางสังคมด้านกลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม สมาชิกชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการรวมกลุ่มดำเนินการเพื่อสืบสานคุณค่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มในการแสดงออกซึ่งศักยภาพของชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาไทดำ ที่ประกอบด้วย บุคคลรุ่นเด็ก เยาวชน วัยทำงานและรุ่นอาวุโส หรือ ผู้สูงอายุ รวมทั้ง การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การนำทรัพยากรในชุมชนมาแปรรูป ต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าและการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ดังเช่น มีการรวมกลุ่มของสตรี เพื่อสร้างรายได้ พัฒนาอาชีพเสริมในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนบ้านทับชัน ที่มีการผลิตปลาสาม ปลาสามกรอบ ปลาตุ๋น และสามารถต่อยอดสู่การเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน (ภัสรา รุ่งพันธ์, 2567) สามารถนำมาสู่การพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ เนื่องจาก การมีกลุ่มที่มีความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นความสำคัญของสมาชิกในชุมชน การสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่ม ดังเช่น การมีกลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาไทดำ ตลอดจนการมีศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน และบุคคลภายนอกที่สนใจ อันส่งผลต่อการถ่ายทอด การแสดงออกทางวัฒนธรรม และการสืบสาน การพัฒนาการยกระดับการปักผ้าโดยสมาชิกกลุ่ม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คงอยู่สืบต่อไป

8. ทูทางสังคมด้านสถาบันทางสังคม ศักยภาพด้านสถาบันทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรากฏความโดดเด่นในด้านของการเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นแบบแผนของการกระทำหรือแบบแผนแห่งพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและการยอมรับร่วมกัน ดังเช่น การที่สมาชิกในชุมชนมีการยึดถือแนวปฏิบัติตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น การนับถือบรรพบุรุษ สิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ปรากฏผ่านการประกอบพิธีกรรม การแต่งกายที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทำให้สมาชิกในชุมชนมีการดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกันที่หล่อหลอมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการอาศัยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของการเคารพ การมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน และการมีองค์ประกอบของสถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษา ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนมุมมอง การพัฒนาเด็กและเยาวชนบนพื้นฐานของรากเหง้าทางวัฒนธรรม สถาบันศาสนาในฐานะของแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจและการทำงานร่วมกันกับชุมชน การเปิดพื้นที่ให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้หรือบ้านไทดำและศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ สถาบันการเมืองการ

ปกครอง และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณ (สุเดช หมูกอง, 2562) ศักยภาพด้านสถาบันทางสังคม จึงเป็นพลังหรือศักยภาพที่สำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ตลอดจนการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชน โดยมีแนวทางในการปลูกฝังแนวปฏิบัติตามความเชื่อของกลุ่มให้กับสมาชิกในชุมชนในมิติต่างๆ ประกอบกับการขับเคลื่อนร่วมกันสถาบันทางสังคมที่เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดกิจกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

9. ทูทางสังคมด้านความร่วมมือ การดำเนินการเพื่อการพัฒนาหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชน ให้ความร่วมมือ หรือ การที่สมาชิกเห็นความสำคัญ มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การแก้ไขปัญหาของชุมชน ส่งผลให้สมาชิกของชุมชนโดยส่วนใหญ่ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม จึงเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน จนถึงกระบวนการดำเนินการและการประเมินผลสำเร็จ โดยมีสมาชิกทุกช่วงวัยและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน และการประสานหน้าที่เพื่อให้กิจกรรมประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนด ทูทางสังคมด้านความร่วมมือ ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ดังเช่น การจัดตั้งตลาดภูมิปัญญา ชุมชนมีจุดมุ่งหมายในการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนบนฐานภูมิปัญญา ตลอดจน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาอาชีพ การแสดงออกทางวัฒนธรรม การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม การแสดงนิทรรศการ การออกแบบฐานการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งในการดำเนินการ ชุมชนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างสมาชิกในชุมชนและความร่วมมือกับกลุ่มบุคคลสถาบันการศึกษาในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบล และมีการดำเนินการในลักษณะของการเปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การดำเนินงานและการสรุปผลการจัดการเรียนรู้ (ภัสรา ฐิพันธ์, 2567)

10. ทูทางสังคมด้านบรรทัดฐาน ภาพลักษณ์หรือสิ่งบ่งบอกอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากการที่ชุมชนมีการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกัน บนพื้นฐานของการมีบรรทัดฐานหรือแนวปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งบรรทัดฐานของชุมชน เกิดขึ้นทั้งจากการถ่ายทอด และกระบวนการเรียนรู้ การขัดเกลาทางสังคมจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีการสืบทอดและการยอมรับในการนำมาปฏิบัติร่วมกัน ภายใต้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ส่งผลให้ทูทางสังคมด้านนี้ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพ ความเข้มแข็ง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม ตลอดจน ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ โดยคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครูภูมิปัญญา มีความปรารถนาในการถ่ายทอด การส่งต่อองค์ความรู้ที่มีคุณค่าให้กับลูกหลาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการรักษาองค์ความรู้ไว้สืบทอดไป ดังคำกล่าวของเรียม ฟิงยาง ที่กล่าวว่า “ยายอยากสอนให้ลูกหลาน ยายสอน ยายบอกให้เต็มที่ ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ ให้สืบทอดไว้” (เรียม ฟิงยาง, 2567) อีกทั้ง เนื่องด้วยการที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ มีจุดเด่นของการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยมีคนหรือทูทางสังคมด้านบุคคล เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มยังคงดำรงชีวิตบนวิถีวัฒนธรรม สมาชิกในชุมชน ยังคงเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มร่วมกันและแสดงออกผ่านการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อถ่ายทอด และสร้างการเรียนรู้ การเป็นต้นแบบของการปฏิบัติให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อมาและการเผยแพร่คุณค่าและจุดยืนทางวัฒนธรรมให้กับสมาชิกในสังคม (สุทธาทิพย์ อร่ามศักดิ์, 2567)

อภิปรายผล

การศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของทุนทางสังคม มาใช้ในการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำมีทุนทางสังคม ทั้ง 10 องค์ประกอบ คือ เครือข่าย ความไว้วางใจ วัฒนธรรม สมรรถนะของคนและผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้และภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม สถาบัน ความร่วมมือ และบรรทัดฐาน โดยทุนทางสังคมแต่ละองค์ประกอบ ล้วนมีความเชื่อมโยงและหล่อหลอมการดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไมตรี อินทรีย์ยะ ที่กล่าวถึงทุนทางสังคมในฐานะของชีวิตประจำวันของบุคคล ชุมชน อันประกอบด้วย การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคม ความมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การอาศัยอยู่ร่วมกันกับเพื่อนบ้านแบบญาติมิตร การให้ความร่วมมือ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจกัน กอปรกับ ทุนทางสังคม มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกในการพัฒนาประเทศที่ประสบปัญหาด้านวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม ที่จะต้องนำทุนทางสังคม เกี่ยวกับความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเชื่อ มาเป็นศักยภาพในการพัฒนา (ไมตรี อินทรีย์ยะ, 2560)

การแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนและแนวทางในการนำทุนทางสังคมมาขับเคลื่อนการพัฒนา อัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านบุคคล สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจให้กับสมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับที่ Bourdieu & Trans กล่าวถึง การที่ทุนทางสังคม เกิดจากการรวมกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย ทุนทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการที่ทุนทางสังคมในรูปแบบความสัมพันธ์และเครือข่ายทางสังคมมีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ทุนทางสังคม มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมในทุกมิติ โดยมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจควบคู่กับการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนา (Bourdieu, P. & Trans, R.N., 1986) และการศึกษาของวิภาณี เผือกบัวขาวและคณะ ที่ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมและความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เรียกว่า “SES Model” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การสืบทอด การฝึกทักษะ องค์ความรู้ การมีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางการพัฒนา การต่อยอดการผลิตสินค้า ที่สามารถนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการของสมาชิกในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านอาชีพ รายได้ และการพัฒนาด้านสังคม ในด้านของการสร้างความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในชุมชน และการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (วิภาณี เผือกบัวขาวและคณะ, 2567)

ข้อค้นพบจากการศึกษา เป็นการนำเสนอประเด็นของการให้ความสำคัญกับการนำองค์ประกอบของทุนทางสังคมมาใช้ในการพิจารณาแนวทางการพัฒนาที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับประชาชน ไปจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ โดยการนำบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา มาทบทวนและปรับกระบวนการพัฒนา โดยการเริ่มต้นจากการค้นหาทุนทางสังคมหรือศักยภาพของชุมชน บนพื้นฐานของการเคารพในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนา โดยเฉพาะมิติด้านวัฒนธรรม ที่มีได้มีความหมายเพียงแค่ระบบคุณค่า ศีลธรรม และภูมิปัญญา แต่จะต้องให้ความสำคัญกับมิติด้านวิถีคิด การปฏิบัติทางสังคม ซึ่งการพัฒนาในมิติวัฒนธรรม จะต้องสร้างกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างประชาสังคม

การสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน และการเคารพสิทธิ การยอมรับความหลากหลายในฐานะของความเป็นพหุสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2562)

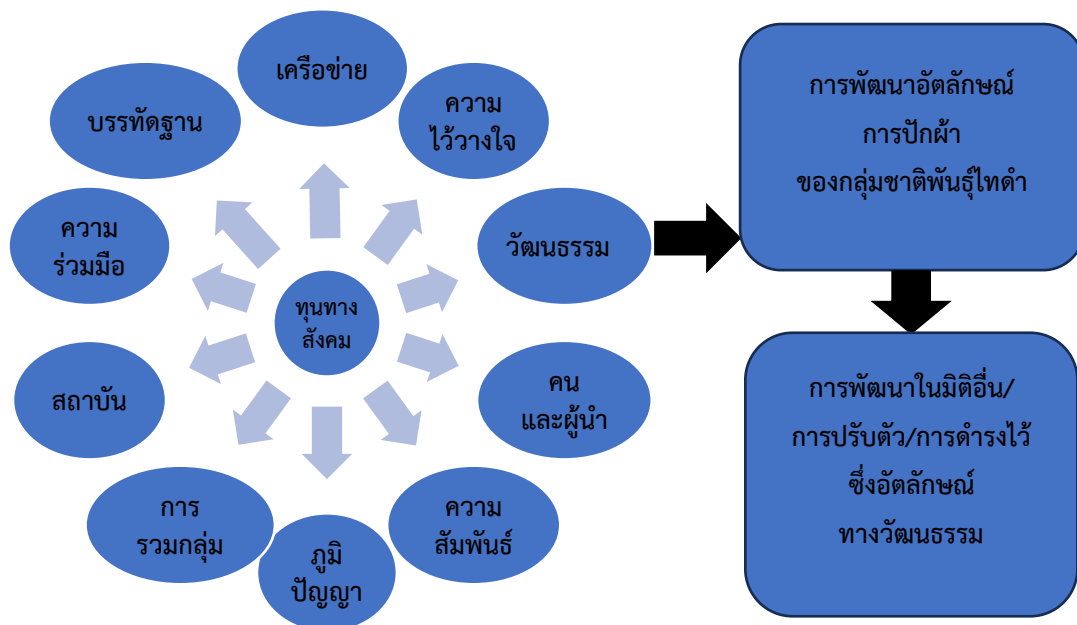
การนำองค์ประกอบของทุนทางสังคมมาใช้เป็นพลังหรือศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนา ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนมิติต่างๆ ดังเช่น การศึกษาของพระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ ค้นพบข้อมูลเกี่ยวกับการนำทุนทางสังคม ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการจัดการทุนทางสังคมอย่างเป็นระบบ (พระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ, 2563) ประกอบด้วย การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา การที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเป็นการพัฒนาที่นำเอารากฐานทุนทางสังคมและภูมิปัญญาของชุมชนมาเป็นศักยภาพหรือปัจจัยในการพัฒนา บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การร่วมกิจกรรม การมีความร่วมมือ ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีการสืบทอดองค์ความรู้และการต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างสมดุล ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ชุมชนมีศักยภาพด้านทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันและนำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นประโยชน์ต่อชุมชน ดังเช่น ชุมชนมีการจัดการทุนทางสังคม รวมทั้ง การนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ไม่ว่าจะเป็น การสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชนที่มีการร่วมกันขับเคลื่อน การจัดกิจกรรม การสืบทอด การแสดงออกทางวัฒนธรรม การได้รับการสนับสนุน การเข้ามาเป็นภาคีของบุคคล หน่วยงาน ภายนอกชุมชน การมีความไว้วางใจต่อกันในการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาบนพื้นฐานของการเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การมีทุนทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น การรักษาไว้ซึ่งมรดกหรือการแสดงออกซึ่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีความเข้มแข็ง การมีผู้นำที่มีศักยภาพ ความรู้ ความพร้อม ได้รับการยอมรับ ความศรัทธาจากสมาชิกในชุมชน ทั้งผู้นำตามธรรมชาติ ตลอดจน ผู้นำที่เป็นทางการที่มีการดำเนินงานร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยกัน กับบุคคลภายนอก ที่มีความสัมพันธ์กันทางสังคม การมีมรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ที่ยังคงมีการนำมาใช้ประโยชน์ การแสดงออกซึ่งวิถีชีวิตในปัจจุบัน การรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การสืบทอด การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน อีกทั้งการทำงานร่วมกับสถาบันอื่นๆ ทางสังคม ภายใต้ความร่วมมือ ตลอดจน การมีบรรทัดฐานทางสังคม ที่นำมาซึ่งการมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต แบบแผนทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความเข้มแข็ง ได้รับการยอมรับในฐานะของพื้นที่ แหล่งศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรม การพึ่งตนเอง ความโดดเด่นด้านสังคม วัฒนธรรม กอปรกับ การสืบทอด การอนุรักษ์ ควบคู่กับการพัฒนาในสังคมปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาและวิเคราะห์ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เกิดข้อค้นพบเกี่ยวกับทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ที่สอดคล้องกับข้อมูลทางวิชาการที่มีการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทำให้องค์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับทุนทางสังคม ทั้ง 10 องค์ประกอบ คือ เครือข่าย ความไว้วางใจ วัฒนธรรม สมรรถนะของคนและผู้นำ ความสัมพันธ์ทางสังคม องค์ความรู้และภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม สถาบัน ความร่วมมือ และบรรทัดฐาน เป็นสิ่งยืนยันถึงความพร้อมหรือศักยภาพของชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อนำมาสู่การพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับปัญหา

และความต้องการของชุมชนและการให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนบนมิติรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่เป็นศูนย์กลางหรือแบบแผนในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ นอกจากนี้ การศึกษา ทำให้พบข้อค้นพบ ว่า การพัฒนาหรือการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการนำทุนทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์ในมิติอื่นๆ ที่มีความเชื่อมโยง เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์การปักผ้า ดังเช่น การจัดตั้งตลาดภูมิปัญญาเพื่อเป็นสถานที่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรม การจำหน่าย แลกเปลี่ยนสินค้าทางวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าเย็บ ผ้าปัก การจัดกิจกรรมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับลายผ้า การเย็บ การปักผ้าให้กับ เด็ก เยาวชนในชุมชน รวมทั้ง บุคคลภายนอกที่สนใจ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ผ่านศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทดำ การจัดงานประเพณี หรืองานวัฒนธรรมประจำปี ทำให้แบบแผนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง การแสดงออกถึงการมีตัวตนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบนพื้นที่ของความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

ข้อค้นพบเกี่ยวกับทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ สามารถนำเสนอในรูปแบบตัวแบบองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงทุนทางสังคมในฐานะศักยภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ หมู่บ้านดอนมะลิ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นปัจจัยสำคัญหรือการเป็นศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาขับเคลื่อนการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า โดยชุมชนมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ประกอบด้วย การดำเนินงานในลักษณะการเป็นเครือข่าย การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจ การให้ความสำคัญกับรากเหง้าและการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การมีทุนด้านบุคคลหรือคนที่มีสมรรถนะและคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี การขับเคลื่อนชุมชนด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนกัน การมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต การแสดงออกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และการประกอบอาชีพ

การรวมตัวกันในรูปแบบกลุ่ม องค์กร และการรวมกลุ่ม ภายใต้ความเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่น มีการทำงานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกัน ภายใต้การมีบรรทัดฐานทางสังคมที่สืบทอดกันมาและมีการยอมรับการนำมาปฏิบัติร่วมกันในชุมชน การพิจารณาศักยภาพของชุมชน ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมผลักดันการพัฒนาบนฐานขององค์ความรู้และภูมิปัญญา การเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการพัฒนา มากยิ่งขึ้น การส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปักผ้า การสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าปัก การพัฒนาพื้นที่แห่งการเรียนรู้ในชุมชน การเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะ เพื่อสร้างโอกาสในการรับรู้ของบุคคลทั้งในชุมชน ภายนอกชุมชน พร้อมกับการสนับสนุนการแสดงผลทางวัฒนธรรม การจัดงานประเพณีประจำปีของชุมชนและระดับตำบลอำเภอหรือจังหวัดต่อไปในอนาคต 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน/สังคม เนื่องด้วย การศึกษาข้อมูลทุนทางสังคมของชุมชน นับว่า เป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าของชุมชน มีประโยชน์ต่อชุมชนในการนำไปดำเนินการเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาอัตลักษณ์การปักผ้า ที่ชุมชนสามารถนำเอาศักยภาพหรือทุนทางสังคมด้านต่างๆ มาบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ครุภูมิปัญญา สมาชิกในชุมชน ร่วมกับเครือข่ายความร่วมมือของชุมชน ควบคู่กับการให้ความสำคัญในการถ่ายทอด การรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ดีงาม 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การวางแผนการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ให้ทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ในฐานะของการเล็งเห็นคุณค่าของการคงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ มีศักยภาพ บทบาทในการพัฒนาพื้นที่ จึงควรมีการกำหนดนโยบายหรือแผนการดำเนินงานตั้งแต่ระดับชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน แผนการดำเนินงาน แผนปฏิบัติราชการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เกี่ยวกับการส่งเสริม การสนับสนุนการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรม ภายใต้การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป การนำข้อมูลทุนทางสังคมในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการกำหนดแนวทางที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ควรมีการศึกษาระดับของศักยภาพของทุนทางสังคมแต่ละองค์ประกอบ เพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางในการนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ทองแก้ว. (2561). ชุมชนดอนมะลิ: ศูนย์กลางวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5(1), 175-192.
- ชญานิ์ สาริพัฒน์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- นฤมล ชุนวิช่วยและเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2566). ถิ่นทุนทางสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- นันทวัช นุนารณ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 17-26.
- ปณณพงศ์ วงศ์มาศรี. (2559). ทุนทางสังคมกับข้อเสนอเชิงนโยบายของการบูรณาการทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. Asian Journal of Arts and Culture, 16(1), 99-114.
- พระปลัดประพจน์ สุภาโตและคณะ. (2563). ทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(3), 828-840.
- ภัสรา ฐิพันธ์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)

- ไมตรี อินทรีย์ยะ. (2560). ทูทางสังคม. วารสารนาครบุตริปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(2), 14-25.
- เรียม พึ่งยาง. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากิจการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- วิภาณี เพื่อกบัวขาวและคณะ. (2567). รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมและความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(2), 151-163.
- ศุภย์มานุษยวิทยาสรีนธร. (2566). ไทดำ. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/177/>
- สมคิด ทับทิม. (2562). การพัฒนาชุมชนช่องป่าด้วยทุนทางสังคม ตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 9(2), 69-85.
- สุเดช หมุกอง. (6 ตุลาคม 2562). ความต้องการในการพัฒนาเกี่ยวกับการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- สุทธาทิพย์ อร่ามศักดิ์. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากิจการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโคกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 473-488.
- อมฤต นิจอาคม. (6 ตุลาคม 2567). ศักยภาพของชุมชนที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากิจการปักผ้า. (เมธิรา ไกรนที, ผู้สัมภาษณ์)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2562). วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน: พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์. (2561). การจัดการชุมชน : แนวคิดและทฤษฎีการจัดการ นโยบาย และกรณีศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bourdieu, P. & Trans, R.N. (1986). The Forms of Capital. In Richardson, J.C. (Eds.), Handbook of theory and research for the sociology of education. New York: Greenwood Press.
- Hanifan, L.J. (1916). The Rural School Community Center. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 67(1916), 130-138.

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตาม
การประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะ
นักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35*

STEAM - BASED LEARNING MANAGEMENT FOR DEVELOPING SCIENTIFIC
COMPETENCIES OF SECONDARY STUDENTS MEASURED USING AN ASSESMENT OF
SCIENCE LITERACY IN LINE WITH THE PROGRAM FOR INTERNATIONAL STUDENT
ASSESSMENT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
LAMPANG LAMPHUN AREA 35

สมศักดิ์ ก่ำทอง

Somsak Gathong

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

Faculty of Science, Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand

Corresponding author E-mail: somsak_kol@lpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ 2) ศึกษาทักษะการสร้างแบบจำลอง และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามกรอบการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 การวิจัยในครั้งนี้จัดเป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยมีระเบียบแบบแผนงานวิจัยซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว และมีการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เป็นโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา 2) แบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ 3) แบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ร้อยละ, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.31) คิดเป็นร้อยละ 87.87 และ 3) นักเรียนพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.46)

คำสำคัญ: สะเต็มศึกษา, สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์, การฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์, ทักษะการสร้างแบบจำลอง, โปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล

Abstract

The purposes of this research study were as follows: 1) to study the effect of STEAM - based learning management on the scientific competencies of secondary students, 2) to study the modeling skills of secondary students after implementing the STEAM - based learning management, and 3) to study how satisfied the secondary students under The Secondary Educational Service Area Office Lampang Lamphun Area 35 were with the implementation of STEAM - Based learning management that they received. This study was a quasi - experimental study and has a single control group. The research had pre - test and post - test design, which tests before and after the implementation of STEAM - Based learning management to improve the scientific competencies of the secondary students. Scientific competencies were measured using an assessment of science literacy in line with the Program for international student Assessment for secondary student. The sample group in this research was 30 students in the first semester of the 2023 academic year at a selected school in Lampang Province. The secondary students were selected from the population using simple random sampling from the secondary students population at the selected school. The research instruments used were as follows: 1) a STEAM based learning management plan, 2) a scientific competencies test, 3) a modeling skill assessment questionnaire, and 4) a satisfaction assessment questionnaire. The data were analyzed by using the following statistical measures and tests: means, percentages, standard deviations, and t - tests. The research results were as follows: 1) the secondary students had higher scientific competencies after learning than before learning at the statistical significance level of $p = 0.05$, 2) the secondary students had modeling skills assessed at 87.87 percent, the highest level in the rubric ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) and 3) the secondary students gave a high satisfaction rating to the implementation of STEAM - based learning management ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.46).

Keywords: STEAM Education, Scientific Competencies, Science Literacy, Modeling Skills, Program for International Student Assessment

บทนำ

โลกศตวรรษที่ 21 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการปฏิวัติดิจิทัล การเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วรวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากมายประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาระบบ และปัจจัยที่ส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อม ๆ กันโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครูซึ่งเป็นแม่พิมพ์ในการหล่อหลอมลูกศิษย์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหาร และจัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันและอนาคต การเรียนรู้ในศตวรรษ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตที่ครูสอนไม่ได้ บทบาทครู มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้นักเรียนต้องเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติเอง แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นภายในใจ และสมองของ

ตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555) ในการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ของการศึกษาทุกระบบนั้น มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับโลกแห่งอนาคตให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ในการประเมินการเรียนรู้จะมุ่งหวังให้เกิดการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นการประเมินจึงต้องอาศัยหลักการที่ว่า “ประชาชนต้องรู้อะไร ทำอะไร และให้ความสำคัญกับอะไร” ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต้องสามารถนำมาใช้ได้ โดยอาศัยกระบวนการได้มาซึ่งความรู้หรือที่คุ้นเคยกันคือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การมีประจักษ์พยานสนับสนุนนั้นทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจโลกเข้าใจสังคมมากขึ้น การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ถือเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อตัดสินใจในประเด็นทางสังคมและการดำเนินชีวิต โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ โดยเชื่อมโยงกับบริบทต่าง ๆ ที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์ ได้แก่ เทคโนโลยี, สังคม และสิ่งแวดล้อม (จุฬารัตน์ ธรรมประทีป, 2555) หากพูดถึงคำว่า “การฉลาดรู้ทาง วิทยาศาสตร์ หรือ การรู้วิทยาศาสตร์” อาจเป็นคำที่ไม่ใช่ทุกคนจะเคยได้ยินหรือเข้าใจแต่เป็นคำที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในวงการการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ความรอบรู้เชิงวิทยาศาสตร์และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งล้วนมีความหมายเหมือนกัน นั่นคือ ความสามารถในการนำความรู้ ทางวิทยาศาสตร์และความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์มาใช้ในการทำความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านการใช้ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในบริบทต่าง ๆ (ชนิรุฒศรา เทพจินตา, 2557) และสอดคล้องกับ นันทวัน นันทวนิช ที่กล่าวว่าในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ จึงได้มีการจัดการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ขึ้น ซึ่งการประเมินดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากผลการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถบ่งบอกถึงความสามารถในการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ รวมถึงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ของบุคคลได้ (นันทวัน นันทวนิช, 2557) ดังนั้น จึงเกิดการมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ ตามแนวการสอบโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Program for International Student Assessment หรือ PISA) โดยมีประเทศที่เข้าร่วมมากกว่า 80 ประเทศใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนอายุ 15 ปีซึ่งอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในแต่ละประเทศซึ่งเป็นวัยที่จบการศึกษาภาคบังคับ (OECD, 2021) โดยมุ่งเน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้ และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ในหลักสูตรในโรงเรียน โดยการประเมินสมรรถนะจะประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ ด้านที่ 2 การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และด้านที่ 3 การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ สำหรับประเทศไทยมีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วม 279 โรงเรียน จากผลการประเมิน PISA 2022 เมื่อเทียบกับผลการประเมิน PISA 2018 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยทั้ง 3 ด้านลดลง โดยคณิตศาสตร์เฉลี่ยลดลง 25 คะแนน ส่วนด้านวิทยาศาสตร์และการอ่านมีคะแนนเฉลี่ยลดลง 17 คะแนน และ 14 คะแนน ตามลำดับ ในภาพรวมผลการประเมิน PISA 2022 สะท้อนให้เห็นระบบการจัดการศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับ PISA 2018 ซึ่งโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยทั้งสามด้านของสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และนอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับโรงเรียนแห่งหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งผลการประเมิน PISA 2022 พบว่าผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ย 345 คะแนน ผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ย 362 คะแนน และผลการประเมินด้านการอ่านได้คะแนนเฉลี่ย 375 คะแนน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการสอบ PISA 2018 พบว่าผลการประเมินทั้ง 3 ด้านลดลงเฉลี่ยโดยคณิตศาสตร์เฉลี่ยลดลง 32 คะแนน ส่วนด้านวิทยาศาสตร์ลดลง 29 คะแนน และการอ่านมีคะแนนเฉลี่ยลดลง 22 คะแนน เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนพบว่าครูผู้สอนยังใช้รูปแบบการสอนเน้นการท่องจำ มากกว่าการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และนอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนยังแยกเนื้อหาแต่ละ

รายวิชาขาดการบูรณาการการสอน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีมาตรการในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านโดยพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการนำความรู้ไปใช้จริง ส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจากการศึกษาพบว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เป็นลักษณะที่มุ่งเน้นการท่องจำ และสอบวัดความรู้เฉพาะในตำราเพียงอย่างเดียว มิได้ฝึกฝนให้นักเรียนมุ่งคิดวิเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่เพียงพอที่จะพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ให้พัฒนายิ่งขึ้น อีกทั้งพบว่าความผิดพลาดของการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ได้แก่ การสอนที่ไม่อาจนำเอาความฉลาด สติปัญญาของนักเรียนมาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การเรียนการสอนที่โน้มเอียงไปทางปบับังคับให้คล้อยตาม หรือเลียนแบบมากกว่าเรียนตามกรรมวิธีของการสร้างสรรค์ความรู้ การเรียนการสอนนักเรียนไม่ค่อยได้รับการฝึกฝนให้เป็นคนช่างคิด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) โดยในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไตร่ตรอง (Fives, H. et al., 2014) เพื่อพัฒนาความเข้าใจ โมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง ขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมอันเนื่องมาจากผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในทางกลับกันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็มีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

จากสภาวะโลกปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตประเด็นปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนเกินกว่าจะแก้ปัญหาได้ด้วยศาสตร์เพียงศาสตร์เดียว ต้องอาศัยหลาย ๆ ศาสตร์ในการแก้ปัญหา (ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง, 2566) สะเต็มศึกษา (STEAM Education) จัดเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่บูรณาการ ห้าศาสตร์ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ศิลปะ (Art) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เนื่องจากในบางอาชีพไม่ได้ใช้ความรู้หรือทักษะเพียงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งบุคคลหลาย ๆ อาชีพจำเป็นต้องทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการที่ซับซ้อน จำเป็นอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเน้นการพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ เพราะสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจในการปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้แก่ นักเรียน เนื่องจากวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านวัตถุและทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสมบูรณ์แบบในทุก ๆ ด้าน ด้วยเหตุนี้ครูจึงควรคำนึงถึงการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอน (Teacher) มาเป็นครูฝึก (Coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator) โดยการจัดกิจกรรมให้หลากหลายส่งเสริมการคิดขั้นสูง เน้นการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดและลงมือปฏิบัติใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้และการแก้ปัญหา จากสภาพปัญหาและข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น การนำเอาสมรรถนะที่มีอยู่ในบุคคลและการพัฒนาสมรรถนะในตัวบุคคลให้เต็มขีดความสามารถจึงเป็นสิ่งจำเป็น สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับ ที่ 12 ที่ได้กำหนดกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชากับสภาพปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตจริง (สรินทร์ แก้วเกลี้ยง, 2559) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEAM Education) จึงเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้อย่างมีความหมายด้วยตนเองตามทฤษฎีของกลุ่มสร้างสรรค์ความรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 อีกทั้งเพื่อนำผลการวิจัย

ที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่มีต่อสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา
2. เพื่อศึกษาทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi - experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design ซึ่งมีแบบแผนการวิจัย เพื่อศึกษาผลจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาสอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงตัวชี้วัดและสาระแกนกลาง 2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่1 เรื่อง สมบัติของวัสดุที่ได้จากการผสมวัสดุ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่2 เรื่อง แสงสีต่าง ๆ กับการเจริญเติบโตของพืช

แผนการจัดการเรียนรู้ที่3 เรื่อง วัฏจักรในระบบนิเวศ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่4 เรื่อง การผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 105 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปางซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน เขต 35 จังหวัดลำปางภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ 3) แบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ รวม 13 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สมบัติของวัสดุที่ได้จากการผสมวัสดุ 3 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง แสงสีต่าง ๆ กับการเจริญเติบโตของพืช 4 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง วงจรในระบบนิเวศ 4 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลม 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ และวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงตัวชี้วัดและสาระแกนกลาง 2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้, สาระสำคัญ, สาระการเรียนรู้, กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลเป็นไปตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมี 6 ขั้นตอน (NRC, 2012) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนทำการตรวจแก้ไขความถูกต้องความเหมาะสมของการจัดการเรียน ซึ่งมีคะแนนระดับความความคิดเห็นดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง พอใช้ และ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย หากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม (เบญจมาศ พุทธิมา, 2561) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 4.59 ซึ่งหมายถึงแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม

2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

2.1 แบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สมบัติของวัสดุที่ได้จากการผสมวัสดุ แสงสีต่าง ๆ กับการเจริญเติบโตของพืช วงจรในระบบนิเวศ และการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลม โดยเป็นแบบสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน เลือกตอบเชิงซ้อน กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกทั้ง 2 ข้อ ได้ 1 คะแนน ตอบถูก 1 ข้อ ได้ 0 คะแนน เขียนตอบ และเขียนอธิบาย กำหนดการให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยได้ศึกษาทฤษฎี วิธีการสร้างศึกษาเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย และสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (test blue print) เพื่อดำเนินการออกข้อสอบได้ครอบคลุมตามสิ่งที่ต้องการวัด แล้วสร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 50 ข้อ ให้ครอบคลุมตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบเสนอแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลและบริบทประเทศไทย ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของเครื่องมือ แล้วเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าระหว่าง 0.33 - 1.00 นำแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์รายข้อเพื่อตรวจสอบค่าความยากง่ายของแบบทดสอบปรนัย โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 ซึ่งพบว่าแบบทดสอบมีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.13 - 0.40 ซึ่งข้อที่มีค่าความยากง่ายต่ำกว่า 0.20 ตัดทิ้งตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยใช้เกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าแบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.00 - 0.40 ซึ่งข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.20 ตัดทิ้ง เพื่อคัดเลือกข้อสอบจำนวน 40 ข้อและทำตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) คือการตรวจสอบผลการวัดที่สม่ำเสมอและคงที่โดยผู้วิจัยเลือกแบบทดสอบแบบปรนัยที่ผ่านเกณฑ์มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยวิธีการของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน Kuder - Richarson (Kuder, R., 1993)

2.2 แบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง โดยแบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลองมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวทาง วิธีการ และแก้ปัญหา 2) การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ 3) ความถูกต้องของรูปแบบ 4) การนำไปปฏิบัติ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) ความสวยงาม โดยการประเมินรายกลุ่มขณะที่นักเรียนได้รับ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้าง โดยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในทักษะการสร้างแบบจำลอง วิธีการสร้างและสร้างเครื่องมือจากทฤษฎี หลักการ แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง แล้วดำเนินการสร้างแบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง และมีการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปรีดแบบแยกองค์ประกอบเพื่อนำแบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลองเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนพิจารณาความสอดคล้องของแบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลองนำไปประเมินกลุ่มเป้าหมายและเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (Likert, R., 1967) จำนวน 10 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.3.1 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา โดยแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 มีความพึงพอใจระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 มีความพึงพอใจระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

2.3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ (Index of Consistency: IC) ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง ที่ 4.70

2.3.3 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข และปรับสำนวนการใช้ภาษากระชับ และเข้าใจง่าย จากนั้นนำไปทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาลบสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2.3.4 นำผลที่ได้จากการแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความพึงพอใจ โดยใช้สูตรในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปางจำนวน 30 คน ระยะเวลาจำนวน 13 ชั่วโมง ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) โดยให้ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2. ผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้เวลารวม 13 ชั่วโมง

3. ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post - test) วัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน

4. หาความสัมพันธ์ระหว่างผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาจากแบบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ 5.

5. ประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง แบบสอบถามความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละของแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลแบบทดสอบวัดสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t - test for dependent samples)

3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

4. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 มีผลการวิจัยดังนี้

1. สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทาง สะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก่อน และหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)

จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา			คะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ หลัง การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็ม ศึกษา			t
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	
30	18.72	3.03	46.00	30.55	2.66	78.20	18.54**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางสะเต็มศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 18.72 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 30.55 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน จะเห็นได้ว่าคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 32.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ในแต่ละด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ในแต่ละด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์	คะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง สะเต็ม ศึกษา (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			คะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ หลัง การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง สะเต็ม ศึกษา (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)		
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1.การอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์	4.46	0.64	44.60	7.43	0.81	74.30
2. การประเมิน และออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์	4.52	0.61	45.20	7.48	0.75	74.80
3. การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์	4.95	0.60	49.50	8.05	0.55	80.50

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ในแต่ละด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ด้านที่1 การอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 4.46 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 7.43 คะแนนด้านที่2 การประเมินและออกแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 4.52 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 7.48 คะแนน ด้านที่ 3 การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ คะแนนก่อนเรียน 4.95 คะแนน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 8.05 คะแนน

3. ทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลแบบประเมินแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

แบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลอง	คะแนนทักษะการสร้างแบบจำลอง			
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	แปลผล
1. วางแผนการออกแบบแบบจำลอง	4.70	0.21	94.00	มากที่สุด
2. ลักษณะของแบบจำลองสัมพันธ์กับข้อมูล	4.28	0.47	85.50	มากที่สุด
3. การเลือกใช้วัสดุในการสร้างแบบจำลอง	4.58	0.37	91.67	มากที่สุด
4. การปรับปรุงแก้ไขแบบจำลอง	4.08	0.49	81.67	มากที่สุด
5. ความสามารถในการแก้ปัญหา	4.32	0.39	86.50	มากที่สุด
รวม	4.39	0.31	87.87	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์แบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่านักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.31) คิดเป็นร้อยละ 87.87 ซึ่งนักเรียนมีทักษะในการสร้างแบบจำลองในขั้นที่1วางแผนการออกแบบแบบจำลองมากที่สุดร้อยละ 94.00

4. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความ
1. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.29	0.83	มาก
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.53	0.75	มากที่สุด
3. ด้านสื่อการเรียนรู้	4.75	0.64	มากที่สุด
4. ด้านประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.33	0.86	มาก
รวมทั้งหมด	4.47	0.46	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.46) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านสื่อการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 4.75 แปลผลออกมาอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า มีผลคะแนนจากการประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานี้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการ 5 สารวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะและคณิตศาสตร์ เข้าด้วยกันผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ดังงานวิจัย Kim ที่พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสูงขึ้นเนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหา โดยมีแนวทางการแก้ปัญหาที่สะท้อนถึงความรู้ ความคิดของผู้เรียน (Kim, 2018) และสอดคล้องกับน้ำฝน คูเจริญไพศาล และคณะ ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมตามแนวทาง สะเต็มศึกษา มีการกำหนดสถานการณ์ โดยโจทย์ปัญหา และเงื่อนไขให้กับนักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาเป็นไปตามกำหนด ทำให้นักเรียนเกิดความท้าทายในการทำกิจกรรม มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความร่วมมือกันทำงาน รวมถึงมีการอธิบายขั้นตอนการออกแบบชิ้นงานตามกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม และจากการสร้างชิ้นงาน พบว่า นักเรียนสามารถบูรณาการความรู้ สาขาวิชาใช้ในการทำกิจกรรม และนำเสนอผลงานมีการใช้กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจในการเลือกวัสดุที่จะนำมาสร้างชิ้นงานของกลุ่มตนเอง (น้ำฝน คูเจริญไพศาล และคณะ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรสวรรค์ สอนแคว และอังคณา อ่อนธานี ได้ศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วัฏจักรหิน ถิ่นแม่ฮ่องสอน ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคะแนนการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้ ได้ใช้กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละขั้นได้สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ และเมื่อศึกษาผลคะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ในแต่ละด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาพบว่าด้านที่ 3 การแปลความหมายข้อมูลและการใช้ประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 8.05 คะแนน (พรสวรรค์ สอนแคว และอังคณา อ่อนธานี, 2560) ซึ่งจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานักเรียนสามารถแปลความหมายข้อมูลต่าง ๆ ได้ และสามารถใช้หลักฐานเชิงประจักษ์มาเป็นประจักษ์พยานในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ที่ถูกต้องและมีความ

น่าเชื่อถือต้องมีการอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หลักฐานที่อธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้อย่างบูรณาการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลายสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ของความรู้ทางวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะว่า วิทยาศาสตร์ต้องการหลักฐานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ต้องการหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อยืนยันความถูกต้องและได้รับการยอมรับจากองค์กรวิทยาศาสตร์ (Lederman, N.G., 2007)

2. ผลการศึกษาทักษะการสร้างแบบจำลองพบว่านักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.87 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา โดยพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลมนักเรียนมีคะแนนแบบประเมินทักษะการสร้างแบบจำลองสูงมากที่สุด อันเนื่องมาจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงได้สร้างกังหันลมจากวัสดุในชีวิตประจำวัน ซึ่งการสร้างแบบจำลองช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เมื่อนักเรียนได้ใช้ความรู้เดิมบูรณาการเข้ากับความรู้ใหม่ ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจและเห็นภาพปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนทำการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้กำหนดให้ทักษะการสร้างแบบจำลอง เป็นหนึ่งในทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้นำเสนอความคิด และสามารถสื่อความหมายออกมาในรูปของแบบจำลองต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาในเรื่องอื่น ๆ ได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) ยังสอดคล้องกับวัลลภ ปริญทอง และประสาธต์ เนื่องเฉลิม ที่กล่าวว่าการจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตาม มีการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง นักเรียนเกิดความเข้าใจจากปรากฏการณ์ที่ศึกษา หลังจากได้แก้ปัญหา (Problem - Solving) การลงข้อสรุป (Inferencing) หรือการให้เหตุผล (Reasoning) กล่าวคือ แบบจำลองดังกล่าวสามารถเข้าใจ อธิบาย และทำนายได้หรือจากการที่นักเรียนได้สร้างข้อสรุป รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการคิดเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนที่ใช้ในการให้เหตุผลกับสิ่งต่าง ๆ และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ปรากฏการณ์และความเข้าใจในสารสนเทศ (วัลลภ ปริญทอง และประสาธต์ เนื่องเฉลิม, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราวดี เอี่ยมพงษ์ และพนิตตา ชัยโชติที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างแบบจำลองรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง แสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการสร้างแบบจำลอง เรื่อง แสง หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวทางสะเต็มศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน (ภัทราวดี เอี่ยมพงษ์ และพนิตตา ชัยโชติ, 2564) โดยภัทราวดี เอี่ยมพงษ์ และพนิตตา ชัยโชติ ยังกล่าวอีกว่าการใช้แบบจำลองจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดียิ่งขึ้น และส่งเสริมความสามารถในการสร้างแบบจำลองทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดการพัฒนาให้กลายเป็นทักษะการสร้างแบบจำลอง (ภัทราวดี เอี่ยมพงษ์ และพนิตตา ชัยโชติ, 2564)

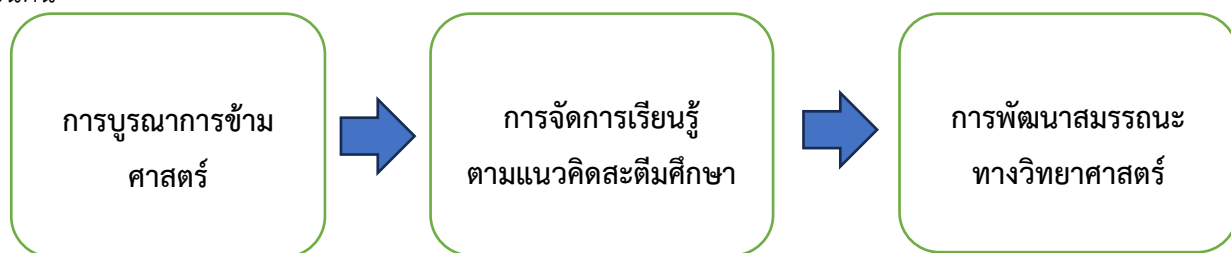
3. ผลความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.46) เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้มีโอกาสวางแผนและออกแบบกิจกรรมด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น นักเรียนได้เรียนรู้ในการนำความรู้วิทยาศาสตร์และทักษะทางวิทยาศาสตร์นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ เช่นการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น รวมถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบบูรณาการข้าม

กลุ่มสาระอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของศศิประภา อีฐานุประธานะ และคณะ ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้ผ่านการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน ทำให้ได้ฝึกการคิดแบบเป็นขั้นตอน ได้การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ได้ทดลองทำด้วยตนเองทำให้มีความท้าทาย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ศศิประภา อีฐานุประธานะ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญโญ วงษ์ทอง ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการ STEAM Education ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยการจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงให้เห็นว่านักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนรู้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด สามารถแก้ปัญหา และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (ภิญโญ วงษ์ทอง, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ และสิรินภา กิจเกื้อกูล ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่องสารอาหาร ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ และสิรินภา กิจเกื้อกูล, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูนเขต 35 พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่เกิดจากการบูรณาการศาสตร์ 5 ศาสตร์ อาทิเช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ตามการประเมินการฉลาดรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนมีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.87 3) นักเรียนพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.46) ทั้งนี้ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปผู้สนใจวิจัยควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์โดยออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อเป็นแนวทางนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาครูและนักเรียนในระดับชั้น

ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล และนอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมหรือต่อยอดเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาโดยบูรณาการร่วมกับสาระอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และการทำงานอาชีพ และควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติหรือการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จุฬารัตน์ ธรรมประทีป. (2555). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง มโนทัศน์สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพและปริมณฑล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 13(2), 121-133.
- ชนิษฐ์ศรดา เทพจินดา. (2557). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ข่าวเป็นสื่อเพื่อพัฒนาสมรรถนะการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์และสมรรถนะการใช้ประจักษ์พยานทางวิทยาศาสตร์ เรื่องโมเมนตัม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่องสารอาหารของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(10), 50-69.
- นันทวัน นันทวนิช. (2557). การประเมินการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของ PISA 2015. นิตยสาร สสวท, 42 (186) , 40-43.
- น้ำฝน คูเจริญไพศาล และคณะ. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่องแสงและการมองเห็นตามแนวทางสะเต็มศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(4), 116-182.
- เบญจมาศ พุทธิมา. (2561). เอกสารประกอบการสอนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง. (2566). การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: สุนทรฟิล์ม.
- พรสวัสดิ์ สองแคว และอังคณา อ่อนธานี. (2560). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง รู้รักหิน ถิ่น แม่ฮ่องสอน ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(3), 210-224.
- ภัทราวดี เอี่ยมพงษ์ และหนิตตา ชัยโชติ. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างแบบจำลอง รายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารวิชาการครุศาสตร์สวนสุนันทา, 5(1), 1-11.
- ภิญโญ วงษ์ทอง. (2562). ผลของการเรียนรู้บูรณาการสเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้, 10(1), 81-89.

- วัลลภ ปริญทอง และประสาธ เนืองเฉลิม. (2563). การพัฒนาทักษะการสร้างแบบจำลอง เรื่อง กรดและเบส ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบจำลองเป็นฐาน. วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(3), 89-100.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศศิประภา อธิฐานประธานะ และคณะ. (2565). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 415-429.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). 36 ปี สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). หลักสูตรเพิ่มศักยภาพครูให้มีสมรรถนะของครูยุคใหม่สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สรินทร แก้วเกลี้ยง. (2559). การศึกษาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักร การเรียนรู้ 7 ขั้น. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2566 จาก www.edu.ru.ac.th/images/edu_pdf/sari_ntom_26012559.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). นโยบายคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 1) . กรุงเทพมหานคร: บริษัท21เซ็นจูรี จำกัด.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.) . New York: Harper Collins Publishers.
- Fives, H. et al. (2014). Developing a Measure of Scientific Literacy for Middle School Students. Science Education, 98 (4) , 549-580.
- Kim. (2018). Development and Application of Art Based STEAM Education Program Using Educational Robot. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL) , 10(3), 46-57.
- Kuder, R. 1993). Kuder – Richardson Method. Retrieved March 15, 2024, from <http://www.wijai48.com/eriability/richardson.htm>
- Lederman, N.G. (2007) . Nature of science: Past, present, and future. In Handbook of research in science education (pp. 831-879) . Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Publishers.
- Likert, R. (1967) . The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.) , Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95) . New York: Wiley & Son.
- OECD. (2021) . Effective and Equitable Educational Recovery : 10 Principles. Paris: OECD Publishing. Retrieved March 15, 2024, from <https://www.oecd.org/education/ten-principles-effective-equitable-covid-recovery.htm>

**การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา***
**INSTRUCTION USING ACTIVITY-BASED LEARNING ON CRITICAL THINKING ABILITIES
AND LEARNING ACHIEVEMENT OF UNDERGRADUATE STUDENTS
IN BACHELOR OF EDUCATION IN THE FIELD OF ELEMENTARY EDUCATION**

จันทร์ดา พัทธสาลี, นูรอซิกัน ยีสมัน*

Chanda Pitagsalee, Noorasikin Yeesaman*

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

Demonstration School Prince of Songkla University (Secondary), Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: nuraasikin.h@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 28 คน ได้จากการสุ่มแบบยกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัยมี ดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้นสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ Pearson Correlation เท่ากับ 0.32 และมีความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, นักศึกษาปริญญาตรีหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต, สาขาการประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to: 1) compare the critical thinking ability of the second year undergraduate students in Elementary Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University before and after using activity-based learning. 2) compare the learning achievement of the second year undergraduate students in Elementary Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University before and after using activity-based learning. 3) study the correlation between critical thinking ability and learning achievement after using activity-based learning of the second year undergraduate students in Elementary Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University. And 4) study satisfaction after using activity-based learning of the second year undergraduate students in Elementary Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University. The population were the second year undergraduate students, Faculty of Education, Prince of Songkla University. The sample group were 28 second year undergraduate students in Elementary Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University using cluster sample. The instruments for data collection were the lesson plan based on activity-based learning, critical thinking test, learning achievement test and satisfaction test. The data were analyzed by mean, standard deviation, Dependent Samples t- test and Pearson correlation. The findings of the study were as follows: the mean of critical thinking score for posttest scores were significantly higher than pretest scores at .01 level, the mean of learning achievement score for posttest scores were significantly higher than pretest scores at .01 level, Pearson correlation between critical thinking ability and learning achievement was 0.32 after using activity-based learning and undergraduate students' satisfaction after using activity-based learning were at the high level.

Keywords: Activity-Based Learning, Critical Thinking, Learning Achievement, Bachelor of Education, The Field of Elementary Education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24 ได้ระบุถึงแนวการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 (3Rs8Cs) ซึ่ง 3Rs ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ การคิดเลขเป็น ส่วน 8Cs ได้แก่ 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ 4) ทักษะด้านความร่วมมือ 5) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 6) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 7) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 8) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จะเห็นได้ว่าทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติต่างให้ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิดโดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสอดคล้องกับ รูปทอง กว้าง สวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 4 ประการหลัก คือ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่ใช้ความรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ คนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้รวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของความรู้ในยุค

ข่าวสารข้อมูลและสามารถสกัดองค์ความรู้ที่หลากหลายได้ในเวลาอันรวดเร็ว 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและทักษะการนำเสนองาน เพราะเมื่อเป็นคนที่สามารถจัดการกับการคิดได้อย่างเป็นระบบย่อมแสดงแนวคิดของตนเองให้ชัดเจนเป็นขั้นเป็นตอนผ่านการพูดหรือเขียนและยังสามารถฟังผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เนื่องจากผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถประเมินความคิดเพื่อเลือกความคิดที่ดีที่สุดมาใช้ในการแก้ปัญหาของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อการกำกับตนเอง ผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นผู้ที่ไตร่ตรองสะท้อนผลเพื่อประเมินตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือพัฒนาไปสู่การกำกับตนเอง (ธูปทอง กว้างสวาสดี, 2561)

ปัจจุบันการคัดเลือกคนเข้าทำงานนอกจากพิจารณาความรู้ความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังพิจารณาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสื่อสารด้วย ดังนั้น การเตรียมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพร้อมที่จะทำงานในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ คือ มีทั้งความรู้ และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงจะประกอบวิชาชีพได้อย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาที่ผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้เท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เน้นการบรรยายเนื้อหาเป็นหลัก ผู้เรียนรับฟัง จดจำเนื้อหาจำนวนมากเพื่อไปทำข้อสอบให้ได้คะแนนที่ดีที่สุด ไม่ได้ฝึกทักษะการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนมีความรู้แต่ไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับ Koh, K. H. et al. ยืนยันว่าการสอนและประเมินผลแบบเดิมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียที่เน้นการสอนเพื่อการสอบแข่งขัน ทำให้ผู้เรียนในแถบเอเชียมีความสามารถในการสอบแข่งขันแต่ด้อยด้านทักษะการคิดขั้นสูง (higher order thinking) ทำให้ขาดทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (Koh, K. H. et al., 2012) ดังนั้น การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมนุษย์ แต่จะต้องได้รับการสอนและฝึกอย่างมีเป้าหมาย อย่างไรก็ตามการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรสอนเป็นรายวิชาหลักหรือควรสอดแทรกลงไป ในรายวิชา (Pretek, E. & Bedir, H., 2018) และ การคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาได้และเป็นทักษะที่ต้องการฝึกฝนซ้ำในเนื้อหาที่ต่างกันหรือบริบทที่ต่างกัน (Cargas, S. et al., 2017) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งเทคนิคการส่งเสริมการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ 3 ประการ ได้แก่ การใช้บทสนทนาและการอภิปราย การกำหนดปัญหาจากสถานการณ์จริง และการให้คำปรึกษาในชั้นเรียน (Cargas, S. et al., 2017) สอดคล้องกับสามารถ สินทร และคณะ ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี (สามารถ สินทร และคณะ, 2561) เช่นเดียวกับ ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ จิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ, 2562) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณผู้สอนต้องเปลี่ยนกระบวนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกให้ผู้เรียนอภิปรายจากข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน การตีความหมายในรายละเอียด รู้จักขยายผลในสิ่งที่คิดและปรับสิ่งได้จากการคิดไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ฝึกให้ผู้เรียนรู้ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาบนพื้นฐานของข้อมูลโดยนำมาวิเคราะห์ พิจารณาความน่าเชื่อถือก่อนการตัดสินใจ ฝึกการอภิปรายเชิงวิเคราะห์ วิจัย การลงข้อสรุปและประเมินความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการอ้างเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลาง (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2552)

กล่าวโดยสรุปทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และควรมีในทุกคนเพื่อการดำรงชีวิตที่มีความสุข ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่ถูกหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การเตรียมนักศึกษาซึ่งจะเป็นครูในอนาคตให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณย่อมจะส่งผลให้ครูรุ่นใหม่ได้นำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นไปฝึกให้กับนักเรียนประถมศึกษาของตน ให้เป็นเด็กที่ฉลาด กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีเหตุผล สามารถโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผลและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฐปทอง กว้าง สวาสดี ได้กล่าวถึงผู้สอนไว้ว่า ถ้าผู้สอน “สอนการคิดไม่เป็นก็จะทำให้เด็กคิดไม่เป็น” ซึ่งหากพลเมืองในประเทศใดคิดไม่เป็นย่อมไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เป้าหมายการเรียนการสอนในปัจจุบันไม่เพียงให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในวิชาที่เรียนแต่ต้องติดอาวุธทางความคิดให้ผู้เรียนด้วย (ฐปทอง กว้าง สวาสดี, 2561) และตรงกับความคิดของผู้วิจัยซึ่งมีอาชีพเป็นครูอยากออกแบบกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาสาขาการประถมศึกษาซึ่งเป็นลูกศิษย์ของตนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและได้วิชาความรู้ไปพร้อมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง ดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design ประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาคการศึกษา 2/2565 ทั้งหมด 17 สาขาวิชา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 28 คน ได้จากการสุ่มแบบยักกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้สาขาวิชาเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่สอดแทรกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง เซลล์ สารเคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต และ การดำรงชีวิตของพืช จำนวน 5 แผน ๗ ๔ ชั่วโมง ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ให้คำแนะนำ จากนั้นผู้วิจัยนำไปปรับปรุง และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 2.1 การสร้างแบบวัดจากสถานการณ์ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน ทั้งหมด 7 สถานการณ์ ให้ครอบคลุมองค์ประกอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ด้าน คือ 1) การระบุปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูล การระบุลักษณะของข้อมูล 3) การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล 4) การตั้งสมมติฐาน และ 5) การตัดสินใจและลงข้อสรุป (Dressel, P. L. & Mayhew, L. B., 1957) สร้างเป็นคำถามชนิดแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ

2.2 นำแบบวัดส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามโครงสร้าง พิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.3 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IC 0.66 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบวัดตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไป try out กับนักศึกษาเอกประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งผ่านการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษามาแล้ว

2.5 นำคะแนนที่ได้จากการ try out มาวิเคราะห์ความยากง่าย อำนาจจำแนกรายข้อ และ หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เลือกข้อคำถามที่มีค่าความยากง่าย 0.32 - 0.82 ค่าอำนาจจำแนก 0.21 - 0.50 ได้ ข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Kuder-Richardson 20) KR-20 = 0.83 แล้วจึงนำแบบวัดไปใช้กับ กลุ่มตัวอย่าง

3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษา

3.1 สร้างแบบวัดแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องเซลล์ สารเคมีที่เป็นพื้นฐานในสิ่งมีชีวิต และ ชีวิตพืช ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ปรับใหม่ของบลูม (Anderson, L. W. et al., 2001) จำนวน 30 ข้อ

3.2 นำแบบวัดที่สร้างเสร็จแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามเนื้อหาโดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (index of item objective congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC 0.66 ขึ้นไป และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 นำแบบวัดที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไป try out กับนักศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งผ่านการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษามาแล้ว

3.4 นำคะแนนที่ได้จากการ try out มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนกรายข้อ และ หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความยากง่าย 0.36 - 0.82 มีค่าอำนาจจำแนก 0.21 - 0.57 ได้ข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Kuder-Richardson 20) KR - 20 = 0.85 แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

4.1 สร้างข้อคำถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด ครอบคลุมองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ด้านลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านด้านสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ด้านบรรยากาศของห้องเรียน ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ และ ด้านการวัดผลและประเมินผล

4.2 นำแบบวัดความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงตามโครงสร้างโดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดกับพฤติกรรมการเรียนรู้ นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IC) คัดเลือกข้อที่มีค่า IC 0.66 ขึ้นไป และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ก่อนการทดลองผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่ สอดแทรกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ บทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้สอน ให้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ให้ผู้เรียนทำแบบวัดก่อนเรียน 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชุดที่ 2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้เวลาทำข้อสอบชุดละ 50 นาที โดยให้ทำชุดที่ 1 เสร็จก่อน แล้วเก็บแบบวัดชุดที่ 1 แล้วจึงให้ทำแบบวัดชุดที่ 2 ตามลำดับ

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่สอดคล้องกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ ในภาคเรียนที่ 2/2565 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 4 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

4. เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ 5 สัปดาห์ จัดให้ผู้เรียนทำการแบบวัดหลังเรียนในสัปดาห์ถัดไป โดยให้ผู้เรียนทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อน ตามด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทำครั้งละ 1 ชุด ๆ ละ 50 นาที ตามลำดับ และทำแบบวัดความพึงพอใจหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นลำดับสุดท้าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานด้วย t-test dependent

2. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้วย t-test dependent

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานด้วยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient) และแปลความหมายขนาดความสัมพันธ์ ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hinkle, D. E. et al., 1998)

ขนาดของความสัมพันธ์	ความหมาย
+ 0.90 ถึง + 1.00	ความสัมพันธ์ทางบวกสูงมาก
+ 0.70 ถึง + 0.90	ความสัมพันธ์ทางบวกสูง
+ 0.50 ถึง + 0.70	ความสัมพันธ์ทางบวกปานกลาง
+ 0.30 ถึง + 0.50	ความสัมพันธ์ทางบวกน้อย
0.00 ถึง + 0.30	ความสัมพันธ์ทางบวกน้อยมาก
- 0.30 ถึง - 0.50	ความสัมพันธ์ทางลบน้อย
- 0.50 ถึง - 0.70	ความสัมพันธ์ทางลบปานกลาง
- 0.70 ถึง - 0.90	ความสัมพันธ์ทางลบสูง
- 0.90 ถึง - 1.00	ความสัมพันธ์ทางลบสูงมาก

4. หาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

คะแนน	n	$\bar{x}$	SD	t	df	sig
ก่อนเรียน	28	15.18	2.25	14.45	27	0.00
หลังเรียน	28	23.82	2.44			

** p < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

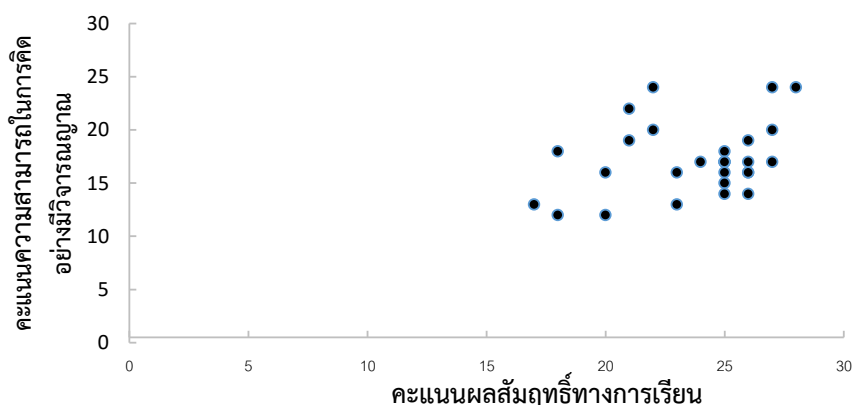
ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับครูประถมศึกษาของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

คะแนน	n	$\bar{x}$	SD	t	df	sig
ก่อนเรียน	28	11.25	1.39	21.63	27	0.00
หลังเรียน	28	17.10	1.62			

** p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับครูประถมศึกษา ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เซลล์ สารเคมีที่เป็นพื้นฐานในสิ่งมีชีวิต และชีวิตพืชของนักศึกษา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีผลการวิจัยดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษาของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีค่า Pearson correlation = 0.32 แสดงถึง ความสัมพันธ์ทางบวกน้อย ดังภาพที่ 1

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ด้านที่พิจารณา	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน	4.35	0.53	มาก
2. ด้านลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.32	0.51	มาก
3. ด้านสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์	4.02	0.24	มาก
4. ด้านบรรยากาศของห้องเรียน	4.23	0.75	มาก
5. ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ	4.05	0.67	มาก
6. ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.39	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม	4.26	0.43	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในภาพรวม พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน (4.35 ± 0.53) ด้านลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (4.32 ± 0.51) ด้านสื่อ วัสดุและอุปกรณ์ (4.02 ± 0.24) ด้านบรรยากาศห้องเรียน (4.23 ± 0.75) ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ (4.05 ± 0.67) ด้านการวัดผลและประเมินผล (4.39 ± 0.59) และมีระดับความพึงพอใจเฉลี่ยรวมในระดับมาก (4.26 ± 0.43)

อภิปรายผล

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้ ให้ผู้เรียนทุกคนลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูล การอภิปราย การทำกิจกรรมเป็นทีมและแบ่งบทบาทหน้าที่กัน รูปแบบกิจกรรมนี้จะเอื้อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะ ดังนี้ การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การจำแนกประเภทข้อมูล การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การอภิปราย การโต้แย้งและการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งถูกสอดแทรกไว้ในขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระวิชาพร้อมกับการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งหมด 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) เซลล์และสเต็มเซลล์ 2) สารอาหารกับคอลลาเจน 3) การแพร่ของสารกับการทำกิมจิ 4) ชีวิตพืช และ 5) ดอกคู่กับผล รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ การจัดกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมเพื่อให้ความหลากหลายและจำนวนมากพอในการให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Cargas, S. et al. กล่าวว่าพัฒนาการคิดได้ด้วยการฝึกฝนซ้ำ ๆ ใน

เนื้อหาที่ต่างกันหรือบริบทที่ต่างกัน (Cargas, S. et al., 2017) เช่นเดียวกับ Pretek, E. & Bedir, H. กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณของมนุษย์เกิดขึ้นได้ แต่จะต้องได้รับการสอนและฝึกอย่างมีเป้าหมาย และสอนได้โดยการสอดแทรกทักษะการคิดลงในรายวิชา (Pretek, E. & Bedir, H., 2018) และ สอดคล้องกับ ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ จิตวิทยาาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนในกลุ่มทดลองหลังเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ, 2562) และยังสอดคล้องกับ สามารถ สิ้นทร และคณะ ศึกษาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มี 4 กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้ 1) การเผชิญเหตุการณ์ปัญหา 2) การแสวงหาจำแนก 3) การอ้างอิงตรวจสอบ และ 4) การสรุปประเมินผล (สามารถ สิ้นทร และคณะ, 2561)

นอกจากนี้ ยังมีการสร้างกิจกรรมเฉพาะเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน เช่น De Bono, E. คิดโปรแกรมพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชื่อว่า CoRT ประกอบด้วยหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมคิดหาทางเลือกที่เป็นไปได้ ต้องใช้เทคนิคฝึกการให้เหตุผลโดยพิจารณาหลายองค์ประกอบโดยเฉพาะสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ (De Bono, E., 2009) สอดคล้องกับ Commeyras, M. สร้างกิจกรรมการแก้ปัญหา การอภิปรายกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนช่วยในการการคิดไตร่ตรองและการใช้เหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Commeyras, M., 1993) สอดคล้องกับ Langrehr, J., Phillips, H. N. ใช้กิจกรรมการการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อแยกข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากการอ่านข่าวหรือเรื่องราวจากสื่อสิ่งพิมพ์ ช่วยฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน (Langrehr, J., 2008); (Phillips, H. N., 2023) แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาการประถมศึกษา ได้สอดแทรกทักษะการคิดวิจารณ์ลงในกิจกรรมการเรียนของรายวิชา ผู้เรียนสามารถได้ทั้งความรู้และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณพร้อมกัน โดยไม่ต้องเสียเวลาไปฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากกิจกรรมเฉพาะแล้ว

2. ผลของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา 266 - 222 วิทยาศาสตร์สำหรับครูประถม ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เซลล์ สารเคมีที่เป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต และชีวิตพืช ของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระพร้อมกับฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและพบบองค์ความรู้ใหม่จากกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ กิจกรรมเริ่มต้นจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจและอยากเรียนรู้ โดยผู้วิจัยจะกระตุ้นผู้เรียนด้วยการตั้งคำถามก่อนเรียนเสมอ เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและแนวคิดของผู้เรียน จากนั้นจึงให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้โดยผู้สอนคอยกำกับดูแลให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง เพื่อให้การออกแบบกิจกรรมของผู้เรียนนั้นมีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของวิชาแล้วจึงจะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามที่ได้ออกแบบไว้ หลังจากนั้นผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลจากกิจกรรม นำเสนอผลกิจกรรม อภิปรายร่วมกัน และมีการเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ที่ได้ในช่วงท้ายของกิจกรรม ซึ่งได้จากการสะท้อนคิดของผู้เรียนว่าได้องค์ความรู้ใหม่อะไรบ้าง มีความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างไรกับการทำกิจกรรมและให้บันทึกข้อสรุปลงในใบกิจกรรม สอดคล้องกับ ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ จิตวิทยาาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 (ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ, 2562) และ เช่นเดียวกับ วิเชียร ภคมงคลชัย ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคโดยใช้วิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเศรษฐศาสตร์มหภาคของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วิเชียร ภคมงคลชัย, 2559) ซึ่งทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการใช้วิจัยเป็นฐาน ต่างก็มีทักษะที่ใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน คือ การฝึกให้ผู้เรียนสืบค้นหาความรู้ การรวบรวมจำแนกข้อมูล การอภิปราย การสรุปองค์ความรู้ การเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ซึ่งคล้ายกับทักษะในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของผู้วิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป้าหมายในการสืบค้นของทุกกิจกรรม ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้อภิปรายในกลุ่มเล็กก่อน และสรุปรวมทั้งชั้นเรียนเพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ของแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน ผู้เรียนได้ผลัดเปลี่ยนกันนำเสนอ อภิปราย ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ตื่นเต้นกับความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนอยากสืบค้น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลของความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีค่า Pearson correlation เท่ากับ 0.32 แสดงถึงความสัมพันธ์ทางบวกน้อย กล่าวคือ คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนที่สูงขึ้นมากส่งผลให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นน้อย หรือ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่สูงขึ้นมากส่งผลให้คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นน้อย ทั้งนี้ เพราะว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่เกิดจากการเผชิญสถานการณ์ของผู้เรียน การทำงานที่ต้องออกแบบการแก้ปัญหา การอภิปราย การโต้แย้งด้วยเหตุผล การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การประเมินตัดสินใจ และที่สำคัญการฝึกฝนทักษะเหล่านี้มักจะทำเป็นกลุ่ม มีการโต้แย้ง รับฟังความคิดเห็น พิจารณาข้อมูลตัดสินใจร่วมกัน จึงจะได้ผลดี หากผู้เรียนที่ไม่ชอบทำงานกลุ่ม ถนัดการทำงานแบบคนเดียว คิดคนเดียว การฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเกิดขึ้นได้น้อยแต่อาจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ดังนั้น ผู้เรียนที่ชอบทำงานเป็นทีมย่อมมีโอกาสในการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้มากกว่า ซึ่งต่างจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นเกิดจากการเรียนรู้และทำกิจกรรมตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดในรายวิชา และขึ้นอยู่กับภูมิหลังของผู้เรียน เช่น ความรู้พื้นฐาน ความถนัด ความสนใจ เจตคติต่อรายวิชาของผู้เรียน กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานที่ดี มีความถนัด มีความสนใจ มีเจตคติที่ดีต่อรายวิชา ผู้เรียนคนนั้นย่อมเรียนรู้เนื้อหาได้อย่างมีความสุข มีความเข้าใจและสืบค้นความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองได้ดี อยากเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วต่อเนื่องจึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้จึงทำให้คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกน้อยเช่นเดียวกับ พลตรีหญิง ดร. อรอนันท์ หาญยุทธ ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้เรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกน้อยกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ($r = 0.184$) (พลตรีหญิง ดร. อรอนันท์ หาญยุทธ, 2553) และขัดแย้งกับ เนาวนิจ พึ่งจันทร์เดช และประภาพรรณ เปลี่ยนแก้ว ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่มีความสัมพันธ์กัน (เภาวนิจ พึ่งจันทร์เดช และประภาพรรณ เปลี่ยนแก้ว, 2559)

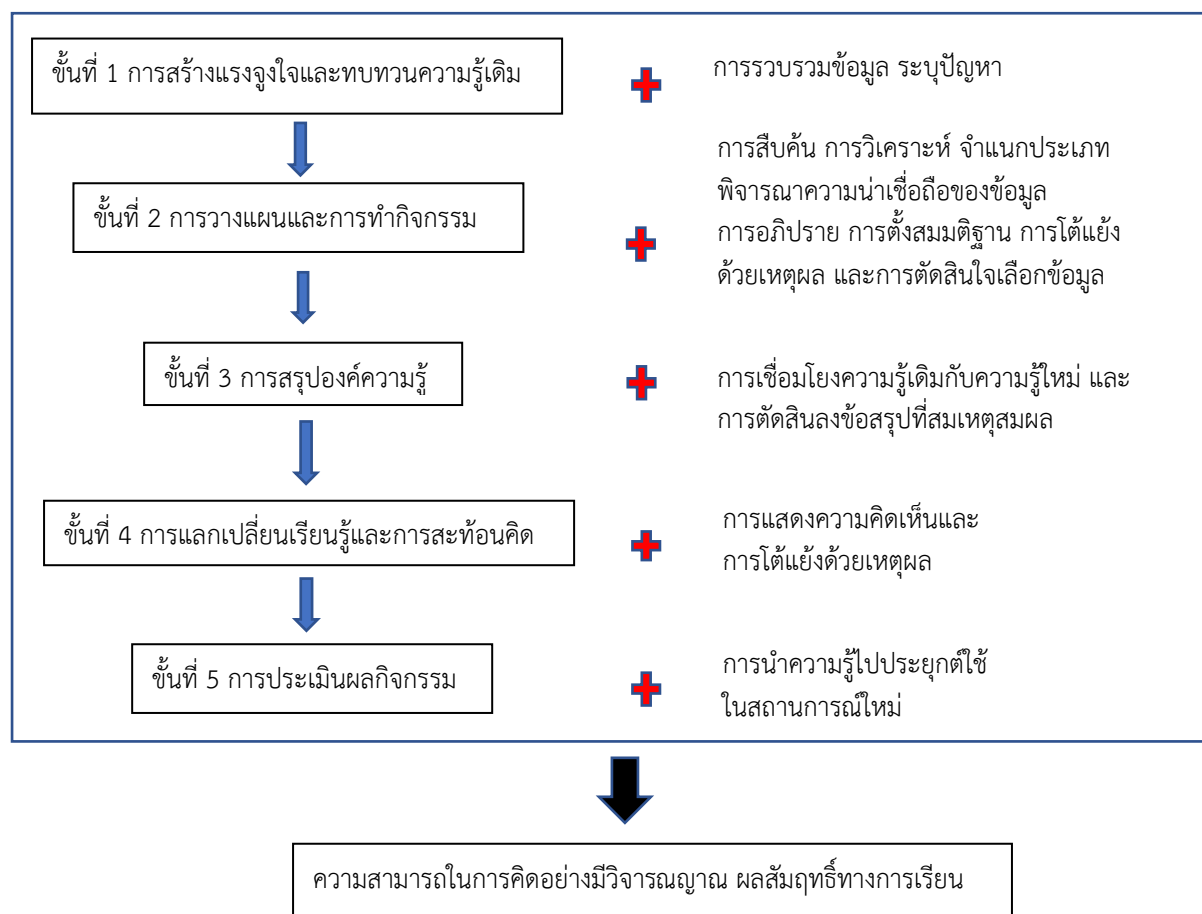
4. ผลของระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เฉลี่ยรวมในระดับมาก (4.26 ± 0.43) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ด้านลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา ด้านสื่อวัสดุ และอุปกรณ์ ด้านบรรยากาศของห้องเรียน ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ และด้านการวัดผลและประเมินผล

เมื่อพิจารณารายข้อ ทุกข้อมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในระดับมาก ยกเว้น 5 ข้อนี้ คือ 1) ผู้สอนให้ผู้เรียนสำรวจ สืบค้น ตรวจสอบ จำแนกข้อมูล 2) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนออกแบบกิจกรรม 3) ให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้และสะท้อนคิดจากกิจกรรมที่ทำ 4) ผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อย และ 5) ผู้เรียนได้สะท้อนคิดหลังจากทำกิจกรรม ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในครั้งนี้ ผู้สอนมีบทบาทคอยให้คำแนะนำรวมทั้งใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนให้สืบค้นข้อมูล ตรวจสอบและจำแนกข้อมูล ให้นำข้อมูลที่ได้จากการกลั่นกรองแล้วมาร่วมวางแผนออกแบบกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ จึงเกิดความภูมิใจ และมองเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรม อีกทั้งผู้เรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น การสะท้อนคิดหลังจากการทำกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ ฝึกการทำงานเป็นทีม สลับกันเป็นผู้นำกลุ่ม สร้างความร่วมมือภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระในการเรียน ได้รับการยอมรับ มีความสุขในการเรียน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ของ Maslo, A. H. กล่าวว่า มนุษย์ต้องการความรัก และการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (Love and Belonging Needs) มนุษย์เมื่อเข้าไปอยู่กลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับของคนในกลุ่มนั้น ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self-Esteem Needs) เป็นความต้องการในลำดับต่อมา ซึ่งความต้องการในขั้นนี้ ถ้าได้รับจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจตนเอง (Maslo, A. H., 1970) และสอดคล้องกับ สุชีรา มีอาษา และคณะ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับระบบพีเลียง พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับระบบพีเลียงอยู่ในระดับมาก (สุชีรา มีอาษา และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน แสดงตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ขั้นที่ 1 การสร้างแรงจูงใจและทบทวนความรู้เดิม ผู้สอนกระตุ้นด้วยการตั้งคำถามหรือให้ดูคลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน หรือนำสนทนาถึงเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่มีความคลุมเครือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัยและอยากหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 การวางแผนและการทำกิจกรรม ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนวางแผนออกแบบและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอนอาจจะเพิ่มเติมสถานการณ์ที่คลุมเครือเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น เชื่อหรือไม่การกินคอลลาเจนวันละครั้งช่วยป้องกันข้อเข่าเสื่อมได้ ในกิจกรรมการทดสอบสารอาหารกับคอลลาเจน ผู้เรียนจะต้องสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคอลลาเจน ผักการวิเคราะห์ จำแนก พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล และตั้งสมมติฐานก่อนการทดสอบสารอาหาร

ขั้นที่ 3 สรุปองค์ความรู้จากกิจกรรม ผู้เรียนเป็นผู้สื่อสารเชื่อมโยงความรู้เดิมก่อนการทำกิจกรรมกับความรู้ใหม่หลังการทำกิจกรรม และร่วมกันตัดสินใจสรุปจากกิจกรรมอย่างสมเหตุสมผล

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนคิด ผู้เรียนนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้สมาชิกคนอื่นได้รับรู้ร่วมกันว่าตนได้เรียนรู้สิ่งใหม่อะไรบ้าง สิ่งใหม่ที่ได้แตกต่างจากของเพื่อนกลุ่มอื่นอย่างไร

ขั้นที่ 5 ประเมินผลกิจกรรม ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ ได้แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่พัฒนาทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษา เทคนิคการสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน เทคนิคการกระตุ้นผู้เรียนให้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยคำถามที่ชวนให้สงสัยหรือนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่คลุมเครือจนผู้เรียนสงสัยอยากค้นหาคำตอบ เทคนิคการวางแผนออกแบบกิจกรรมของผู้เรียนร่วมกับผู้สอน เทคนิคกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดหลังจากการทำกิจกรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการประถมศึกษาส่งผลให้ ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับเชิงบวกน้อย และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เสริมทักษะ การอภิปราย วิพากษ์ การโต้แย้งที่สมเหตุสมผล การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลลงในกิจกรรมเนื้อหาสาระ ทำให้ได้ทักษะ การคิดและเนื้อหาไปพร้อมกัน ที่สำคัญผู้เรียนได้พูดคุย ได้ทำงานเป็นทีม มีความสุขในการเรียน การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในครั้งนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับทุกรายวิชา ผู้เรียนสามารถนำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ได้จากกิจกรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันตัวเอง และดูแลคนในสังคมไม่ให้หลงเชื่อใครง่าย ไม่ถูกหลอกจากมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ และยังสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคงทนของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ควรเพิ่มระยะเวลาในการทำวิจัย และควรมีการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นระยะ และต่อเนื่อง เพื่อดูแนวโน้มการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนแต่ละคน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- รูปทอง กว้างสวัสดิ์. (2561). การสอนการคิดวิจารณญาณ. วารสารราชพฤกษ์, 16(3), 1-9.
- เนาวนิจ พิงจันทร์เดช และประภาพรรณ เปลียนแก้ว. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ. วารสารพยาบาลตำรวจ, 8(1), 125-135.

- พลตรีหญิง ดร. อรอนันท์ หาญยุทธ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้เรียน ความคิดเห็นคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ประจำปีการศั. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 5(2), 55-53.
- ภาสกร ภักดิ์ศรีแพง และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและ จิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 7(2), 335-351.
- วิเชียร ภคมงคลชัย. (2559). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เรื่องเศรษฐศาสตร์มหภาคด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สามารถ สินทร และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 12(1), 293-308.
- สุนทร สิ้นพานนท์. (2552). พัฒนาทักษะการคิด พิชิตการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- สุชีรา มีอาษา และคณะ. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับระบบพี่เลี้ยง อีเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 9(1), 76-84.
- Anderson, L. W. et al. (2001). A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Longman.
- Cargas, S. et al. (2017). An Approach to Teaching Critical Thinking Across Disciplines Using Performance Tasks with a Common Rubric. Thinking Skills and Creativity, 26, 24-37. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2017.05.005>.
- Commeyras, M. (1993). Promoting critical thinking through dialogical-thinking reading lessons. The Reading Teacher, 46(6), 486-493.
- De Bono, E. (2009). Think before it's too late. London: Vermillion.
- Dressel, P. L. & Mayhew, L. B. (1957). General Education: Exploration in valuation. Washington, D. C.: American Council on Education.
- Hinkle, D. E. et al. (1998). Applied Statistics for the Behavior Sciences. (4thed). New York: Houghton Mifflin.
- Koh, K. H. et al. (2012). Creating thinking schools through authentic assessment: The case in Singapore. Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 24(2), 1-15.
- Langrehr, J. (2008). Learn to think. New York: Routledge.
- Maslo, A. H. (1970). Motivation and personality. New York: Harper & Row.
- Phillips, H. N. (2023). Developing critical thinking in classrooms: Teacher responses to a Reading-for-Meaning workshop. Journal of the Literacy Association of South Africa, 14(1), 1-9.
- Pretek, E. & Bedir, H. (2018). An Adaptable Teacher Education Framework for Critical Thinking in Language Teaching. Thinking Skills and Creativity, 28, 56-72. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.02.008>.

ผลกระทบของการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลางต่อราคาคริปโต ในช่วงปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2566*

THE IMPACT OF FEDERAL OPEN MARKET COMMITTEE MEETING TOWARD CRYPTO PRICES DURING 2021 TO 2023

เศรษฐพงศ์ วัฒนพลาชัยกุล

Sethapong Watanapalachaikul

คณะกรรมการจัดการธุรกิจยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Management in Digital Era, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: sewata@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่านโยบายอัตราดอกเบี้ยของการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลางมีผลต่อราคาคริปโตอย่างไร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้มาจากการประชุม FOMC ทั้ง 24 ครั้งระหว่างปี 2564 - 2566 แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณสองชั่วโมง การศึกษานี้ได้ตรวจพบว่าการเงินของสหรัฐฯ ที่ถ่ายทอดผ่านการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลาง (FOMC) มีอิทธิพลต่อราคาสกุลเงินดิจิทัลตั้งแต่ปี 2021 ถึง 2023 โดยมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบในปัจจุบันพลันของการอภิปรายนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่อ บิทคอยน์ และ อีเธอเรียม รวมถึงสกุลเงินดิจิทัลอื่น ๆ วิธีการวิจัยเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลราคาสกุลเงินดิจิทัลสำหรับบิทคอยน์ และ อีเธอเรียม วิธีการวิจัยเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับราคาคริปโตในระหว่างการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลาง การระบุตัวแปรสำคัญที่บ่งบอกถึงความผันผวนของราคาคริปโต และการใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติโดยข้อมูลที่บันทึกไว้ในช่วงเวลา 5 นาที การศึกษานี้ใช้แบบจำลอง GARCH (1,1) เพื่อวิเคราะห์ความผันผวนของตลาดสกุลเงินดิจิทัลในระหว่างการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลาง ผลของการวิจัยนี้เผยให้เห็นแนวโน้มที่ลดลงของความผันผวนในช่วงเวลาสำหรับบิทคอยน์และอีเธอเรียม โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลาง ความผันผวนของตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นเกิดขึ้นในช่วงนี้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความต้องการสกุลเงินดิจิทัลลดลงและต้นทุนการกู้ยืมที่สูงขึ้น ทำให้ให้กิจกรรมการซื้อขาย สภาพคล่อง และความเชื่อมั่นของนักลงทุนลดลง เป็นเหตุปัจจัยให้ราคาสกุลเงินดิจิทัลลดลงในที่สุด

คำสำคัญ: กระทบของการประชุม, คณะกรรมการตลาดเสรีกลาง, คริปโต

Abstract

The objective of this study was to examine the impact of the Federal Open Market Committee (FOMC) meeting's interest rate policy on cryptocurrency prices. The sample utilized comprised all 24 FOMC meetings held between 2021 and 2023, each lasting approximately two hours. The study revealed that US monetary policy deliberated during FOMC meetings exerted influence on cryptocurrency prices throughout the aforementioned period, with a specific focus on the immediate effects of interest rate policy discussions on Bitcoin, Ethereum, and other

* Received 2 April 2024; Revised 27 April 2024; Accepted 29 April 2024

cryptocurrencies. The research methodology involved gathering cryptocurrency price data for Bitcoin and Ethereum during FOMC meetings, identifying key variables indicative of crypto price volatility, and employing an econometric model. Utilizing data collected over a 5 - minute interval, the study utilized the GARCH (1,1) model to analyze fluctuations in the cryptocurrency market during FOMC meetings. The findings of this investigation unveiled a downward trajectory in volatility over time for both Bitcoin and Ethereum, particularly evident at the onset of FOMC meetings. Heightened market volatility during this period correlated with increases in interest rates, resulting in diminished demand for cryptocurrencies and elevated borrowing costs. Consequently, trading activity, liquidity, and investor confidence experienced declines, ultimately precipitating reductions in the prices of digital currencies.

Keywords: Impact of Meeting, Federal Open Market Committee, Crypto

บทนำ

ปัจจุบันคริปโตหรือสกุลเงินดิจิทัล เช่น บิตคอยน์และอีเธอเรียม ถือว่าเป็นประเภทสินทรัพย์ที่มีความผันผวนเนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความผันผวนขึ้นและลงอย่างมากในช่วงเวลาที่สั้นกว่าถ้าเทียบกับความผันผวนของหุ้นและพันธบัตรซึ่งถือว่าการลงทุนที่มีความผันผวนน้อยกว่า บิตคอยน์เป็นสกุลเงินดิจิทัลถูกสร้างขึ้นในปี 2552 โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนิรนามโดยใช้นามแฝง Satoshi Nakamoto มันทำงานบนเครือข่ายแบบ peer - to - peer โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวกลาง เช่น ธนาคารหรือรัฐบาล ทำให้การทำธุรกรรมตรงยิ่งขึ้นและอาจไม่เปิดเผยตัวตนมากขึ้นธุรกรรมบิตคอยน์จะถูกบันทึกไว้ในบัญชีแยกประเภทสาธารณะที่เรียกว่าบล็อกเชน ซึ่งดูแลโดยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่าคนงานเหมือง นักขุดเหล่านี้ใช้พลังการคำนวณเพื่อตรวจสอบและรักษาความปลอดภัยธุรกรรมบนเครือข่ายเพื่อแลกกับ บิตคอยน์ที่สร้างขึ้นใหม่และค่าธรรมเนียมการทำธุรกรรม หนึ่งในคุณสมบัติที่สำคัญของบิตคอยน์คืออุปทานที่มีจำกัด จะมีเพียง 21 ล้านบิตคอยน์ ที่มีอยู่ซึ่งทำให้เป็นสินทรัพย์ที่มีภาวะเงินฝืด ความขาดแคลนนี้ บวกกับการยอมรับและความต้องการที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความผันผวนของราคาอย่างมีนัยสำคัญตลอดประวัติศาสตร์ บิตคอยน์สามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมถึงการซื้อขายออนไลน์ การโอนเงิน การลงทุน และเป็นที่เก็บมูลค่า ลักษณะการกระจายอำนาจและการรักษาความปลอดภัยด้วยการเข้ารหัสทำให้ทนทานต่อการเซ็นเซอร์และการปลอมแปลง อีเธอเรียมเป็นแพลตฟอร์มบล็อกเชนแบบกระจายอำนาจที่ช่วยให้นักพัฒนาสามารถสร้างและปรับใช้สัญญาอัจฉริยะและแอปพลิเคชันแบบกระจายอำนาจ (DApps) ได้รับการเสนอโดย Vitalik Buterin ในช่วงปลายปี 2556 และเริ่มการพัฒนาในต้นปี 2557 โดยเครือข่ายจะเริ่มใช้งานในวันที่ 30 กรกฎาคม 2558 คุณสมบัติหลักของอีเธอเรียมคือฟังก์ชันที่สามารถตั้งโปรแกรมได้ สัญญาอัจฉริยะคือสัญญาที่ดำเนินการด้วยตนเองโดยมีเงื่อนไขของข้อตกลงที่เขียนลงในโค้ดโดยตรง ช่วยในการทำธุรกรรมและข้อตกลงอัตโนมัติสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องใช้ตัวกลาง อีเธอเรียมยังแนะนำแนวคิดของแอปพลิเคชันแบบกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ทำงานบนบล็อกเชน อีเธอเรียม และขับเคลื่อนโดยสัญญาอัจฉริยะเหล่านี้สามารถมีกรณีการใช้งานได้หลากหลาย เช่น การเงินแบบกระจายอำนาจ เกม โซเชียลเน็ตเวิร์ก และอื่น ๆ อีเธอ (ETH) เป็นสกุลเงินดิจิทัลดั้งเดิมของแพลตฟอร์ม อีเธอเรียม และใช้เพื่อชำระค่าธรรมเนียมการทำธุรกรรมและบริการคำนวณบนเครือข่าย บล็อกเชนของ อีเธอเรียม ได้รับการดูแลโดยเครือข่ายโหนด ซึ่งตรวจสอบและประมวลผลธุรกรรม (Saraswat, S., 2017); (Topuria, G., 2023)

ความผันผวนคือการวัดว่าราคาของสินทรัพย์มีความผันผวนขึ้นหรือลงมากน้อยเพียงใดเมื่อเวลาผ่านไป โดยทั่วไป ยิ่งสินทรัพย์มีความเสี่ยงในการลงทุนมากเท่าไร ก็ยิ่งมีโอกาสมากขึ้นเท่านั้นที่จะสามารถสร้างผลตอบแทนที่มากขึ้นหรือการสูญเสียที่มากขึ้นในช่วงเวลาที่สั้นกว่าสินทรัพย์ที่มีความผันผวนน้อยกว่าโดยทั่วไป

ตลาดสกุลเงินดิจิทัลได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่หลากหลายภายในระบบนิเวศ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบ ความรู้สึกของตลาด และแนวโน้มการยอมรับ ราคาสกุลเงินดิจิทัลมีความผันผวนอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ผู้เข้าร่วมตลาดต้องประเมินองค์ประกอบที่หลากหลายเพื่อการวิเคราะห์และการคาดการณ์ที่แม่นยำ สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่ผลกระทบของ Federal Open Market Committee (FOMC) ต่อสกุลเงินดิจิทัลอาจไม่ตรงหรือสำคัญเท่ากับอิทธิพลที่มีต่อตลาดการเงินแบบดั้งเดิม

FOMC มีอิทธิพลอย่างมากต่อนโยบายการเงินในสหรัฐอเมริกา โดยการตัดสินใจส่งผลกระทบต่อตลาดการเงินแบบดั้งเดิม ความรู้สึกของนักลงทุน ราคาสินทรัพย์ และสถานะทางเศรษฐกิจ (Rasche, H. et al., 2002) การวิจัยโดย Bernanke & Kuttner แสดงให้เห็นการตอบสนองของตลาดหุ้นต่อการกำหนดนโยบาย FOMC โดยราคาหุ้นมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นและลดลง (Bernanke, B. & Kuttner, K., 2005) Gurkaynak et al. เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจความคาดหวังของตลาดและการเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังเหล่านั้นในระหว่างการประชุม FOMC ซึ่งอาจนำไปสู่ปฏิกิริยาของตลาด (Gurkaynak, R. S. et al., 2007) นอกจากนี้ Lucca & Moench ยังเน้นย้ำถึงบทบาทของคำแถลงของ FOMC ในการกำหนดความคาดหวังของตลาดและส่งผลกระทบต่อความผันผวนของตลาดหุ้น และในตลาดตราสารหนี้ การตัดสินใจของ FOMC มีอิทธิพลอย่างมากต่ออัตราผลตอบแทนและราคา (Lucca, K. and Moench, M., 2015) ดังที่แสดงโดย Rigobon & Sack ซึ่งพบว่าองค์ประกอบทั้งที่คาดหวังและไม่คาดคิดของการประกาศนโยบายการเงินส่งผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของกระทรวงการคลัง (Rigobon, R. & Sack, B., 2004) บันทึกความอ่อนไหวของเส้นอัตราผลตอบแทนซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการประชุม FOMC นอกจากนี้ การประชุม FOMC ส่งผลกระทบต่อตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลต่อค่าสกุลเงินตามที่ระบุโดย Ehrmann & Fratzscher และ Beine et al. โดยรวมแล้ว งานวิจัยเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างการประชุม FOMC และตลาดการเงินแบบดั้งเดิม โดยสังเกตความอ่อนไหวในตลาดหุ้น ตลาดตราสารหนี้ และตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Ehrmann, M. & Fratzscher, M., 2005); (Beine, A. R. et al., 2008)

ความผันผวนมีบทบาทสำคัญในตลาดการเงิน มีอิทธิพลต่อการประเมินความเสี่ยง การจัดการพอร์ตการลงทุนและการกำหนดราคาอปชั่นโมเดล GARCH โดยเฉพาะ GARCH (1,1) กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวัดและคาดการณ์ความผันผวนในตลาดการเงินแบบดั้งเดิม แบบจำลอง GARCH (1,1) คิดค้นโดย Tim Bollerslev ในปี 1986 ได้ขยายแบบจำลอง Autoregressive Conditional Heteroskedasticity (ARCH) โดยการรวมเอาผลตอบแทนกำลังสองที่ล่าช้าและความแปรปรวนตามเงื่อนไขที่ล่าช้า แบบจำลองสันนิษฐานว่าความผันผวนนั้นแปรผันตามเวลา โดยรวบรวมความคงอยู่และการรวมกลุ่มของความผันผวนของตลาดการเงิน การศึกษาเชิงประจักษ์จำนวนมากใช้แบบจำลอง GARCH (1,1) เพื่อวัดความผันผวนในตลาดการเงินแบบดั้งเดิม การศึกษาเหล่านี้สำรวจสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงหุ้น สกุลเงิน และสินค้าโภคภัณฑ์ เพื่อรับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุน (Guillaume, D. et al., 2000)

การวิจัยนี้มีความสำคัญที่แสดงผลกระทบของ FOMC ผ่านนโยบายการเพิ่มหรือลดอัตราดอกเบี้ยต่อตลาดสกุลเงินดิจิทัล โดยการพัฒนาวิธีการตรวจจับความผันผวนที่มีผลทันที และให้แนวทางหรือทิศทางการลงทุนในตลาดสกุลเงินดิจิทัลแก่นักลงทุน การแลกเปลี่ยน และหน่วยงานกำกับดูแล ซึ่งสามารถช่วยป้องกันการสูญเสียทางการเงินและรักษาความสมบูรณ์ของตลาดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการประชุมคณะกรรมการตลาดเสรีกลางมีผลต่อราคาคริปโตอย่างไรโดยเฉพาะระหว่างช่วงที่มีการเผยแพร่รายงานการประชุมเกี่ยวกับเรื่องนโยบายอัตราดอกเบี้ย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยนี้ คือราคา BTC และ ETH ที่มีการซื้อขายกันในระหว่างการประชุม FOMC จะมีการแบ่งแต่ละช่วงเวลาคือ 5 นาที ตลอดระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมงในการประชุมแต่ละครั้ง ข้อมูลครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือราคาและปริมาณซื้อขายที่บันทึกโดย Binance ในวันที่มีการประชุมคณะกรรมการตลาดกลางของรัฐบาลกลาง ทั้ง 24 ครั้ง รวมถึงรายละเอียดการตัดสินใจเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย การคาดการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจ และประกาศที่เกี่ยวข้อง ได้รับการรวบรวมจากสิ่งพิมพ์และข่าวประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลกลาง

GARCH (1,1)

การวิจัยใช้แบบจำลอง Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity (GARCH) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความผันผวนในตลาดสกุลเงินคริปโต แบบจำลอง GARCH (1,1) ที่มีความล่าช้า 1 ครั้ง ในระยะ ARCH และความล่าช้า 1 ครั้งในระยะ GARCH เป็นแบบจำลองอนุกรมเวลาที่ใช้อธิบายและคาดการณ์ความผันผวนของผลตอบแทนทางการเงิน ความผันผวนในบริบทนี้ หมายถึงความแปรปรวนหรือการกระจายตัวของผลตอบแทนเมื่อเวลาผ่านไป

GARCH (1,1) โมเดลถูกกำหนดโดยสมการต่อไปนี้: $r_t = \mu + \varepsilon_t$ ซึ่ง r_t แสดงถึงผลตอบแทน ณ เวลานั้น t , μ คือผลตอบแทนเฉลี่ย, และ ε_t เป็นปริมาณคงเหลือที่ได้มาตรฐาน.

Volatility Equation (Conditional Variance Model) : $\sigma_t^2 = \omega + \alpha \varepsilon_{t-1}^2 + \beta \sigma_{t-1}^2$ ซึ่ง σ_t^2 แสดงถึงความแปรปรวนตามเงื่อนไขของผลตอบแทน ณ เวลานั้น, ω เป็นค่าคงที่, α และ β เป็นพารามิเตอร์, ε_{t-1}^2 คือเศษเหลือกำลังสอง ณ เวลานั้น และ σ_{t-1}^2 คือความแปรปรวนแบบมีเงื่อนไข ณ เวลาหนึ่ง $t-1$ แบบจำลอง GARCH (1,1) จับแนวคิดที่ว่าความผันผวนนั้นแปรผันตามเวลาและได้รับอิทธิพลจากปริมาณคงเหลือในอดีตกำลังสอง (ARCH) และความแปรปรวนตามเงื่อนไขในอดีต (GARCH) ω แสดงถึงระดับความผันผวนเฉลี่ยคงที่หรือระยะยาว, α วัดผลกระทบของค่าคงเหลือในอดีตกำลังสองต่อความผันผวนในปัจจุบัน, และ β วัดความคงอยู่หรือความสัมพันธ์อัตโนมัติของความผันผวนในอดีตในแบบจำลอง การประมาณค่าพารามิเตอร์ ω , α และ β โดยทั่วไปจะดำเนินการโดยใช้วิธีการทางสถิติ เช่น การประมาณค่าความน่าจะเป็นสูงสุด เมื่อประมาณแบบจำลองแล้ว ก็สามารถใช้ในการคาดการณ์ความผันผวนในอนาคตโดยอาศัยข้อมูลในอดีตที่สังเกตได้

ผลการวิจัย

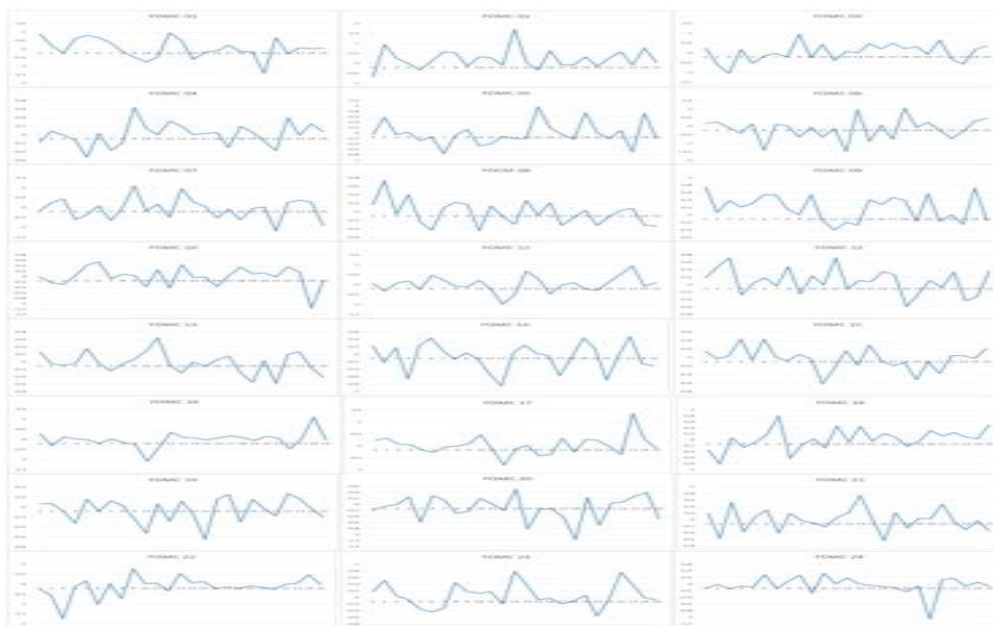
GARCH (1,1) และระยะเวลาผลตอบแทน Bitcoin และ Ethereum

ตารางภาพด้านล่างแสดงระยะเวลาผลตอบแทน Bitcoin และ Ethereum 5 นาทีในช่วงรายงานการประชุม FOMC ที่เผยแพร่ระหว่างปี 2564 ถึง 2566 เป็นระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง แต่ละช่วงเวลาบนแกน X แสดงถึงระยะเวลา 5 นาที และแกน Y แสดงถึงผลตอบแทนที่หาได้จากสมการ $R_t = \ln\left(\frac{I_t}{I_{t-1}}\right) \times 100 = \alpha + u$

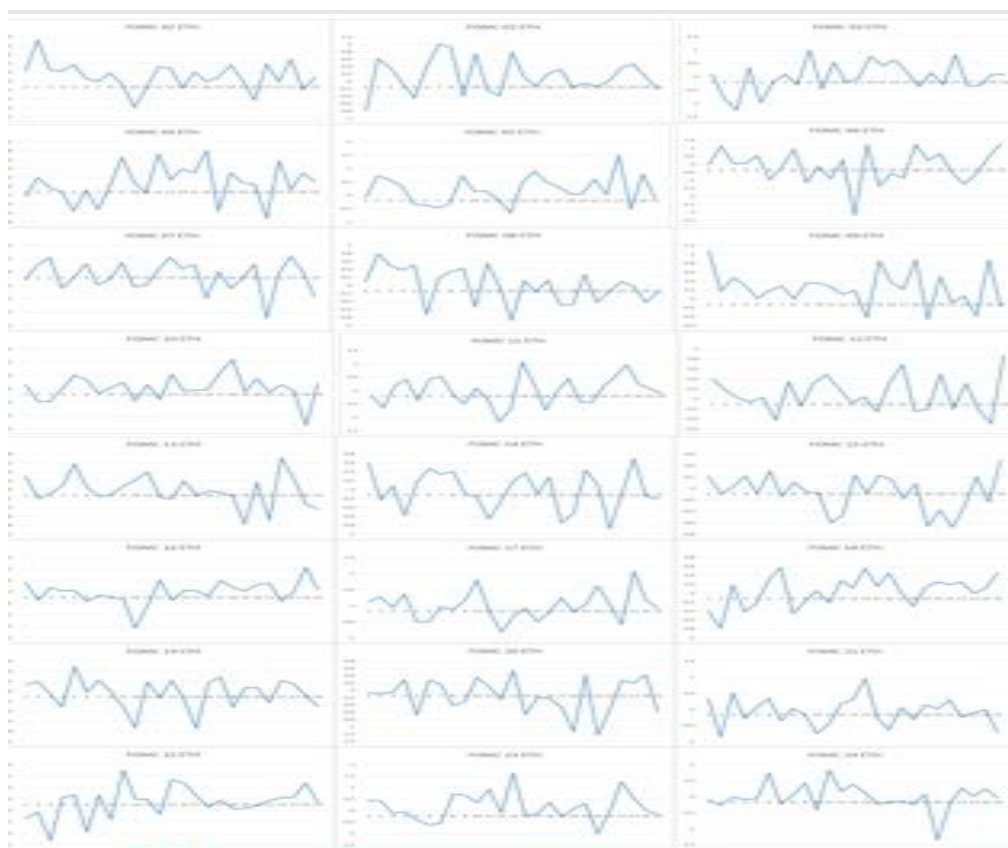
ในชุดรูปภาพที่ 1 และ 2 แสดงช่วงเวลาตั้งแต่ 0 - 5 นาทีถึง 116 - 120 นาที โดยแต่ละช่วงเวลาบนแกน X แสดงถึงช่วงเวลาที่แตกต่างกันสำหรับการประเมินผลตอบแทนของ Bitcoin และ Ethereum ตามลำดับ สกุลเงินดิจิทัลทั้งสองสกุลแสดงให้เห็นถึงความแปรปรวนของผลตอบแทนอย่างมีนัยสำคัญ โดยผันผวนระหว่างค่าบวกและค่าลบ ซึ่งบ่งชี้ถึงความผันผวนของประสิทธิภาพในระยะสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นาทีแรก ๆ มีความผันผวนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งบ่งบอกถึงความผันผวนสูงและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในความเชื่อมั่นของตลาด แม้จะตรวจสอบช่วงเวลาต่าง ๆ แต่ก็ไม่พบแนวโน้มทิศทางที่สอดคล้องกันในผลตอบแทนของ Bitcoin หรือ Ethereum บางช่วงแสดงความผันผวนที่สูงขึ้น โดยมีลักษณะเป็นมูลค่าผลตอบแทนสัมบูรณ์ที่มากขึ้น ซึ่งบ่งบอกถึงความผัน

ผวนของราคาที่เพิ่มขึ้นและความไม่แน่นอนของตลาดที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยรวมแล้ว ไม่มีแนวโน้มขาขึ้นหรือขาลงโดยรวมที่ชัดเจนในผลตอบแทนตลอดช่วงเวลาที่สังเกตได้สำหรับสกุลเงินดิจิทัลทั้งสองสกุล

ผลลัพธ์ของตารางที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นพารามิเตอร์ของโมเดล GARCH (1,1) โดยเฉพาะ พารามิเตอร์ ω ซึ่งแสดงถึงความผันผวนของเส้นฐานคงที่ แสดงให้เห็นแนวโน้มที่ลดลงในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งบ่งชี้ถึงความผันผวนของเส้นพื้นฐานที่ลดลงสำหรับทั้ง Bitcoin และ Ethereum ในทำนองเดียวกัน ค่าสัมประสิทธิ์ α ซึ่งควบคุมอิทธิพลของความผันผวนในอดีตต่อความแปรปรวนในปัจจุบัน แสดงรูปแบบที่ลดลง ซึ่งบ่งบอกถึงผลกระทบทันทีที่ลดลงจากความผันผวนในอดีตเมื่อเวลาผ่านไป นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ β ซึ่งบ่งชี้ถึงการคงอยู่ของความผันผวนก่อนหน้านี้ในความแปรปรวนปัจจุบัน แสดงความผันผวนชั่วคราว โดยค่าที่สูงกว่าบ่งชี้ถึงความคงอยู่และการรวมกลุ่มความผันผวนที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่โดดเด่นใน Ethereum นอกจากนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ε ยังแสดงให้เห็นความแปรผันในช่วงเวลาต่าง ๆ ซึ่งบ่งบอกถึงความผันผวนในขนาดของความผันผวนและความไม่แน่นอนในกระบวนการพื้นฐาน โดยรวมแล้ว การค้นพบเหล่านี้เน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในความผันผวนและผลกระทบที่ลดลงจากเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งส่งผลให้มีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับรูปแบบความผันผวนของสกุลเงินดิจิทัลในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 ระยะเวลา 5 นาทีของผลตอบแทน Bitcoin ระหว่างปี 2564 ถึง 2566

ภาพที่ 2 ระยะเวลา 5 นาทีของผลตอบแทน Ethereum ระหว่างปี 2564 ถึง 2566

ตารางที่ 1 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของ Bitcoin ในระหว่างการประชุม FOMC

Variables Interval	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
0 - 05 mins	0.0610	0.4845	0.1867	0.0990
06 - 10 mins	0.0450	0.3570	0.2348	0.1970
11 - 15 mins	0.0365	0.2893	0.1231	0.1654
16 - 20 mins	0.0350	0.2776	0.1267	0.1890
21 - 25 mins	0.0344	0.2730	0.1664	0.1766
26 - 30 mins	0.0320	0.2543	0.1262	0.1187
31 - 35 mins	0.0309	0.2455	0.1269	0.1552
36 - 40 mins	0.0294	0.2337	0.1327	0.0987
41 - 45 mins	0.0294	0.2332	0.1670	0.0818
46 - 50 mins	0.0292	0.2321	0.0966	0.1232
51 - 55 mins	0.0282	0.2237	0.1867	0.0818
56 - 60 mins	0.0245	0.1944	0.2232	0.1657
61 - 65 mins	0.0218	0.1730	0.1664	0.1766
66 - 70 mins	0.0207	0.1639	0.1356	0.1456
71 - 75 mins	0.0203	0.1615	0.1231	0.2011
76 - 80 mins	0.0150	0.1190	0.1267	0.1887

ตารางที่ 1 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของ Bitcoin ในระหว่างการประชุม FOMC (ต่อ)

Variables Interval	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
81 - 85 mins	0.0122	0.0964	0.1664	0.1308
86 - 90 mins	0.0117	0.0925	0.1262	0.1673
91 - 95 mins	0.0115	0.0910	0.1269	0.1108
96 - 100 mins	0.0107	0.0847	0.1327	0.0939
101 - 105 mins	0.0103	0.0818	0.1670	0.1353
106 - 110 mins	0.0098	0.0779	0.1231	0.0939
111 - 115 mins	0.0098	0.0777	0.1267	0.1778
116 - 120 mins	0.0097	0.0773	0.1664	0.1887

ตารางที่ 2 GARCH (1,1) ผลลัพธ์ของ Ethereum ในระหว่างการประชุม FOMC

Variables Interval	Constant (ω)	Impaction (α)	Coefficient (β)	Residual (ϵ)
0 - 05 mins	0.0733	0.5819	0.2242	0.1189
06 - 10 mins	0.0540	0.4291	0.2822	0.2368
11 - 15 mins	0.0438	0.3480	0.1481	0.1990
16 - 20 mins	0.0420	0.3342	0.1525	0.2276
21 - 25 mins	0.0413	0.3290	0.2005	0.2128
26 - 30 mins	0.0384	0.3067	0.1522	0.1432
31 - 35 mins	0.0371	0.2963	0.1532	0.1873
36 - 40 mins	0.0353	0.2823	0.1603	0.1192
41 - 45 mins	0.0353	0.2819	0.2019	0.0989
46 - 50 mins	0.0351	0.2808	0.1169	0.1491
51 - 55 mins	0.0339	0.2709	0.2261	0.0991
56 - 60 mins	0.0294	0.2356	0.2705	0.2008
61 - 65 mins	0.0262	0.2098	0.2018	0.2142
66 - 70 mins	0.0249	0.1990	0.1646	0.1768
71 - 75 mins	0.0244	0.1962	0.1496	0.2443
76 - 80 mins	0.0180	0.1447	0.1541	0.2295
81 - 85 mins	0.0147	0.1173	0.2025	0.1592
86 - 90 mins	0.0141	0.1127	0.1537	0.2038
91 - 95 mins	0.0138	0.1109	0.1547	0.1351
96 - 100 mins	0.0129	0.1033	0.1619	0.1146
101 - 105 mins	0.0124	0.0999	0.2039	0.1652
106 - 110 mins	0.0118	0.0952	0.1504	0.1147
111 - 115 mins	0.0118	0.0950	0.1550	0.2174
116 - 120 mins	0.0116	0.0946	0.2037	0.2310

อภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความผันผวนสูงในระหว่างการประชุมคณะกรรมการตลาดกลางเปิด (FOMC) มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมตลาดต่อการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญและการตัดสินใจเชิงนโยบาย การประชุม FOMC ซึ่งในระหว่างที่มีการหารือและประกาศการตัดสินใจด้านนโยบายการเงินที่ส่งผลกระทบต่อตลาดสกุลเงินดิจิทัล โดยรวมแล้ว ความผันผวนสูงที่เกิดขึ้นได้ในช่วงการประชุม FOMC ที่ผ่านมาเป็นผลมาจากการปรับตัวอย่างรวดเร็วของตลาดต่อข้อมูลใหม่ รวมกับความไม่แน่นอนและความประหลาดใจที่อาจเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนโยบายของธนาคารกลาง เทรเดอร์และนักลงทุนต้องใช้เวลาเหล่านี้อย่างระมัดระวังเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ของการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Rosa, C. ที่แสดงให้เห็นว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อความผันผวนและปริมาณการซื้อขายของราคาสินทรัพย์สหรัฐ โดยมีผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและทางสถิติ การเปิดเผยรายงานการประชุมแสดงให้เห็นว่าทำให้เกิดความผันผวน "สูงขึ้น" ในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความผันผวนของอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลสองปีนั้นสูงขึ้นประมาณ 3 เท่าในวันที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว เมื่อเทียบกับช่วงเวลาที่ไม่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ข้อสังเกตนี้บ่งชี้เป็นนัยว่ารายงานการประชุม FOMC ถ่ายทอดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตลาด สาเหตุของความผันผวนสูงในช่วงเปิดประชุม FOMC (Rosa, C., 2013) มีดังนี้

ความไม่แน่นอนและการเก็งกำไร: ผู้ค้าและนักลงทุนติดตามการประชุม FOMC ที่ผ่านมาอย่างใกล้ชิด เพื่อหาสัญญาณเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ภาวะเศรษฐกิจ และทำทึนนโยบายการเงินโดยรวม ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการตัดสินใจเหล่านี้นำไปสู่การเก็งกำไรที่เพิ่มขึ้นและการเคลื่อนไหวของตลาดอย่างรวดเร็วเนื่องจากผู้เข้าร่วมพยายามคาดการณ์ผลลัพธ์

การตัดสินใจเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย: หนึ่งในประเด็นหลักของการประชุม FOMC คือการอภิปรายเรื่องอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดในภาษาที่สมาชิกคณะกรรมการใช้เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยทำให้เกิดปฏิกิริยาอย่างกะทันหันในตลาดการเงิน อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นนำไปสู่การเทขายหุ้นและพันธบัตร ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่ลดลงส่งผลให้มีการซื้อเพิ่มขึ้น

แนวทางในอนาคต: FOMC ได้ให้คำแนะนำล่วงหน้าเกี่ยวกับความตั้งใจด้านนโยบายในอนาคต การเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดใด ๆ ในคำแนะนำนี้ เช่น คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับขึ้นหรือลดอัตราดอกเบี้ยในอนาคต นำไปสู่การปรับเปลี่ยนตำแหน่งทางการตลาดอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้เกิดความผันผวนที่เพิ่มสูงขึ้น

ปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมตลาด: เทรเดอร์และอัลกอริทึมได้รับการตั้งโปรแกรมให้ตอบสนองต่อข้อมูลใหม่อย่างรวดเร็ว ทันทีที่ FOMC เผยแพร่แถลงการณ์ ผู้เข้าร่วมตลาดก็ปรับสถานะของตนตามนั้น ซึ่งส่งผลให้ราคาเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วและรวดเร็ว

ปัญหาสภาพคล่อง: ช่วงเริ่มต้นของการประชุม FOMC ที่ผ่านมาประสบปัญหาสภาพคล่องของตลาดลดลง เนื่องจากผู้เข้าร่วมตลาดที่ซื้อขายจนกว่าข้อมูลใหม่จะถูกย่อยอย่างสมบูรณ์ ระดับสภาพคล่องที่ลดลงทำให้การเคลื่อนไหวของราคาเกินจริง นำไปสู่ความผันผวนที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาค: การตัดสินใจของ FOMC มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับภาวะเศรษฐกิจในวงกว้าง การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในแนวโน้มของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราเงินเฟ้อ การจ้างงาน หรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบอย่างมากต่อสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาอย่างรวดเร็ว

ผลกระทบของการตัดสินใจของ FOMC ต่ออัตราดอกเบี้ย: การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยมีผลกระทบหลายอย่างต่อราคาสกุลเงินดิจิทัล ประการแรก ส่งผลให้ความต้องการสกุลเงินดิจิทัลลดลง เนื่องจากการลงทุนแบบดั้งเดิม เช่น พันธบัตร มีความน่าสนใจมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของนักลงทุนทำให้ราคาสกุลเงินดิจิทัลลดลง นอกจากนี้ ต้นทุนการกู้ยืมที่สูงขึ้นเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นทำให้กิจกรรมการซื้อขายมีค่าน้อยลง ส่งผลให้สภาพคล่องลดลงและความผันผวนของราคาในตลาดสกุลเงินดิจิทัลเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นโยบาย

การเงินที่เข้มงวดขึ้นซึ่งส่งสัญญาณจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ซึ่งยิ่งส่งผลให้ราคาสกุลเงินดิจิทัลลดลงอีกด้วย โดยรวมแล้ว ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นต่อราคาสกุลเงินดิจิทัลได้รับอิทธิพลจากอุปสงค์ที่ลดลง ต้นทุนการกู้ยืมที่เพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงเชิงลบในความเชื่อมั่นของนักลงทุน

อย่างไรก็ตาม การศึกษายอมรับข้อจำกัดต่าง ๆ รวมถึงการพึ่งพาข้อมูลราคาสกุลเงินดิจิทัลในอดีต การมองข้ามข่าวเรียลไทม์และอารมณ์ของตลาด และความซับซ้อนของตลาดสกุลเงินดิจิทัลที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ การวิจัยในอนาคตได้รับการสนับสนุนเพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ และสำรวจปัจจัยขับเคลื่อนเพิ่มเติมของการเคลื่อนไหวของราคาสกุลเงินดิจิทัล

สรุปและข้อเสนอแนะ

การประชุม FOMC ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การลงทุนสกุลเงินดิจิทัล การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของตลาด การตรวจสอบความเชื่อมั่นของตลาดอย่างละเอียดและอิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาสกุลเงินดิจิทัล สิ่งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นว่าความเชื่อมั่นส่งผลต่อความผันผวนของราคาสกุลเงินดิจิทัล การศึกษาผลกระทบด้านกฎระเบียบ การตรวจสอบผลกระทบของการพัฒนาด้านกฎระเบียบต่อราคาสกุลเงินดิจิทัล การศึกษานี้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบกับการประชุม FOMC และมีเป้าหมายที่จะแยกแยะผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกันในตลาดสกุลเงินดิจิทัล การวิเคราะห์เปรียบเทียบสกุลเงินดิจิทัล สำรวจการตอบสนองของสกุลเงินดิจิทัลต่าง ๆ นอกเหนือจาก Bitcoin และ Ethereum ไปจนถึงการประชุม FOMC การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้พยายามระบุและทำความเข้าใจพฤติกรรมที่แตกต่างกันซึ่งแสดงโดยสกุลเงินดิจิทัลที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ FOMC

เอกสารอ้างอิง

- Beine, A. R. et al. (2008). The Dark Side of Global Integration: Increasing Tail Dependence. SSRN Electronic Journal, 10(2009), 1-32.
- Bernanke, B. & Kuttner, K. (2005). What Explains the Stock Market's Reaction to Federal Reserve Policy? Journal of Finance, 60(2004), 1-38.
- Ehrmann, M. & Fratzscher, M. (2005). Communication and Decision - Making by Central Bank Committees: Different Strategies, Same Effectiveness? SSRN Electronic Journal, 10(2005), 1-53.
- Guillaume, D. et al. (2000). On the Intradaily Performance of GARCH Processes. ResearchGate, 10(1995), 1-21.
- Gurkaynak, R. S. et al. (2007). Market - Based Measures of Monetary Policy Expectations. Journal of Business & Economic Statistics, 25(2), 201-212.
- Lucca, K. and Moench, M. (2015). The Disappearing Pre - FOMC Announcement Drift. Finance research letters, 40(2021), 1-9 .
- Rasche, H. et al. (2002). The FOMC's Balance - of - Risks Statement and Market Expectations of Policy Actions. ResearchGate, 84(Sep), 37-50.
- Rigobon, R. & Sack, B. (2004). The Impact of Monetary Policy on Asset Prices. Journal of Monetary Economics, 51(2), 1553-1575.

- Rosa, C. (2013). The financial market effect of FOMC minutes. FRBNY Economic Policy Review, 12(2013), 6 -81.
- Saraswat, S. (2017). Analysis on crypto - currency. International Journal of Latest Trends in Engineering and Technology, 9 (1) , 185 - 189.
- Topuria, G. (2023). Bitcoin as an Investment: Advantages and Risks. Economics, 105(2023),1-10 .

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์
ต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาล*
EFFECTS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE ENHANCEMENT PROGRAMME USING
INTERACTIVE MULTIMEDIA ON EMOTIONAL INTELLIGENCE AMONG NURSING
STUDENTS

อรัญญา อินสอน^{1*}, มัลลิกา มาตระกูล², พรทิพย์ สาริโส³

Arunya Inson^{1*}, Mullika Matrakul², Porntip Sareeso³

สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ประเทศไทย

School of Nursing, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand

*Corresponding author E-mail: arunya.ins.ns@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ หลังสิ้นสุดโปรแกรมฯ และที่การติดตาม 4 สัปดาห์ ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 1 กลุ่ม วัดผลก่อนและหลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ มีกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 111 คน ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ 4 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยสื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ พัฒนาจากแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลความฉลาดทางอารมณ์ และ สถิติ Repeated One way ANOVA ในการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างก่อนได้รับโปรแกรมฯ หลังได้รับโปรแกรมฯ และระยะติดตาม 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างภายหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ สูงวก่าก่อนได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตาม 4 สัปดาห์ สูงวก่าก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในขณะที่ค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตาม 4 สัปดาห์ และหลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ ไม่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์, สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์, ความฉลาดทางอารมณ์, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objective of this research was to compare the mean score of emotional intelligence before receiving the emotional intelligence enhancing program using interactive multimedia, after receiving the programs, and follow-up at four weeks. Quasi-experimental research designed was used. The participants consisted of 111 second-year nursing students of academic year 2021 received a group emotional intelligence enhancement programs using multimedia with 4 session, 60 minutes per session. The tools used to gather data include 1) The tool used in collecting data is the personal data questionnaire and the emotional intelligence questionnaire 2) The tool used in the experiment is the program using interactive multimedia on emotional intelligence which developed from the concept of emotional intelligence of the department of mental health and review of related literatures. Data were analyzed using descriptive statistics and Repeated One way ANOVA to compare the mean score of emotional intelligence before receiving the emotional intelligence enhancing program using interactive multimedia, after receiving the programs, and follow-up at four weeks. The research found that the mean score of emotional intelligence after receiving the programs (post-test) was statistically higher than before the program trail (pre-test) ($p < .05$). The research found that the mean score of emotional intelligence during the 4-week follow-up period was statistically higher than before the program trail (pre-test) ($p < .05$). However, there was not significant in the mean score of emotional intelligence between during the 4-week follow-up period and after receiving the emotional intelligence enhancement program using interactive multimedia on emotional intelligence among nursing students.

Keywords: Emotional Intelligence Programs, Using Multimedia, Emotional Intelligence, Nursing Students

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางสังคมปัจจุบันส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมากทั้งด้านการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน การสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพเป็นทั้งคนดี คนเก่ง และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีทัศนคติที่กว้างไกล มีความเป็นนักวิชาการและวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในสาขาที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งสามารถประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์ นักศึกษาจะต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป เพื่อให้สามารถนำความรู้จากทฤษฎีไปประยุกต์ในการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสุขภาพของบุคคลทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต บนพื้นฐานความเอื้ออาทร จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องรู้จักตนเอง เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ของตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งเป็นมิติที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) (Budler, L.C. et al., 2022) หากนักศึกษามีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ จะช่วยพัฒนานตนเองได้ดีในด้านการเรียนและการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (Ramadan, E. N. et al., 2020); (Robres, A. Q. et al., 2023)

นักศึกษาพยาบาลเมื่อเข้าสู่การเรียนรู้ในชั้นปีที่ 2 จะเริ่มเข้าสู่วิชาพื้นฐานวิชาชีพ ต้องมีกิจกรรมการทำงานกลุ่มร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งต้องมีการปรับตัวกับการฝึกปฏิบัติกับผู้ป่วยบนหอผู้ป่วย จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาความเครียด ความรู้สึกกดดัน ความรู้สึกพึงพอใจในตนเองและชีวิตลดลง และอาจนำไปสู่การมีปัญหาด้านสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อการศึกษา การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตลดลง สอดคล้องกับผลการดำเนินโครงการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ที่ทางสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์จัดขึ้น พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษารายด้านอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ ได้แก่ ด้านเก่ง ร้อยละ 21.10 ด้านสุข ร้อยละ 11.72 และด้านดี ร้อยละ 10.16 ตามลำดับ จึงจัดโครงการเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักศึกษา มีการจัดกิจกรรมแบบบรรยายโดยวิทยากรและการทำกิจกรรมกลุ่มทั้งในรูปแบบ Onsite และ Online แต่จากสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ทำให้การจัดกิจกรรมในรูปแบบเดิมมีข้อจำกัด เนื่องจากต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค และการจัดในรูปแบบ Online ยังไม่สามารถสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากร ผู้ดำเนินกิจกรรม และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนั้นจึงได้มีการพิจารณาเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เป็นเครื่องมือ

สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive multimedia) หมายถึง ระบบ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ใช้สื่อดิจิทัลและคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลาง โดยอาศัยการเข้าร่วมของผู้ใช้งานเป็นข้อมูลนำเข้า จากคำนิยามสื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Merskin, D. L., 2020) การใช้สื่อมัลติมีเดียในลักษณะปฏิสัมพันธ์จึงเป็นวิธีการที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและการอบรม เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีความหลากหลาย สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนเสมือนการมาเรียนในห้องเรียน (Ongor, M., & Uslusoy, E. C., 2023); (Darmawan, U. et al., 2020) จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์พบว่า มีการพัฒนาโปรแกรมการสร้างความฉลาดทางอารมณ์รูปแบบออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ พบว่ามีระดับคะแนนของความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Derham, M. R. P. et al., 2023) ในขณะที่การสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบ onsite การใช้กระบวนการกลุ่ม และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่ไปกับการสอนในชั้นเรียน (อังคณา ศิริอำพันธ์กุล, 2562); (Kim, S. H. & Lee, B. G., 2021); (Teskereci, G. et al., 2020) ซึ่งการทำในรูปแบบดังกล่าว อาจทำให้เกิดข้อจำกัดได้ดังเช่นในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ที่ทำให้เกิดความยากลำบากในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักศึกษา

คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักศึกษาพยาบาลโดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ โดยนำแนวคิดการสร้างเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขมาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 5 ประเด็นคือ การรู้จักอารมณ์ตนเอง การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546) โดยนักศึกษาสามารถเข้าไปศึกษาสถานการณ์ทำแบบฝึกหัดและอภิปรายเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองร่วมกับผู้จัดกิจกรรมและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ในรูปแบบ online เพื่อสามารถพัฒนานักศึกษาให้เป็นอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ หลังสิ้นสุดโปรแกรม และที่การติดตาม 4 สัปดาห์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปีการศึกษา 2564 จำนวน 111 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน 2565 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกเข้าและเกณฑ์การคัดออกดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย (Inclusion criteria)

1. เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ทั้งเพศหญิงและเพศชายสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2. มีความยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย

3. ไม่อยู่ระหว่างการรักษาด้านสุขภาพจิต

4. สามารถสื่อสาร อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ดี

5. ลงทะเบียนในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2564 จำนวนหน่วยกิต 15

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. นักศึกษาที่มีปัญหาสุขภาพกายรุนแรงจนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

2. นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการไม่ครบร้อยละ 100

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รหัสโครงการวิจัย EC 21231-19 (COA: 058/2022) วันที่รับรองด้านจริยธรรมของโครงร่างวิจัย วันที่ 28 มีนาคม 2565 โดยผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดแก่กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการวิจัย สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง วัตถุประสงค์ การวิจัย ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ โดยการดำเนินการเป็นไปด้วยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง การเข้าร่วมการวิจัยและการตอบคำถาม กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น รวมถึงสิทธิในการยุติเข้าร่วมการวิจัยจะไม่มีผลใดๆต่อการเรียนและสามารถเรียนได้ตามปกติ ข้อมูลจะถูกปกปิดเป็นความลับและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมมีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมละ 1 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 1 Self-knowledge ฝึกการรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง

กิจกรรมที่ 2 Self-control ฝึกพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และสถานการณ์

กิจกรรมที่ 3 Motivation โดยการพิจารณาถึงเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

กิจกรรมที่ 4 Empathy ส่งเสริมความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น สามารถปรับความสมดุลของอารมณ์ตนเอง และตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกัน

กิจกรรมที่ 5 Social skill ฝึกเกี่ยวกับการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น

การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ ใช้ดุลพินิจของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนการสอน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อมัลติมีเดีย 1 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity index) เท่ากับ 0.78 จากนั้นปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ครอบคลุมตามเนื้อหาและมีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง และนำโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ ไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่อายุ 18-60 ปี

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ประวัติการเจ็บป่วย ปัญหาสุขภาพจิต และบุคคลที่อบรมเลี้ยงดู

2. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่อายุ 18-60 ปี สร้างขึ้นโดยสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 52 ข้อ (ด้านดี 18 ข้อ ด้านเก่ง 18 ข้อ และด้านสุข 16 ข้อ) เป็นแบบสอบถามลักษณะประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ 4-1 คะแนน คือจริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบางครั้ง และไม่จริง แบ่งเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านดี ประกอบด้วย ความสามารถในการควบคุมตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบ (ข้อที่ 1 ถึงข้อ 18) 2) ด้านเก่ง ประกอบด้วย การมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ข้อที่ 19 ถึงข้อ 36) 3) ด้านสุข ประกอบด้วย ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจ (ข้อที่ 37 ถึงข้อ 52) (สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่อายุ 18-60 ปี ไปทดสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังได้รับอนุมัติการทำวิจัยจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง คณะผู้วิจัยได้นัดวันและเวลาในการเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการเข้าร่วมกิจกรรมและเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัย ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลกลุ่มสาขาวิชาสุขภาพจิต และการพยาบาลจิตเวช กลุ่มสาขาวิชาผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และกลุ่มสาขาวิชาการพยาบาลชุมชน ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี ดำเนินการเก็บข้อมูลในวันที่กำหนด โดยให้กลุ่มตัวอย่างมาพร้อมกันที่ห้องเรียน ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนเริ่มโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อ

มัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (pretest) จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 10 กลุ่ม (กลุ่มละ 10-11 คน) เพื่อร่วมกันอภิปราย กลุ่มย่อยแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม MS team ตามประเด็นที่กำหนด พร้อมสรุปผลการดำเนินกิจกรรมในแต่ละ ครั้ง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ ใช้ระยะเวลา 60 นาที/กิจกรรม/สัปดาห์ โดยสัปดาห์ที่ 1 เป็นกิจกรรม Self-knowledge สัปดาห์ที่ 2 กิจกรรม Self-control สัปดาห์ที่ 3 กิจกรรม Motivation และสัปดาห์ที่ 4 กิจกรรม Empathy และ Social skill ตามลำดับ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(post-test) และ ดำเนินการติดตามคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ 4 สัปดาห์ หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลความฉลาดทางอารมณ์ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะ ติดตาม 4 สัปดาห์ โดยใช้สถิติ Repeated One way ANOVA

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 111 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 94.59 เพศชาย ร้อยละ 5.41 อายุเฉลี่ย 19.39 ปี (SD = 0.56) มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม (GPAX) ระหว่าง 2.50-3.89 มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมเฉลี่ย 3.40 (SD = 0.28)

2. เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมและรายด้านของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ระยะเวลาก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (n= 111)

ความฉลาดทางอารมณ์	Pre-test Mean (SD)	Post-test Mean (SD)	Follow up Mean (SD)
ความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวม	131.94 (7.76)	168.01 (18.55)	168.96 (18.61)
ด้านดี	61.44 (5.93)	61.63 (5.88)	63.36 (3.75)
ด้านเก่ง	54.47 (7.87)	54.50 (7.96)	57.23 (5.56)
ด้านสุข	52.10 (6.89)	52.83 (6.99)	57.49 (3.04)

ค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยความทางฉลาดทาง อารมณ์เพิ่มขึ้นจากระยะก่อนการทดลองไประยะติดตาม ดังนี้ ด้านดีก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 61.44 (SD = 5.93) หลังโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 61.63 (SD = 5.88) ระยะติดตามเท่ากับ 63.36 (SD = 3.75) ด้าน เก่งก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 54.47 (SD = 7.87) หลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 54.50 (SD = 7.96) ระยะติดตามเท่ากับ 57.23 (SD = 5.56) และด้านสุขก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 52.10 (SD = 6.89) หลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ เท่ากับ 52.83 (SD = 6.99) ระยะติดตามเท่ากับ 57.49 (SD = 3.04)

ตารางที่ 2 การทดสอบความแตกต่างรายคู่ของค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างระยะได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ หลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ และระยะติดตาม (n= 111)

ระยะเวลาการทดลอง	Mean difference			
	M	Pre-test	Post-test	Follow up
Pre-test	131.94	-	36.07*	37.03*
Post-test	168.01	-	-	0.96
Follow up	168.96	-	-	-

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์รายคู่ พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์หลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตามสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่ค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตาม และหลังได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ ไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผล

คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์

ผลการวิจัยพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างหลังทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ และที่การติดตาม 4 สัปดาห์ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ได้แก่ การศึกษาของอังคณา สิริอำพันธ์กุล ทำการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษา พบว่า หลังจากกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ครบทั้ง 6 กิจกรรม พบว่า คะแนนความฉลาดทางอารมณ์หลังทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และการศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ต่อภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาล (อังคณา สิริอำพันธ์กุล, 2562) โดยเสาวลักษณ์ ศรีโพธิ์ และคณะ ผลการวิจัยพบว่า ระยะการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตาม 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยภาวะสุขภาพจิตต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยภาวะสุขภาพจิตต่ำกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ซึ่งการศึกษาต่างๆ ที่นำมาเปรียบเทียบข้างต้นเป็นการศึกษาที่จัดโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และมีการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านโดยการใช้กรณีตัวอย่าง มีผู้วิจัยหรือเพื่อนคอยกระตุ้น (เสาวลักษณ์ ศรีโพธิ์ และคณะ, 2562)

สำหรับการศึกษานี้มีวิธีการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างออกไป กล่าวคือผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์แต่ละด้านมาพัฒนาเป็นสื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive multimedia) ให้กลุ่มตัวอย่างเข้าถึงได้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง 45-60 นาที ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ได้จากหอพักหรือสถานที่อื่นๆ ทำให้มีความสะดวก

และจากการสอบถามความพึงพอใจในการใช้โปรแกรมพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.67 และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์แบบออนไลน์นี้ทำให้มีความรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพราะไม่รู้สึกว่าตนเองถูกบังคับ นอกจากนี้โปรแกรมหากล่าวถึงส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัย จึงเป็นวิธีการที่มีความหลากหลาย สามารถดึงดูดความสนใจและทำให้นักศึกษาเกิดความสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิภาพของการใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ต่อทักษะการคำนวณและการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเองในนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยทางตอนเหนือของแคลิฟอร์เนีย (Maag, 2004) เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง 2 กลุ่มวัดก่อนและหลังทดลอง ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีคะแนนความรู้ในการคำนวณไม่แตกต่างกัน แต่ด้านการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเองในการบริหารยาพบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนความตระหนักรู้ในความสามารถตนเองสูงกว่ากลุ่มทดลองและสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสื่อมัลติมีเดียจึงเป็นเครื่องมือที่นำเอาเทคโนโลยีเสียง ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง ข้อความและปฏิสัมพันธ์มารวมกัน ทำให้สามารถดึงดูดผู้เรียน พัฒนาการเรียนรู้ในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี

คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตาม 4 สัปดาห์

ผลการศึกษาพบว่า พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ระยะติดตาม 4 สัปดาห์ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ระยะหลังการทดลองใช้โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน (ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข) พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยในทุกด้าน แต่อาจไม่มากเพียงพอทำให้เกิดความแตกต่างทางสถิติ เมื่อพิจารณาคะแนนทั้งนี้เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์มีลักษณะคล้ายบุคลิกภาพ การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพนั้นอาจต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Lim, M. D., & Lau, M. C., 2021) ในการศึกษาที่ใช้ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติเพียง 4 สัปดาห์ แล้วประเมินความฉลาดทางอารมณ์ซ้ำในระยะติดตาม 4 สัปดาห์ ซึ่งในช่วงเวลา 4 สัปดาห์นี้กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมใดๆ นอกจากนี้ช่วงเวลาดังกล่าวกลุ่มตัวอย่างมีการเรียนในรายวิชาชีวพยาบาลมากขึ้นและยังคงอยู่ในช่วงสถานการณ์ระบาดของโรค COVID 19 สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโดยจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งรายวิชาทฤษฎีและปฏิบัติการพยาบาล ทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจเกิดความเครียดในระดับที่สูงขึ้นส่งผลต่อการปรับตัวและการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในที่สุด (Chad, S. et al., 2019)

สรุปและข้อเสนอแนะ

โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ สามารถเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น โดยค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นจากระยะก่อนได้รับโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย รวมถึงหลังสิ้นสุดโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย และที่การติดตาม 4 สัปดาห์เช่นกัน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สามารถนำโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ บรรจุใน Webpage หรือช่องทางออนไลน์อื่นในมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งสามารถนำโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรอื่นๆ เช่น นักเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา เพื่อให้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเยาวชนไทยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และศึกษาในกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างกัน นอกจากนี้หน่วยงานด้านการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเยาวชน สามารถนำโปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้สื่อมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ไปพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือ EQ ความฉลาดทางอารมณ์(เล่มเล็ก). เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://dmh-elibrary.org/items/show/1199>
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ (18-60 ปี). เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://dmh-elibrary.org/items/show/42>
- เสาวลักษณ์ ศรีโพธิ์ และคณะ. (2562). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ต่อภาวะสุขภาพจิตของ นักศึกษาพยาบาล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี, 30(2), 76-87.
- อังคณา ศิริอำพันธ์กุล. (2562). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อระดับความฉลาดทาง อารมณ์ของนักศึกษา. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 11(2), 275-290.
- Budler, L. C. et al. (2022). Emotional Intelligence among Nursing Students: Findings from a Longitudinal Study. Healthcare (Basel), 10(10), 1-8.
- Chad, S. et al. (2019). Exploring the relationship between Emotional Intelligence and academic stress among students at a small, private college. Contemporary Issues in Education Research, 12(4), 93-102.
- Darmawan, U. et al. (2020). Interactive multimedia: Enhancing students' cognitive learning and creative thinking skill in arthropod material. Jurnal Pendidikan Biologi Indonesia, 6(2), 257-264.
- Derham, M. R. P. et al. (2023). Development and validation of an online emotional intelligence training program. Frontiers in Psychology, 14(1), 1-13.
- Kim, S. H. & Lee, B. G. (2021). The effects of a maternal nursing competency reinforcement program on nursing students' problem-solving ability, emotional intelligence, self-directed learning ability, and maternal nursing performance in Korea: a randomized controlled trial. Korean Journal Women Health Nursing, 27(3), 230-242.
- Lim, M. D., & Lau, M. C. (2021). Can we “brain-train” emotional intelligence? a narrative review on the features and approaches used in ability EI training studies. Frontiers in Psychology, 12(1), 1-14.
- Merskin, D. L. (2020). Interactive Media. In Editor Merskin, D. L. (Eds.), The SAGE International Encyclopedia of Mass Media and Society (811-812). new York: SAGE Publications, Inc.
- Ongor, M., & Uslusoy, E. C. (2023). The effect of multimedia-based education in e-learning on nursing students' academic success and motivation: A randomized controlled study The effect of multimedia-based education in e-learning on nursing students' academic success and motivation: A rando. Nurse Education in Practice, 71(103686), 1-7.
- Ramadan, E. N. et al. (2020). The effect of emotional intelligence program on nursing students' clinical performance during community health nursing practical training. American Journal of Nursing Research, 8(3), 361-371.
- Robres, A. Q. et al. (2023). Emotional intelligence and academic performance: A systematic review and meta-analysis. Thinking Skills and Creativity, 49(1), 1-14.

Teskereci, G. et al. (2020). Developing compassion and emotional intelligence in nursing students: A quasi-experimental study. *Perspectives in Psychiatric Care*, 56(4), 797-803.

การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิของ วัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร*

THE DEVELOPMENT OF WEB APPLICATION PROTOTYPE FOR MANAGEMENT OF CINERARIUM FOR OM NOI TEMPLE, SAMUT SAKHON PROVINCE

วีรยุทธ สวัสดิ์กิจไพโรจน์, ปวีณา ชัยวนารมย์*, วลลภ อรุณธรรมนาถ

Veerayut Sawatkitpairon, Paweena Chaiwanarom*, Wanlop Aruntammanak

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

¹Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: paweena.c@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในปัจจุบันของการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ 2) พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ และ 3) ประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะสงฆ์และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันทั่วไป จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย สถิติที่ใช้ในวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) วัดอ้อมน้อยยังไม่มีเทคนิคนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ของทางวัดเป็นไปด้วยความยากลำบาก นำไปสู่ความผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่ต้องการจองช่องอัฐิไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร 2) ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยที่ได้พัฒนาขึ้นอยู่ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชันและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนหน้าบ้าน สำหรับบุคคลทั่วไปที่ต้องการสืบค้นข้อมูล และพุทธศาสนิกชนที่ต้องการจองช่องเก็บอัฐิ 2) ส่วนหลังบ้าน สำหรับผู้ดูแลสามารถตรวจสอบ และจัดการข้อมูลต่าง ๆ ภายในระบบ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมจากผู้ใช้งานระบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: เว็บแอปพลิเคชันต้นแบบ, บริหารจัดการ, ฐานข้อมูล, ช่องเก็บอัฐิ, ความเชื่อ

Abstract

The research aimed to 1) study the current problems of cinerarium management system, 2) develop a cinerarium management system, and 3) assess the satisfaction of the sample of cinerarium management system of Om Noi temple Samut Sakhon province. The research uses mixed methods research combined with both quantitative and qualitative approaches. Target and population are 310 monks and Buddhists who have experience using web applications. The

research tools consisted of: 1) qualitative research uses structured interviews, and 2) quantitative research employed a questionnaire to assess user satisfaction with the developed system. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as follows: 1) The temple has not yet integrated digital technology to assist with the cinerarium management system. Exhausted searching for requested data leads to errors repeatedly. Those who wish to reserve a cinerarium are not inconvenienced. 2) The developed cinerarium management system of Om Noi temple is a web-based application that integrates a database. It supports two major components, as follows: 1) The front office is for general visitors and potential cinerarium reservations. 2) The back office, which the administrator uses to investigate and manage data in the system. 3) The results of the evaluation of overall user satisfaction had a mean of 4.42 and a standard deviation of 0.66, indicating a high degree of satisfaction.

Keywords: Web Application Prototype, Management, Database, Cinerarium, Belief

บทนำ

ตามที่ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ "ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)" ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ จำนวน 6 ด้าน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) โดยด้านที่ 4 เป็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีประเด็นหลัก คือ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูล เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ รวมถึงการเสริมสร้างพลังทางสังคมบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หรือทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อย่างจารีต ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อ ด้วยเหตุที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ธรรมเนียมประเพณีอันหลากหลายบนความเชื่อทางพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนสิ้นลมหายใจ ด้วยความเชื่อที่ต้องการให้ผู้ตายได้รับผลบุญและมีความสุขในสุคติภูมิ พิธีกรรมเกี่ยวกับความตายจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ไม่เว้นแม้แต่วิถีการปฏิบัติต่ออัฐิ ซึ่งเป็นสิ่งที่หลงเหลืออยู่จากร่างกายผู้เสียชีวิตหลังการประกอบพิธีฌาปนกิจ โดยส่วนใหญ่แล้วญาติมักนำอัฐิไปลอยอังคารและส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อสักการบูชา เมื่อถึงวันสำคัญต่าง ๆ อัฐิเหล่านั้นก็จะถูกนำมาทำบุญประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเพื่อสะดวกต่อการประกอบพิธีดังกล่าว อัฐิจึงมักถูกนำมาไว้ภายในวัด โดยญาติสามารถเลือกนำอัฐิมาเก็บรักษาไว้ตามบริเวณต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้

ปัจจุบัน วิถีปฏิบัติต่ออัฐิได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบตามบริบทสังคม การเปลี่ยนแปลงของโลก สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติที่กล่าวไว้ข้างต้นด้วยการนำความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การที่บริษัทเอกชน (เนอรัวน่า เมโมเรียล ปาร์ค, 2563) ได้สร้างเว็บไซต์ทำธุรกิจดูแลผู้ล่วงลับที่เน้นประเพณีวัฒนธรรมแบบจีน โดยให้ผู้ต้องการจองที่เก็บอัฐิแจ้งความจำนงค์ไว้ด้วยการระบุรูปแบบของช่องอัฐิ งบประมาณ พร้อมข้อมูลการติดต่อ จากนั้นบริษัทจะติดต่อกลับไปภายในหนึ่งสัปดาห์ รูปแบบการทำงานของเว็บนี้จึงเป็นเสมือนศูนย์รับฝากข้อความจากผู้สนใจไปยังผู้ค้า หรือเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารทางเดียว (Static Web) นอกจากนี้ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี ได้สร้างนวัตกรรม "ดิจิทัลอัฐิ" (พระมหาบุญฤทธิ์ ฐิตเมโธ (เพชรถึง), 2565) โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการเก็บอัฐิจากเดิมที่เคยอยู่ตามกำแพงวัด ให้เหลือเพียงการเก็บข้อมูลคำสอน คำพูด และรูปภาพของผู้วายชนม์เป็นไฟล์ในระบบดิจิทัลแทน ซึ่งการจัดการอัฐิในรูปแบบนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการ

จัดการศัพทมูลใหม่ในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ภายใต้โครงการสร้างสุขคติสถาน เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่าดิจิทัลอัฐิเป็นมิติใหม่ของการปฏิบัติต่ออัฐิที่ส่งผลดีต่อหลายภาคส่วน กระนั้นก็ดี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ต้องลงทุนกับการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่นี้ทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการ ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่และอาศัยการลงทุนหากวัดอื่นจะนำมาเป็นต้นแบบ

วัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง พ.ศ. 2537 ยังคงใช้ระบบการจัดการศพและอัฐิในรูปแบบเดิม กล่าวคือ ทางวัดได้จัดเตรียมช่องเก็บอัฐิเป็นจำนวนมากไว้ตามบริเวณต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนที่ต้องการนำอัฐิมาเก็บ โดยผู้สนใจจองช่องเก็บอัฐิจะโทรศัพท์เข้ามาสอบถามเบื้องต้นกับทางวัด ก่อนว่ามีช่องเก็บอัฐิว่างหรือไม่ จากนั้นจะเดินทางมาที่วัดเพื่อดูตำแหน่งของแต่ละช่องที่ว่าง ก่อนจะตัดสินใจเลือกช่องที่ตรงตามส่วนเชื้อส่วนบุคคล ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ทางวัดไม่สามารถสืบค้นและให้คำตอบได้ทันทีทางโทรศัพท์ว่ามีช่องเก็บอัฐิใดว่างบ้าง เนื่องจากยังใช้การจดบันทึกลงสมุด ข้อมูลที่บันทึกไว้ล้าสมัย บางช่องแม้ไม่เห็นว่ามีอัฐิเก็บอยู่แต่ก็มีผู้จองไว้แล้ว หลายครั้งทำให้เกิดการเข้าใจผิดจนจองซ้ำในช่องเดียวกัน จากสถานการณ์ดังกล่าวของวัดอ้อมน้อยสรุปได้ว่า จุดแข็งของวัดอ้อมน้อยคือการมีจำนวนช่องเก็บอัฐิอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งค่าเช่าสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่วัดได้ แต่จุดอ่อนสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ คือ การบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิในรูปแบบเดิมที่เต็มไปด้วยความล่าช้าและผิดพลาดนั่นเอง

จากข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน (Web application) โดยระบบที่ออกแบบขึ้นมาใหม่นี้เป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Dynamic web) ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับวัดอ้อมน้อย บนพื้นฐานความถูกต้องของข้อมูลในฐานข้อมูล (Database) ที่พัฒนาขึ้นมาในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ ระบบดังกล่าว เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ในการเปิดโอกาสและความเสมอภาคแก่พุทธศาสนิกชน ให้สามารถจองช่องเก็บอัฐิได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและสะดวก ปราศจากข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ และระยะทาง วัดจึงมีโอกาสเพิ่มรายรับจากการมีผู้ใช้บริการเข้าช่องเก็บอัฐิมากขึ้น ซึ่งมูลค่าตรงนี้สามารถนำมาเป็นปัจจัยในการทำนุบำรุงวัดได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันระบบยังช่วยแบ่งเบาภาระงานของพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิ ทำให้ท่านมีเวลามากขึ้นในการปฏิบัติศาสนกิจอื่นของสงฆ์ งานวิจัยนี้จึงช่วยขับเคลื่อนพลังทางสังคมบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมรองรับสังคมยุคดิจิทัล ผู้วิจัยหวังว่าระบบที่พัฒนาขึ้นนี้จะช่วยให้วัดอ้อมน้อยปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมถึงเป็นต้นแบบนวัตกรรมให้แก่วัดอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจุบันของการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
2. พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
3. ประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ ในช่วงต้นของงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และ

สรุปประเด็นปัญหาอุปสรรคปัจจุบันของการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย ซึ่งข้อสรุปที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลหลักสำคัญในการออกแบบฐานข้อมูล และพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน นอกจากนี้ ในช่วงท้ายของงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิในรูปแบบใหม่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 3 รูป/ท่าน คือ พระภิกษุของวัดอ้อมน้อย จำนวน 2 รูป โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะพระรูปที่ผู้วิจัยเคยทำงานบริการวิชาการด้วยกัน จำนวน 1 รูป และพระภิกษุผู้มีหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิ จำนวน 1 รูป สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านสุดท้ายคือ บุคคลภายนอกถูกคัดเลือกแบบบังเอิญจากผู้เข้ามาติดต่อขอจองช่องเก็บอัฐิ จำนวน 1 ท่าน ส่วนประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ คณะสงฆ์และประชาชนที่มีประสบการณ์ในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชันทั่วไป ที่อาศัยในจังหวัดสมุทรสาคร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เคยมีประสบการณ์การใช้เว็บ แอปพลิเคชันทั่วไป จำนวน 310 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลงานวิจัยจากอินเทอร์เน็ต ก่อนจะทำการแยกแยะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญที่พืงมีในแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องในร่างแบบสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

2. ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน โดยข้อมูลที่สรุปได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักที่สำคัญในการพัฒนาระบบใหม่ ซึ่งกระบวนการพัฒนาระบบนี้ใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนโครงการ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การพัฒนาระบบ และการบำรุงรักษาระบบ เมื่อครบถ้วนทั้ง 5 ขั้นตอนแล้ว ระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นจะถูกนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน ก่อนจะนำข้อเสนอแนะกลับมาปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ แล้วนำระบบที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งจนสมบูรณ์

3. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่ได้ทดลองใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ (เว็บแอปพลิเคชัน) ที่พัฒนาขึ้น มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งดัชนีนี้ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรปรับปรุง (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมทั้งนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จนดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61 - 1.00 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่ม

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) พิจารณาความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบก่อนนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนโครงการ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การเขียนโปรแกรม และการทดสอบและบำรุงรักษาระบบ ซึ่งเมื่อนำขั้นตอนดังกล่าวมาจัดกลุ่มใหม่ตามการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ อยู่ในขั้นตอนการวางแผนโครงการของ SDLC ที่ต้องศึกษาการทำงานของระบบปัจจุบันและสภาพปัญหา เริ่มตั้งแต่การศึกษาเอกสารที่มีอยู่ เช่น สมุดจดบันทึกการจองช่องเก็บอัฐิ ตรวจสอบวิธีการทำงานในปัจจุบัน และสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 รูป/ท่าน โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงกลับมาถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปรวมกับข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก ทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ต่อไป

2. พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย สอดคล้องกับขั้นตอนของ SDLC คือการวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การเขียนโปรแกรม

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ระบบพบว่า ผู้ใช้งานระบบมีทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ใช้งานทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ต้องการสืบค้นตำแหน่งในการเก็บอัฐิของผู้วายชนม์ 2) สมาชิก หมายถึง ผู้ที่ต้องการเช่าช่องเก็บอัฐิ และ 3) ผู้ดูแลระบบ ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากวัดอ้อมน้อยให้มีหน้าที่ประสานงานกับผู้ใช้งานทั่วไป/สมาชิก รวมถึงจัดการกับฐานข้อมูลในระบบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพกระแสข้อมูล (Data Flow Diagram: DFD) ขึ้นมา ดังภาพที่ 1 เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ระบบ โดยแผนภาพได้แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของข้อมูลจากแหล่งภายนอกเข้ามาในระบบ และแสดงการไหลของข้อมูลจากกระบวนการหนึ่งไปยังอีกกระบวนการหนึ่ง ซึ่งผลจากการรวบรวมความต้องการของผู้ใช้ สามารถนำมาสรุปเป็นหน้าที่ของระบบใหม่ได้จำนวน 6 กระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสืบค้นช่องเก็บอัฐิ สามารถถูกกระทำได้จากผู้ใช้งานระบบทุกฝ่าย กล่าวคือ ผู้ใช้งานทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสมาชิก สมาชิก และผู้ดูแลระบบสามารถค้นหาได้ว่ามีอัฐิของผู้วายชนม์ท่านใดถูกเก็บไว้ที่วัดอ้อมน้อยบ้าง โดยสามารถใส่ดูรายชื่อไปเรื่อย ๆ ทีละหน้า หรือพิมพ์ชื่อหรือนามสกุลเพื่อการค้นหาก็ค้นหาได้ โดยกระบวนการนี้จะต้องใช้ข้อมูลในฐานข้อมูลตารางช่องเก็บอัฐิ ตารางการจอง และตารางอัฐิของผู้วายชนม์

2. กระบวนการสมัครสมาชิก เกิดขึ้นในกรณีที่ผู้ใช้งานทั่วไปต้องการเช่า/จองช่องเก็บอัฐิกับทางวัดอ้อมน้อย โดยผู้สมัครต้องทำการกรอกข้อมูลส่วนบุคคล อาทิ ชื่อ นามสกุล อีเมล เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ และรหัสผ่านที่ต้องการ จากนั้นระบบจะทำการตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้น ก่อนจะทำการบันทึกลงในตารางสมาชิก แล้วแจ้งผลการสมัครกลับไปยังผู้สมัคร กระบวนการนี้จะต้องใช้ฐานข้อมูลตารางสมาชิก

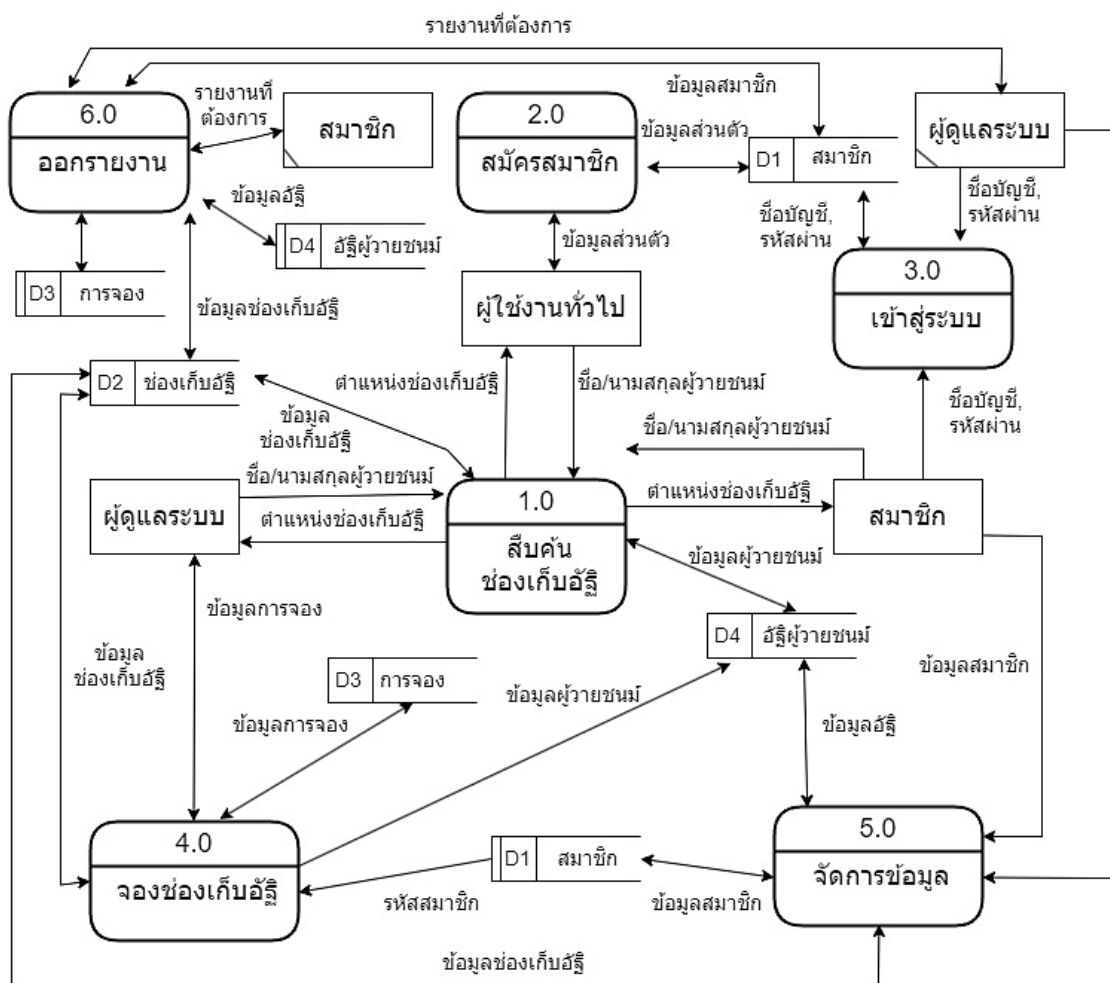
3. กระบวนการเข้าสู่ระบบ กระทำได้โดยผู้ดูแลระบบ และผู้ที่ป็นสมาชิกแล้วเท่านั้น โดยผู้ที่ต้องการเข้าสู่ระบบจะต้องใส่ชื่อบัญชีซึ่งเป็นชื่ออีเมลและรหัสผ่าน จากนั้นระบบจะทำการตรวจสอบกับฐานข้อมูลในตารางสมาชิกว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ หากถูกต้องก็จะสามารถเข้าสู่ระบบได้ แต่หากไม่ถูกต้องระบบจะแสดงผลการเข้าสู่ระบบเป็นหน้าจอให้ผู้ใช้ในการกรอกข้อมูลใหม่ กระบวนการนี้จะต้องใช้ฐานข้อมูลสมาชิก

4. กระบวนการจองช่องเก็บอัฐิสามารถกระทำได้โดยสมาชิกเท่านั้น โดยเริ่มต้นจากผู้ที่สนใจทำการค้นหาตำแหน่งของช่องอัฐิที่ต้องการจอง จากนั้นจึงกรอกข้อมูลอัฐิของผู้วายชนม์ (หากยังไม่มีอัฐิ

สามารถนำมากรอกในภายหลังได้) และภาพหลักฐานการโอนเงินค่าจอง ก่อนกดส่งเรื่องจองมายังผู้ดูแลระบบ จากนั้นผู้ดูแลระบบจะทำการตรวจสอบข้อมูลว่าครบถ้วนหรือไม่ หากครบถ้วนผู้ดูแลระบบก็จะอนุมัติให้เข้าช่องอู่ที่ต้องการได้ นอกจากนี้ สมาชิกสามารถดูประวัติการจองของตนเองได้ว่าทำการจองเก็บอู่ไว้กี่ช่อง และจองไว้เมื่อใดบ้าง ซึ่งกระบวนการนี้ ใช้ฐานข้อมูลในตารางสมาชิก ตารางข้อมูลช่องเก็บอู่ ตารางการจอง และตารางอู่ของผู้ขายชนม

5. กระบวนการจัดการข้อมูล ถูกกระทำโดยผู้ดูแลระบบที่สามารถจัดการข้อมูลต่างๆ ภายในฐานข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลช่องเก็บอู่ ข้อมูลอู่ของผู้ขายชนม และข้อมูลสมาชิก ซึ่งการจัดการข้อมูลเหล่านี้มีทั้งการแก้ไขรวมไปถึงการลบข้อมูลด้วย กระบวนการนี้ ใช้ฐานข้อมูลในตารางข้อมูลช่องเก็บอู่ ตารางข้อมูลอู่ของผู้ขายชนม และตารางสมาชิก

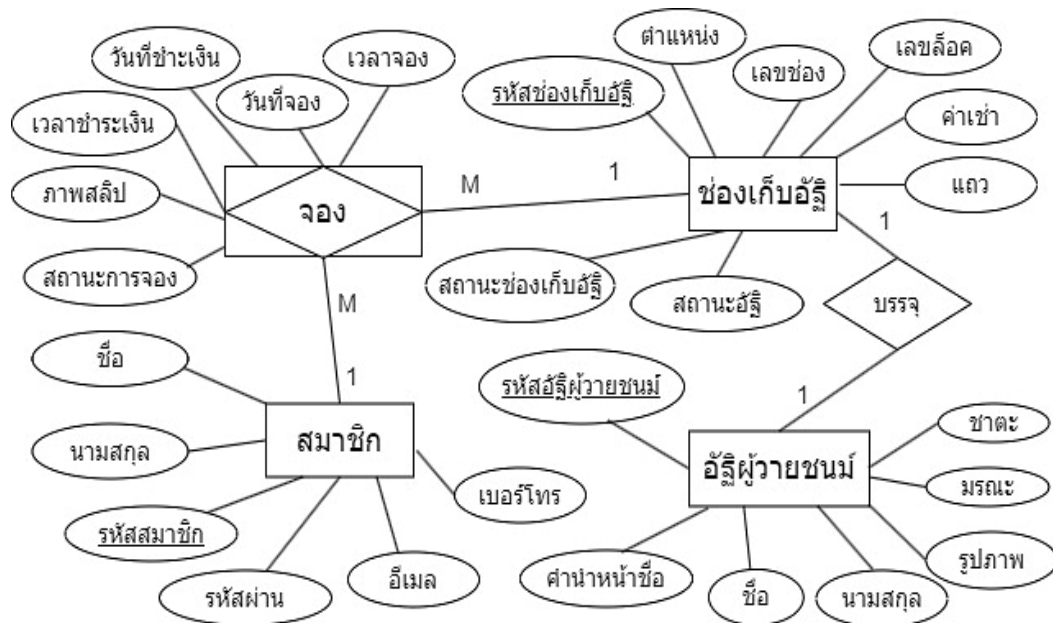
6. กระบวนการออกรายงาน กระทำโดยผู้ดูแลระบบและสมาชิกที่สามารถสั่งให้ระบบออกรายงานข้อมูลต่าง ๆ ภายในฐานข้อมูลได้ ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลสมาชิก ข้อมูลช่องเก็บอู่ ข้อมูลการจอง และข้อมูลอู่ของผู้ขายชนม กระบวนการนี้ ใช้ข้อมูลในตารางข้อมูลสมาชิก ตารางช่องเก็บอู่ ตารางการจอง และตารางข้อมูลอู่ของผู้ขายชนม

ภาพที่ 1 แผนภาพกระแสข้อมูล (DFD level 1) ของระบบ

สำหรับขั้นตอนการออกแบบระบบ ผู้วิจัยได้ใช้แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล (Entity Relationship Diagram: ER Diagram) เพื่อแสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของฐานข้อมูล ที่ประกอบด้วยข้อมูล สมาชิก ช่องเก็บอัฐิ การจอง และอัฐิผู้วายชนม์ แสดงดังภาพที่ 2 ส่วนในขั้นตอนการเขียนโปรแกรม เป็นการพัฒนาระบบจากแบบบนกระดาษให้เป็นระบบตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ โดยงานวิจัยนี้ใช้ภาษา PHP ในการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นภาษาที่นิยมใช้ควบคู่กับระบบจัดการฐานข้อมูล MySQL

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล (ER Diagram) ของระบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ อยู่ในขั้นตอนการทดสอบและบำรุงรักษาระบบของ SDLC เริ่มจากผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนลงพื้นที่เพื่อนำต้นแบบเว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาเสร็จแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คนได้ใช้งาน พร้อมนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน โดยผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และใช้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบประเมิน ขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการตรวจสอบความผิดพลาดในการทำงานของระบบ เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลดิบที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นตามเหตุผลเชิงตรรกะ จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษาระบบพรรณนา ซึ่งผลลัพธ์นี้เป็นข้อมูลคุณภาพที่สะท้อนวิธีการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบเดิม รวมถึงค้นหาว่าผู้ต้องการให้ระบบใหม่ทำอะไรได้บ้าง จากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์แล้วคัดเลือกความต้องการที่ตรงกับวัตถุประสงค์จริง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบต่อไป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมินอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะบันทึกและประมวลผลข้อมูลเหล่านั้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคปัจจุบันของการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยพบว่า วัดมีช่องเก็บอัฐิอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่อยู่ตามกำแพงวัด เมื่อมีผู้สนใจจองช่องอัฐิ ทางวัดไม่สามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจนทันทีว่าช่องเก็บอัฐิใดยังว่างอยู่บ้าง เนื่องจากยังใช้การจดบันทึกลงสมุดและต้องอาศัยเวลาในการสืบค้น ข้อมูลที่บันทึกไว้ด้วยลายมือก็อ่านลำบากบ้าง ล้าสมัยบ้าง เพราะลืมปรับสถานะของช่องเก็บอัฐิ ทำให้ช่องเก็บอัฐิบางช่องที่แม้จะไม่มีอัฐิถูกเก็บอยู่แต่ก็มีผู้เข้าไปแล้วสำหรับการนำอัฐิมาเก็บในอนาคต ดังนั้น จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยในปัจจุบันจึงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ดูแลระบบและพุทธศาสนิกชนผู้รับบริการได้

2. ผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย อยู่ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน <https://dbtsly.org/bones> รองรับการทำงานทั้งในส่วนของผู้ดูแลระบบ (หลังบ้าน) และส่วนของพุทธศาสนิกชนที่ต้องการจองช่องเก็บอัฐิ (หน้าบ้าน) ซึ่งหน้าที่ของระบบใหม่จำนวน 6 กระบวนการที่กล่าวไปแล้วนั้นสามารถนำมาจัดกลุ่มตามประเภทของผู้ใช้งานระบบได้ 3 กลุ่ม คือ ผู้ใช้งานทั่วไป, สมาชิก และ ผู้ดูแลระบบ ดังนี้

2.1 ผู้ใช้งานทั่วไป สามารถสามารถสมัครสมาชิก ดูรายชื่อของผู้วายชนม์ที่มีอัฐิเก็บอยู่ในวัดอ้อมน้อย หรือสืบค้นตำแหน่งช่องเก็บอัฐิตามชื่อหรือนามสกุลของผู้วายชนม์ แสดงดังภาพที่ 3

2.2 สมาชิก สามารถดูรายชื่อผู้วายชนม์ สืบค้นตำแหน่งช่องเก็บอัฐิ เข้าสู่ระบบ ปรับปรุงข้อมูลส่วนตัวที่ได้ให้ไว้ตอนสมัครสมาชิก และจองช่องเก็บอัฐิ ซึ่งระบบจะมีแผงผังของวัดอ้อมน้อยไว้ให้เลือกบริเวณที่ต้องการ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 4 ตัวอย่างเมื่อเลือก “กำแพงข้างโรงเรียน” ที่ด้านขวามือของภาพ ระบบจะแสดงช่องเก็บอัฐิทั้งหมดที่อยู่บริเวณกำแพงข้างโรงเรียนออกมา พร้อมทั้งแจ้งสถานะให้ทราบว่าช่องใดบ้างที่ยังว่างอยู่ และสามารถจองได้ โดยคลิกปุ่มจองในภาพที่ 5 จากนั้นกรอกแบบฟอร์มพร้อมส่งหลักฐานการชำระเงินแนบไปด้วย หากเช่าแล้วสมาชิกสามารถเพิ่ม/แก้ไข/ลบข้อมูลอัฐิในช่องเก็บอัฐิ หากไม่ประสงค์เช่าแล้วก็สามารถส่งคืนช่องเก็บอัฐิได้เช่นกัน ซึ่งช่องอัฐิที่ถูกคืนแล้วนั้นระบบจะแสดงสถานะว่างโดยอัตโนมัติ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจรายอื่นมาทำการจองต่อ

2.3 ผู้ดูแลระบบ สามารถดูรายชื่อผู้วายชนม์ สืบค้นตำแหน่งช่องเก็บอัฐิ เข้าสู่ระบบ จัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิ จัดการข้อมูลสมาชิก และตรวจสอบคำสั่งจองเพื่อบันทึกหรือปฏิเสธการจอง แสดงดังภาพที่ 6 โดยผู้ดูแลระบบสามารถคลิกดูหลักฐานการชำระเงินประกอบการอนุมัติได้ หากคำสั่งจองได้รับการอนุมัติแล้วจึงถือว่าการจองเสร็จสิ้น และส่งผลให้ผู้จองกลายเป็นผู้เช่าโดยสมบูรณ์ตลอดชีพ

คำสั่งจองทั้งหมด							
หน้าที่ 1							
รหัสคำสั่งจอง	ผลการตรวจสอบ	เวลา	ราคา	รหัสผู้ใช้	รหัสที่เก็บอัฐิ	ภาพสลิปยืนยัน	ทำการตรวจสอบ,ยืนยัน,หรือปฏิเสธ
1572050	คำสั่งจองสมบูรณ์	17/10/2022 10:39:26am	59	3	1284	รูปภาพสลิปการโอนเงิน	
2635015	ยืนยันสลิปการโอนเงินแล้ว	20/02/2024 12:16:53pm	299	20897	1	รูปภาพสลิปการโอนเงิน	ทำการตรวจสอบ

ภาพที่ 6 ตัวอย่างคำสั่งจองรอการตรวจสอบจากผู้ดูแลระบบ

3. ผลประเมินความพึงพอใจของการใช้ระบบบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิ

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการประเมิน
ด้านการทำงานของแอปพลิเคชัน			
1. ความปลอดภัยในการใช้งาน	4.40	0.70	มาก
2. ความครบถ้วนของฟังก์ชันการทำงาน	4.20	0.74	มาก
3. ความครบถ้วนของข้อมูล	4.20	0.82	มาก
4. การออกแบบที่ง่ายต่อการใช้งาน	4.39	0.75	มาก
5. ความสวยงามของการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้	3.96	1.00	มาก
6. ความถูกต้องในการประมวลผล	4.58	0.53	มากที่สุด
7. ความถูกต้องของการเชื่อมโยงภายในเว็บ	4.63	0.54	มากที่สุด
ด้านการยอมรับเทคโนโลยี			
1. มีประโยชน์ต่อผู้ต้องการใช้บริการช่องเก็บอัฐิ	4.65	0.60	มากที่สุด
2. ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ทันสมัยให้แก่วัดอ้อมน้อย	4.80	0.42	มากที่สุด
3. สร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของเทคโนโลยีดิจิทัล	4.74	0.46	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	4.42	0.66	มาก

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อการงานระบบของผู้ใช้งาน 310 ราย เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถามจำนวน 2 ด้าน รวมทั้งสิ้น 10 ข้อคำถาม ผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจสูงสุดในการที่เว็บแอปพลิเคชันนี้ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของวัดอ้อมน้อยให้ดูทันสมัยขึ้นด้วยค่าเฉลี่ย 4.80 การสร้างความตระหนักรู้ให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นถึงคุณค่าของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.74 รวมถึงมีประโยชน์แก่ผู้สนใจใช้บริการช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย ด้วยค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ ความสวยงามของส่วนติดต่อกับผู้ใช้ ด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 โดยสรุปแล้ว ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ซึ่งถือเป็นความพึงพอใจในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคปัจจุบันของการบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยในรูปแบบเดิมที่ไม่มีการนำฐานข้อมูลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลใด ๆ เข้ามาช่วยในงานบริการนั้น ส่งผลกระทบต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องรอบด้านทั้งในส่วนของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ กล่าวคือ พระสงฆ์วัดอ้อมน้อยในฐานะผู้ให้บริการช่องเก็บอัฐิต้องสูญเสียเวลาไปกับการค้นหาข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าว ในขณะที่ญาติพุทธศาสนิกชนที่สนใจจองช่องเก็บอัฐิในฐานะผู้รับบริการต้องสูญเสียเวลาไปกับการรอคอยคำตอบ ที่ไม่อาจมั่นใจได้ถึงความต้องการและความทันสมัยของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับระบบงานบริการอื่น ที่ปราศจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น การจองรถเพื่อทำการเกษตรที่ผู้ต้องการรถไม่ได้รับความสะดวกจากการที่ต้องเดินทางไปติดต่อกับเจ้าของรถที่บ้านด้วยตนเอง เพื่อทำการจองหรือนัดวันที่จะทำงาน (สมพร กระอ่อมแก้ว และกิตติคุณ สุกุลวเรียรดี, 2564) และคนไข้ของศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ที่ไม่ได้รับความสะดวกจากการบริการทำให้ต้องรอคอยคิวเพื่อเข้ารับการรักษาเป็นเวลานาน จนส่งผลให้ผู้ป่วยและญาติผู้ป่วยเสียสุขภาพกายและสุขภาพจิต (อัจฉราภรณ์ จุฑาผาด และสุติมา ฮามคำไพ, 2566)

2. ผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย ได้พัฒนาระบบใหม่ โดยใช้ทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) ในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งทฤษฎีนี้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศได้อย่างดีจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน Wongwat (ชาญชัย ศุภอรรถกร และคณะ, 2565) การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนราวต้นจันทน์และชุมชนบ้านวังหาด จังหวัดสุโขทัย (ฟ้า วิไลขำ และนางพางา สุขโอสธ, 2566) นอกจากนี้ การพัฒนาระบบในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชันทำให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงระบบได้โดยไม่ต้องติดตั้งโปรแกรมใด ๆ เพิ่มเติม (Suraseth, C., & Koraneekij, P., 2022) เพราะผู้ใช้เพียงเปิดอุปกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ก็สามารถเปิดเว็บแอปพลิเคชันเพื่อใช้งานได้ตลอดเวลาในทุกสถานที่ แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อตอบโจทย์การทำงานที่แตกต่างกันในหลากหลายภาคส่วน แต่สำหรับการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อตอบสนองกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อยังมีอยู่น้อยมาก (ณัฐญา ผลศิริ และเสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2563) งานวิจัยนี้ จึงเป็นมิติใหม่ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อรองรับวิถีปฏิบัติในการเก็บรักษาอัฐิตามความเชื่อ โดยมีสถานที่ให้บริการช่องเก็บอัฐิคือวัดอ้อมน้อยเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากงานวิจัย

3. จากผลการประเมินความพึงพอใจทั้งหมดจำนวน 10 ข้อในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรกอยู่ในด้านการยอมรับเทคโนโลยี สิ่งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจในการยอมรับเทคโนโลยีมากกว่าด้านการทำงานของแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความสวยงามของการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ ด้วยความที่เว็บแอปพลิเคชันสำหรับบริหารจัดการงานด้านความเชื่อทางศาสนามีอยู่น้อยมาก จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ผู้ใช้งานไม่เคยรู้จักหรือไม่เคยใช้งานแอปพลิเคชันเหล่านี้มาก่อน เมื่อได้มีโอกาสทดลองใช้เว็บแอปพลิเคชันบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิ จึงก่อให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งแปลกใหม่กว่าแอปพลิเคชันนี้ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของวัดอ้อมน้อยให้ดูทันสมัยและร่วมสมัยไปกับเทคโนโลยีใหม่ มีประโยชน์ต่อวัดและพุทธศาสนิกชนที่ต้องการทำธุรกรรมเกี่ยวกับช่องเก็บอัฐิ ซึ่งผลเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบการจองคิวผู้ป่วยนอกออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (อัจฉราภรณ์ จุฑาผาด และสุติมา ฮามคำไพ, 2566) และการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุธาสิณี ตูลานนท์, 2562) ในทางตรงกันข้าม เหตุผลที่ผู้ใช้งานระบบพึงพอใจน้อยที่สุดต่อการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้นั้น อาจเป็นเพราะผู้ใช้งานมีประสบการณ์สูงในการใช้งานเว็บแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะเว็บแอปพลิเคชันทางด้านธุรกิจที่มักถูกปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้มีรูปลักษณะที่

สวยงามจนกระตุ้นให้เกิดการซื้อ เมื่อผู้ใช้เหล่านี้ได้มาทดลองใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิที่ไม่ได้เน้นความสวยงามดึงดูดใจอย่างเว็บที่ประกอบธุรกิจ ผู้ใช้จึงประเมินผลให้น้อยเพราะเกิดการเปรียบเทียบกับเว็บที่ตนเคยใช้มา อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ช่วยให้วัดอ้อมน้อยมีจุดเริ่มต้นเป็นวัตนวัตกรรมในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ส่งเสริมและกระตุ้นเศรษฐกิจของวัดอ้อมน้อยและชุมชนโดยรอบให้ดีขึ้น จากการที่วัดอ้อมน้อยมีผู้มาใช้บริการช่องเก็บอัฐิของวัดมากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำแนวทางและนวัตกรรมมาใช้เป็นต้นแบบในการวางนโยบาย เพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่วัดอื่นได้ในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคของข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยยังไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นระเบียบในระบบดิจิทัล การบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิยังคงใช้การจดบันทึกข้อมูลในสมุดเป็นหลัก ทำให้พุทธศาสนิกชนภายนอกที่ต้องการจองช่องเก็บอัฐิไม่ได้รับบริการที่สะดวก ต้องเดินทางมาที่วัดด้วยตนเอง รวมถึงการสืบค้นข้อมูล และการจองช่องเก็บอัฐิเป็นไปด้วยความล่าช้าและมีความผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อยที่ถูกพัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ พัฒนาอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) ผู้ใช้งานระบบแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ใช้งานทั่วไป, สมาชิก และผู้ดูแลระบบ ตัวระบบอยู่ในรูปแบบของเว็บแอปพลิเคชัน <https://dbtsly.org/bones> ที่ประกอบไปด้วย 6 ความสามารถหลักคือ สืบค้นช่องเก็บอัฐิ สมัครสมาชิก เข้าสู่ระบบ จองช่องเก็บอัฐิ จัดการข้อมูล และออกรายงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้พัฒนาฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้งานควบคู่กับเว็บแอปพลิเคชันดังกล่าว จำนวน 4 ตาราง คือ ตารางสมาชิก ตารางการจอง ตารางช่องเก็บอัฐิ และตารางอัฐิผู้วายชนม์ และประเมินผลความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ มีผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจสูงสุด 3 ลำดับแรกอยู่ในด้านการยอมรับเทคโนโลยี ว่าระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชันช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของวัดอ้อมน้อยให้ดูทันสมัยขึ้น อีกทั้งช่วยสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้ใช้งานได้เห็นถึงคุณค่าของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ รวมถึงมีประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการใช้บริการช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ ส่วนติดต่อกับผู้ที่ยังขาดความสวยงาม โดยสรุปแล้ว ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ได้ตามหน้าที่งานของระบบบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิที่พึงมี รวมถึงนำไปใช้เป็นต้นแบบของแอปพลิเคชันงานด้านศาสนกิจของวัดได้ นักวิจัยหรือผู้พัฒนาซอฟต์แวร์สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้โดยการทดลองใช้ระบบ หรืออ่านจากบทความวิจัยฉบับนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการต่อยอดองค์ความรู้สู่งานวิจัยในอนาคต ส่วนข้อเสนอแนะ ระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย ควรได้รับการพัฒนาต่อ เพื่อเป็นระบบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยหากดูจากผลการประเมินของผู้ใช้พบว่า ระบบควรได้รับการปรับแต่งส่วนติดต่อของผู้ใช้ให้สวยงามและสะดวกในการใช้งานมากยิ่งขึ้น รวมถึงควรมีการพัฒนาระบบให้รองรับการทำงานในแพลตฟอร์มอื่น ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต ทั้งระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) เพื่อเพิ่มช่องทางแก่ผู้ใช้งานในการเข้าถึงระบบ นอกจากนี้ หากมีผู้สนใจต้องการจองช่องเก็บอัฐิที่อยู่ในสถานะไม่ว่าง ระบบควรมีการให้ลำดับคิวเพื่อการรอคอยไว้ (Wait List) โดยผู้ที่อยู่ในคิวลำดับแรกจะได้รับการแจ้งเตือนเมื่อช่องเก็บอัฐิที่ต้องการอยู่ในสถานะว่าง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB6625/2566 รหัสโครงการ 181490 โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลช่องเก็บอัฐิบน

ฐานวิถีชีวิตใหม่ในยุคสังคมดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้: กรณีศึกษาวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- เนอรวาน่า เมโมเรียล ปาร์ค. (2563). อาคารเก็บอัฐิ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <https://www.nirvana-memorial.co.th/>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). คู่มือองค์ความรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนระดับต่าง ๆ ในภารกิจของกระทรวงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <https://www2.mculture.go.th/adminli/ebook/B0183/>
- ชาญชัย ศุภอรรรถกร และคณะ. (2565). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน Wongwat เทียววัดเมืองไทย ไร่ธรรมะ. วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 5(1), 12-22.
- ณัฐญา ผลศิริ และเสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2563). การพัฒนาแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับธุรกิจก๊อปปี้. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 8(2), 22-33.
- พระมหาบุญฤทธิ์ ฐิตเมโธ (เพชรถึง). (2565). สุคติสถานดิจิทัลอัฐิในบริบทพระพุทธศาสนาของวัดชลประทานรังสฤษฎ์พระอารามหลวง ปากเกร็ด นนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฟ้า วิไลขำ และนางพาง สุโขสถ. (2566). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนราวต้นจันทร์และชุมชนบ้านวังหาด จังหวัดสุโขทัย. Journal of Information and Learning, 34(2), 99-107.
- สมพร กระอ่อมแก้ว และกิตติดนัย สุกุลวรเกียรติ. (2564). ระบบจองรถเพื่อการเกษตรออนไลน์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 5(1), 25-35.
- สุธาสนี ตุลานนท์. (2562). การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิมล ติรภานนท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉราภรณ์ จุฑาผาด และสุติมา ฮามคำไพ. (2566). การพัฒนาระบบจองคิวผู้ป่วยนอกออนไลน์ กรณีศึกษาศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 9(6), 311-321.
- Suraseth, C. & Koraneekij, P. (2022). Development of A Sociometric Web Application to Study Relationship Among Secondary School Learners. Heliyon, 8(8), e10105.

ลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา*

THE LINGUAL CHARACTERS FROM THE PLACE NAME SIGNS IN CHIANG MAI PROVINCE RELATED IN THE LANGUAGE LANDSCAPE

ปัทมญา บุญมาเลิศ, ปฐม หงษ์สุวรรณ

Patinya Boonmalert, Pathom Hongsuwan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences. Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand

Corresponding author Email: patinyaboonmalert22@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 ศึกษาภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ และประการที่ 2 ศึกษาวิธีการทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการเก็บข้อมูลจากป้ายชื่อสถานที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นภาพแทนของจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งมีการใช้แนวคิดเรื่องภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์เป็นแนวคิดในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ป้ายชื่อสถานที่ที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 3,431 ป้ายชื่อ สามารถจำแนกภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้ภาษาทั้งหมด 9 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาล้านนา ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาอาหรับ และภาษาเมียนมา แสดงให้เห็นว่า พื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่แห่งความเป็นพหุภาษาบ่งชี้ถึงความหลากหลายอันเป็นลักษณะธรรมชาติของภาษาที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ดังกล่าว อีกนัยหนึ่งความเป็นพหุภาษามีผลมาจากปรากฏการณ์ “โลกาภิวัตน์” ในส่วนของวิธีการทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่นั้นเป็นการเลือกใช้ถ้อยคำทางภาษาที่มีลักษณะเด่นสามารถจำแนกวิธีการทางภาษาออกเป็น 5 กลวิธี ได้แก่ การใช้การปนภาษา การใช้คำทับศัพท์ การใช้อักษรย่อ การใช้คำพ้องเสียง และการใช้คำแสดงอารมณ์ แสดงให้เห็นว่า ป้ายชื่อสถานที่ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความทันสมัย ความเป็นสากลในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงสร้างความโดดเด่นและความดึงดูดใจในการโน้มน้าวให้ผู้คนที่พบเห็นได้เข้ามาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์หรือใช้บริการสถานที่ดังกล่าวผ่านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์จากชื่อสถานที่

คำสำคัญ: ป้ายชื่อสถานที่, ภูมิทัศน์ทางภาษา, ลักษณะทางภาษา, จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research article are classified two issues. The first issue is that the languages of place-name signs in Chiang Mai Province and the second issue is that the methods of language in place-name signs in Chiang Mai Province. From collecting information of place name signs in Chiang Mai Municipality Office, Chiang Mai District Chiang Mai Province represents the image of space also including the conceptual frameworks used in this article is the Linguistic Landscape theory. The result of study presents that the usage in information of 3,431 place-name signs in Chaing Mai Province studied in this research can classify other languages in place-name signs in Chaing Mai

* Received 2 April 2024; Revised 28 April 2024; Accepted 28 April 2024

Province such as, Thai Language, Lanna Language, English Language, French Language, Chinese Language, Japanese Language, Korean Language, Arabic Language and Burmese Language which can be identified the vary in this area and the nature of language in this area; therefore, the Multilanguage results in “Globalization”. After that, the methods of language in place-name signs in Chiang Mai Province are composed of the mixed languages, the transliteration, the abbreviation, the homophone and the humor word so as to be modernization, internationality of communication, the outstandings and the attraction to persuade the people passing this place for using service in this place by advertisement and the public relations from place-names.

Keywords: Place Name Signs, Language Landscape, The Lingual Characters, Chaing Mai Province

บทนำ

พื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานมีวัดเก่าแก่ตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งสถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่มีความสวยงามและมีคุณค่า อีกทั้ง บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการและหน่วยงานที่สำคัญอีกหลายแห่ง จึงนับว่าเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมแสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการแข่งขันและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เมื่อการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ส่งผลให้สถานที่ต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนและก่อสร้างอยู่ตลอดเวลา เพื่อรองรับสถานการณ์ด้านท่องเที่ยว รวมถึงป้ายชื่อสถานที่ต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนให้มีรูปแบบให้ทันสมัยตามรสนิยมของนักท่องเที่ยว

การศึกษาป้ายชื่อสถานที่ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงภาษาที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะบ่งบอกถึงลักษณะทางวัฒนธรรม เมื่อสังคมในปัจจุบันมีการรับวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์เปรียบเสมือนเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงผู้คนให้เข้าถึงภาษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์โอกาสให้กับคนในสังคมสามารถติดต่อสื่อสารกัน อีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ยังได้เชื่อมโยงภาษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจการค้าเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้การประกอบธุรกิจการค้าไม่ได้นำมาเพียงสินค้าและบริการเท่านั้น แต่มีการปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาและรูปแบบทางวัฒนธรรมมาพร้อมกัน ทำให้เกิดสังคมแบบพหุภาษาหรือสังคมที่มีความหลากหลายทางภาษา (Mufwene, S., 2010) สังคมแบบพหุภาษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชนผ่านภาษาที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ อีกนัยหนึ่งสังคมแบบพหุภาษาไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของภาษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับสังคมและวิถีชีวิตของคนในสังคมดังกล่าว

ทั้งนี้ภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์เป็นการแสดงถึงสถานการณ์ภาษาที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะหรือชุมชนที่มีความหลากหลาย เช่น ป้ายโฆษณา ป้ายชื่อร้านค้า ป้ายชื่อถนน ป้ายตามหน่วยงานต่าง ๆ และศิลปะข้างกำแพง (Huebner, T., 2009) ทั้งนี้ภาษาที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะนอกจากจะใช้ในการสื่อสารแล้ว การศึกษาภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสภาพหรือลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนภาษาที่ปรากฏอยู่จึงเป็นสิ่งที่สร้างลักษณะเด่นอย่างหนึ่งแก่ชุมชนหรือพื้นที่ในบริเวณดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองใหญ่นั้น อีกทั้งการตั้งชื่อสถานที่ ชื่อร้านค้า ไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่สังคมเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา แต่ทว่าการตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ มีการประยุกต์เข้ากับการใช้สัญลักษณ์ซึ่งล้วนแต่ตระหนักถึงการสร้างตราสินค้า เพื่อให้เกิดจุดสนใจและดึงดูด ส่งผลให้การตั้งชื่อสิ่งต่าง ๆ เป็นแหล่งที่มีความเป็นพหุรูปแบบในการตั้งชื่อ ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของสังคมเมือง (Puzey, G., 2016) นอกจากนี้ภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์เป็นการศึกษาภาษาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมสอดคล้อง

กับแนวคิดภาษาศาสตร์สังคม กล่าวคือ ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของสังคม อิทธิพลของสังคมมีผลต่อผู้ใช้ภาษา แต่ยังมีหน้าที่ของภาษาที่ใช้อีกด้วย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา ด้วยการศึกษารายชื่อและกลวิธีทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นภาพแทนจังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิดภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ เพื่อเข้าใจถึงสถานภาพทางภาษาและกลวิธีในการตั้งชื่อสถานที่อันสะท้อนผ่านการใช้ภาษาบนป้ายชื่อสถานที่

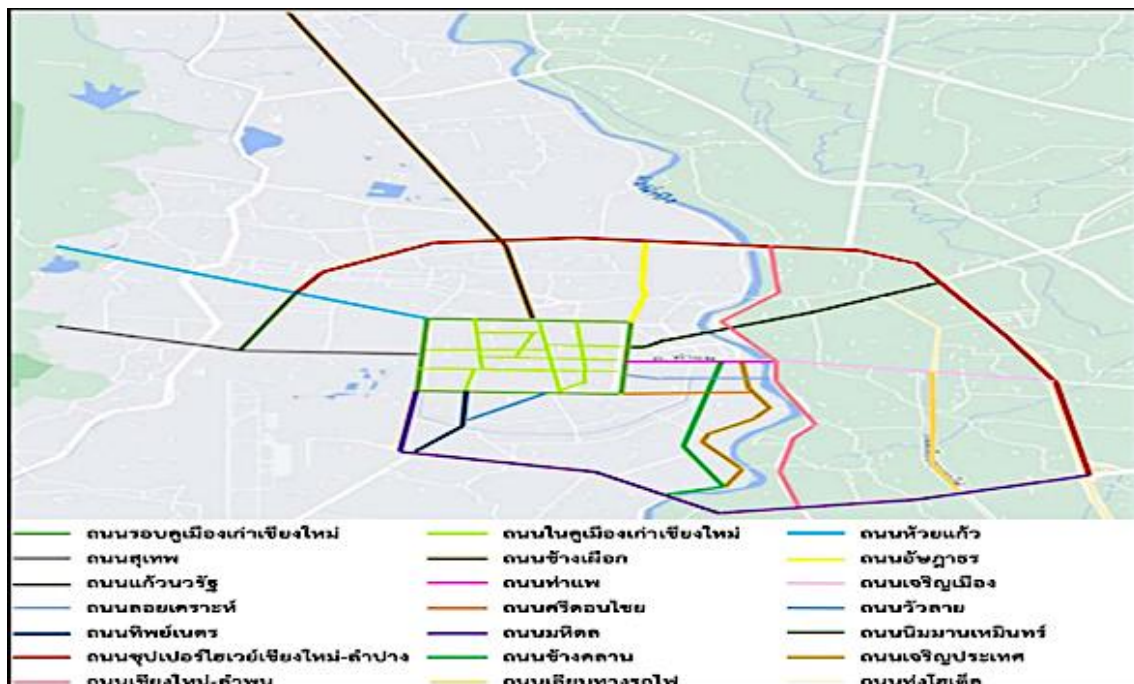
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้ เป็นการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาภาษาในพื้นที่สาธารณะบริเวณสังคมเมืองใหญ่มีผลต่อการใช้ภาษาที่ปรากฏในป้ายชื่อสถานที่

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการทำวิจัย เฉพาะป้ายชื่อสถานที่ที่หน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชนจากถนนเส้นต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ดังภาพที่ 1 ถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่) ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2562 ถึงเดือนเมษายน 2564 ศึกษาเฉพาะป้ายชื่อสถานที่ที่เปิดดำเนินการเท่านั้น ไม่ศึกษาป้ายชื่อสถานที่ที่อยู่ในระหว่างก่อสร้างและปิดดำเนินการ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเลือกเก็บเพียงหนึ่งป้ายชื่อสถานที่ที่มีลักษณะเด่นเท่านั้น

ภาพที่ 1 ถนนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นตอนนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์มาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาและกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวได้ว่า มีความเด่นหรือพิเศษทางธรรมชาติของภาษาอย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 อภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนนี้เป็นการอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องหรือโต้แย้งจากวิจัยนี้ พร้อมทั้งสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปผลตามวัตถุประสงค์และเป็นการเสนอแนวทางการวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

ผลการวิจัย

ป้ายชื่อสถานที่ที่นำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 3,431 ป้ายชื่อจากเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อนำมาศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า ผลการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถแบ่งภาษาที่ปรากฏจากป้ายชื่อสถานที่ออกเป็น 17 ลักษณะ ดังตารางที่ 1 ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่

ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่	ความถี่	ร้อยละ
ภาษาไทย	524	15.27
ภาษาอังกฤษ	62	1.81
ภาษาจีน	6	0.17
ภาษาไทยและภาษาล้านนา	18	0.52
ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	1,947	56.75
ภาษาไทยและภาษาจีน	141	4.11
ภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น	76	2.22
ภาษาอังกฤษและภาษาจีน	32	0.93
ภาษาอังกฤษและภาษาญี่ปุ่น	26	0.76
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาล้านนา	58	1.69
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน	393	11.45
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่น	43	1.25
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเกาหลี	31	0.90
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ	3	0.09
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเมียนมา	1	0.03
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส	59	1.72
ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี	11	0.32
รวม	3,431	100.00

จากตารางที่ 1 ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการใช้ภาษาบนป้ายชื่อสถานที่จำนวน 9 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาล้านนา ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาอาหรับ และภาษาเมียนมา

เมื่อพิจารณาภาพรวมภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อสถานที่ เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษามาตรฐาน กล่าวคือ ภาษาไทยเป็นที่ยอมรับให้ใช้เป็น

ภาษากลางในการติดต่อสื่อสารทางราชการและการศึกษาทั่วประเทศ อีกทั้งภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติหรือเรียกได้ว่าเป็นภาษามาตรฐานที่มุ่งเน้นสื่อสารคนภายในประเทศ (ประคอง นิมนานเหมินท์ และคณะ, 2552) ทั้งนี้ การตั้งชื่อสถานที่ด้วยการใช้ภาษาไทยถือว่าเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารของคนในพื้นที่ เพื่อสื่อสารให้ผู้คนทราบชื่อสถานที่ ประเภทสินค้า สถานที่ตั้ง ความหมายของชื่อ รวมถึงคุณภาพและการให้บริการอันเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจให้ตรงตามความต้องการ

นอกจากนี้ป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาอังกฤษในการตั้งชื่อสถานที่ เพื่อให้คนนอกพื้นที่โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมากส่งผลให้มีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารที่เข้าใจได้อย่างง่ายแก่ชาวต่างประเทศ (กฤตพล วังภูษิต, 2555) รวมทั้งการใช้ภาษาอังกฤษแสดงถึงความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในการติดต่อสื่อสารทำธุรกิจการค้าอันเป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าทางการค้าเพิ่มแก่อุตสาหกรรมและการให้บริการด้านต่าง ๆ ในสถานที่ดังกล่าว (McKay, S.L., 2002) อีกทั้งการใช้ภาษาอังกฤษเป็นการแสดงถึงความรู้สึกเชิงบวกเกิดขึ้นในลักษณะนี้คือความรู้สึกร่วมของพื้นที่ที่มองว่าวัฒนธรรมตะวันตกคือบรรทัดฐานของความสง่าราศี ดูหรู ดูมีมาตรฐาน เพราะมีความทันสมัย (พงศกร เมธีธรรม, 2560)

สำหรับป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลีในการตั้งชื่อสถานที่ (ดังภาพที่ 2 ตระการตา) มีสาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออก ประกอบไปด้วยชาวจีน ชาวญี่ปุ่น และชาวเกาหลีเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากตามข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสถิติแห่งชาติประจำปีพุทธศักราช 2558 พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) ส่งผลให้ป้ายชื่อสถานที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทการท่องเที่ยวอันเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ดังกล่าว

อีกทั้งเทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามาเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงข่าวสารและความบันเทิงให้กับผู้คนในพื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมกระแสนิยม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นมาและเผยแพร่ผ่านทางสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมอาหารผ่านซีรีส์ ซึ่งเป็นสิ่งทำให้ผู้คนในพื้นที่เกิดการเลียนแบบ เพื่อป้องกันถึงรสนิยม (ฤทธิจักร คชะ, 2554) ทำให้คนในพื้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคอาหารจากเดิมบริโภคอาหารในท้องถิ่นเป็นการบริโภคอาหารตามกระแสนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ที่รับวัฒนธรรมกระแสนิยมและชื่นชอบความแปลกใหม่ในรสชาติที่แตกต่างมีทางเลือกในการบริโภคอาหารที่หลากหลายนำไปสู่การรับประทานอาหารตามกระแสนิยม (Grant, E., 2002) ดังนั้นป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาดังกล่าว เพื่อสร้างความดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวและบ่งชี้ถึงพื้นที่แห่งวัฒนธรรมกระแสนิยม

อีกประการหนึ่งป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาฝรั่งเศสในการตั้งชื่อสถานที่ (ดังภาพที่ 3 คาเฟ่ เดอ มิวเซียม) นิยมตั้งชื่อในรูปแบบการใช้คำทับศัพท์และการใช้การปนภาษา ภาษาไทย ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ เพื่อแสดงความทันสมัยพร้อมทั้งแฝงนัยในทางที่ดีที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในแง่รสนิยมของผู้ใช้บริการในสถานที่ดังกล่าว เนื่องจากมีการนำภาษาฝรั่งเศสไปใช้ในภาษาอังกฤษเพื่อทำให้เกิดเป็นคำศัพท์ที่สละสลวยมีความงดงามมากขึ้นด้วยการเลือกคำศัพท์ที่เหมาะสมกับสถานที่ดังกล่าว (ชอทอง บรรจงสวัสดิ์, 2558)

ภาพที่ 2 ตระการตา

ภาพที่ 3 คาเฟ่ เดอ มิวเซียม

สำหรับป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาล้านนาในการตั้งชื่อสถานที่ (ดังภาพที่ 4 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร) พื้นที่ดังกล่าวยังคงเอกลักษณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมอันเป็นของตนเอง ดังเช่นอักษรธรรมล้านนาหรือภาษาล้านนาถือว่ามีลักษณะเฉพาะทางภาษาในพื้นที่เนื่องจากการบันทึกความทรงจำและวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ในล้านนาสมัยก่อนบันทึกด้วยตัวอักษรธรรมล้านนาหรือตัวเมือง แต่ทว่าในปัจจุบันภาษาล้านนามีความสำคัญน้อยลงเพราะมีการใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้นส่งผลให้ภาษาล้านนากลายเป็นภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นไปจึงเกิดสภาพที่เรียกว่าการถูกกลืนทางวัฒนธรรม (มณี พยอมยงค์, 2511) เมื่อคำนึงมีต่อการใช้ภาษาล้านนาในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จนน่าวิตกกังวลว่าจะขาดหายไปและถูกกลืนไปในเมื่อข้าจึงทำให้พระสงฆ์ประจำวัดต่าง ๆ และคนในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานราชการร่วมแรงร่วมใจกันถ่ายทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมภาษาล้านนา (ดวงจันทร์ เจริญเมือง, 2534)

ตลอดทั้งป้ายชื่อสถานที่ปรากฏการใช้ภาษาอาหรับหรือภาษาเมียนมาในการตั้งชื่อสถานที่ (ดังภาพที่ 5 โรงเรียนอัลมัครอซฮ์) แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันแต่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านการคิดและความเชื่อมาอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่งสะท้อนให้เห็นทัศนะการปรับตัวและวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง (วิลาศ โภธิสาร, 2552) เมื่อกลุ่มชนชาติพันธุ์ดังกล่าวย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยในพื้นที่ดังกล่าวมีการสร้างสัญลักษณ์ผ่านวัดและโรงเรียน

ภาพที่ 4 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

ภาพที่ 5 โรงเรียนอัลมัครอซฮ์

อีกนัยหนึ่งพื้นที่ดังกล่าวถือว่าเป็นชุมชนภาษาที่สำคัญในประเทศไทย เนื่องจากชุมชนภาษาเป็นกลุ่มคนที่ติดต่อสื่อสารกันโดยใช้ภาษาเดียวกันจะเป็นกลุ่มหนึ่งภาษาหรือหลายภาษาก็ได้ ถ้าเป็นกลุ่มที่ใช้หลายภาษาต้องมีภาษาที่ร่วมกันอย่างน้อยหนึ่งภาษาและมีบรรทัดฐานทางภาษาเหมือนกัน ชุมชนภาษามีขนาดใหญ่หรือเล็กก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนภาษาอื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2560) นอกจากนี้ภาษาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกันเท่านั้น แต่ภาษาเป็นกระบวนการของวิถีคิดทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน เมื่อสังคมประกอบขึ้นด้วยชุมชนหลากหลายภาษา สังคมจึงเป็นพื้นที่แห่งการประสานของชุมชนภาษาที่มีการเคลื่อนไหวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตลอดเวลา ทำให้เกิดการขยายพรมแดนการเรียนรู้จากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาอื่นที่อยู่รายรอบ การเรียนรู้ของผู้คนจึงแผ่ขยายกว้างออกไปไม่ได้จำกัดหยุดนิ่งไว้แต่ภายในชุมชนภาษาใดเพียงภาษาเดียว

เมื่อจังหวัดเชียงใหม่มีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้จังหวัดเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว พื้นที่หลายแห่งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ถูกระบบทุนนิยมพัฒนาขึ้นเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ (ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์, 2560) ส่งผลให้สถานที่ต่าง ๆ ก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้จากป้ายชื่อสถานที่ที่มีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันไปตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการใช้ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นการเลือกใช้ถ้อยคำทางภาษาที่มีลักษณะเด่นและเลือกใช้ถ้อยคำทางภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ เพื่อสร้างความสนใจ รวมถึงเป็นการโน้มน้าวใจผู้พบเห็นให้มาซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากสถานที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกพฤติกรรมการใช้ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 5 ลักษณะ มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้การปนภาษา เป็นการใช้คำของภาษาหนึ่งในบริบทของอีกภาษาหนึ่งในความหมายที่กว้างซึ่งการปนภาษานี้เป็นการใช้ภาษาหนึ่งในทุกระดับ ทั้งนี้การปนภาษามีการปนในระดับคำหรือสำนวนเท่านั้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545) การใช้การปนภาษาส่วนใหญ่เป็นการใช้ภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ เพราะคำในภาษาอังกฤษสามารถสื่อความหมายได้ตรงตัวและให้ความหมายชัดเจนกว่าภาษาไทยและคำในภาษาอังกฤษหลายคำเป็นคำที่คนส่วนใหญ่รู้จัก เมื่อใช้คำภาษาอังกฤษเหล่านั้นในการสื่อสาร ทำให้ทุกคนมีความเข้าใจความหมายตรงกัน (พรณทิวา อินตะ, 2555)

นอกจากนี้ป้ายชื่อสถานที่ที่มีการใช้การปนภาษา เช่น ร้านน้องโบ MINIMART (ดังภาพที่ 6 น้องโบ MINIMART) มีการใช้ภาษาไทยปนกับภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษ เพื่อสร้างความสะดวกในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารสะท้อน การนำภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของตนเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของภาษาที่ทำให้สื่อความหมายติดต่อกันสะดวกยิ่งขึ้น

2. การใช้คำทับศัพท์ เป็นการใช้คำศัพท์ที่ไม่ได้อยู่แต่เดิมในภาษา แต่เป็นคำศัพท์ใหม่ที่น่าเข้ามาใช้จากภาษาอื่นด้วยความจำเป็น เนื่องจากขาดคำที่จะใช้แสดงความคิดใหม่หรือความนิยมคำศัพท์ในภาษาอื่นทั้งที่มีคำใช้อยู่แล้วในภาษาของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2560) ดังนั้นการใช้คำทับศัพท์จึงเป็นการใช้ภาษาต่างประเทศเพียงภาษาเดียว เพื่อสื่อความหมายและสร้างความสนใจในการใช้ภาษา

อนึ่งป้ายชื่อสถานที่ที่มีการใช้คำทับศัพท์ เช่น ร้าน กู๊ดโซลส์ Goodsouls KITCHEN (ดังภาพที่ 7 กู๊ดโซลส์ Goodsouls KITCHEN) มีการยืมแบบทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษทั้งสองคำมาตั้งชื่อสถานที่เพราะการใช้คำทับศัพท์ในชื่อสถานที่ส่วนใหญ่มักเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ชื่อสถานที่มีแนวโน้มการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นเพราะภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในภาษาสากลที่มีความสำคัญของโลกในแง่การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม นอกจากนี้การเลือกใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในด้านรสนิยมที่ดีของเจ้าของสถานที่ซึ่งปรากฏการใช้คำทับศัพท์ในแหล่งธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ (สิรินทร พิกุลทอง, 2554)

ภาพที่ 6 น้องโบ MINIMART

ภาพที่ 7 กู๊ดโซลส์ Goodsouls KITCHEN

3. การใช้คำแสดงอารมณ์ เป็นการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเปล่งเสียงออกมาในขณะที่มีความรู้สึกสะเทือนใจ เช่น เสียใจ ตกใจประหลาดใจ ด้วยเสียงที่เปล่งออกมาเป็นคำอุทานนั้นอาจจะเป็นคำ เช่น แหม! พุทโธ! โอ้ย! เป็นต้น เช่น เกรงกรรมจริงหนอ! เป็นต้น (กำชัย ทองหล่อ, 2556) ดังนั้นการใช้คำแสดงอารมณ์จึงเป็นการใช้

คำศัพท์ที่แสดงความรู้สึกภายในของมนุษย์ผ่านกระบวนการรับรู้สมองและจิตใจ ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองทางอารมณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง

อีกนัยหนึ่งป้ายชื่อสถานที่ที่มีการใช้คำแสดงอารมณ์ เช่น ร้านเย็นเจี๊ยบ (ดังภาพที่ 8 เย็นเจี๊ยบ) มีการใช้คำแสดงอารมณ์เป็นกระบวนการเผยแพร่ความหมายคำแสดงอารมณ์ด้วยวิธีภายในภาษาที่มีการแสดงออกถึงปฏิกิริยาภายในภาพที่ลักษณะภาษาที่เป็นรูปธรรมและสามารถรับรู้ปฏิกิริยามาสร้างความหมายด้วยการแปลงปฏิกิริยาภายในภาพให้เป็นอารมณ์ความรู้สึกด้วยการเปรียบเทียบนามมัย (ศุภชัย ตະวิชัย, 2558) เมื่อมีการใช้คำแสดงอารมณ์ เพื่อสร้างความโดดเด่นแตกต่างจากสถานที่อื่น ชื่อสถานที่ต้องจำง่ายใช้คำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่ หรือใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายแฝง

4. การใช้อักษรย่อ เป็นการลดรูปของคำศัพท์หรือการทำให้คำพจน์สั้นลง โดยทั่วไปการใช้อักษรเป็นการนำอักษรบางตัวในคำหนึ่งใช้เรียกแทนคำเต็ม ส่วนมากเป็นพยัญชนะอาจใส่จุดหรือไม่ใส่จุดหลังอักษรนิยมนำอักษรต้นพยางค์ อีกทั้งการใช้อักษรย่อเป็นรูปภาษาเขียนอักษรย่อของผู้ใช้ที่มีเนื้อหาตามบริบทต่าง ๆ ของผู้ส่งสาร (ปริชา ช้างขวัญยืน, 2550) ดังนั้นการใช้อักษรย่อจึงเป็นการใช้ตัวอักษรใดอักษรหนึ่งของคำเต็มตามปกติตัวอักษรย่อมักเป็นอักษรแรกของคำและตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) กำกับ

อีกประการหนึ่งป้ายชื่อสถานที่มีการใช้อักษรย่อ เช่น ร้าน ส.ทรัพย์ การพิมพ์ (ดังภาพที่ 9 ส.ทรัพย์การพิมพ์) มีการใช้อักษรย่อส่วนใหญ่มักเป็นการใช้อักษรย่อจากชื่อบุคคลหรือนามสกุลของเจ้าของสถานที่ดังกล่าว กรณีที่มีการใช้อักษรย่อชื่อบุคคลนั้นให้เขียนด้วยการใส่จุดและเว้นช่องไฟระหว่างชื่อบุคคลและนามสกุล (วิยะดา จงบรรจบ, 2534) ทั้งนี้การใช้อักษรย่อเป็นลักษณะการใช้ภาษาในขอบเขตพื้นที่ที่จำกัดช่วยให้ประหยัดเนื้อที่ในการเขียนตัวอักษรแต่ก็ยังคงการสื่อความหมายได้เข้าใจ

5. การใช้คำพ้องเสียง เป็นการใช้คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนต่างกันและมีความหมายต่างกัน เช่น กาน-กาล-การ-การณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เมื่อพิจารณาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าป้ายชื่อสถานที่มีการใช้คำพ้องเสียงนั้น คือ ป้ายชื่อสถานที่มีการใช้คำศัพท์ภาษาต่างประเทศอันมีลักษณะการออกเสียงคล้ายกันมาตั้งชื่อสถานที่ดังกล่าว นอกจากนี้คำศัพท์ที่นำมาใช้ตั้งชื่อสถานที่ส่วนใหญ่มักเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับบริเวณที่ตั้งหรืออาจเกี่ยวข้องกับการแสดงอาการต่าง ๆ เพื่อสร้างจุดเด่นบนป้ายชื่อสถานที่

สำหรับป้ายชื่อสถานที่มีการใช้คำพ้องเสียง เช่น ร้าน COOL MUANG (ดังภาพที่ 10 COOL MUANG) ไม่ได้หมายความว่า เมืองที่มีความเย็น แต่หมายถึง “คูเมือง” ในจังหวัดเชียงใหม่ การใช้คำพ้องเสียงในชื่อสถานที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สถานที่ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในย่านการค้าและการท่องเที่ยวมีการตั้งชื่อสถานที่ให้มีความเด่นดึงดูดความสนใจจากผู้พบเห็นและสร้างเอกลักษณ์ให้แก่สถานที่นั้น (สุชญา พิงสุข, 2555) ทั้งนี้การใช้คำพ้องเสียงจึงเป็นการใช้ภาษาเพื่อสร้างความโดดเด่นและความสนใจให้แก่ผู้พบเห็น

ภาพที่ 8 เย็นเจี๊ยบ

ภาพที่ 9 ส.ทรัพย์ การพิมพ์

ภาพที่ 10 COOL MUANG

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับบริบทพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารเป็นอย่างยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทอม ฮิบเนอร์ ที่กล่าวว่า ภาษา มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ ผู้อยู่อาศัย และผู้ที่ภาษาต้องการจะสื่อสาร รวมถึงสะท้อนโครงสร้างทางสังคม ทำให้ทราบ ถึงสถานภาพของภาษาต่าง ๆ ในชุมชนสะท้อนผ่านการใช้ภาษาบนป้ายชื่อสถานที่ (Huebner, T., 2009)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ป้ายชื่อสถานที่ถือเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อความคิด ความรู้สึก ความ ต้องการของผู้ส่งสารหรือเจ้าของสถานที่ไปยังผู้รับสารหรือผู้ใช้บริการเช่นกัน นอกจากนี้ป้ายชื่อสถานที่เป็นเครื่องมือ ที่มีบทบาทในการโน้มน้าวการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการสถานที่ได้เช่นกัน ป้ายชื่อสถานที่มีผลต่อการสร้าง ทศนคติเพราะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของเจ้าของสถานที่ผ่านตัวอักษร ภาพ รวมถึงเครื่องหมายทางการค้ายังแฝงไป ด้วยสัญลักษณ์ไปยังผู้บริโภคได้เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตพล วังภูสิต ที่กล่าวว่า ป้ายชื่อสถานที่จึงแสดง ให้เห็นถึงระบบความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์ในการตั้งชื่อสถานที่บริเวณสังคมดังกล่าว รวมทั้งการตั้งชื่อสถานที่ที่มี ส่วนสำคัญในการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่เป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความสนใจและภาพลักษณ์ที่ดี ให้แก่ผู้ที่พบเห็น (กฤตพล วังภูสิต, 2555)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ ศึกษาภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษากลวิธีทางภาษาจาก ป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้ภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้ภาษาไทย ภาษาล้านนา ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาอาหรับ และภาษาเมียนมา แสดง ให้เห็นว่า ป้ายชื่อสถานที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถบ่งบอกถึงสภาพ หรือลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนภาษาที่ปรากฏอยู่หากสังเกตภาษาต่าง ๆ ที่ปรากฏจากป้ายชื่อสถานที่ พบว่า ความเป็นพหุภาษาที่ปรากฏจากป้ายชื่อสถานที่ถือว่าเป็นข้อมูลอันแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันและการปรับตัวของ ภาษาและวัฒนธรรมที่หลากหลายในพื้นที่ดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากผู้คนต่างก็ใช้ภาษาในการสื่อสาร เพื่อสร้างความ เข้าใจด้วยภาษาที่หลากหลาย นอกจากนี้กลวิธีทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการใช้การปนภาษา การใช้คำทับศัพท์ การใช้อักษรย่อ การใช้คำพ้องเสียง และการใช้คำแสดงอารมณ์ แสดงให้เห็นว่า ป้ายชื่อสถานที่ที่มี ส่วนสำคัญในการสร้างความทันสมัย รวมถึงเป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์กับสถานที่ดังกล่าวให้ผู้คนที่พบเห็น เกิดความสนใจในสถานที่ดังกล่าวได้เข้ามาซื้อสินค้าและใช้บริการต่าง ๆ อันเป็นผลต่อการกระตุ้นการค้าและเศรษฐกิจ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ผู้วิจัยพบประเด็น

น่าสนใจที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะทางภาษาจากป้ายชื่อสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์ทางภาษา ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษากฎเกณฑ์ทางภาษาในเขตชุมชนเมืองต่าง ๆ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเศรษฐกิจของประเทศไทย เช่น ชุมชนเมืองขอนแก่น ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา ชุมชนเมืองภูเก็ต ชุมชนเมืองหาดใหญ่หรือศึกษาเชิงเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพล วังภูสิต. (2555). ชื่อธุรกิจร้านค้าในย่านสยามสแควร์: การศึกษาตามแนวภูมิทัศน์เชิงภาษาศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กำชัย ทองหล่อ. (2556). หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ซอทอง บรรจงสวัสดิ์. (2558). คำไทยในภูมิทัศน์ฝรั่งเศส: การศึกษาเชิงสัญลักษณ์ของชื่อร้านอาหารไทยในปารีส. วารสารศิลปศาสตร์, 15(2), 162-176.
- ดวงจันทร์ เจริญเมือง. (2534). เชียงใหม่ในกระแสความเปลี่ยนแปลง. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่.
- ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ. (2552). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4 : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2550). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศกร เมธีธรรม. (2560). ภาษาอังกฤษ: มายาคติอำนาจ และการครอบงำ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรรณทิพา อินต๊ะ. (2555). การปนภาษาอังกฤษในนิตยสารภาษาไทย. วารสารพินศวรรสาร, 8(1), 33-42.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2560). โลกาภิวัตน์. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณี พยอมยงค์. (2511). ตำราเรียนหนังสือล้านนาไทย. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์: ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: เอปิช อินเทอร์เน็ตกรุ๊ป.
- ฤทธิจักร คชะ. (2554). รูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยในเจเนอเรชันวาย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา จงบรรจบ. (2534). การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อธุรกิจการค้า. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลาศ โพธิสาร. (2552). การปรับตัวทางสังคมของชาวกูยในบริบทพหุวัฒนธรรมเขตอีสานใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2558). คำแสดงอารมณ์พื้นฐานที่มาจากปฏิกริยากายภาพในภาษาไทย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 37(2), 182-221.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย พ.ศ. 2545-2558. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/บริการสถิติพื้นฐานที่เป็นอนุกรมเวลา/การท่องเที่ยว.aspx>.
- สิรินทร พิกุลทอง. (2554). ภาษาบนป้ายพาณิขย์ของสถานประกอบการย่านถนนพระอาทิตย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สุขญา พึ่งสุข. (2555). แนวทางการออกแบบเพื่อความโดดเด่นของป้ายไฟร้านค้า: กรณีศึกษาถนนเยาวราช. ใน
วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Grant, E. (2002). A Short History of Laos. Bangkok: Silkworm Book.
- Huebner, T. (2009). "Framework for the Linguistic Analysis of Linguistic Landscape in Linguistic
Landscape: Expanding the Scenery. New York: Routledge.
- McKay, S.L. (2002). Teaching English as an International Language: Rethinking Goals and
Perspectives. Oxford: Oxford University Press.
- Mufwene, S. (2010). Globalization Global English and World English (es): Myths and Facts. The
Handbook of Language and Globalization. New York: Blackwell Publishing Ltd.
- Puzey, G. (2016). Linguistic Landscape: The Oxford handbook of names and naming . Oxford:
Oxford University Press.

การประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ
สำหรับการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง*
THE MODIFIED NORTHERN THAI CLASSICAL DANCE PERFORMANCE
FOR LOW BACK PAIN ELDERLY EXERCISES

กชกร ชูวิวัฒน์รัตนกุล¹, ปิยวดี มากพา^{1*}, สันทณี เครือซอน²

Kotchakorn Chooiwatratannakul¹, Piyawadee Makpa^{1*}, Santhanee Khruakhorn²

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

²คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Allied Health Sciences, Thammasat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Asst.prof.piya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ เรื่องการประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืดในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูล ด้านการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ การออกกำลังกาย ฟิตท์ (FITT) รวมถึงการใช้ยางยืด และได้วิเคราะห์ท่ารำที่มีการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว จำนวน 12 ท่า คือ ท่ายืนพ่อนเงี้ยวเมือง ท่าแม่เล่ ท่าแรงกระพือปีก (มือสั้น) ท่าแรงกระพือปีก (มือยาว) ท่าดอเลเล ท่าจับผ้ากันศอก ท่าเชื่อมสอง ท่ารับสอ่มือ ท่าไหว้ ท่าตั้งไหม ท่านุ่งขึ้น ท่าบัวบานท่ารอลม นำมาปรับปรุงท่ารำในช่วงอบอุ่นร่างกายและผ่อนคลายร่างกายจำนวน 6 ท่า ได้แก่ ท่าเสียวจันทร์ ท่าม่านมยุ ท่าจีบสูง ท่าเบิกบาน ท่าแหงมือ ท่าจีบไหล่ ช่วงออกกำลังกายด้วยยางยืด จำนวน 12 ท่า ได้แก่ ท่าบิดลำตัว ท่าตั้งวงจีบสะเอว ท่าจีบเข้า ท่าตีไหล่ ท่าผีเสื้อ ท่าตั้งวงสูง ท่าตั้งจีบมือเดียว ท่าร้อยมาลัย ท่าก้มตัวเก็บฝ้าย ท่าแยกมือ ท่าตั้งจีบ ท่าสอสูงจีบหลัง ตามหลักการออกกำลังกาย ฟิตท์ (FITT) ซึ่งมีความหนักระดับเบาถึงปานกลาง ทำกิจกรรม 3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 8 สัปดาห์ รวม 24 ครั้ง ใช้เวลา 30 นาที เป็นรูปแบบการออกกำลังกายชนิดยืดเหยียดกล้ามเนื้อ และใช้ยางยืดเพื่อเพิ่มแรงต้านให้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวมีความแข็งแรงซึ่งสามารถลดอาการปวดหลังส่วนล่างได้ และใช้เพลงพื้นเมืองภาคเหนือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคำนึงถึงความปลอดภัยด้วยการออกกำลังกายแบบนั่งเก้าอี้

คำสำคัญ: การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ, การออกกำลังกาย, ผู้สูงอายุ, ปวดหลังส่วนล่าง

Abstract

This article be partial of dissertation title The Modified Norther Thai Classical Performance For Low Back Pain in Elderly Exercises by elastic bands in elderly who have low back pain. Researcher had collected and synthesized data in Northern Thai Classical Dance, FITT exercising including elastic bands using and to analyze dance postures that taking core muscles of 12 postures as Fon Ngiew Muang standing, Mae Leh, Rang Krapeu Peek (short hands), Rang Krapeu

Peek (Long hands), Dor Leh Leh, Jab Pah Kun Sok, Chuam Song, Rub Sod Meue, Wai, Dueng Mai, Nung Zin, Bauban, RorLom that getting the modification dance postures in body warming and body relaxing in 6 postures as SiewChan, Marnmui, Jeebsoong, Burkban, Tangmeue and JeebLai by during exercising through elastic bands of 12 postures as BitLumTau, TangwongJeebsa-el, JeebKaow, TeeLai, Peeseaue, Tangwongsoong, DeungJeebmeuediaw, Roimalai, KomtuowKebFai, Yaekmeue, DuengJeeb, SodsoongJeebLang under the FITT standards that there is the weight from light to medium average by doing activities 3 times a week for total of 8 weeks of the overall 24 times within 30 minutes that be the type of exercise as muscles stretching and use elastic bands for increase resistance for muscles in core of body getting the strong and can reduce the Low Back Pain and spend the Northern Folk songs to help promote elderly have the continuing exercises, also consider safety in exercising on chairs.

Keywords: Northern Thai Classical Dance Performance, Exercising, Elderly, Low Back Pain

บทนำ

จำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ทำให้สังคมหันมาให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นในทุกด้าน ทุกมิติ เพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ที่อาจนำไปสู่การเกิดโรคต่างๆ

อาการปวดหลังส่วนล่างเป็นปัญหาสุขภาพที่พบได้บ่อยทั่วโลก ร้อยละ 80 (จิรัชตร ตั้งเจริญสมุทร และคณะ, 2562) และพบได้บ่อยในผู้สูงอายุ (อินทรีรา รูปสว่าง และคณะ, 2552) ในประเทศไทยนั้นอาการปวดหลังส่วนล่างเป็นสาเหตุที่พบมากที่สุดของการเจ็บป่วยในระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ร้อยละ 50.5 (อารีรัตน์ นวลแย้ม และนวรรตน์ ไวยมภู, 2563) สอดคล้องกับ สุกัญญา พูลโพธิ์กลาง กล่าวว่า อาการปวดเมื่อยตามร่างกายและปวดหลัง เป็นโรคหรืออาการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นมาก ร้อยละ 75.1 ซึ่งมีอาการปวดตึง และแข็งของกล้ามเนื้อบริเวณหลังขอบล่างชายโครงถึงบั้นท้าย ผู้สูงอายุบางคนอาจปวดร้าวลงไปขา ถือเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมต่างๆ ได้น้อยลง อาจเกิดความพิการ ความเครียด กลัว วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าได้ (สุกัญญา พูลโพธิ์กลาง, 2562)

ซึ่งจากการศึกษา พบว่า การออกกำลังกายยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีร่างกายที่แข็งแรง ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นสามารถลดอาการซึมเศร้าได้ ปัจจุบันมีการนำศิลปะการแสดงหรือการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาใช้ร่วมกับการออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสนใจในการออกกำลังกาย เช่น โนราบิก ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ ที่นำมาพัฒนากับหลักการเดินแอโรบิก การรำไม้พลองเมืองน่านต่อสมรรถภาพทางกายและคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุหญิงที่ไม่ได้ออกกำลังกายเป็นประจำ เป็นต้น

การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ หรือที่นิยมเรียกว่า “ฟ้อน” เป็นการแสดงที่ได้รับอิทธิพลและวัฒนธรรมจากหลากหลายแห่ง เช่น ได้รับอิทธิพลจากราชสำนักสยาม พม่า และชาติพันธุ์ไทใหญ่ เจี้ยว มอญ เป็นต้น เข้ามาผสมผสาน (มานพ มานะแซม, 2551) ส่งผลให้เกิดลักษณะท่ารำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นท่ารำที่มีการใช้กล้ามเนื้อทั่วทั้งร่างกาย จึงมีการนำการแสดงภาคเหนือมาประยุกต์กับการออกกำลังกายรูปแบบต่างๆ เช่น การส่งเสริมด้านร่างกาย การออกกำลังกายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ หรือบำบัดผู้สูงอายุ การออกกำลังกายโดยการฟ้อนรำ

หรือการเดินร่าอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีการยืดเหยียดของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และข้อต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้สมรรถภาพทางกายดีขึ้น จากการที่ร่างกายมีความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และข้อต่างๆ ความทนทานของปอดและหัวใจเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำนาฏศิลป์ภาคเหนือที่มีการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวมาประยุกต์กับการออกกำลังกาย บทความนี้จะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์กิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืดในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง

สาเหตุของอาการปวดหลังในผู้สูงอายุ

อาการปวดหลังส่วนล่าง อาจเกิดจากผลของการใช้ชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพ ที่ทำให้เกิดอาการบาดเจ็บต่อกระดูกสันหลัง ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการปวดหลังส่วนล่างในผู้สูงอายุนั้น มักเกิดจากการเสื่อมของหมอนรองกระดูกสันหลัง ทำให้ไม่เพียงพอต่อการรับแรงกดของลำตัว ผิวกระดูกอ่อนบางลง เยื่อหุ้มข้อหลวม และความสูงของหมอนรองกระดูกยุบลง ซึ่งภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึง สาเหตุที่พบบ่อยในอาการปวดหลังส่วนล่างของผู้สูงอายุเกิดจากกระดูกสันหลังเสื่อม กระดูกพรุน อ้วนลงพุง ยกของหนักผิดวิธี การไม่เคลื่อนไหวร่างกาย และมีการเคลื่อนไหวในทิศทางที่ผิดปกติ หรือเกิดจากลักษณะงานที่ทำทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงอิริยาบถที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้สูงอายุมีความปวดระยะเวลานาน ซึ่งสามารถแบ่งตามระยะเวลาได้ 3 ประเภท คือ (ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2564)

อาการปวดหลังแบบเฉียบพลัน คือ อาการปวดหลังที่มีอย่างต่อเนื่องน้อยกว่า 6 สัปดาห์ เป็นอาการที่เกิดขึ้นเมื่อได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อาการปวดจะเกิดขึ้นภายหลังการบาดเจ็บเนื่องจากการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ

อาการปวดหลังกึ่งเฉียบพลัน คือ อาการปวดหลังที่มีอย่างต่อเนื่อง มากกว่า 6 สัปดาห์ แต่ไม่เกิน 3 เดือน

อาการปวดหลังเรื้อรัง คือ อาการปวดหลังที่มีอย่างต่อเนื่องมากกว่า 3 เดือน แบบเป็นๆ หายๆ มักพบในผู้ป่วยที่สูงอายุ มีการใช้ท่าทางไม่ถูกต้อง สูบบุหรี่ อ้วน เกิดอาการปวดสะโพกและมีอาการปวดร้าวลงขา

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวทางการรักษา เช่น การนอนพัก ผ่าตัด กายภาพบำบัด ใช้ยาในการรักษา และการบริหารหรือการออกกำลังกาย ซึ่งการออกกำลังกายที่ผู้สูงอายุนิยมได้แก่ โยคะ รำมวยจีน ชิงก ไทชิ รำไม้พลอง ฟิลาทิส การฝึกการหายใจ เป็นต้น

หลักการออกกำลังกาย ฟิทท์ (FITT)

หลักการออกกำลังกาย “ฟิทท์” (FITT) เป็นหลักการออกกำลังกายตามข้อเสนอแนะโดยวิทยาลัยกีฬาเวชศาสตร์แห่งอเมริกา เป็นอีกหนึ่งทางปฏิบัติเพื่อสร้างสุขภาพที่ดี ผู้วิจัยจึงใช้หลักการดังกล่าวมาประยุกต์กับการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ ซึ่ง ชลธิชา จันทศิริ, ชญาพร คงเพชร และวายุ กาญจนศร ได้อธิบาย ไว้ดังนี้ (ชลธิชา จันทศิริ, 2559); (ชญาพร คงเพชร, 2562); (วายุ กาญจนศร, 2562)

1. ความถี่ (frequency) ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายอย่างน้อย 3 - 5 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ไม่ควรเว้นห่างมากกว่า 2 วัน

2. ความหนักหรือความแรง (intensity) เป็นการกำหนดขีดความสามารถในการออกกำลังกาย แบ่งเป็น ระดับเบา ระดับปานกลาง และระดับสูง ในผู้สูงอายุที่ไม่เคยออกกำลังกายเลยนั้นควรออกกำลังกายในระดับเบา คืออัตราหัวใจเต้นประมาณร้อยละ 50 - 65 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที หรือมากกว่า และค่อยๆเพิ่มความหนักเป็นระดับปานกลาง หมายถึง เมื่อออกกำลังกายแล้วหัวใจเต้นประมาณร้อยละ 66-85 ของอัตราการเต้นของหัวใจสูงสุด ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 30 นาทีหรือมากกว่า ทั้งนี้ไม่ควรให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายในระดับสูงเนื่องจากอาจเกิดความเสี่ยงได้ ซึ่งอำนาจ สุขแจ่ม ได้กล่าวว่า เริ่มแรกควรปฏิบัติท่าละ 10 ครั้ง จำนวน 3 รอบ

และแต่ละรอบควรพักประมาณ 30-60 วินาที จากนั้นอาจจะค่อยๆเพิ่มจำนวนครั้งของการทำซ้ำให้มีความหนักมากขึ้น หากผู้สูงอายุปฏิบัติ แล้วไม่พบอาการเมื่อยล้า ควรปรับเพิ่มความหนัก เช่นการเพิ่มจำนวนครั้ง หรือเพิ่มจำนวนเซต ซึ่งสามารถประเมินได้คุณภาพของการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุว่ามีความอ่อนล้าอยู่หรือไม่ หากผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีความอ่อนล้า และมีความคล่องตัวมากขึ้นจึงค่อยเพิ่มจำนวนรอบ (อำนาจ สุขแจ่ม, 2561)

3. เวลา (time) เป็นช่วงเวลาในการออกกำลังกายแต่ละครั้ง ผู้สูงอายุควรออกกำลังกายโดยแบ่งเป็นช่วง ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะอบอุ่นร่างกาย 3-5 นาที ระยะออกกำลังกายไม่ควรต่ำกว่า 12 นาที สำหรับผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ อาจไม่สามารถออกกำลังกายต่อเนื่องกันได้นานถึง 30 นาที ควรให้ออกกำลังกายในแต่ละครั้งได้ประมาณ 15 - 20 นาที และระยะการผ่อนคลายร่างกายให้เย็นลง 3 - 5 นาที

4. ชนิด (type) หากเป็นการออกกำลังกายเพื่อลดอาการปวดนั้น ควรเป็นการออกกำลังกายชนิดยืดเหยียดมากกว่า ซึ่งการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ช่วยลดอาการเจ็บปวดข้อ ลดการบาดเจ็บในผู้สูงอายุ หรือยืดกล้ามเนื้อกลุ่มหลัก ได้แก่ กล้ามเนื้อคอ หน้าอก ไหล่ หลัง แขน ขา ควรยืดกล้ามเนื้ออย่างช้า ๆ แล้วค้างไว้ 10 - 30 วินาที ทำ 3 - 5 ครั้ง การยืดที่เหมาะสมคือ เมื่อทำแล้วอาจรู้สึกตึงเล็กน้อยบริเวณที่ยืดเหยียด แต่ไม่รู้สึกเจ็บ ทำอย่างน้อย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และใช้เวลาประมาณ 20 - 30 นาทีต่อวัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้ยางยืด ซึ่งเป็นการใช้แรงต้าน ช่วยป้องกันและชะลอการเสื่อมสภาพของกล้ามเนื้อ ข้อต่อ กระดูก ทำให้กล้ามเนื้อยืดหยุ่นได้ดี ซึ่ง นัยต์ชนก ถิ่นจะนะ กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายด้วยการใช้ยางยืดหรือแรงต้านช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และทำให้กระดูกมีความหนาแน่น แข็งแรงมากขึ้น (นัยต์ชนก ถิ่นจะนะ, 2559) ซึ่งหากบริหารกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวให้มีความแข็งแรง ซึ่งเป็นเหมือนเครื่องพยุงหลังจะสามารถลดอาการปวดหลังส่วนล่างได้ (วิไลวรรณ โรจน์เรืองนุกูล และภัทรพงศ์ ทินมณี, 2564)

5. ความสนุกสนานในการออกกำลังกาย (enjoyment) เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ควรเลือกรูปแบบที่มีความสนุกสนาน หรือการทำเป็นกลุ่มเพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น โดยมีการใช้เพลงประกอบการออกกำลังกาย สอดแทรกศิลปวัฒนธรรมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย เช่น การใช้เพลงพื้นเมือง เพลงลูกทุ่ง หรือทำรำแบบไทย

6. ความปลอดภัย (Safety) เนื่องจากวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่อวัยวะของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง และมีความเสื่อมหลายอย่าง เนื่องจากวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่อวัยวะของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง และมีความเสื่อมหลายอย่าง

ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุจะออกกำลังกายผู้สูงอายุควรประเมินความเหมาะสมและความสามารถของตนก่อน เพราะอาจเกิดปัญหาหรือภาวะแทรกซ้อนตามมาได้ เช่น อาการเจ็บแน่นบริเวณหน้าอก ลิ้นปี่ หัวใจ มึนงงเวียนศีรษะควบคุมตัวหรือแขนขาไม่ได้หรือเดินเซ คลื่นไส้ อาเจียน มีอาการอ่อนแรง ใจสั่น เหนื่อย หน้ามืด จะเป็นลม หัวใจเต้นผิดปกติ เต้นแรง เร็ว ไม่สม่ำเสมอ แม้จะหยุดพักประมาณ 10-20 วินาทีแล้วก็ตาม รู้สึกเหนื่อย หายใจไม่ออก หายใจลำบากหายใจไม่อิ่ม หายใจไม่ทัน หรือหายใจเร็วเกิน 10 นาที หลังหยุดพัก ชีพจรเต้นช้าลง เหงื่อออกมาก ตัวเย็น หน้าซีด หรือแดงคล้ำ พุดไม่ชัดหรือพุดตะกุกตะกัก ตาพร่ามัว ปวดน่อง เป็นตะคริว เป็นต้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือ

ประเทศไทยมีการแบ่งภูมิภาคตามสภาพภูมิประเทศ ทำให้เกิดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ตามท้องถิ่นและพื้นที่ต่างๆ ของแต่ละภูมิภาค รวมถึงลักษณะของการแสดง หรือที่เรียกว่านาฏศิลป์พื้นเมือง ที่ภาคเหนือนิยมเรียกว่า ฟ้อน และเรียกผู้แสดงว่า ช่างฟ้อน สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ได้ให้ความหมายคำว่า

“ฟ้อน” ไว้ว่า รำของภาคเหนือและภาคอีสาน การแสดงภาคเหนือ มักนิยมเรียกว่าฟ้อนในบางการแสดง นอกจากเป็นการแสดงประจำท้องถิ่นแล้ว ปัจจุบันยังมีการแสดงอีกหลายชุดที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อสะท้อนวัฒนธรรมต่างๆ สืบทอดกันมา เช่น การตบมะผาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ ฟ้อนแง้น ฟ้อนล่องน่าน ฟ้อนสาวไหม ระเบียบวาทะ ฟ้อนที่ฟ้อนวี เป็นต้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554)

การฟ้อนภาคเหนือ หรือการฟ้อนของคนล้านนา เป็นเอกลักษณ์ที่มีลักษณะลีลาท่าทางของการฟ้อนรำของชนพื้นเมืองที่อยู่ในล้านนาและตอนเหนือของประเทศไทยขึ้นไป ลักษณะการใช้มือจะไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนในการสื่อความหมาย ซึ่งแตกต่างกับการแสดงของภาคใต้และภาคกลางที่มีแบบแผนของการใช้มือเพื่อสื่อความหมาย อันเป็นอิทธิพลที่ได้รับจากอินเดีย ฟ้อนรำของล้านนาจึงเป็นลักษณะดั้งเดิมที่มีอยู่ในพื้นถิ่น มีลักษณะเป็นระเบียบแบบและดัดแปลงจากการเคลื่อนไหว กิริยาของมนุษย์ ซึ่งอาจมีการพัฒนา ดัดแปลงมาจากการละเล่นพื้นเมือง ประเพณี ความเชื่อ และการประกอบอาชีพ โดยได้รับการผสมผสานจากวัฒนธรรมของไทยใหญ่ เจี๋ยพม่า มอญ รวมถึงการแสดงภาคกลางของไทย ทำให้นาฏศิลป์ของภาคเหนือมีท่ารำที่หลากหลาย มาณพ มานะแซม ได้กล่าวว่า พัฒนาการฟ้อนรำของล้านนา แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้ (มาณพ มานะแซม, 2551)

1. การฟ้อนรำที่เป็นของชาวบ้าน มักจะเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมความเชื่อ เรื่องผีและประเพณีทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

1.1 การฟ้อนรำอันสืบเนื่องจากพิธีกรรมความเชื่อเรื่องผี เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนาที่เชื่อว่า ผีคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ควรกราบไหว้ เพราะเป็นระบบความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม ส่งผลให้ชุมชนดำรงอยู่ร่วมกันได้ แม้ว่าพุทธศาสนาจะได้รับการนับถือเป็นอย่างมากและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างมากแต่ก็ไม่ได้ลบความเชื่อแบบดั้งเดิมได้หมด ชาวล้านนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผีดี หมายถึง ผีที่ปกป้องคุ้มครองหรือดูแลรักษา และผีร้าย หมายถึง ผีบรรพบุรุษที่ลูกหลานไม่บวงสรวงให้ดวงวิญญาณอดอยาก จึงทำให้ออกมาทำร้ายลูกหลาน ความเชื่อเรื่องผีนี้ ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมการบวงสรวงบูชาและงานนาฏกรรม การฟ้อนรำที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น เรียกว่า “การฟ้อนผี”

1.2 งานฟ้อนรำเนื่องในพิธีกรรมงานบุญสำคัญ เป็นงานฟ้อนรำที่เกิดขึ้นเพื่อความสมบูรณ์แบบของการทำพิธีกรรมของชาวบ้าน เช่น การแสดงฟ้อนนกกิงกะหล่า และการแสดงเต็นโตของ ไทใหญ่ ในช่วงเทศกาลออกพรรษา หรือการแสดงฟ้อนรำบริเวณวัดเพื่อต้อนรับขบวนแห่เครื่องไทยทาน จะมีการฟ้อนเล็บ ฟ้อนเจิง นอกจากนี้ยังมีการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยศิลปินพื้นบ้านอย่าง คุณบัวเรียว รัตนมณีภรณ์ ได้ประดิษฐ์ฟ้อนสาวไหมขึ้นมา

2. การฟ้อนรำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยราชสำนัก และสถาบันการศึกษา ในช่วงสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมีจนถึงปัจจุบัน นาฏศิลป์ล้านนามีพัฒนาการมาโดยตลอดแต่เป็นไปอย่างช้าๆ และมีการประดิษฐ์ขึ้นอย่างมากในระยะปัจจุบัน ซึ่งแบ่งได้ 3 ช่วง ดังนี้

2.1 ช่วง พ.ศ. 2416 – 2478 เป็นยุคที่การฟ้อนรำในคุ้มหลวง และเจ้านายชั้นสูงมีบทบาทด้านนาฏศิลป์ล้านนามาก ทรงให้มีการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำขึ้นมาหลายชุด ได้แนวคิดจากนาฏศิลป์พื้นเมืองราชสำนักพม่า และราชสำนักไทยมาประยุกต์และดัดแปลงให้เป็นวัฒนธรรมของล้านนา เช่น การฟ้อนเล็บของพื้นเมือง ระเบียบวาทะ จากวรรณกรรมเรื่องพระลอ ฟ้อนม่านมุยเชียงตาที่ประยุกต์จากท่ารำราชสำนักพม่า ฟ้อนน้อยใจยา และระเบียบวาทะ เป็นต้น

2.2 ช่วง พ.ศ. 2479 -2529 เป็นช่วงที่นาฏศิลป์จากกรมศิลปากร ได้เข้ามามีบทบาทในล้านนาสูงมาก โดยผ่านทางสถาบันการศึกษาระดับสูง เช่นวิทยาลัยนาฏศิลป์ ส่วนใหญ่แนวคิดในการประดิษฐ์ฟ้อนรำก็ได้รับอิทธิพลจากภาคกลาง เช่น ฟ้อนอวยพร ฟ้อนมาลัย ฟ้อนลาวแพน ฟ้อนม่านมงคล ระเบียบวาทะ เป็นต้น

2.3 ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2530 – ปัจจุบัน มีการศึกษาค้นคว้าและประดิษฐ์พ่อนพื้นบ้าน ล้านนาขึ้นเป็นจำนวนมาก บางกลุ่มก็คิดไปตามความนิยม เช่น พ่อนรำที่เกี่ยวกับอาชีพ หรือระบำศิลปะอาชีพ หรือการใช้แม่ท่าบางท่าของพ่อนแบบโบราณมาผสมผสานกับท่ารำในแบบแผน

3. ศิลปะการพ่อนรำของล้านนากับยุคสมัยแห่งการท่องเที่ยว ศึกษากรณีตัวอย่างในจังหวัด เชียงใหม่ เป็นช่วงที่มีการปรับปรุงการแสดงให้เข้ากับสังคม เช่น การปรับเวลาในการแสดงให้ลดน้อยลง เป็นต้น

นอกจากนี้ ภูวดา ธีระวิทย์ ได้กล่าวถึงรูปแบบของการพ่อนของภาคเหนือ ในรูปแบบของการพ่อนแบบ พื้นเมือง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพ่อนพื้นเมืองแบบชาติพันธุ์ เป็นการพ่อนของกลุ่มชนชาติต่างๆ ใน ภาคเหนือ เช่น ชาวไทลื้อ ไทเขิน ชาวไทยวน ชาวไทใหญ่ ชาวละว้า เป็นต้น การแสดงมักจะเป็นการละเล่นหรือ ลักษณะการดำรงชีวิตของชนชาตินั้นๆ เช่น พ่อนโต พ่อนนกกิงกะหระ พ่อนแง่น เป็นต้น และกลุ่มพ่อนพื้นเมือง แบบสะท้อนวิถีชีวิต เป็นการพ่อนของชาวล้านนาที่แสดงถึงการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ เช่น พ่อนแห่ ครวทัน พ่อนเจิง พ่อนสาวไหม พ่อนเมืองกายลาย (ภูวดา ธีระวิทย์, 2565) และได้กล่าวถึงรูปแบบ การพ่อนแบบ ราชสำนัก หรือ แบบคุ้มเจ้าหลวง เป็นการพ่อนที่ได้รับอิทธิพลมาจากการพ่อนในรูปแบบพื้นเมือง เป็นพ่อนแบบ สมัยใหม่ที่เจ้าดารารัศมีทรงนำมาดัดแปลง โดยนำครูสอนรำจากกรุงเทพฯ มาสอนในคุ้มฝ่ายเหนือ ทำให้การพ่อน รำในเวลาต่อมาได้รับอิทธิพลการรำแบบกรุงเทพฯ ที่มีความเคร่งครัดในเรื่องจังหวะและท่าทางการวางมือวางเท้า เป็นสำคัญ เป็นการแสดงที่พระองค์ทรงกลับมาเชียงใหม่พร้อมกับการนำเอาวัฒนธรรม และประเพณีจากวังหลวง มาใช้ในคุ้มเจ้าหลวง เกิดการแสดงที่มีการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมพม่า มอญ ไทย ล้านนา ประกอบไปด้วย การแสดง ได้แก่ พ่อนเล็บ หรือพ่อนเมือง พ่อนม่านมุยเชียงตา หรือพ่อนกำเบ้อ มี 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 พ่อน ม่านมุยเชียงตา (หญิงล้วน) รูปแบบที่ 2 พ่อนม่านมุยเชียงตา (ชาย-หญิง) พ่อนน้อยไชยา หรือพ่อนน้อยไจยา พ่อน โยคีถวายุไฟ พ่อนเงี้ยว (เมือง) ระบำซอ และพ่อนม่านแม่แล้

ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบการแสดงภาคเหนือที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น มีท่ารำที่ใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว เช่นการก้ม การเงย การบิดลำตัว ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อที่สามารถลดอาการปวดหลังส่วนล่างได้ ผู้วิจัยจึง ได้เลือกท่ารำที่มีการใช้กล้ามเนื้อดังกล่าวมาประยุกต์กับหลักการออกกำลังกาย ฟิตท์ (FITT) ซึ่งเป็นหลักการที่ เหมาะสมและ ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้สูงอายุ โดยได้ปรับลักษณะท่ารำที่ง่ายขึ้นเพื่อผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติ ได้ โดยให้ผู้สูงอายุนั่งเก้าอี้ เพื่อลดโอกาสเสี่ยงในการหกล้มหรืออุบัติเหตุ แต่ยังคงเน้นการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ แกนกลางลำตัว

งานวิจัยที่มีการนำนาฏศิลป์ภาคเหนือมาใช้ในการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ

การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือที่นำมาพัฒนากิจกรรมที่ใช้สำหรับออกกำลังกายในผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายแบบพ่อนเจิงเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ในชุมชนที่มีอาการปวดข้อเข่า (อัมภิกา นาไว้อย และคณะ, 2563) ท่ารำที่ใช้เป็นท่ารำจากพ่อนเจิง ที่ใช้กล้ามเนื้อ ทุกส่วนของร่างกาย ซึ่งในงานวิจัยเน้นการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา เพิ่มความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อ เอ็น ข้อต่อ และได้แบ่งเป็นช่วงอบอุ่นร่างกาย จำนวน 18 ท่า ความหนักระดับเบา ใช้เวลา 5-10 นาที ช่วงการรำพ่อน เจิง จำนวนท่า 16 ท่า ความหนักระดับปานกลาง ใช้เวลา 40 นาที และช่วงผ่อนคลาย จำนวน 12 ท่า ความหนัก ระดับเบา ใช้เวลา 5-10 นาที โดยมีการเลือกใช้ท่ารำ ดังนี้

1. ช่วงอบอุ่นร่างกาย ใช้ท่าทั้งหมด 18 ท่า ได้แก่ ท่าถุมือ ท่าถุหน้า ท่าถุหู ท่าดึงใบหู ท่าเคาะ กะโหลก ท่าเสยผม ท่าตบแขน ท่าตบไหล่ ท่าตบขาตบน่อง ท่าวนวดขานวดแข้งกดเข่า ท่าก้มตัวยันหน้า ท่าปิดคอ ท่ายกดินยันฟ้า ท่ายิงธนู ท่านกบิน ท่าหมุนเข่า ท่ายันฟ้า ยันดิน ท่าเขย่งเท้าและสะบัดมือ

2. ช่วงการรำฟ้อนเจิง ใช้ท่าทั้งหมด 16 ท่า ได้แก่ ท่ายืนไหว ท่านั่งไหว ท่าบิดบัวบานยืน ท่าบิดบัวบานนั่ง ท่าเกี่ยวเกล้า ท่าแหงบัวแขนเหยียด ท่าแหงบัวตั้งศอก ท่าแหงบัวอ้อมหัว ท่าแหงศอกไล่แขน ท่าสามมือขึ้นลง ท่าสามมือโอบ ท่าสามมือตบดิน ท่าแม่ปลาต้อนหาต ท่ากาตากปีเดียว ท่ากาตากปีกสองปีก ท่าตบมะผาบ

3. ช่วงผ่อนคลาย ใช้ท่าทั้งหมด 12 ท่า ได้แก่ ท่าตบแขน ท่าตบไหล่ตบเอว ท่าตบขาตบน่อง ท่าหวดขานวดแข้งกตเป่า ท่าก้มตัวยันหน้า ท่ายกดินยันฟ้า ท่าบิดคอ ท่านกบิน ท่ายิงธนู ท่ายันฟ้ายันดิน ท่าหมุนเข้าท่าเขย่งเท้าและสะบัดข้อมือ

ปริญห์จักร อัครารัศม์สกุล ได้สร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือ เพื่อออกกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคข้อเข่าเสื่อมมีการสร้างสรรค์ท่ารำร่วมกับหลักการออกกกำลังกายเพื่อผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับลักษณะของการเคลื่อนไหวของท่ารำต้นแบบจำนวน 8 ท่า โดยแบ่งออกเป็นช่วงการอบอุ่นร่างกาย 5-10 นาที และช่วงกายบริหาร 10 นาที ซึ่งจะใช้ชุดการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือเพื่อการออกกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ และช่วงของการติดตามได้อู่ในการแสดง ซึ่งมีการใช้ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือและการใช้กล้ามเนื้อ ดังนี้ (ปริญห์จักร อัครารัศม์สกุล, 2562)

ตารางที่ 1 ตารางท่ารำในการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือ เพื่อออกกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคข้อเข่าเสื่อม

ชื่อท่ารำ	การใช้กล้ามเนื้อ
1. ท่าสามวงเกี่ยวยืน หรือ ท่าสามมือ	กล้ามเนื้อไหล่ บ่า ต้นแขนด้านหน้า แขน ข้อมือ น่อง กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า เป็นการเพิ่มกำลังขาทั้งสองข้างให้แข็งแรง
2. ท่าย่างขุม หรือ ท่าสลับเหลี่ยม	กล้ามเนื้อไหล่ บ่า ต้นแขนด้านหน้า แขน ข้อมือ น่อง ยึดกล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า กล้ามเนื้อต้นขาด้านใน และหลังส่วนล่าง
3. ท่าบุษบาตะวัน หรือ ท่าแหงมือไล่ศอก	กล้ามเนื้อต้นแขนด้านใน แขนด้านนอก ไหล่ กล้ามเนื้ออก กล้ามเนื้อขาด้านใน กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า และน่อง
4. ท่าสาวไหมแมงบัง หรือ ท่าสาวไหม	กล้ามเนื้อไหล่ ต้นแขนด้านหน้า แขน ข้อมือ น่อง ยึดกล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า ต้นขาด้านในสะโพก และหลัง
5. ท่าเยาะกำ หรือ ท่าย่าง (ขุมท่า)	กล้ามเนื้อขาด้านใน กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า และน่อง
6. ท่าบิดบัวบาน	กล้ามเนื้อต้นแขนด้านใน แขนด้านนอก ไหล่ กล้ามเนื้ออก กล้ามเนื้อขาด้านใน กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า และน่อง
7. ท่าย่างขุมหน้า ขุมหลัง ขุมข้าง หรือท่าถีบปิด	กล้ามเนื้อต้นแขนด้านใน แขนด้านนอก ไหล่ กล้ามเนื้ออก กล้ามเนื้อขาด้านใน กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า และน่อง
8. ท่าตบมะผาบ	กล้ามเนื้อไหล่ บ่า ต้นแขนด้านหน้า แขน ข้อมือ ลำตัวส่วนล่าง น่อง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว พบว่า ท่ารำที่เลือกใช้ส่วนใหญ่เป็นท่ารำที่มาจากฟ้อนเจิง และเน้นบริหารกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เพื่อเพิ่มความแข็งแรง เข่า อัมภิชา นาไว้ย และคณะ ได้มีการเปรียบเทียบผลของระดับน้ำหนัก ระดับชีพจร ความดันโลหิต ระดับความเจ็บปวด และสมรรถภาพทางด้านจิตใจ (ระดับคะแนนภาวะซึมเศร้า) สมรรถภาพทางร่างกาย ได้แก่ การทรงตัวขณะเดิน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (อัมภิชา นาไว้ย และคณะ, 2563) และปริญห์จักร อัครารัศม์สกุล พบว่า การพัฒนามัดกล้ามเนื้อที่ช่วยให้กล้ามเนื้อหน้าขาและกล้ามเนื้อบริเวณรอบข้อเข่าของผู้สูงอายุ มีการพัฒนามัดดีมาก จำนวน 23 คน ระดับดี 33 คน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 3 คน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการออกแบบกิจกรรมการออกกออกกำลังกายนั้น ควรเลือกท่ารำที่มีการใช้กล้ามเนื้อในส่วนที่ต้องการเพิ่มความแข็งแรง ลดอาการปวด และไม่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุเพื่อให้การออกกออกกำลังกายมีประสิทธิภาพ (ปริญห์จักร อัครารัศม์สกุล, 2562)

งานวิจัยการนำนาฏศิลป์มาประยุกต์ใช้กับหลักการออกกำลังกาย ฟิทท์ (FITT) ในการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

จากการศึกษา พบว่า มีการนำหลักการออกกำลังกายฟิทท์ (FITT) มาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ญากัฏร นิยมสตัย และคณะ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมออกกำลังกายด้วยร่วคองก้าต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ตามหลักการออกกำลังกายแบบ “ฟิทท์” (FITT) ซึ่งเป็นการผสมผสานการออกกำลังกายแบบแอโรบิกและการยืดเหยียดร่างกาย เน้นกล้ามเนื้อสะโพก กล้ามเนื้อไหล่ กล้ามเนื้อแขน และกล้ามเนื้อขา จำนวน 40 ท่ามีความหนักระดับปานกลาง ใช้เวลาออกกำลังกายทั้งหมด 30 นาทีต่อเนื่องกัน ประกอบด้วย 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงอบอุ่นร่างกาย 5 นาที ช่วงออกกำลังกาย 20 นาที และช่วงผ่อนคลายร่างกาย 5 นาที จำนวน 5 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ และมีการใช้เพลงประกอบโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ (ญากัฏร นิยมสตัย และคณะ, 2565) และ อรรวรรณ แผนคง และอรัย สงวนพรรค ได้ศึกษาผลของการออกกำลังกายแบบรำไทยประยุกต์ต่อสมรรถภาพทางกายความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และความผาสุกในชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นการออกกำลังกายโดยมีการผสมผสานศิลปะการร่วมาตฐานเข้ากับการออกกำลังกายแบบแอโรบิก ซึ่งใช้เวลาในการทดลองครั้งละ 20-30 นาที จำนวน 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ จำนวน 6 สัปดาห์ โดยมีการใช้เพลงพื้นบ้านเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน มีความหนักในระดับต่ำ ซึ่งจะค่อยๆเพิ่มความหนักและลดลง เพื่อให้ปริมาณออกซิเจนเพิ่มขึ้น (อรรวรรณ แผนคง และอรัย สงวนพรรค, 2552)

ซึ่งจากข้อมูลพบว่า มีความสอดคล้องในการนำศิลปะการแสดงมาประยุกต์กับการออกกำลังกาย คือ การกำหนดกิจกรรมตามหลักการออกกำลังกาย “ฟิทท์” FITT ความถี่ในการออกกำลังกาย คือครั้งละ 20-30 นาที จำนวน 6-8 สัปดาห์ และมีการใช้ความหนักในระดับต่ำ ถึงปานกลาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงอบอุ่นร่างกาย ช่วงออกกำลังกาย และ ช่วงผ่อนคลายร่างกาย และมีการใช้ดนตรีพื้นบ้าน ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายมาใช้ในกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชลธิชา จันทศิริ ได้เสนอเพิ่มเติมว่า สำหรับผู้สูงอายุควรเพิ่มการมีส่วนร่วมและมีความสนุกสนานกับการทำกิจกรรมออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น จึงเรียกว่า FITTE แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้กล่าวถึง ความปลอดภัย (Safety) ผู้วิจัยที่ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของความปลอดภัยนั้น จึงได้ประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือให้อยู่ในรูปแบบของการนั่งเก้าอี้ และได้มีการกำหนดลมหายใจระหว่างใช้ยางยืด (ชลธิชา จันทศิริ, 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องยังไม่พบรูปแบบการออกกำลังกายด้วยยางยืดที่นำมาประยุกต์กับการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือเพื่อลดอาการปวดหลังส่วนล่างในผู้สูงอายุ แต่จากการศึกษาผลของการนำนาฏศิลป์ภาคเหนือมาใช้ในการออกกำลังกายของผู้สูงอายุนั้นเพื่อบำบัดกล้ามเนื้อเฉพาะจุดนั้น พบว่า ผู้สูงอายุมีร่างกายที่แข็งแรงขึ้น สอดคล้องกับ ปรุฬหัจกร อัครารัศม์สกุล พบว่า การพัฒนากล้ามเนื้อที่ช่วยให้กล้ามเนื้อหน้าขาและกล้ามเนื้อบริเวณรอบข้อเท้าของผู้สูงอายุ มีการพัฒนาระดับดีมาก จำนวน 23 คน ระดับดี 33 คน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 3 คน และผลของการนำยางยืดมาใช้ในการออกกำลังกายนั้นเป็นการเพิ่มแรงต้านทำให้ผู้สูงอายุร่างกายแข็งแรงขึ้น (ปรุฬหัจกร อัครารัศม์สกุล, 2562) สอดคล้องกับ เบญญาภา ศรีปัญญา และบรรณสิทธิ สิทธิบรรณกุล ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการให้ความรู้ด้านการยศาสตร์การทำงานร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืดต่ออาการปวดหลังส่วนล่าง พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของอาการปวดหลังน้อยกว่าก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลัง และความอ่อนตัวมากกว่าก่อนการทดลอง (เบญญาภา ศรีปัญญา และบรรณสิทธิ สิทธิบรรณกุล, 2563) ผู้วิจัยจึงสนใจประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืด ในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง ตามหลักการออกกำลังกาย ฟิทท์ (FITT) โดยได้ศึกษาการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือและวิเคราะห์ท่ารำที่มีการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวที่สามารถลดอาการปวดหลัง

ส่วนล่างได้ จำนวน 12 ท่า ซึ่งเป็นท่าที่ยังไม่เคยใช้ในงานวิจัยสำหรับการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการปรับท่าร่วมกับหลักการออกกำลังกาย ฟิตท์ (FITT) เพื่อลดโอกาสในการบาดเจ็บของผู้สูงอายุจึงส่งผลให้มีการปรับลักษณะของการเคลื่อนไหว เนื่องจากท่าบางท่าอาจทำให้ได้รับการบาดเจ็บและหักล้มระหว่างออกกำลังกายตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งได้มีการปรับชื่อท่า ให้สอดคล้องกับลักษณะการเคลื่อนไหวของท่าที่ได้ปรับเปลี่ยน ดังนี้

ตารางที่ 2 ท่าที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ท่าต้นแบบ	ท่าที่ปรับปรุงขึ้นใหม่
ช่วงอบอุ่นร่างกายและผ่อนคลายร่างกายให้เย็นลง	
ทำยืนพอนเงี้ยวเมือง	ท่าเสียวจันทร์
ท่าแม่เล่	ท่ามานมุย
ท่าปาดหัว	ท่าจิบสูง
ท่ารับสอดมือ และท่าแรงกระพือปีก (มือยาว)	ท่าเบิกบาน
ท่าจับผ้ากันสอก	ท่าแทงมือ
ท่าดอเลเล และท่าดิ่งไหม	ท่าจิบไหล่
ช่วงออกกำลังกายด้วยยางยืด	
ทำยืนพอนเงี้ยวเมือง	ท่าบิดลำตัว
ท่าแม่เล่	ท่าตั้งวงจิบสะเอว
ท่าดอเลเล	ท่าจิบเข้า
ท่าจับผ้ากันสอก	ท่าตีไหล่
ท่าแรงกระพือปีก (มือยาว)	ท่าผีเสื้อ
ท่าไหว้	ท่าตั้งวงสูง
ท่าแรงกระพือปีก (มือสั้น)	ท่าดึงจิบมือเดียว
ท่าปาดหัว	ท่าร้อยมัลลย์
ท่านุ่งขึ้น	ท่าก้มตัวเก็บผ้า
ท่ารับสอดมือ	ท่าแยกมือ
ท่าดิ่งไหม	ท่าดิ่งจิบ
ท่าบัวบานท่ารอลม	ท่าสอดสูงจิบหลัง

ตัวอย่างการปฏิบัติท่าด้วยยางยืดที่ได้ปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ด้วยการนั่งเก้าอี้

ภาพที่ 1 ท่าแม่เล่
(ท่าต้นแบบ)

ภาพที่ 2 ท่าตั้งวงจิบสะเอว
(ท่าที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่)

ท่าแม่เล่ มาจากพ่อนมานแม่เล่ เลียนแบบจากหุ่นพม่า โดยพระราชชายาเจ้าดารารัศมีได้นำมาปรับลีลาท่า เป็นท่าที่กล้ามเนื้อหลัก คือ กล้ามเนื้อบริเวณหน้าท้อง และกล้ามเนื้อหลัง และการใช้กล้ามเนื้อรอง คือ

กล้ามเนื้อต้นแขน และกล้ามเนื้อปลายมือในการจับและตั้งวง ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับท่าทำให้ง่ายต่อผู้สูงอายุ คือ ทำตั้งวงจับสะเอว ให้ผู้สูงอายุนั่งเก้าอี้เต็มก้น ยึดลำตัวตรง ไม่พิงพนัก ฝ่าเท้าราบกับพื้น ใช้ยางยืด 1 เส้น ปลายยางยืด 2 ด้านผูกกับข้อมือ หายใจเข้าพร้อมกับมือขวาตั้งวงระดับไหล่ ดึงยางไปด้านข้างให้ได้มากที่สุด มือซ้ายจับหางยบริเวณสะเอว กดเอวกดไหล่ขวา ศีรษะเอียงขวา ค้างไว้ 10 วินาที ค่อยๆหายใจออกแล้วสลับข้าง

ภาพที่ 3 ท่านุ่งขึ้น
(ท่าดั้งเดิม)

ภาพที่ 4 ท่าก้มตัวเก็บฝ้าย
(ท่าที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่)

ท่านุ่งขึ้น มาจากฟ้อนสาวไหม ปฏิบัติโดยการยืนเหยียดเท้าซ้าย แล้วมือทั้งสองจับคว่ำพร้อมก้มตัว และย่อเข่าลง ยกเท้าซ้ายขึ้น ค่อยๆยืดตัว ปลอยมือออกแล้ววางเท้าซ้ายลง เหยียดเท้าขวา ปฏิบัติสลับกัน ซ้าย-ขวา ซึ่งเป็นท่ารำที่มีงานก้มและยกขาเดียว เสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ใช้กล้ามเนื้อหลักคือ กล้ามเนื้อหน้าท้อง กล้ามเนื้อหลัง กล้ามเนื้อก้น และกล้ามเนื้อสะโพก ใช้กล้ามเนื้อรอง คือ กล้ามเนื้อขา และกล้ามเนื้อแขน ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับท่าทำให้ง่ายต่อผู้สูงอายุ คือท่าก้มตัวเก็บฝ้าย ให้ผู้สูงอายุนั่งเก้าอี้เต็มก้น ยึดลำตัวตรง ไม่พิงพนัก ฝ่าเท้าราบกับพื้น ใช้ยางยืด 1 เส้น ปลายยางยืด 2 ด้านผูกกับข้อมือ ใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งเหยียดยางยืดไว้ หายใจเข้าพร้อมกับก้มตัวลงมือทั้งสองจับคว่ำบริเวณข้อเท้า ค่อยๆหายใจออก แล้วยืดตัวขึ้นเบี่ยงตัวไปทางซ้าย มือทั้งสองปลอยจับออกกองแขนข้างลำตัว ค้างไว้ 10 วินาที หายใจเข้าสลับมือทั้งสองจับคว่ำบริเวณข้างลำตัวฝั่งซ้าย ก้มตัวลง จากนั้นค่อยๆหายใจออกยืดตัวขึ้นบิดตัวมาทางขวาแล้วปลอยจับออก เป็นแบบมือปลายนิ้วแทงลง งอแขนข้างลำตัว

จากนั้นได้ใช้หลักการออกกำลังกายฟิต FITT โดยมีการกำหนดความถี่ 3 วันต่อสัปดาห์ คือ วันจันทร์ พุธ ศุกร์ ทั้งหมด 8 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 24 สัปดาห์ ใช้ความหนักระดับเบาถึงปานกลาง โดยมีการเพิ่มความหนัก คือ ครั้งที่ 1-12 จะปฏิบัติท่ารำ 4 ท่าๆละ 3 เซตๆละ 10 ครั้ง รวม 30 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 13-24 เพิ่มจำนวนเซตเป็น 5 เซต ๆ ละ 10 ครั้งรวมเป็น 50 ครั้ง พักระหว่างเซต 1 นาที แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงอบอุ่นร่างกาย 5 นาที ช่วงออกกำลังกายด้วยยางยืด 20 นาที และช่วงผ่อนคลาย 5 นาที ซึ่งทำอบอุ่นร่างกายและผ่อนคลายมีทั้งหมด 6 ท่าๆ ละ 10 ครั้ง เป็นท่าที่ไม่มีการใช้ยางยืด ในส่วนของการออกกำลังกายด้วยท่ารำที่ใช้ยางยืดนั้นจะปฏิบัติวันละ 4 ท่า เป็นการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว เพื่อให้กล้ามเนื้อดังกล่าวมีความแข็งแรงมากขึ้น ส่งผลให้การปวดหลังส่วนล่างลดลง ซึ่งจากการศึกษาการใช้ยางยืดในผู้สูงอายุ พบว่า การใช้ยางยืดเป็นอุปกรณ์ที่ปลอดภัยและสามารถเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ช่วยป้องกันการเสื่อมของกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อต่อ ส่งผลให้กล้ามเนื้อยืดหยุ่นดีขึ้นอีกด้วย (ฉัตรทิพย์ เพ็ชรชลาสัย และสุวิทย์ อุดมพาณิชย์, 2562) ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญที่ประยุกต์การแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืด เพื่อเพิ่มแรงต้าน โดยการคล้องที่ข้อมือและปฏิบัติท่ารำไปพร้อมกัน ข้อควรระวังคือ ผู้สูงอายุอาจกลืนหายใจขณะออกแรงยืดยาง ซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดการบาดเจ็บได้ จึงได้มีการกำหนดลมหายใจเข้าและออกระหว่างการทำกิจกรรม มีการใช้เพลงประกอบการออกกำลังกาย ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมภาคเหนือ เนื่องจากจังหวะของกลองและเครื่องดนตรี หรือแม้กระทั่งความดังของเพลงมีผลต่อการเต้นของหัวใจและระบบหายใจ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเพลงช่วงอบอุ่นร่างกายนั้นให้มีการใช้จังหวะ

กลองตะลัดปิด กลองตั้งโอง และฆ้องหุ่ย ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของล้านนาหรือทางภาคเหนือของประเทศไทย มาประกอบการออกกำลังกาย มีจังหวะช้า 120 beats ผู้สูงอายุ และมีการใช้เสียงกังสดาลในการเปลี่ยนท่ารำ และช่วงออกกำลังกายด้วยยางยืด ได้เพิ่มเครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉาบ และได้ใช้ทำนองของขลุ่ยเมือง และขลุ่ยหลีบ มีการเร่งจังหวะเพลงให้เร็วขึ้นเป็น 150 beats และเพิ่มเสียงแน เพื่อเพิ่มความดังของเพลง เป็นการกระตุ้นการทำงานของอัตราการเต้นของหัวใจและการหายใจ จากนั้นค่อยๆลดเสียงเพลงและจำนวนเครื่องดนตรีลงในช่วงผ่อนคลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้สูงอายุจึงได้ออกแบบกิจกรรมให้เป็นในรูปแบบของการนั่งเก้าอี้ และการกำหนดลมหายใจระหว่างใช้ยางยืด เพื่อลดโอกาสเสี่ยงในการหกล้มและอาการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ

สรุปและขอเสนอแนะ

การประยุกต์กิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืดในผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ท่ารำจากการแสดงนาฏศิลป์ภาคเหนือที่มีการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวจำนวน 12 ท่า ซึ่งยังไม่มีปรากฏในงานวิจัยที่ใช้ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ มาปรับปรุงท่ารำให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง ตามหลักการออกกำลังกาย ฟิตท์ (FITT) สำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังส่วนล่างนั้นควรออกกำลังกายในรูปแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อแกนกลางลำตัว เพื่อให้กล้ามเนื้อแข็งแรงมากขึ้นด้วยความหนักระดับเบาจนถึงปานกลาง อย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์ วันละ 30 นาที โดยเริ่มจากอบอุ่นร่างกายจำนวน 6 ท่า ได้แก่ ท่าเสี้ยวจันทร์ ท่ามานมยุ ท่าจีบสูง ท่าเบิกบาน ท่าแทงมือ ท่าจีบไหล่ แล้วจึงค่อยเข้าสู่ช่วงออกกำลังกายด้วยยางยืดที่ปรับปรุงจากท่ารำดั้งเดิม จำนวน 12 ท่า ได้แก่ ท่าบิดลำตัว ท่าตั้งวงจีบสะเอว ท่าจีบเข้า ท่าตีไหล่ ท่าผีเสื้อ ท่าตั้งวงสูง ท่าตั้งจีบมือเดียว ท่าร้อยมัลลย์ ท่าก้มตัวเก็บฝ้าย ท่าแยกมือ ท่าตั้งจีบ ท่าสอดสูงจีบหลังซึ่งมีการพักระหว่างเซต 1 นาที เป็นการลดโอกาสเสี่ยงอันตรายที่จะเกิดในผู้สูงอายุ และเข้าสู่ช่วงผ่อนคลายร่างกาย จำนวน 6 ท่า เช่นเดียวกับท่าอบอุ่นร่างกาย และเพื่อให้การออกกำลังกายมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้เพิ่มการออกกำลังกายด้วยการใช้แรงต้าน คือ การใช้ยางยืด เป็นอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย และได้กำหนดลมหายใจเข้า-ออก ระหว่างออกกำลังกายด้วยยางยืด ทั้งนี้ได้ใช้เพลงพื้นบ้านภาคเหนือประกอบการออกกำลังกาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขสนทนและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ โดยมีความเร็วเริ่มต้น 120 beats แต่ไม่เกิน 150 beats เนื่องจากการใช้กล้ามเนื้อแกนกลางลำตัวนั้น จำเป็นต้องเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการก้ม เงย บิดลำตัว เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุหน้ามืดจนหกล้มได้ การออกกำลังกายจึงเป็นแบบนั่งเก้าอี้ เพื่อลดความเสี่ยงการหกล้มของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้สนใจควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการแสดงของภาคอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์กับหลักการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อหลัง หรือปัญหาด้านสุขภาพทางกายที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันในผู้สูงอายุให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สสมลด.
- จิรฉัตร ตั้งเจริญสมุทร และคณะ. (2562). ภาวะอาการปวดหลังส่วนล่างเนื่องจากการทำงานในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 9(3), 326-336.
- ฉัตรทิพย์ เพ็ชรชลาสัย และสุวิทย์ อุดมพาณิชัย. (2562). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยยางยืดต่อสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุไทย. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2), 52-61.

- ชฎาพร คงเพ็ชร. (2562). การออกกำลังกายในผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาล, 68(4), 66-69.
- ชลธิชา จันทศิริ. (2559). การส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุที่เปราะบาง. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(2), 6-7.
- ญาณภัทร นิยมสัตย์ และคณะ. (2565). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยร่างกายของต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 16(2), 497-453.
- นัยต์ชนก ถิ่นจะนะ. (2559). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการออกกำลังกายที่บ้านโดยใช้ยางยืดต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เบญญาภา ศรีปัญญา และบรรณสิทธิ์ สิทธิบรรณกุล. (2563). ผลของโปรแกรมการให้ความรู้ด้านการยศาสตร์การทำงานร่วมกับการออกกำลังกายด้วยยางยืดต่ออาการปวดหลังส่วนล่าง ความสามารถในการทำกิจกรรมและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหลังในคนทำอาชีพทอผ้าอ้อมคราม. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 7(1), 27-40.
- ปรุพท์จักร อัครารักษ์สกุล. (2562). การสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคเหนือ เพื่อการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคข้อเข่าเสื่อม : โรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลน้ำริด อำเภอเมือมือง จังหวัดอุดรดิตถ์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2564). อาการปวดหลังส่วนล่างในผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://w1.med.cmu.ac.th/family/knowledge/forpeople/4758?fbclid=IwAR0OgGDSpHlnO1g6C1j54pa5EJa-tZk8Fr_BgXo46QYSizGLz8TyiHHJeRg
- ภูรดา ธีระวิทย์. (2565). ฟ้อนม้ายมูยเชียงตา : นาฏศิลป์คุ้มพระราชายาเจ้าดารารัศมี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- มาณพ มานะแซม. (2551). ฟ้อนล้านนากับวันเวลาที่ก้าวผ่าน. วารสารวิจิตรศิลป์, 1(2), 73-78.
- วายุ กาญจนสร. (2562). AEROBIC EXERCISE: การออกกำลังกายเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(4), 35-49.
- วิไลวรรณ โรจน์เรือนกุล และภัทรพงศ์ ทินมณี. (2564). ผลของการออกกำลังกายแบบแมคเคนซี (McKenzie exercise) ต่อระดับความเจ็บปวดและความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันในผู้ที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง โรงพยาบาลแพร่. Journal of the Phrae Hospital, 29(2), 43-55.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก <https://dictionary.orst.go.th/index.php>
- สุกัญญา พูลโพธิ์กลาง. (2562). ผลของการออกกำลังกายโดยการรำไม้พลองต่อสมรรถภาพทางกายและอาการปวดหลังของผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 33(3), 95-113.
- อรรณณ แผนคง และอรัญย์ สงวนพรรค. (2552). ผลของการออกกำลังกายแบบรำไทยประยุกต์ต่อสมรรถภาพทางกาย ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและความผาสุกในชีวิตของผู้สูงอายุ. พยาบาลสาร, 39(ฉบับพิเศษ), 118-126.
- อัมมิษา นาโวย์ และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายแบบฟ้อนเจิงเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอาการปวดข้อเข่า. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(10), 266-285.

- อารีรัตน์ นวลแยม และนวรรตน์ ไชยมภู. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารร่างกายด้วยศาสตร์มณีเวชสำหรับผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่าง โรงพยาบาลหาดใหญ่. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 3(3), 39-51.
- อำนาจ สุขแจ่ม. (2561). การลดระดับน้ำตาลในเลือดและระดับความดันโลหิตของผู้สูงอายุด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยยางยืด. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- อินทรา รูปสว่าง และคณะ. (2552). การศึกษาติดตามภาวะสุขภาพของผู้ป่วยที่มีปัญหาปวดหลังส่วนล่างเรื้อรัง ก่อนและหลังผ่าตัดกระดูกสันหลัง. ราชบัณฑิตยบาลสาร, 15(3), 344-360.

ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1* STRATEGIES FOR PUBLIC SPACE MANAGEMENT OF THE UPPER NORTHEASTERN REGION 1

อดุลย์เดช อำนาจดีแจ่มใส*, ธนกฤต ทูริสุทธิ์, กฤตติกา แสนโภชน
Aduldet Amnatdeejamsai*, Tanakrit Thurisut, Krittikar Sanposh
คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย
Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand
*Corresponding author E-mail: a.aduldet79@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ทดลองยุทธศาสตร์ และประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ใน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ผู้วิจัยจัดทำร่างยุทธศาสตร์ ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน แล้วยืนยันยุทธศาสตร์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ผู้วิจัยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำการทดลองใช้ยุทธศาสตร์กับกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ จำนวน 30 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการประเมินความพึงพอใจของ การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบทดสอบก่อน-หลัง และแบบประเมินความ พึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ประกอบด้วย 1 วิสัยทัศน์ 5 พันธกิจ 5 เป้าประสงค์ 2 ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ 5 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นได้สูงสุด ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ทุกด้าน 2) ผลการทดลองและประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง กลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ จำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมทดลองได้ทำแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลคะแนนของแบบทดสอบด้านความรู้เพิ่มขึ้นทุกคน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอยู่ที่ 0.01 ส่วนผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจ กิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, พื้นที่สาธารณะ, ชุมชนเมือง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

Abstract

The objectives of this research were to determine strategies, experiment strategies and evaluate strategies for managing urban public spaces in the Upper Northeastern Region 1. It's a mixed methods research, the research was divided into 2 phases as follows: Phase 1: Strategies for urban public space management. Prepare a draft strategy, evaluate the strategy and conduct workshops with 30 people. Confirm the strategy. The research tool was an appropriate and

feasible assessment form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Phase 2: Trial and Evaluation of urban public space management strategies: The researcher prepared a workshop manual. The strategy was experimented with 30 public space users. The researcher evaluated the satisfaction of using the strategy manual. The research tool was a satisfaction assessment form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) Strategies for urban public space management consisted of 1 Vision, 5 Missions, 5 Goals, 2 Strategic Indicators, 5 Development Strategic Issues, i.e. Strategy 2 had the highest average suitability and likelihood. Evaluation results of strategic suitability and feasibility passed the assessment criteria with an average of 3.51 in all aspects. 2) Experimental results and evaluation of urban public space management: a group of 30 public space users who participated in the experiment, to do the test before and after the trial. The results of the knowledge test increased for everyone. it was found that the significant difference was 0.01. As for the results of the analysis of the satisfaction assessment form on activities to promote volunteer spirit to develop urban public areas as a whole, it was found that the overall level was at a high level.

Keywords: Strategies, Public Space, Urban Community, The Upper Northeastern Region 1

บทนำ

การศึกษาพื้นที่สาธารณะเป็นหนึ่งในองค์ประกอบทางสังคมที่สำคัญที่สุดของเมือง โดยถูกใช้งานเพื่อดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ มาตั้งแต่อดีตในฐานะที่เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมสาธารณะสำหรับทุกคน (Kaplan, S. & Kaplan, R., 1982) เป็นพื้นที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างการออกแบบวางผังความสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมของแต่ละพื้นที่และปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งาน ทั้งยังสะท้อนถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนที่ใช้พื้นที่ร่วมกัน ในแต่ละยุคสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สะท้อนถึงพัฒนาการของเมืองที่แตกต่างกัน มีผู้นำจึงเริ่มใช้พื้นที่กลางเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของกลุ่ม รวมทั้งใช้รองรับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่ม ใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้า และการรวมตัวกันเพื่อแจ้งข่าวสารบ้านเมือง

การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันยังมีลักษณะจำกัดสิทธิการเข้าใช้พื้นที่ให้กับบางกลุ่ม มีความซับซ้อนของรูปแบบและบทบาทของพื้นที่มากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ใช้งานและเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตของเมือง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า พื้นที่สาธารณะมีความสัมพันธ์ต่อเมืองในทุกมิติ โดยพื้นที่สาธารณะและประเภททำหน้าที่เป็นองค์ประกอบย่อยของเมืองที่แตกต่างกันไปตามจินตภาพของเมือง (Lynch, K., 1960) ในระดับผัง อันเป็นโครงข่ายพื้นที่ศูนย์กลางการผสมผสานของวิถีชีวิตและกิจกรรม มีความโดดเด่น ในด้านการรับรู้เชิงสภาพแวดล้อมอันเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้ผู้คนเข้าใช้พื้นที่ (Madanipour, A., 2010) นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม รวมทั้งการเชื่อมต่อกายภาพพื้นที่กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์เชิงสังคม (Sorkin, M., 1992) ทั้งนี้ การพัฒนาของเมืองได้แผ่ขยายเป็นพื้นที่กว้างอย่างรวดเร็ว โดยการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเมืองที่สูงขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนเมือง แต่ในขณะเดียวกันการเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว กลับเป็นปัจจัยท้าทายต่อการวางแผนเมืองให้มีการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน ซึ่งหากการเจริญเติบโตของเมือง และการเป็นสังคมเมืองเป็นไปอย่างไม่มีแบบแผนที่ดี จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้ รวมทั้งส่งผลให้สภาพแวดล้อมของเมืองเสื่อมโทรม

ลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งล้วนทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อยลง และมีต้นทุนทางสังคมที่ต่ำ (Choi, J. et al., 2011)

จากการเก็บข้อมูลผ่านการสำรวจ และรับฟังปัญหาการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย หนองคาย บึงกาฬ) สามารถสรุปประเด็นปัญหา เช่น ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่กลุ่มจังหวัด ไม่มีความพร้อมรองรับพื้นที่สาธารณะ ขาดความเชื่อมโยงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ และแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด ปัญหาด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1, 2566) นอกจากนี้ยังมีปัญหาการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้คนเมืองที่ไม่สำเร็จ (Shma, 2021) มีดังนี้ 1) ขาดกฎหมายที่จะกำกับดูแลพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ได้รับการปกป้องดูแลและสร้างอย่างมีคุณภาพ 2) ขาดการพัฒนาเส้นเลือดฝอย คือ การละเลยการพัฒนาสวนขนาดเล็ก ตลอดจนพื้นที่ในชุมชน ทำให้ผู้คนจำนวนมากไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ 3) ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้งบประมาณ 4) ขาดเป้าหมายพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ไม่ชัดเจนร่วมกัน จึงขาดพลังและมีเป้าหมายไปคนละทิศละทาง

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยจะศึกษาถึงการศึกษาพื้นที่สาธารณะในงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาพื้นที่สาธารณะในเชิงลึก ครอบคลุมทุกมิติ อันเป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ของพื้นที่สาธารณะในระดับต่างๆ อย่างถ่องแท้ ทั้งในด้านความรู้สึกถึงความเป็นพื้นที่ (Sense of place) และความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) เพื่อสามารถใช้เป็นการให้แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเมืองครอบคลุมทั้งด้านการออกแบบวางผังสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกัน เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสังคม โดยผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษานี้จะถูกเสนอแนะเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมไทยให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
2. เพื่อทดลองและประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้แก่ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน 2) นักวิชาการและสถาปนิก จำนวน 10 คน 3) ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ลักษณะแบบสอบถามปลายปิด มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือเชิญประชุมเชิงปฏิบัติการ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประสานกลุ่มเป้าหมายผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ทำหนังสือเชิญ นัดวันเวลาประชุม ผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในการกำหนดยุทธศาสตร์ดังกล่าว ในวันศุกร์ที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2566 เวลา 09.00-12.00 น. ณ อาคาร SML ชุมชนโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science: SPSS) วิเคราะห์สถิติ โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการผ่านการประเมินอยู่ที่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าผ่านการประเมิน

ระยะที่ 2 การทดลองและประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะ ชุมชนบ้านดอนอุดม 1 ชุมชนบ้านดอนอุดม 2 ชุมชนบ้านดอนอุดม 3 ชุมชนบ้านดอนอุดม 4 ชุมชนบ้านดอนอุดม 5 และชุมชนโนนยาง 2 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี รวมทั้งสิ้น 30 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม หลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 และ 2) แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือออกจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประสานกลุ่มตัวอย่างให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยพร้อมขออนุญาตจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ในวันอังคารที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2566 เวลา 09.00-16.00 น. ณ ศาลาประชาคม ชุมชนบ้านดอนอุดม 1 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ในหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง แล้วทำการประเมินวัดความรู้ก่อนและหลังการทดลอง (Pre-test และ Post-test) โดยให้กลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะที่เข้าอบรม ได้ทำแบบทดสอบทั้งหมด 30 ข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ถ้าตอบถูก ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ได้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 30 ข้อ 30 คะแนน แล้วนำผลคะแนนของการทดสอบก่อนและหลัง มาเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบเพื่อหาความแตกต่าง ด้วยค่าสถิติ Paired Sample t-test

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมิน จะผ่านการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 ถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

1. ผลการวิเคราะห์การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยทำการกร่างยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 แล้วนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ทำการปรับปรุงแก้ไขร่างยุทธศาสตร์ และได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน เพื่อทำการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1.1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนมากมีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ส่วนมากมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง 11 - 15 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67

1.2 ผลการวิเคราะห์การกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ร่างยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

1.2.1 วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาระดับพื้นที่สาธารณะ และเสริมสร้างกิจกรรมการให้บริการกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ ด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐ ขับเคลื่อนการบริหารจัดการอย่างเป็นสมคูลและยั่งยืน”

1.2.2 พันธกิจ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาองค์ความรู้ในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ ด้วยการจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชนด้วยหลักธรรมาภิบาล 3) การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ในการร่วมศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ 5) การพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ ด้วยการการจัดทำแผนการพัฒนา การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะและเครือข่าย มีองค์ความรู้ในการประยุกต์ ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ ด้วยการจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะและเครือข่าย นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ 3) เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายมีองค์ความรู้ และเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม 4) เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะและเครือข่ายมีส่วนร่วมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ 5) เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะและเครือข่าย มีองค์ความรู้ในการจัดทำแผนการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.4 ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ 1.1) ร้อยละ 80 ของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 1.2) ร้อยละ 80 ของผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะได้รับความรู้และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ 2.1) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้งานที่สาธารณะและเครือข่ายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ

2.2) สมาชิกกลุ่มผู้ใช้งานที่สาธารณะและเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการพัฒนา การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.5 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาองค์ความรู้ในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ ด้วยการจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้ เช่น การสื่อสารทาง Website เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารร่วมกัน การใช้แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูล ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย การสร้างค่านิยมที่ดีในการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมสัมมนาศึกษาดูงานโครงการพระราชดำริ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานไปประยุกต์ใช้การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ การจัดประกวดเพื่อ ต่อยอดไอเดียสร้างสรรค์ ด้วยการนำเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาสร้างพื้นที่สาธารณะที่ดี ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ ในการร่วมศึกษาปัญหาและเสนอแนวทาง แก้ไขในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย การจัดทำประชาพิจารณ์ ซึ่งเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะอย่างอย่างแท้จริง และยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ ด้วยการจัดทำแผนการพัฒนา การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การจัดเวทีประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ

2. ผลการยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ผู้วิจัยนำร่างยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน ได้ทำการยืนยันยุทธศาสตร์ โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงสุด ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.90) ส่วนระดับความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้สูงสุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.77) จึงถือว่า การยืนยันยุทธศาสตร์ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านการประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกัน จึงยอมรับว่า ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลยุทธศาสตร์ที่ 2 ไปกำหนดกิจกรรมและทดลองใช้ต่อไป

ส่วนที่ 2 ผลการทดลองและประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยทำการประเมินยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในระยะที่ 1 และนำเอายุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะด้วยหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุด มาทำการทดลองยุทธศาสตร์ โดยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ในหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่

สาธารณะชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะของจิตอาสา รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งปรากฏข้อมูลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง จำนวน 30 คน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนมากมีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนมากมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

2. ผลการวิเคราะห์การทดลองยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละของคะแนนแบบทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และความก้าวหน้า ในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร เรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองของกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะที่เข้าอบรม พบว่า ผลคะแนนแบบทดสอบก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.67 คิดเป็นร้อยละ เท่ากับ 55.60 ส่วนหลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.47 คิดเป็นร้อยละ เท่ากับ 84.97 และกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะที่เข้ารับการฝึก อบรม มีคะแนนความก้าวหน้าทุกคนเพิ่มขึ้นหลังทดลอง คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย เท่ากับ 8.80

3. ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการทดสอบ หลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในการทดลองยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ด้วยสถิติ Paired Sample t-test

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการทดลองในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ด้วยสถิติ Paired Sample t-test

การเปรียบเทียบ	คะแนนก่อน - คะแนนหลัง		ค่า t-test	Sig. (2-tailed)
	$\bar{X}$	S.D.		
การทดสอบก่อนและหลังการทดลองในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	8.800	3.221	14.966**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าการทดสอบก่อนการทดลอง จึงมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 แสดงว่า ความรู้หลักสูตร เรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง

4. ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร เรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จึงยอมรับว่า ผู้ใช้พื้นที่สาธารณะยอมรับคู่มือ และมีความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และสามารถนำไปคู่มือใช้ได้จริง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ และผลการประเมินเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไปทุกด้าน มีความสอดคล้องกัน จึงยอมรับว่า ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะ ด้วยหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยความเป็นได้สูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลยุทธศาสตร์ที่ 2 ไปกำหนดกิจกรรมและทดลองใช้ต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พื้นที่สาธารณะ (Public Space) เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ถูกกีดกันจากสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งพื้นที่สาธารณะนั้น ไม่เพียงเป็นพื้นที่สำหรับพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงการเป็นพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน หรือเมืองที่จะเป็นส่วนที่ช่วยสร้างความมีชีวิตชีวาให้กับเมือง นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะยังเป็นพื้นที่พักผ่อนหรือพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (Sense of Public) และการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Interactions) ในประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชีวิตประจำวันที่มากขึ้น จึงส่งผลให้พื้นที่สาธารณะมีนัยยะสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติของกลุ่มคนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ จันทร์พรหม ได้ศึกษาการจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง: กรณีศึกษาสุสานแต่จิว กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านกายภาพพื้นที่ สุสานแต่จิวเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดำเนินการบริหารจัดการโดยภาคเอกชน มีพื้นที่สำหรับรองรับการทำกิจกรรมต่างๆ ประกอบกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม 2) ด้านกิจกรรม ส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ 3) ด้านกลุ่มผู้ใช้งานมีความหลากหลายทั้งช่วงวัยอาชีพ และเขตพักอาศัย 4) การบริหารจัดการ มีนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานได้ดี (กนกวรรณ จันทร์พรหม, 2560) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูวิโชติสิกขกิจ และคณะ ได้ศึกษาชุมชนสี่เหลี่ยมวัดสี่ขาว: รูปแบบการจัดการพื้นที่สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม และความโปร่งใสของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยความโปร่งใส ได้แก่ 1) การสร้างพื้นที่สีเขียว 2) แหล่งเรียนรู้ 3) การอนุรักษ์ 4) การลดพลังงานและความโปร่งใส 5) การปรับปรุงทัศนียภาพพื้นที่สีเขียวบริเวณวัดให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางศาสนาให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม โดยยึดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งการปรับปรุงใหม่ ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการวัดทุกชั้นตอน โครงการหรือกิจกรรมภายในวัดมีการปรึกษาหารือกัน มีการรายงานให้คนในชุมชนรับทราบและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อลดข้อครหาหว่าเจ้าอาวาสและชุมชน ใช้ความร่วมมือในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับหน่วยงานในด้านคุณธรรม สิ่งแวดล้อม และความโปร่งใส (พระครูวิโชติสิกขกิจ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศ์ภาคย์ อินพ่วง ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) ในพื้นที่โครงการแก้มลิง ตามแนวพระราชดำริบึงกุ่ม ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ประการแรก ควรสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และคนในชุมชนก่อน ถัดมาจึงเป็นเรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตอัจฉริยะ ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในอนาคต ซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การติดตั้งเสาไฟฟ้าโซล่าเซลล์ การออกแบบทางเดินตามหลักอารยสถาปัตย์ที่เหมาะสมกับคนทุกวัย ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่และประชาชนในอนาคต (พงศ์ภาคย์ อินพ่วง, 2563) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปุณยนุช รุธิโก ได้ศึกษา ความยั่งยืนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองพบว่า แนวทางในการจัดการพื้นที่สีเขียวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน นักการเมือง และชุมชน โดยมีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายและแนวทางต่างๆ การจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองอย่างยั่งยืน จึงควรมีบุคคลต่างๆ เข้ามา

ส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับ ชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ นักการเมือง ข้าราชการ เอกชน และชุมชน ส่วนการดำเนินการควรดำเนินการทั้ง 3 ระดับได้แก่ ระดับปฏิบัติ ระดับกลยุทธ์ และระดับนโยบาย ซึ่งความสำเร็จในการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายสาธารณะและโครงสร้างขององค์กร ที่ควรมีนโยบายชัดเจน มีแผนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างจริงจัง ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ จะช่วยให้การจัดการพื้นที่สีเขียวมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลต่อความยั่งยืนต่อไปในอนาคต (บุญยงสุข รุธิโรโก, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลพื้นที่สีเขียวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายมี 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสถาบัน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) การต่อต้าน/การบริหารพื้นที่สีเขียวแบบมืออาชีพ 3) ความเป็นผู้นำและการสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และ 4) การกระจายอำนาจหรือการยึดครองของชนชั้นสูง (Rizwana, A., 2020)

2. ผลการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 พบว่า การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรเรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองของกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ มีผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนระหว่างก่อนและหลัง พบว่า คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร เรื่อง การเสริมสร้างจิตอาสาพัฒนาพื้นที่สาธารณะชุมชนเมืองของกลุ่มผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คู่มือที่ใช้ในการฝึกอบรมเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้พื้นที่สาธารณะที่เข้ารับการอบรม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชัดเจน วิทยากรมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ได้ตรงประเด็น ใช้ภาษาที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้พื้นที่สาธารณะที่เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มเติมหลังการอบรมเป็นอย่างมาก และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรศิริ ไหมทอง ได้ศึกษา รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนมีความรู้เรื่องจิตอาสาหลังการเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดพัฒนาโครงการจิตอาสาที่มอบหมายให้ทำเพิ่มหลังจากค่ายเยาวชนสำเร็จทั้ง 4 โครงการ 2) นักเรียนมีพฤติกรรมจิตอาสาหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมทุกองค์ประกอบ 3) ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ทั้งในด้านองค์ความรู้เรื่องจิตอาสา กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและการเสริมสร้างจิตอาสา (อรศิริ ไหมทอง, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร โตแดง ได้ศึกษา การประเมินศักยภาพพื้นที่สีเขียวสาธารณะ ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจในการใช้พื้นที่สีเขียวดี อีกทั้งยังมีในด้านความพึงพอใจมีค่าคะแนนที่อยู่ระดับค่อนข้างดีและพอใจ โดยกลุ่มผู้วางนโยบาย และกลุ่มนักวิชาการ ให้ค่าความพึงพอใจต่อพื้นที่ศึกษาเฉลี่ยที่ 7-8 คะแนน ในเกณฑ์ดี และกลุ่มผู้ใช้งานจริงให้ค่าความพึงพอใจต่อพื้นที่ ศึกษาเฉลี่ยที่ 5-6 คะแนน ในเกณฑ์พอใช้ พร้อมทั้งมีผลการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของพื้นที่ไปในทิศทางเดียวกันอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นความต้องการพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นในทั่วเขตพื้นที่เทศบาลนครระยอง ประเด็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะของพื้นที่ศึกษามีการเกาะกลุ่มและขาดความปลอดภัย ในการใช้งานและประเด็นการจัดการในส่วนภูมิทัศน์พื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครระยอง (วิภาพร โตแดง, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา กลวิธี และแผนงาน/โครงการ สามารถสรุปเป็นแผนภาพโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลยุทธศาสตร์การจัดการพื้นที่สาธารณะชุมชนเมือง ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเชิงทฤษฎี เชิงวิชาการ เชิงปฏิบัติการรวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ดังนี้ 1) การสร้างเสริมกิจกรรมและบริการในพื้นที่สาธารณะ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการให้บริการพื้นที่สาธารณะ ไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยการจัดกิจกรรมกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองของผู้ใช้งานพื้นที่สาธารณะให้มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง 2) การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำแผนการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดทำแผนการดำเนินงาน ควรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นให้ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพัฒนาพื้นที่สาธารณะ โดยจัดทำประชาคม โดยศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นหนทางสู่เมืองสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

เชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) การใช้งานของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ใช้พื้นที่สาธารณะรับทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง 2) ด้านการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาพื้นที่สาธารณะโดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาใช้ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชนและผู้ใช้พื้นที่สาธารณะควรจัดให้มีกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาปรับปรุงพื้นที่สาธารณะจิตอาสาพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประชามีสุข โดยสนับสนุนให้มีจิตอาสาเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษา ความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่ในพื้นที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่างๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรศึกษารูปแบบการใช้งานพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการ ในย่านพาณิชย์กรรมชุมชนเมือง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงส่งเสริมกายภาพพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อกิจกรรมการค้าและบริการชุมชนเมือง ให้รองรับการใช้งานได้ดียิ่ง 2) ควรศึกษารูปแบบเครือข่ายการจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างอิสระ รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเมืองสำหรับทุกคนโดยแท้จริง 3) ควรศึกษารูปแบบกิจกรรมและปัจจัยทางกายภาพในพื้นที่สาธารณะกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่ เพื่อพัฒนาพื้นที่สามารถเข้าถึงได้จากทุกกลุ่มคน สามารถรองรับกิจกรรมการใช้งานประชาชนในเมืองได้ในหลายมิติ ทั้งด้านความหลากหลายผู้คน กิจกรรมทางสังคม ตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงและเอกลักษณ์เชิงกายภาพพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จันทร์พรหม. (2560). การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง: กรณีศึกษาสุสานแต่จีกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ออกเฉียงเหนือตอนบน 1. (2566). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570). อุตรธานี: สำนักงานกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญยง รุธิโก. (2563). ความยั่งยืนในการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง. วารสารสุทธิปริทัศน์, 66(1), 55-76.
- พงศ์ภาคย์ อินพ่วง. (2563). แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) ในพื้นที่โครงการแก้มลิง ตามแนวพระราชดำริบึงกุ่ม. ใน สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระครูวิโชติสิขกิจ และคณะ. (2562). รายงานการวิจัยชุมชนสีเขียววัดสีขาว: รูปแบบการจัดการพื้นที่สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสของวัดและชุมชน ในจังหวัดพิจิตร. พิจิตร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร.
- วิภาพร โตแดง. (2563). การประเมินศักยภาพพื้นที่สีเขียวสาธารณะ ในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง. ใน สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรศิริ ไม้ทอง. (2562). รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- Choi, J. et al. (2011). The Influence of Social Presence on Customer Intention to Reuse Online Recommender Systems, The Roles of Personalization and Product Type. *International Journal of Electronic Commerce*, 16(1), 129-154.
- Kaplan, S. & Kaplan, R. (1982). *Cognition and Environment: Functioning in an Uncertain World*. New York: Praeger.
- Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge, M.A.: MIT Press.
- Madanipour, A. (2010). *Whose Public Space? International Case Studies in Urban Design and Development*. Retrieved March 27, 2022, from <https://www.routledge.com/Whose-Public-Space-International-Case-Studies-in-Urban-Design-and-Development/Madanipour/p/book/9780415553865>
- Piet, P. (1996). Street for People. *Journal of Landscape*, 15(21), 45-46.
- Rizwana, A. (2020). Governance of Urban Green Spaces in Lahore: Discourses and Institutional Change. Retrieved March 31, 2022, from <https://etheses.whiterose.ac.uk/26825/>.
- Shma. (2021). City Reflection. Retrieved March 27, 2022, from <https://citycracker.co/city-reflection/why-public-spaces-fail/>
- Sorkin, M. (1992). Variations on a Theme Park: The New American City and the End of Public Space. Retrieved March 25, 2022, from <https://www.worldcat.org/th/title/variations-on-a-theme-park-the-new-american-city-and-the-end-of-public-space/oclc/24009742>.

การเข้าสู่วาระนโยบาย: การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ*

AGENDA SETTING: LONG-TERM CARE FOR THE ELDERLY

สุธิดา แฉงประจักษ์

Suthida Changprachak

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Chonburi, Thailand

Corresponding author E-mail: suthida@buu.ac.th

บทคัดย่อ

การเข้าสู่สังคมสูงวัยทำให้รัฐกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสุขภาพด้วยการสร้างระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุมีตัวแบบพหุกระแสของจอห์น คิงดอน เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดคำถามในการวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบาย ผลการศึกษา พบว่า กระแสปัญหา ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุ การลดลงของอัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุมีแนวโน้มอยู่ในภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้น รวมทั้งระบบสาธารณสุขยังขาดความพร้อมในให้บริการการดูแลระยะยาว กระแสการเมือง ได้แก่ รัฐบาลให้ความสนใจประเด็นผู้สูงอายุ การมีเสถียรภาพของรัฐบาลทำให้มีการเสนอทางเลือกทางนโยบายผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และการผลักดันข้อเสนอทางนโยบายจากกลุ่มผู้ประกอบการทางนโยบายที่มีหน้าที่ตามทางกฎหมาย เช่น ข้าราชการสาธารณสุข คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ สมัชชาผู้สูงอายุ สมัชชาสุขภาพ เป็นต้น กระแสนโยบาย ได้แก่ การมีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและนโยบายในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและสุขภาพ การประชุมระดับความเห็นจากเวทีสมัชชาสุขภาพ เวทีสมัชชาผู้สูงอายุ เวทีวิชาการระดับชาติด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งผลการดำเนินโครงการนำร่องเพื่อการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของกระทรวงสาธารณสุข ทำให้เกิดการพัฒนากลไกเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีความชัดเจน เมื่อทั้งสามกระแสมาบรรจบกันจึงทำให้เกิดนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ คือ ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

คำสำคัญ: การเข้าสู่วาระนโยบาย, ตัวแบบพหุกระแส, การดูแลระยะยาว, ผู้สูงอายุ, นโยบาย

Abstract

With Thailand entering an aging society, the state is compelled to establish long-term care policies for the elderly to promote the development of a comprehensive elderly care system in both health and social dimensions, with participation from all sectors. This article aims to study the agenda setting of a long-term care policy for the elderly, using John Kingdon's Multiple Streams Framework as a conceptual framework. Qualitative research methodology was employed through document analysis. The research tool utilized was a set of questions for analyzing policy agenda setting. The study found that problems in the policy stream included an increase in the

* Received 8 April 2024; Revised 26 April 2024; Accepted 28 April 2024

elderly population, an imbalance between the elderly support ratio and the elderly population, and an increasing trend of elderly health dependency. Additionally, the public health system lacks the readiness to provide long-term care services. In the political stream, the government has shown interest in the elderly issue, and the stability of the government has led to continuous policy options for the elderly. Policy proposals have been pushed forward by policy entrepreneurs from legal entities, such as public health officials, the National Health Commission, the Elderly Association, the Health Assembly, etc. Policy stream includes the existences of laws, regulations, and policies at the national level related to the elderly and health, meetings for gathering opinions from the Health Assembly, the Elderly Assembly, and national-level academic conferences on the elderly, as well as the results of pilot projects for long-term care for the elderly by the Ministry of Public Health. These have led to the development of clear policy options for long-term care for the elderly. When all three streams collaborate, it results in long-term care policy for the elderly, namely the announcement of the National Health Security Committee on the establishment of criteria to support local administrative organizations in managing and operating health security funds at the local or regional level (2nd edition) in B.E. 2559.

Keyword: Agenda Setting, Multiple Streams Model, Long- Term Care, Elderly, Policy

บทนำ

การเข้าสู่สังคมสูงอายุของไทยได้ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ อาทิ มิติ เศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาจากการทำงานจำนวน 8.2 แสนคน โดยมีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน (ร้อยละ 52.7) งานที่ไม่ได้รับการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 16) และการทำงานหนัก (ร้อยละ 16.1) (กลุ่มสถิติ แรงงาน กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) มิติที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการที่อยู่อาศัยหรืออาคารต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ มิติทางด้านสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่เกื้อกูลผู้สูงอายุมีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีเพิ่มขึ้น โดยในปี 2564 ผู้สูงอายุ 1 คน จะมีประชากรวัยทำงานที่ให้การเกื้อหนุน 3.3 คน นอกจากนี้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่โดยลำพังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในปี 2537 มีจำนวนร้อยละ 3.6 ปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12.0 (กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ส่วน มิติสุขภาพ พบว่า ภาวะการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมักเพิ่มหรือรุนแรงมากขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของอายุ ในปี 2566 ประชากรสูงอายุไทยมีจำนวน 13,064,929 คน หรือร้อยละ 20.08% ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้สูงอายุช่วงอายุ 60-69 มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 56 รองลงคือ ช่วงอายุ 70 - 79 มีจำนวนร้อยละ 29.83 ช่วง อายุ 80-89 มีจำนวนร้อยละ 11.52 ช่วงอายุ 90 - 99 มีจำนวนร้อยละ 2.38 และ อายุ 100 ปีขึ้นไป มีจำนวนร้อยละ 0.28 ตามลำดับ (กรมประชาสัมพันธ์, 2567) ซึ่งให้เห็นว่าในประเทศไทยมีอัตราส่วนผู้สูงอายุตอนต้นมากที่สุด ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ความเสื่อมถอยของร่างกายน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวัยอื่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ มีการจำแนกผู้สูงอายุตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน (Activity Daily Living : ADL) ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มติดเตียง เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีโรคประจำตัวหลายโรค หรือเจ็บป่วยระยะสุดท้าย มีจำนวนร้อยละ 1.3 2) กลุ่มติดบ้านเป็นผู้สูงอายุที่พอช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ต้องการการช่วยเหลือ บางส่วน อาจมีโรคเรื้อรังหรือโรคที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวกลุ่ม มีจำนวนร้อยละ 1.8 3) กลุ่มติดสังคม เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพทั่วไปดี ช่วยเหลือตนเองได้ อาจมีโรคเรื้อรังแต่ควบคุมได้ มีจำนวนร้อยละ 96.9 (สำนักงานสถิติ

แห่งชาติ, 2565) ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้มีความสอดคล้องและสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันสัดส่วนของผู้สูงอายุไทยที่ยังมีความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันมีมากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุไทยมีปัญหาสุขภาพหลัก คือ ภาวะที่เกิดจากโรคเรื้อรัง เช่น มะเร็ง โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ รวมทั้งโรคเกี่ยวกับความผิดปกติของอวัยวะรับสัมผัส เช่น การสูญเสียการมองเห็นและการได้ยิน และความผิดปกติทางระบบประสาท เช่น ภาวะสมองเสื่อม (ภาสกร สวนเรือง และคณะ, 2561) ดังนั้นในอนาคตเมื่อผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60 - 69 ที่เป็นกลุ่มติดสังคม ติดบ้านมีอายุเพิ่มขึ้นย่อมเกิดความเสื่อมถอยของสุขภาพเพิ่มขึ้น ถ้าไม่ได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีก็มีแนวโน้มจะกลายเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือติดเตียงในที่สุด ดังนั้นภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเพื่อให้มีความพร้อมรับมือกับเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2007) ได้แบ่งระบบดูแลระยะยาว(Long-Term Care) เป็น 2 ประเภท คือ การดูแลระยะยาวด้านสุขภาพ (long-term health care) และการดูแลระยะยาวด้านสังคม (long-term social care) โดยการดูแลระยะยาวด้านสุขภาพมุ่งดูแลกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน (กรมอนามัย, 2557) หรือActivities of Daily Living (ADL) เช่น การอาบน้ำ การแต่งตัว การกินอาหาร หรือการเคลื่อนย้ายตัวเอง รวมถึงการดูแลสุขภาพและการเจ็บป่วย ขณะที่การดูแลระยะยาวด้านสังคมเน้นสนับสนุนปัจจัยหรืออุปกรณ์ เครื่องมือที่จะทำให้ผู้ป่วยหรือผู้ดูแลสามารถทำกิจวัตรประจำวันพื้นฐานเพื่อให้ผู้ป่วยได้ก้าวพ้นข้อจำกัดทางกายได้ ในประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยมุ่งเน้นทั้งการดูแลด้านสุขภาพ และด้านสังคม มีการสนับสนุนทั้งองค์ความรู้และงบประมาณให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสุขภาพ อาทิ มีนโยบายเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์โดยมีสำนักงานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กระทรวงสาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันไปตามภารกิจหลัก การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบายจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาทิศทางการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุเนื่องจากเป็นจุดกำเนิดนโยบายที่จะนำไปสู่กระบวนการอื่น ๆ ตามลำดับต่อไป

ตัวแบบที่ถูกใช้ศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบาย คือ ตัวแบบพหุกระแส (Multiple Streams Model) ของจอห์น คิงดอน ซึ่งระบุว่า เข้าสู่วาระนโยบายเป็นกระบวนการหนึ่งในการกำหนดนโยบายเกิดมาจาก 3 กระแส คือ กระแสประเด็นปัญหา (Problem Stream) ที่สังคมให้ความสนใจ กระแสการเมือง (Political Stream) คือ ข้อเสนอของการเปลี่ยนแปลงที่การเมืองหรือผู้ประกอบการทางนโยบายให้ความสนใจ และกระแสนโยบาย (Policy Stream) คือ แนวทางหรือทางเลือกเชิงนโยบายที่มีอยู่ในสังคม เมื่อทั้งสามกระแสบรรจบกัน ส่งผลให้หน้าต่างแห่งโอกาส (Window of Opportunity) เปิดออก นโยบายจึงเข้าสู่วาระการตัดสินใจ (Decision Agenda) (Kingdon, J. W., 1984) ตัวแบบนี้ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจถึงกระบวนการทางกำหนดนโยบายโดยพิจารณาจากปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในอันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ในไทยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนโยบายผู้สูงอายุที่ใช้ตัวแบบนี้ อาทิ พัฒนาการนโยบายผู้สูงอายุของประเทศไทย (ปิยากร หวังมหาพร, 2546) หรือพัฒนาการของนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย: การเปรียบเทียบกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (พรณิภา อาษาภา, 2561) แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุอันเป็นประเด็นสำคัญในการเตรียมจัดระบบรองรับสังคมสูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นบทความจึงมุ่งนำเสนอการสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุโดยใช้ตัวแบบพหุกระแส มีกรณีศึกษาเป็นประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา การเมือง และนโยบายที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนแนวทางในการพัฒนานโยบายในลักษณะนี้ต่อไป ทั้งนี้บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ

โครงการวิจัย เรื่อง พัฒนาการของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุโดยใช้ตัวแบบพุทธรักษาของจอห์น คิงตัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในประเทศไทย เลือกศึกษาจากประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากเอกสารที่เป็นหลักฐานโดยตรง ได้แก่ เอกสารทางราชการ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ประกาศ มติคณะรัฐมนตรี มติสมัชชาสุขภาพ บันทึกการประชุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแนวคิดและทฤษฎี วิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และนโยบายด้านสุขภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดคำถามสำหรับการวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายมีหัวข้อ ดังนี้ ประเภทของเอกสาร ผู้เขียน แหล่งที่มาของเอกสาร วันที่เขียนสาระสำคัญ ข้อมูลสำคัญในการเข้าสู่วาระนโยบาย

การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการจัดแยกประเภทข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลของการวิจัย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วจึงใช้วิธีการตีความ (Interpretation) เพื่อตีความข้อมูลจากเอกสารเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงกระบวนการเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งเวลา สถานที่ และบุคคล

ผลการวิจัย

ที่มาของนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long-Term Care) ในประเทศไทยมุ่งเน้นให้บริการครอบคลุมด้านสุขภาพ การดูแลช่วยเหลือในการดำรงชีวิต และกิจวัตรประจำวัน และด้านสังคม ซึ่งเป็นการดูแลอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม ตามความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Activities of Daily Living – ADL) นโยบายที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการดูแลด้านสุขภาพโดยการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่เกิดจากความร่วมมือของครอบครัว ชุมชน และสถานพยาบาล ให้มีความพอเพียงและเหมาะสมต่อการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุ มุ่งสร้างเพิ่มอัตราความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของ Healthy Ageing (ADL มากกว่า 12 คะแนน) ดังนั้นคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพ จึงได้ออกประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ที่มีสาระสำคัญเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สามารถบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิให้กับผู้สูงอายุมีภาวะพึ่งพิง (ผู้สูงอายุที่มีคะแนนประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันตามดัชนีบาร์เรลเอ็ดแอลเท่ากับหรือน้อยกว่า 11 คะแนน) ตามชุดสิทธิประโยชน์การบริการด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น การเยี่ยมบ้าน การกายภาพ การจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยทางการแพทย์ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์การเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ

การเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุสามารถวิเคราะห์ตามตัวแบบพหุกระแส (Multiple Streams Model) ของ จอห์น คิงดอน (John W. Kingdon) ได้ดังนี้

1. กระแสปัญหา (Problem Steam) คือ ประเด็นปัญหาหรือสิ่งที่สังคมให้ความสนใจ และได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณชน รัฐบาลจึงแสวงหาแนวทางในการสถานการณ์นั้น ๆ โดยนำไปสู่วาระนโยบาย กระแสปัญหาของนโยบายเกิดขึ้นจากสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 สถานการณ์ด้านประชากรสูงอายุ คือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี 2551 สัดส่วนประชากรสูงอายุไทย (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนร้อยละ 11.1 ขณะนั้นมีการคาดการณ์ว่า ในปี 2568 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นร้อยละ 20 หรือจำนวนประมาณ 14.5 ล้านคน ทั้งนี้อายุคาดเฉลี่ยยืนยาวขึ้นเช่นกัน ในปี 2552 จำนวนผู้สูงอายุวัยปลายหรือที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 10 เป็น ร้อยละ 12 ส่วนอัตราส่วนวัยแรงงานที่มีศักยภาพในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลง คือ ประชากรวัยแรงงานประมาณ 6 คนที่สามารถให้การดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน ในขณะที่คาดการณ์ว่าในปี 2573 จะเหลือเพียง 2 คน (สมัชชาสุขภาพ, 2552) ทั้งนี้ปัจจุบันอัตราส่วนผู้เกื้อหนุนผู้สูงอายุ คือ 3.3 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวมีแนวโน้มที่จะประสบความยากลำบากในการดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่เพียงลำพังเพิ่มขึ้นด้วย

1.2 ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ในช่วงปี 2552 - 2559 ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคเรื้อรังที่สามารถป้องกันได้ เนื่องจากมีพฤติกรรมสุขภาพไม่เหมาะสม และสัดส่วนผู้ที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคกระดูก และข้อ โรคต่อกระฉก และทันตกรรม โรคเหล่านี้เป็นโรคที่ส่งผลให้ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ (Activities of Daily Living – ADL) ลดลง ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการกินอาหาร การลุกนั่ง การเข้าห้องน้ำ การอาบน้ำ การสวมใส่เสื้อผ้า การแต่งตัว การขึ้นลงบันได การเคลื่อนที่ภายในบ้าน การกลืนปัสสาวะ และการกลืนอุจจาระ การมีโรคเรื้อรังส่งผลให้ผู้สูงอายุมีภาวะทุพพลภาพและกลายเป็นผู้อยู่ในภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรสูงอายุหญิงในช่วงวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) พบว่าระยะเวลาที่ประชากรเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไปต้องอยู่ในภาวะที่พึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินกิจวัตรประจำวัน เพิ่มขึ้นจาก 0.9 ปี ในปี พ.ศ.2545 เป็น 1.1 ปี ในปี พ.ศ.2550 ส่วนของประชากรเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป จำนวนปีที่ต้องพึ่งพาเพิ่มจาก 0.5 ปี เป็น 0.6 ปี

1.3 ระบบบริการสุขภาพยังไม่มีความพร้อมต่อการรับสถานการณ์ เช่น สถานดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่ได้มาตรฐาน การสนับสนุนให้ผู้ดูแลมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้บริการของชุมชนด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ระบบการดูแลระยะยาว ระบบประคับประคองอาสาสมัครในชุมชน ยังมีไม่ครอบคลุม ภาครัฐจึงจำเป็นต้องสร้างระบบในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งระบบ บริการ ระบบการเงินการคลัง ระบบกำลังคน ระบบการอภิบาลและบริหารจัดการ และระบบข้อมูล เนื่องจากมีการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อภาระในการดูแลและค่าใช้จ่ายทั้งด้านสุขภาพและสังคมของประเทศ

2. กระแสการเมือง (Political Steam) คือ สิ่งที่รัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองให้ความสำคัญกับปัญหาเนื่องจากสภาพอารมณ์ของคนในประเทศ (National Mood) หรือการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินการเลือกตั้ง การลงประชามติ ทั้งนี้กระแสการเมืองของนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุมีกระบวนการในการก่อตัวอย่างยาวนาน สามารถอธิบายดังนี้

หลังจากเกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 รัฐบาลได้สร้างกลไกในการพัฒนาทางเลือกนโยบายที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคฝ่ายในสังคม ซึ่งยังผลมาสู่การกำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเข้าสู่วาระนโยบายด้วยเช่นกัน เห็นได้จากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 กำหนดคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมี

บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลและนำเสนอทางเลือกทางนโยบายด้านผู้สูงอายุแก่รัฐบาล เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ให้ทำหน้าที่ในเสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ทั้งนี้พระราชบัญญัติทั้ง 2 ได้กำหนดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยกันจัดสมัชชาผู้สูงอายุแห่งชาติ และสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อระดมความเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรภาคเอกชน และนักวิชาการ ทำให้เกิดการนำเสนอทางเลือกเชิงนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุไม่ถูกจำกัดอยู่แค่ฝ่ายการเมืองเท่านั้น

กระแสการเมืองเริ่มจากการก่อตัวของนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ เริ่มจากพ.ศ.2552 ในการประชุมสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 2 วันที่ 18 ธันวาคม 2552 ได้มีมติในการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โดยให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง และให้การรับรองการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก และขอให้รัฐกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพในการประสานหน่วยงานระดับท้องถิ่นเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง นอกจากนั้น ยังขอให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์กรวิชาชีพและภาคีเครือข่าย ในการปรับปรุงเรื่องเพิ่มเบี้ยยังชีพให้สถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่ต้องการบริหารทางการแพทย์ ส่งเสริมการฝึกอบรมความรู้และทักษะ และสร้างจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการบริการดูแลระยะยาว (Care manager) โดยมีคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ที่มีนายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ เป็นเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้รับมตินี้และนำเสนอต่อการประชุมคณะรัฐมนตรี ในสมัยนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2553 ซึ่งได้รับความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนี้มติของสมัชชาสุขภาพยังถูกนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2553 เพื่อนำไปขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เป็นผลให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติเห็นชอบการจัดทำ “แผนปฏิบัติการผลักดันและขับเคลื่อนประเด็นการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว” ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2554-2556) ซึ่งประกอบด้วยมาตรการดัชนี และระยะเวลาที่จะบรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และระบุหน่วยงานรับผิดชอบ โดยมีประเด็นหลักของแผนฯ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลระยะยาวในระดับท้องถิ่น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้พัฒนาตำบลนำร่องในการจัดการบริการระยะยาวแก่ผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2555 รวมทั้งจัดทำหลักสูตรผู้ดูแล 420 ชั่วโมง 2) การดูแลระยะยาวที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐส่วนกลาง และ 3) การดำเนินการเพื่อสนับสนุนทางการเงิน/การคลัง และมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนประเด็นการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ถือว่าเป็นการเริ่มต้นในที่ภาคการเมืองให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2556 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มาจากภาวะพึ่งพิง มีนพ.วิชัย โชควิวัฒน์ กรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติด้านผู้สูงอายุ เป็นประธาน นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ เป็นรองประธาน ส่วนอนุกรรมการประกอบด้วย รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสภาการพยาบาล ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลในคณะกรรมการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ รองอธิบดีกรมการแพทย์ รองอธิบดีกรมอนามัย ผู้อำนวยการส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมบัญชีกลาง สำนักงานประกันสังคม เลขาธิการสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำหน้าที่ใน

การพัฒนา และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2557-2561 ซึ่งผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ และคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

แผนยุทธศาสตร์นี้มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขศาสตราจารย์ นายแพทย์ รัชตะ รัชตะนาวิน มีนโยบายพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้ทุกคนบนแผ่นดินไทยสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยใช้ทรัพยากรสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นระบบที่ยั่งยืน รวมทั้งสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชากรไทยตลอดช่วงชีวิต ส่งผลให้สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติจัดทำแผนการพัฒนาระบบบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ถือเป็นดำเนินงานนโยบายที่เกี่ยวกับการดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโดยตรง

ทั้งนี้การเคลื่อนไหวที่สำคัญในการผลักดันนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ คือ การลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการจัดระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care) แบบบูรณาการในพื้นที่ ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2558 เพื่อสร้างความร่วมมือในการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณให้หน่วยบริการและกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริการสาธารณสุขในการจัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านผู้สูงอายุ ทำให้รูปแบบการดำเนินการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีความชัดเจนขึ้น หลังจากนั้นในปี 2559 รัฐบาลได้ใช้งบประมาณเพิ่มเติมจากงบประมาณเหมาจ่ายรายหัวให้กับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่มีภาวะพึ่งพิง ตามที่ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเห็นชอบมติ ปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณในปีงบประมาณ 2559 เป็นค่าบริการสาธารณสุข ในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 600 ล้านบาท เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2558

จนในที่สุดวันที่ 4 มกราคม 2559 คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพ โดยมี ศ.คลินิก เกียรติคุณ นายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะประธานคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้มีประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในดำเนินการโครงการ “ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ (Long-Term Care)” ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวจำนวน 1,000 ตำบล ให้แก่ผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียงจำนวน 100,000 ราย (ร้อยละ 10 ของกลุ่มเป้าหมาย) และในปี 2560 โดยมีการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุตามชุดสิทธิประโยชน์ด้านการแพทย์ที่กำหนดไว้ เช่น การจัดการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) การอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Giver)

จากข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการก่อตัวของนโยบายในช่วงแรกเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรี อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ช่วงพ.ศ. 2551-2554 ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นผู้สูงอายุ เช่น การกำหนดนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบถ้วนหน้า โรงเรียนผู้สูงอายุ จึงทำให้การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวได้ถูกให้ความสำคัญและมีการดำเนินการอย่างเนื่อง ส่วนในการเข้าสู่วาระจะอยู่ในช่วงที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี อยู่ในตำแหน่งพ.ศ. 2557-2566 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุอย่างมาก เห็นได้จากนโยบายต่าง ๆ เช่น การกำหนดประเด็นผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ อีกทั้งในปี 2559 สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติกำหนดให้เรื่องสังคมสูงวัย เป็นวาระปฏิรูปที่ 30 ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี

ผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส รัฐบาลชุดนี้มีเสถียรภาพอย่างมากจึงทำให้ข้อเสนอทางนโยบายเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทั้งจากคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพเข้าสู่การกำหนดนโยบาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความสนใจด้านผู้สูงอายุและสุขภาพของรัฐบาล กอปรกับความเสถียรภาพทางการเมืองส่งผลให้การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุเข้าสู่วาระนโยบายได้

3. กระแสนโยบาย (Policy Steam)

ด้วยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิที่พึงได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาทางเลือกทางนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง กระแสนโยบายในการเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

3.1 กฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบาย ที่เน้นการมีกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพ และสังคม เช่น บริการด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ สวัสดิการเกษียณอายุ และเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โครงสร้างกฎหมายเหล่านี้เป็นฐานหลักสำหรับการดำเนินการของรัฐและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาทิ

- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มีข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของผู้สูงอายุและบทบาทหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับการปฏิบัติตามสิทธิ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ที่นำประเด็นการพัฒนาสุขภาพผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุมการจัดบริการทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมและระบบการเงินการคลัง พัฒนาให้มีระบบการดูแลระยะกลางที่จะรองรับผู้ที่จำเป็นต้องพักฟื้นก่อนกลับบ้านให้เชื่อมโยงกับระบบการดูแลระยะยาว และส่งเสริมธุรกิจบริการดูแลระยะยาว

- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ระบุแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของมนุษย์ มุ่งให้คนมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีการพัฒนาศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิตโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพ สร้างเสริมสร้างและฟื้นฟูสุขภาพ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ รวมทั้ง ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม มีประเด็นยุทธศาสตร์คือ การเสริมสร้างพลังทางสังคม เพื่อเตรียมรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

- แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ระบุแนวทางในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุในมาตรการ 4 ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน โดยพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชนมุ่งเน้นบริการถึงบ้านทั้งบริการทางสุขภาพและทางสังคม อาทิ สนับสนุนการดูแลระยะยาว ระบบประคับประคอง การดูแลโรคเรื้อรัง อาสาสมัครในชุมชน เป็นต้น

- พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 เป็นการสร้างหลักประกันสุขภาพขั้นพื้นฐานให้แก่คนไทย คือ คนไทยทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย สนับสนุนและส่งเสริมการจัดบริการสาธารณสุขของหน่วยบริการ มีคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติทำหน้าที่บริหารกองทุน นำมาซึ่งการจัดตั้งกองทุนสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 กำหนดสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติทำหน้าที่ในการจัดทำธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ รวมทั้งให้ข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบาย

และยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพต่อคณะรัฐมนตรี ด้วยการจัดสมัชชาสุขภาพเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะ ถือเป็นการสร้างระบบสุขภาพแห่งชาติเพื่อให้เกิดกลไกในการดำเนินงานด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

3.2 การจัดเวทีประชุมเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การประชุมสมัชชาสุขภาพ การประชุมสมัชชาผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการอภิปรายเรื่องต่าง ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพัฒนาข้อเสนอทางนโยบายที่เกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ รวมทั้งการประชุมวิชาการระดับชาติ ที่เน้นการดูแลผู้สูงอายุและสุขภาพ เป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ การเผยแพร่ผลงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านประชากร สถานการณ์ทางด้านสังคมต่าง ๆ และโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีสุขภาพ ถือว่าเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหารสุขภาพ และนักวิชาการ การประชุมเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนานโยบายที่มีหลักฐานอ้างอิงและกลยุทธ์สำหรับการปรับปรุงการดูแลผู้สูงอายุ อาทิ การประชุมสมัชชาสุขภาพ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ.2552 ที่มีมติการพัฒนาระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง หรือ การประชุมสมัชชาผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 7-8 เมษายน พ.ศ.2552 มีข้อเสนอให้เร่งรัดการสร้างทีมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนที่มีผู้จัดการรายกรณี (Care Manager) เพื่อจัดให้มีบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้เสนอมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2 ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2553 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

3.3 โครงการนำร่องเพื่อจัดระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่จัดโดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินงานพัฒนาตำบลต้นแบบด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวโดยบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เริ่มดำเนินการในปี 2551 โครงการนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ให้บริการทางด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีบุคลากรสาธารณสุขเป็นผู้จัดการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care Manager) ทำหน้าที่ในการวางแผนการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ตัวแทนชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care Giver) ผลการดำเนินงานปี พ.ศ. 2555 มีตำบลเข้าร่วม 861 ตำบล ผ่านเกณฑ์การดำเนินงาน 701 ตำบล (ร้อยละ 10 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำหลักสูตรผู้ดูแล 420 ชั่วโมงและ 70 ชั่วโมง และกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการฝึกอบรมผู้ดูแลทั้งจากครอบครัว อาสาสมัคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 9,408 คน แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวมีความชัดเจนมากขึ้น

อภิปรายผล

การเข้าสู่นโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเกิดขึ้นได้จากทั้ง 3 กระแส กล่าวคือ กระแสนโยบาย ที่เกิดจากการพัฒนาทางเลือกทางนโยบายจากผู้ประกอบการทางนโยบาย เช่น จากการประชุมระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการด้านผู้สูงอายุ หรือ สมัชชาสุขภาพ สมัชชาผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่เป็นชนชั้นนำทางสังคมที่มีอิทธิพลทางความคิด สะท้อนให้ว่าปัจจุบันการกำหนดนโยบายไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเมืองหรือข้าราชการระดับสูงเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ เรื่อง การเข้าสู่วาระนโยบาย: กรณีศึกษาการปฏิรูปการศึกษาเชิงใหม่ ที่พบว่ากระแสนโยบายในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาเชิงใหม่ ได้แก่ กระแสการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ รวมทั้งเวทีวิชาการระดับชาติที่มุ่งแสวงหาแนวทางปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ทำให้เกิดแนวคิดเชิงนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเชิงใหม่ (ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2565)

ส่วนกระแสปัญหา พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ผู้สูงอายุเป็นประเด็นทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ผู้ดูแล ตลอดจนภาครัฐทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคม จึงนำไปสู่การแสวงหาแนวทางในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังที่คิงด็อน กล่าวไว้ว่า กระแสปัญหาเกิดจากผู้คนจำนวนหนึ่งในสังคมเกิดข้อกังวลต่อความเปลี่ยนแปลงหรือมาจากอิทธิพลบางอย่าง ก่อให้เกิดการรับรู้และความรู้สึกร่วมกันของสาธารณะชน (Kingdon, J. W., 1984) ทำให้เกิดการผลักดันข้อเสนอเข้าสู่วาระนโยบาย ซึ่งมีทิศทางเดียวกับการศึกษาของกนกวรรณ หมั่นแก้วและ พิชญ์ บุษยบัณฑิต ที่ศึกษาการก่อตัวของนโยบายสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย: ศึกษากรณีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พบว่า การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยเป็นกระแสปัญหาที่ทำให้เกิดการผลักดันปัญหาสังคมผู้สูงอายุเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (กนกวรรณ หมั่นแก้ว และพิชญ์ บุษยบัณฑิต, 2563)

นอกจากนี้กระแสการเมืองที่จะนำไปสู่การผลักดันวาระนโยบายไปสู่การกำหนดนโยบายได้นั้นจำเป็นต้องมีรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและมีการดำรงตำแหน่งต่อเนื่อง เห็นได้จากนโยบายเกี่ยวกับการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเริ่มมีการดำเนินการผลักดันชัดเจนในปี พ.ศ. 2552 และมีการดำเนินการในรูปแบบของแผนการปฏิบัติงานจากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น จนกระทั่งมีการกำหนดให้ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ในปี พ.ศ. 2559 รวมใช้เวลาถึง 7 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย ที่ทำการศึกษการเข้าสู่วาระนโยบายการขนส่งทางรางในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยการเมืองต้องมีเสถียรภาพจะส่งผลให้วาระนโยบายสามารถเข้าสู่การกำหนดนโยบายได้ (ประสงค์ชัย เศรษฐสุริวิชัย, 2557) ส่วนความสนใจของรัฐบาลที่มีต่อประเด็นทางสังคมยังช่วยทำให้เกิดผลักดันข้อเสนอเข้าสู่วาระนโยบายได้ ดังงานวิจัยเรื่อง พัฒนาการของนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย: การเปรียบเทียบกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ พบว่า กระแสนโยบายในยุคนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะและยุคนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เกิดขึ้นมาจากพรรคการเมืองใช้เบี้ยยังชีพเป็นนโยบายหาเสียงจึงมีส่วนช่วยในการกำหนดนโยบายขึ้นเป็นวาระ (พรณิภา อาษาภา, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษการเข้าสู่วาระนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุตามตัวแบบพหุกระแส (Multiple Streams Model) ของ จอห์น คิงด็อน สรุปได้ว่า การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย และการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่อง และอัตราการเกือหนุนจากวัยแรงงานมีลดลงเป็นกระแสปัญหาที่คนสังคมให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมรองรับการสถานการณ์ดังกล่าว ส่วนกระแสนโยบายเกิดจากผู้ประกอบการทางนโยบายได้นำเสนอข้อมูลทางวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือ และการดำเนินโครงการนำร่องในการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงที่มีประสิทธิภาพ จนสามารถผลักดันข้อเสนอทางนโยบายนี้เข้าสู่วาระนโยบายได้ ประกอบกับกระแสการเมืองที่รัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมือง และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เมื่อทั้งสามกระแสมาพบกันจึงทำให้หน้าต่างแห่งโอกาสเปิดส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม คือ ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบการทางนโยบาย ไม่เพียงแค่นักการเมืองหรือข้าราชการ มีบทบาทอย่างยิ่งในการผลักดันข้อเสนอทางนโยบายเข้าสู่วาระนโยบาย อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือภาครัฐควรเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ประกอบการทางนโยบายได้มีส่วนร่วมพัฒนาทางเลือกเชิงนโยบาย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีส่วนได้

ส่วนเสียจากนโยบายและมีความเชี่ยวชาญ ส่วนผู้ประกอบการทางนโยบายควรมีการขับเคลื่อนทางสังคมเพื่อสร้างความสนใจสาธารณะ และพัฒนากลยุทธ์ในการผลักดันทางเลือกทางนโยบายเข้าสู่วาระนโยบาย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง พัฒนาการของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของประเทศไทย ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ หมั่นแก้ว และพิชญ์ บุชย์บัณฑิต. (2563). การก่อตัวของนโยบายสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย: ศึกษากรณีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 1(3), 88-106.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2567). ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมประชาสัมพันธ์.
- กรมอนามัย. (2557). สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กลุ่มสถิติแรงงาน กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). สรุปผลที่สำคัญการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20240328112409_39023.pdf
- กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/iM
- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2565). การเข้าสู่วาระนโยบายปฏิรูปการศึกษาเชิงใหม่. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 11(1), 10-23.
- ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิทย์. (2557). การเข้าสู่วาระนโยบายระบบขนส่งทางรางในประเทศไทย: กรณีศึกษาโครงการรถไฟความเร็วสูงโดยใช้ตัวแบบของคิงด้อม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2546). นโยบายผู้สูงอายุของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสาขารัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณิภา อาษาภา. (2561). พัฒนาการของนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในประเทศไทย: การเปรียบเทียบกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภาสกร สอนเรือง และคณะ. (2561). การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้ช่วยเหลือในชุมชน ภายใต้ต้นนโยบายการพัฒนากระบวนการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(3), 437-451.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston: Little, Brown.
- OECD. (2007). *Conceptual Framework and Methods for Analysis of Data Sources for Long-Term Care Expenditure*. Retrieved November 20, 2023, from <https://www.oecd.org/els/healthsystems/Conceptual%20Framework%20and%20Methods%20for%20Analysis%20of%20Data%20Sources%20for%20Long-Term%20Care%20Expenditure.pdf>

สารสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์*

SUBSTANCE STUDIES IN THE SANGHA COUNCIL OF RATTANAKOSIN PERIOD ACTS

พระมหาภราดร สุวรรณรัตน์, พีระพล อ่อนลำเนาวิ*, อดุลย์ คนแรง, เกียรติศักดิ์ พลอยแสง, เชน นคร
Phramaha Pharadon Suwannarat, Peerapol Onlumnaow*, Adul Khonraeng, Kriangsak Ploisang, Chen Nakorn

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: peerapol.onl@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ถูกกำหนดขึ้นเพื่ออุปถัมภ์ ค้ำครอง ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา มีลักษณะของการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากมีการนำคำในพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในพระราชบัญญัติเป็นจำนวนมาก ภาษาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จะต้องมีความกระชับ รัดกุม และต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัยเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติตนของพระสงฆ์ การทำความเข้าใจต้องอาศัยความรู้ทางภาษา การตีความทางภาษา ความรู้ด้านพระธรรมวินัย และความรู้ด้านพระพุทธศาสนาประกอบกันด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์จึงมีความเด่นชัดในด้านของภาษาที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติอื่น การศึกษาสารสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสารที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 6 ฉบับ แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่พระราชบัญญัติต้องการสื่อสาร อันเป็นเครื่องมือกำกับบทบาทของพระสงฆ์ในบริบทสังคมยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นตราจนถึงยุคปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า สารสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มี 4 ประเภท คือ 1) สารที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง 2) สารที่เป็นการแจ้งให้ทราบ 3) สารที่เป็นการอนุญาต และ 4) สารที่เป็นคำอธิบาย โดยสารที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง เป็นสารที่มีการพบมากที่สุด รองลงมาคือ สารที่เป็นการอนุญาต ส่วนสารที่เป็นการแจ้งให้ทราบและสารที่เป็นคำอธิบายมีความถี่ในการพบไม่ต่างกัน สารสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทำให้ทราบเจตนาของผู้ตราพระราชบัญญัติในแต่ละยุคสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปกครองคณะสงฆ์ การปกป้องทะนุบำรุงสถาบันพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องสะท้อนอย่างเด่นชัดว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงอุปถัมภ์ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนา อาจมีการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในพระวินัยปิฎกเพิ่มเติมในอนาคต

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติคณะสงฆ์, ยุครัตนโกสินทร์, สารสำคัญ

Abstract

The Sangha Act is an act that was issued to support, protect, and maintain Buddhism. So, a lot of Buddhist terms are used in this Act. The language in the Act is concise and agreeable with the Sangha canon, which is comfortable for the Buddhist monks to follow. To understand the Act, we have to know the Buddhist language, interpretation, the Sangha canon, and other teachings of Buddhism as well. Consequently, this Sangha Act is unique from other Acts. The purpose of studying the contents of the

Sangha Acts in Rattanakosin period is studying the contents appearing in the six of the Sangha Acts, which are used as a tool in order to maintain the role of the Buddhist monks in the early Rattanakosin period until the present day. The study has found out that the six of Sangha Acts consists of 4 characteristics: (1) commands, (2) notifications, (3) permissions, and (4) definitions. Furthermore, the commands have been mentioned mostly, the permissions, the notifications, and the definitions respectively. The contents of the Acts illustrate us know the intention of those who issued them of each period: to promote the administration of the Sangha, to protect Buddhism. In addition to this, it appears that the kings are Buddhists and have supported the Buddhism in Thailand since the ancient to the present day. What is more, for the benefit of studying Buddhism, studying the language using in the Buddhist canon might take place in the future.

Keyword: The Sangha Council, Rattanakosin Periods Acts, Substance

บทนำ

กฎหมาย เป็นกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ตราขึ้น เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม เป็นการกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ และการลงโทษ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารประเทศ สร้างความเรียบร้อย ความผาสุก ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ กฎหมายเป็นสิ่งที่เกิดจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับกัน ในสังคม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับบทลงโทษ ซึ่งในประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ในส่วนเสรีภาพ ของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดไว้ว่า “มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพ บริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน...” รัฐธรรมนูญระบุว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ในส่วนของภาครัฐมี บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 67 กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ารัฐมีหน้าที่ในการอุปถัมภ์และคุ้มครอง พระพุทธศาสนาพระพุทธรูปศาสนา ข้อความในมาตราดังกล่าวจึงเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหลักของประเทศไทยที่ประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือ สอดคล้องกับที่ศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านศาสนากรมการศาสนา รายงานไว้ว่าประชาชนในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาร้อยละ 95.52 (31 ธันวาคม พ.ศ. 2564) ดังนั้น เพื่อสร้างความผาสุกระหว่างพระสงฆ์ สังคม ภาครัฐ จึงควรสร้างความเข้าใจบทบาทของแต่ละภาคส่วนที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560ก); (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560ข); (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560ค)

อย่างไรก็ดี พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความยึดมั่นตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เคารพศรัทธา พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระธรรม กิจของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญควบคู่กับพระพุทธศาสนาเสมอมา ดังนั้นจึงมีการตรา กฎหมายเกี่ยวกับพระสงฆ์เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์” เพื่อให้อำนาจรัฐในการอุปถัมภ์ดูแล พระพุทธศาสนา ในต้นกรุงรัตนโกสินทร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงตรา “กฎ พระสงฆ์” โดยมีเพียง 10 ข้อ ตราบถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับคณะสงฆ์ เรียกว่า “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ รัตนโกสิ นทรศก 121” สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องการตราพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ไว้ในแถลงการณ์คณะสงฆ์ว่า ภิกษุสงฆ์ แม้จะมีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวอยู่ส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยัง จะต้องอยู่ในใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัติ จารีตของบ้านเมือง อันไม่ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนั้นอีก (พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ), 2558) พระนิพนธ์ ดังกล่าว ทำให้ทราบว่าพระสงฆ์ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย จารีตประเพณี และกฎหมาย บ้านเมือง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ชำระ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ จนนำไปสู่การตรากฎหมายพระสงฆ์ที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484” บังคับใช้จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระบรมชนกนาถ มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2505 เพื่อปรับปรุงและแก้ไขในสิ่งที่เคยเป็นปัญหา พระราชบัญญัติฉบับนี้มีการแก้ไขอีกครั้งในระยะต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2535 ตราบจนถึง พ.ศ. 2560 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยให้ยกเลิกข้อความในมาตรา 7 และแก้ไขเพิ่มเติม และ พ.ศ. 2561 ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 โดยยกเลิก แก้ไข เพิ่มเติมในบางมาตรา ซึ่งการแก้ไขทั้ง 2 ครั้งนั้น เป็นไปเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งพระราชอำนาจตามโบราณราชประเพณี

พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะต้องรับรู้ เข้าใจ ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อีกทั้งพระสงฆ์ต้องรู้และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองเช่นเดียวกันกับประชาชนทั่วไป ดังที่ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ ได้กล่าวว่า “กฎหมายเป็นข้อบังคับซึ่งใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไปและบุคคลทั่วไปจำเป็นต้องอ่านและเข้าใจกฎหมายนั้น ๆ ด้วย เพราะหลักกฎหมายสำคัญมีอยู่ว่าความไม่รู้จักกฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว” (ธาณินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2539) และการที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปต้องเกี่ยวข้องติดต่อกับพระสงฆ์ ประชาชนจึงควรทราบเพื่อความเข้าใจ การเรียนรู้ ประพฤติปฏิบัติและแสดงออกอย่างเหมาะสมกับพระภิกษุ-สามเณร ในประเด็นด้านการใช้ภาษาของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นอกจากจะเป็นเรื่องภาษากฎหมายแล้ว ยังเป็นลักษณะของการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มภาษาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นอกจากจะมีความกระชับ รัดกุม และต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัย การทำความเข้าใจกับภาษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้นต้องอาศัยความรู้ทางภาษา การตีความทางภาษา ความรู้ด้านพระธรรมวินัย และความรู้ด้านพระพุทธศาสนาประกอบกันด้วย ดังนั้นจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์ เพื่อให้เข้าใจสาระในมาตราต่าง ๆ นอกจากจะได้ศึกษาลักษณะของภาษาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้ว ยังทำให้ทราบถึงเจตนาของผู้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่สะท้อนออกมาจากข้อกำหนดในตัวบทพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และบทบาทของพระสงฆ์ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอีกด้วย

ความเป็นมาของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์สมัยรัตนโกสินทร์

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อใช้ในการปกป้อง ค้ำครอง ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีการตรากฎหมายพระสงฆ์ในกฎหมายตราสามดวง วัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ให้เคร่งครัดพระธรรมวินัย ล่วงจนรัชสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นตามลำดับ นับจนถึงปัจจุบันมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้วทั้งสิ้น จำนวน 6 ฉบับ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช การตรากฎหมายดังกล่าวเรียกว่า “กฎหมายพระสงฆ์” รวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งทรงให้ชำระรวบรวมขึ้นในปีจุลศักราช 1166 (พ.ศ. 2347) (ปลื้ม โชติขจรยางกูร, 2550) การตรากฎหมายพระสงฆ์มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ให้เคร่งครัดตามพระธรรมวินัย โดยมีข้อกำหนดเพียง 10 ข้อ ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีนิกายสงฆ์ใหม่ชื่อว่า ธรรมยุติกนิกาย และพยายามแยกคณะเป็นอิสระจากคณะทั้ง 4 แต่ถึงกระนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายยังรวมอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าคณะกลางตลอดสมัยรัชกาลที่ 3 ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังคงใช้กฎหมายพระสงฆ์ที่ตราขึ้นมาตั้งแต่สมัย

รัชกาลที่ 1 เป็นหลัก เพียงแต่หากมีสิ่งใดเพิ่มเติมก็ใช้วิธีออกประกาศเป็นครั้งคราวไป พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะนั้นมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองในส่วนราชอาณาจักรจนมีความเรียบร้อยบริบูรณ์แล้ว พระองค์จึงเห็นสมควรให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในฝ่ายพุทธจักรด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในการปกครอง จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับคณะสงฆ์ขึ้นเป็นฉบับแรกในสมัยรัตนโกสินทร์

ในส่วนของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับแรก เดิมเรียกว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2445 (ร.ศ. 121) โดยพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ที่กำหนดโครงสร้างการบริหารและการจัดองค์กรไว้อย่างเป็นระบบ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การปกครองคณะสงฆ์ไทยที่มีกฎหมายกำหนดระบบการปกครองคณะสงฆ์ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2539) พระราชบัญญัตินี้มีบังคับใช้มาถึงรัชกาลที่ 8 ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) ซึ่งต้องการสร้างความชอบธรรมให้การปกครองในระบบ “ประชาธิปไตย” อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข จึงได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ให้มีรูปแบบเป็นประชาธิปไตยรัฐบาลจึงได้ดำเนินการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาผู้แทนราษฎร พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ผู้ดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ประมุขสังฆมณฑล แต่สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาคณะสงฆ์โดยลำพังพระองค์เองไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ดังนั้น อำนาจการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ถูกแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายสังฆสภา ฝ่ายสังฆมนตรี และฝ่ายคณะวินัยธร สถานการณ์ของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ได้เดินมาถึงยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองของประเทศ ซึ่งเห็นว่าการแยกการปกครองเป็น 3 ฝ่ายเป็นระบบที่บั่นทอนประสิทธิภาพ ทำให้มีความล่าช้า รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้เป็นการรวมอำนาจคณะสงฆ์ ไว้ที่มหาเถรสมาคม โดยมีสมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาการปกครองทั่วสังฆมณฑล เป็นประธานสูงสุด ทรงปฏิบัติหน้าที่ทั้งในส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่าย ตุลาการไปพร้อมกัน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีผลบังคับใช้มาเป็นเวลานาน บทบัญญัติบางมาตราไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และในบางกรณีได้มีบัญญัติไว้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ จึงเป็นการสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้มีความเหมาะสม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยเพิ่มเติมบทนิยามให้มีความชัดเจน สะดวกในการตีความ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561) เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2535 โดยจะแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช เจ้าคณะปกครอง ซึ่งถูกกำหนดไว้ให้เป็นพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์และให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ดังข้อความตอนหนึ่งที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 4 มาตรา 3 ว่า “...เพื่อให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนการดูแลการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อการส่งเสริมเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป พระมหากษัตริย์จึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง สถาปนา และถอดถอน...”

ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่า การตรากฎพระสงฆ์ ในรัชกาลที่ 1 การเพิ่มกฎต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ในช่วงรัชกาลที่ 3 และ 4 ตลอดจนถึงการตราลักษณะปกครองคณะสงฆ์ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ นอกจากจะเพื่อสร้างความเลื่อมใสให้เกิดต่อพุทธศาสนิกชนแล้ว ยังเป็นไปเพื่อให้ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ บริบทของแต่ละยุคสมัย และเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการปกครองของคณะสงฆ์อีกด้วย

ภาษากฎหมาย

ภาษากับกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างขาดไม่ได้ เพราะการจะบังคับใช้กฎหมาย จำเป็นต้องใช้ภาษาในการสื่อสารและการตีความ ดังนั้นจึงนับได้ว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของนักกฎหมาย ภาษาในกฎหมายนั้นต้องมีความละเอียด รอบครอบ รัดกุม ชัดเจน ง่ายต่อการสื่อสารและการทำความเข้าใจ วิวัฒนาการการใช้ภาษาในกฎหมายนั้นก็ขึ้นอยู่กับบริบทการปกครองของแต่ละยุคสมัย ซึ่งภาษากฎหมายไทย มีการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนที่เกิดจากปัจจัยทางสังคมและการปกครองมาตั้งแต่สมัย สมัยสุโขทัย กฎหมายในสมัยสุโขทัยนิยมใช้คำไทยแท้เป็นส่วนมาก และไม่มีการใช้คำราชาศัพท์ ทั้งนี้เพราะสังคมใน สมัยสุโขทัยไม่มีความซับซ้อน การปกครองอยู่ในลักษณะพ่อปกครองลูก (พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, 2517) ภาษา กฎหมายในสมัยนี้จึงมีลักษณะเหมือนข้อบังคับในครอบครัว นั่นคือ มีลักษณะเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนในสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการประมวลกฎหมายจากสมัยอยุธยาโดยใช้ชื่อว่า กฎหมายตราสามดวง ต่อมาในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอิทธิพลของต่างประเทศเข้า มามีบทบาทต่อคนในสังคมและส่งผลกระทบต่อทางความคิดแก่คนในสังคมเป็นอย่างมาก ภาษากฎหมายมีการ เปลี่ยนแปลงจากสำนวนโวหารและถ้อยคำอย่างโบราณแท้ มาเป็นภาษาเรียบง่ายที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้มากขึ้น การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้มีการปฏิรูปภาษากฎหมายตามไปด้วย โวหาร สำนวน และถ้อยคำในภาษาจากลักษณะวรรณคดีเปลี่ยนมาเป็นลักษณะวิชาการ ตัวอย่างภาษากฎหมายก่อนการ ปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลไทย

กฎหมายตราสามดวง

เรื่อง ห้ามช่วยไพร่หลวง

พระราชบัญญัติ

สำหรับผู้รักษาเมืองซึ่งจะทำสัญญากับชาว ต่างประเทศ

“เลขสมกำลังราชการเบากว่าเลขไพร่หลวง ไพร่ หลวงคิดอ่านยกย่ายเลือกใส่ลูกหลานว่านเครือหมู่ ไพร่หลวงให้พ้นจากหมู่ไปอยู่ในกรมซึ่งราชการเบา นั้น อ้างว่าเปนทาสผู้มีชื่อบ้าง ที่เป็นทาสจริงก็มี ครั้นจะเอาเงินในท้องพระคลังช่วยมาไถ่ไ้คงหมู่ ถ้า เจ้าหมู่เป็นคนโลภหาปัญหามีได้ น้ำใจกำเริบจะร่วม คิดกันไม่ยาก จะเขียนสารกรมทันทว่าทุกขยากเปน ทาสเอาทรัพย์ปันกัน จะเปนเยี่ยงหย่างไปจะละไ้ มีได้ หมู่ไพร่หลวงจะร่วรงไร”

“ผู้ใดจะทำหนังสือสัญญาเปนไปรเวคนั้น แล้วแต่ใจ ของผู้นั้นจะมีกำหนด แลสัญญาตกลงประการใด แต่ อย่าให้ผิดกับพระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่ ถ้าจะ เกิดวิวาทด้วยข้อสัญญาประการใด จะมาร้องฟ้องต่อ ท่านเสนาบดีซึ่งเป็นเจ้าพนักงานณกรุงเทพ ฯ ก็ได้ถ้า ผู้รักษาเมืองกรมการแลราชภูรนั้นแพ้ความจะต้อง เสียเงินแลทรัพย์ สิ่งของก็ให้เร่งเอาแต่ผู้ซึ่งแพ้ความ จะเร่งเอาที่แลทรัพย์สิ่งของซึ่งเป็นของสำหรับแผ่นดิน นั้นไม่ได้”

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ลักษณะการใช้ภาษาในกฎหมายตราสามดวงเป็นการบรรยาย แบบสำนวน โวหาร แตกต่างจากพระราชบัญญัติสำหรับผู้รักษาเมืองซึ่งจะทำสัญญากับชาวต่างประเทศ ในรัชกาล ที่ 5 ที่มีการใช้ภาษาที่มีความกระชับมากขึ้น และมีการนำคำยืมภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความรัดกุม มากขึ้น สอดคล้องกับที่ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ได้ศึกษาความเป็นมาและลักษณะเฉพาะของภาษากฎหมายไทยตั้งแต่ สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันดังที่ได้กล่าวในหนังสือ ภาษากฎหมายไทย ว่า ภาษากฎหมายไทยเป็นภาษาที่มี ลักษณะเฉพาะและมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ (ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, 2543) กล่าวคือ ภาษากฎหมายในสมัยสุโขทัย นับเป็นภาษาวรรณคดีได้เพราะมีความไพเราะ สละสลวย ดังปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นการใช้ สำนวนอย่างง่าย ๆ สั้น ๆ ใช้คำไทยแท้เป็นส่วนมาก ส่วนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นภาษา

กฎหมายแม้จะไม่ดีเท่าเทียมกับสมัยสุโขทัยก็ยังไม่เป็นวรรณคดีร้อยแก้วของไทยที่สำคัญ ครั้นเมื่อมีการปฏิรูประบบกฎหมายจากเดิมมาสู่ปัจจุบันภาษาอังกฤษประเภทฟังก์ชันเนลอิงลิช (Functional English) มามีอิทธิพลต่อภาษากฎหมายไทยทางด้านวากยสัมพันธ์ ส่วนทางด้านศัพท์ภาษากฎหมายไทยยังมีลักษณะคงเดิมจนถึงปัจจุบัน หากเป็นภาษาทางวิชาการที่มีลักษณะเฉพาะแบบ ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ แจ่มชัดและปราศจากช่องโหว่ สั้นกะทัดรัด ใช้ถ้อยคำในภาษากฎหมายให้เป็นระเบียบเดียวกันโดยตลอด ใช้ถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมาย มีความสุภาพนุ่มนวล และสามารถจูงใจผู้ฟังผู้อ่านให้คล้อยตาม นอกจากลักษณะของภาษาที่ใช้ในกฎหมายแล้ว ยัง ได้แบ่งคำศัพท์ทางกฎหมายไว้ 2 ชนิด คือ ศัพท์กฎหมาย และ คำศัพท์ที่มีความหมายจำเพาะ

ด้วยความน่าสนใจของการใช้ภาษากฎหมาย รัชสมัยญา กลิ่นน้ำหอม จึงได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ภาษากฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา” และพบว่าการใช้บัญญัติศัพท์ภาษากฎหมายมีการประกอบคำใหม่ 3 ชนิด คือ คำพ้อง คำประสม และคำซ้อน และจากการศึกษาเปรียบเทียบความหมายระหว่างความหมายของคำศัพท์เฉพาะและความหมายทั่วไป สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม (รัชสมัยญา กลิ่นน้ำหอม, 2546) และสุกัญญา สุวิริยะรัตน์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญากับประมวลกฎหมายอาญา : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย” ได้ข้อค้นพบว่าการศึกษาคำศัพท์ในภาษากฎหมายมีความคงที่ในการใช้คำและมีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางกฎหมายมากกว่ากฎหมายลักษณะอาญา โดยปรากฏว่ามีการบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ในประมวลกฎหมายอาญา และการเลิกใช้ศัพท์กฎหมายบางคำที่เคยปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ยกตัวอย่างเช่นคำสรรพนาม “ท่าน” “เขา” และ “มัน” เป็นต้น

กรอบแนวคิดและทฤษฎีเรื่องวัจนกรรม

วัจนกรรมหมายถึง การกระทำโดยเจตนาของผู้พูดซึ่งแสดงออกในรูปของคำพูด เช่น คำสั่ง ขอร้อง เป็นต้น ประโยคที่มีโครงสร้างทางไวยากรณ์เหมือนกันทุกประการอาจเป็นวัจนกรรมที่ต่างกันได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532) เช่น ประโยค “งานยังไม่สะอาดเลย” ความหมายประจำรูปของประโยคนี้ คือ การให้เนื้อความเกี่ยวกับเรื่องงานที่ยังไม่สะอาด วัจนกรรมตรงหรือเจตนาที่สอดคล้องกับความหมายประจำรูปนี้คือ การบอกให้ผู้ฟังทราบว่าการงานมีสภาพเช่นไร แต่ผู้พูดอาจนำประโยคนี้ไปใช้ด้วย วัจนกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความหมายประจำรูปประโยคได้ คือ นำไปใช้ด้วยวัจนกรรมอ้อมให้เป็นคำตักเตือนหรือเป็นคำสั่งก็ได้ ทั้งนี้ มีนักภาษาศาสตร์ได้ให้แนวคิดและแบ่งวัจนกรรมไว้ ดังนี้

วัจนกรรมตามแนวคิดของออสติน มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) วัจนกรรมตรงตามคำ (Locutionary act) 2) วัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary act) และ 3) ผลวัจนกรรม (Perlocutionary act) (สุจิตลักษณ์ ดิมดวง, 2552)

เซอร์ล แบ่งวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ (Representative)
2. วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (Directive)
3. วัจนกรรมผูกมัด (Commissive)
4. วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (Expressive)
5. วัจนกรรมประกาศ (Declaration)

(กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และธีรานุช โชคสุวนิช, 2551)

เมื่อวัจนกรรมเป็นสิ่งที่แสดงเจตนาของผู้พูด และกฎหมายก็ต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร ซึ่งเป็นความสอดคล้องกันและทำให้มีการศึกษาเรื่องวัจนกรรมในภาษากฎหมาย เช่น มลลื พรโชคชัย

ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิจนลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย” ผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย สามารถจำแนกชนิดของสาระได้ 4 ชนิด ได้แก่ 1) สาระที่เป็นคำสั่งหรือข้อบังคับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิดย่อย คือ แบบที่มีเงื่อนไขและแบบที่ไม่มีเงื่อนไขในการปฏิบัติตาม 2) สาระที่เป็นคำอนุญาต 3) สาระที่เป็นคำอธิบาย 4) สาระที่เป็นการแจ้งความให้ทราบ (มุลี พรโชคชัย, 2538) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ วิจนกรรม (Speech Act) ในการจำแนกโดยพิจารณาเจตนาของผู้ร่างกฎหมาย สอดคล้อง กฎีกา ผลเกิด เรื่อง “การศึกษาวิจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งก็ได้ศึกษาและจำแนกชนิดของสาระในมาตราต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญาผลการศึกษาพบว่าประมวลกฎหมายอาญา ประกอบด้วยชนิดของสาระ 4 ชนิด ได้แก่ สาระชนิดที่เป็นข้อบังคับ สาระชนิดที่เป็นคำอนุญาต สาระชนิดที่เป็นคำจำกัดความ และสาระชนิดที่เป็นการแจ้งความให้ทราบ ทั้งนี้สาระชนิดที่เป็นข้อบังคับยังสามารถแบ่งย่อยได้ 2 แบบ คือ สาระชนิดที่เป็นข้อบังคับแบบไม่มีเงื่อนไขกับสาระชนิดที่เป็นข้อบังคับแบบมีเงื่อนไข (กฎีกา ผลเกิด, 2546)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์

คำว่า สาระ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายไว้ว่า ส่วนสำคัญ, ข้อใหญ่ใจความ ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้คำว่า สาระ จึงหมายถึงสาระสำคัญที่เป็นแก่นหรือใจความในข้อพระราชบัญญัติที่ผู้ตราพระราชบัญญัติต้องการสื่อให้ผู้รับสารได้รับทราบ เนื่องจาก ในข้อพระราชบัญญัติมีการแบ่งใจความเป็นวรรค บางข้อพระราชบัญญัติมีวรรคเดียวสามารถสื่อใจความสำคัญได้ชัดเจน บางมาตราในพระราชบัญญัติอาจมีหลายวรรคโดยในแต่ละวรรคมีใจความที่แตกต่างกันซึ่งอาจจะสามารถนำมาเสนอได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของมาตราในพระราชบัญญัตินั้น

เมื่อได้วิเคราะห์ความหมายของภาษาในข้อพระราชบัญญัติแล้ว พบว่ามีความแตกต่างกัน เช่น มุ่งเน้นเพื่อการสั่งให้ปฏิบัติตาม มุ่งเน้นว่าเป็นการแจ้งให้รับทราบ เป็นต้น และในแต่ละสาระสำคัญก็จะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มุ่งศึกษาจำแนกสาระในข้อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ทั้ง 6 ฉบับ โดยมีผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง

1.1 สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งแบบไม่มีเงื่อนไข

(เรื่องที่บังคับหรือสั่ง) + ข้อบังคับหรือคำสั่ง

ตัวอย่าง 1

มาตรา 8 วัดใดร้างสงฆ์ไม่อาศัย ให้เจ้าพนักงานฝ่ายพระราชอาณาจักรเป็นผู้ปกครองรักษาวัดนั้น ทั้งที่ธรณีสงฆ์ซึ่งขึ้นวัดนั้นด้วย

1.2 สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งแบบมีเงื่อนไข

(เรื่องที่บังคับหรือสั่ง) + ข้อบังคับหรือคำสั่ง + เงื่อนไข + (กรณี

ตัวอย่าง 2

มาตรา 23 ให้พระราชอาณัติผู้กำกับแขวงในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมตำแหน่งพระสังฆราชได้อีกรูปหนึ่ง เว้นแต่ถ้าพระราชอาณัติรูปนั้นมีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมเกิน 3 รูปอยู่แล้วก็ไม่ต้องตั้ง

2. สาระที่เป็นการแจ้งให้ทราบ

(เรื่องที่ต้องการแจ้งให้ทราบ) + ข้อความที่แจ้งให้

ตัวอย่าง 3

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้มีนามว่าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก 121 และพระราชบัญญัตินี้จะโปรดให้ใช้ในมณฑลเมื่อใด จะได้ประกาศในหนังสือพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ

ตัวอย่าง 4

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”

3. สาระที่เป็นการอนุญาต

(เรื่องที่จะอนุญาต) + (กรณีเฉพาะ) + คำอนุญาต +

ตัวอย่าง 5

มาตรา 12 ทุกคราวประชุมสมัชชาสามัญ สมเด็จพระสังฆราชทรงตั้งสมาชิกในสังฆสภาตามมติของสังฆสภาให้เป็นประธานสภาหนึ่งรูป เป็นรองประธานสภาหนึ่งรูป หรือหลายรูปก็ได้ ...

ตัวอย่าง 6

มาตรา 28 เจ้าคณะแขวงมีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมผู้ช่วยการคณะได้ 2 รูป คือ พระสมุห์ 1 พระใบฎีกา 1 ถ้าเจ้าคณะแขวงนั้นได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระครูราชทินนาม ตั้งพระปลัดได้อีกรูป 1

ตัวอย่าง 7

มาตรา 9 ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

4. สาระที่เป็นคำอธิบาย

คำศัพท์ + คำกริยา +

ตัวอย่าง 8

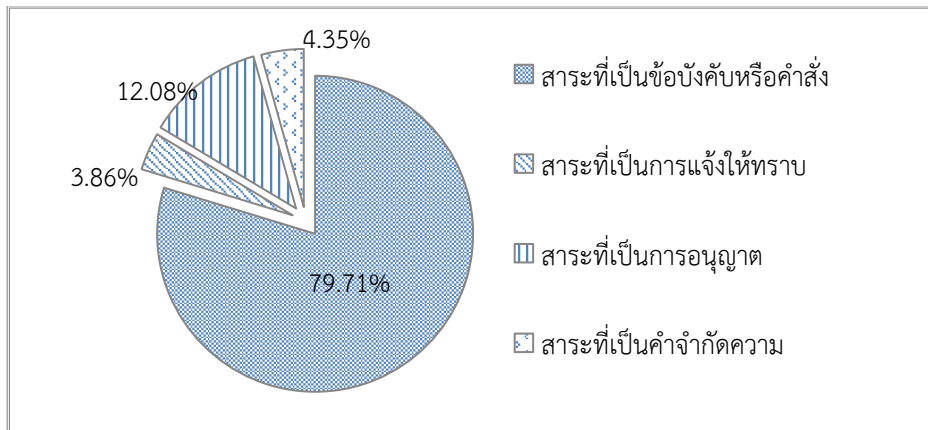
มาตรา 40 ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

1. ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตวัดนั้น
2. ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
3. ที่กัลปนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

นอกจากการศึกษาข้อพระราชบัญญัติโดยจำแนกเป็นสาระจำนวน 4 สาระ คือ สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง สาระที่เป็นการแจ้งให้ทราบ สาระที่เป็นการอนุญาต และสาระที่เป็นคำอธิบาย ยังพบว่า มีบางมาตราที่มี

สาระต่างกันอยู่ในมาตราเดียวกัน เนื่องจากบางมาตรามีหลายวรรค ในแต่ละวรรคให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยสาระสำคัญที่ปรากฏรวมคือ 1) สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง - สาระที่เป็นการอนุญาต 2) สาระที่เป็นการอนุญาต - สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง และ 3) สาระที่เป็นคำอธิบาย - สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง

ภาพที่ 1 แผนภูมิวงกลมเปรียบเทียบจำนวนสาระทั้ง 4 สาระ

เมื่อรวมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 6 ฉบับแล้ว พบว่าสาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งมีมากที่สุด รองลงมาคือสาระที่เป็นการอนุญาต สาระที่เป็นการแจ้งให้ทราบ และสาระที่เป็นคำอธิบาย ตามลำดับ จึงทำให้ทราบเจตนารมณ์ของผู้ตราพระราชบัญญัติได้ชัดเจนว่าโดยส่วนมากตราพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อสั่งให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องปฏิบัติตาม และเมื่อได้วิเคราะห์ตามมาตราในพระราชบัญญัติแล้วพบว่า สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งส่วนมากจะเป็นเรื่องการปกครองของคณะสงฆ์ การสถาปนา การแต่งตั้ง การลงโทษ เป็นต้น สาระที่เป็นการอนุญาตพบในเรื่องของการให้อำนาจในทางปฏิบัติตามหน้าที่ของตน สาระที่เป็นการแจ้งให้ทราบพบในเรื่องของการออกนามพระราชบัญญัติ การแจ้งกำหนด การบอกสถานะ และสาระที่เป็นคำอธิบาย เป็นการให้ความหมายของคำหรือคำศัพท์

เนื่องจากสาเหตุของการตราพระราชบัญญัติเป็นไปเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในคณะสงฆ์ ดังข้อความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ตอนหนึ่งว่า ...การปกครองสังฆมณฑลย่อมเป็นการสำคัญทั้งในประโยชน์แห่งพระศาสนาและในประโยชน์ความเจริญของพระราชอาณาจักรด้วย ถ้าการปกครองสังฆมณฑลเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อย พระศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองถาวร... (พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ), 2558) ดังนั้นในพระราชบัญญัติทั้ง 6 ฉบับจึงพบสาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งมากที่สุด ซึ่งเรื่องที่บังคับหรือสั่งส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากรูปแบบการปกครองสงฆ์ในพระธรรมวินัยไม่ครอบคลุมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ในส่วนข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของสงฆ์ปรากฏเพียงไม่กี่มาตรา เนื่องจากพระสงฆ์มีพระธรรมวินัยเป็นแนวทางในปฏิบัติ โดยครอบคลุมถึงการลงโทษภิกษุที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัยอยู่แล้ว แต่พบใน 2 ฉบับคือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยบัญญัติเพิ่มขึ้นมาเป็นหมวดอีกหมวดหนึ่ง คือ นิคคกรรมและการสะสมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ผู้ศึกษาพบจุดที่น่าสนใจในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 คือการปรากฏของสาระที่เป็นการอนุญาตมากกว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับอื่น ๆ อาจเนื่องจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์เป็นฉบับแรก ลักษณะการปกครองบ้านเมืองในสมัยนั้นแบ่งออกเป็นหัวเมือง การปกครองสงฆ์จึงต้องสอดคล้องกับฝ่าย

อาณาจักร คือมอบให้หัวเมืองมีอำนาจปกครองได้เต็มที่ อีกนัยหนึ่ง หลังจากที่ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทโว) สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 9 ทรงสิ้นพระชนม์ในปี พ.ศ. 2442 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระราชาคณะรูปใดขึ้นดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระสังฆราช แต่พระองค์ทรงบัญชาการคณะสงฆ์เอง โดยมีมหาเถรสมาคมทำหน้าที่คล้ายกับคณะเสนาบดีที่ทรงปรึกษาฝ่ายการพระศาสนา เสนาบดีกระทรวงธรรมการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานติดต่อระหว่างพระมหากษัตริย์กับมหาเถรสมาคม ดังนั้นการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 จึงเป็นไปเพื่อเอื้อต่อการบัญชาการคณะสงฆ์ของพระมหากษัตริย์

ทั้งนี้ ในส่วนของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561) เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ พ.ศ. 2535 โดยจะแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช เจ้าคณะปกครอง ซึ่งถูกกำหนดไว้ให้เป็นพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์และให้มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ดังข้อความตอนหนึ่งที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ 4 มาตรา 3 ว่า “...เพื่อให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนการดูแลการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อการส่งเสริมเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป พระมหากษัตริย์จึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง สถาปนา และถอดถอน...” จากข้อความในวรรคดังกล่าว เมื่อนำไปวิเคราะห์แล้วพบว่า เป็นสาระที่เป็นการอนุญาต - สาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่ง ในส่วนของการอนุญาต คือ ในพระราชบัญญัติอนุญาตให้เป็นพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงพระกรุณาโปรดฯแต่งตั้งหรือถอดถอน แต่มีสาระสำคัญที่เป็นข้อบังคับอยู่ร่วมด้วยก็คือต้องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

สรุป

จากการศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์ ทำให้ทราบได้ว่าวัตถุประสงค์หลักของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นไปเพื่อการสั่งให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม โดยมีเจตนาเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ในสังฆมณฑลให้มีความเรียบร้อย เอื้อเพื่อต่อหลักพระธรรมวินัย ดังของผลการศึกษาระในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์ ซึ่งพบสาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งมากที่สุด โดยเป็นเรื่องการปกครองของคณะสงฆ์ การสถาปนา การแต่งตั้ง การลงโทษ เป็นต้น สาระที่เป็นการอนุญาตพบในเรื่องของการให้มีอำนาจในทางปฏิบัติตามหน้าที่ของตน สาระที่เป็นการแจ้งให้ทราบพบในเรื่องของการออกนามพระราชบัญญัติ การแจ้งกำหนด การบอกสถานะ และสาระที่เป็นคำอธิบาย เป็นการให้ความหมายของคำหรือคำศัพท์ ผู้ศึกษามีความเห็นว่ สาเหตุที่มีสาระที่เป็นข้อบังคับหรือคำสั่งมากที่สุดเนื่องจากรูปแบบการปกครองสงฆ์ในพระธรรมวินัยไม่ครอบคลุมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ในส่วนข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของสงฆ์ปรากฏเพียงไม่กี่มาตรา เนื่องจากพระสงฆ์มีพระธรรมวินัยเป็นแนวทางในปฏิบัติโดยครอบคลุมถึงการลงโทษภิกษุที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัยอยู่แล้ว ทั้งนี้ เมื่อได้ทราบวัตถุประสงค์หลักของการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในยุครัตนโกสินทร์แล้ว ก็จะทำให้ผู้สนใจศึกษา หรือพุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ หรือที่เรียกว่า พระธรรมวินัย มากยิ่งขึ้น อาจมีการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก และนำผลมาเชื่อมโยงกับการใช้ภาษาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อันจะนำไปสู่การร่วมกันปกป้อง คุ้มครอง ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กฤติกา ผลเกิด. (2546). การศึกษาวัจนลีลาของประมวลกฎหมายอาญา. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และธีรณัฐ โชคสุวนิช. (2551). วัจนปฏิบัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2543). ภาษากฎหมายไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. (2539). การตีความกฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปลื้ม โชติขัญยางกูร. (2550). คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมเจดีย์ (ประกอบ). (2558). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศมหาเถรสมาคม ตลอดจนถึงกฎกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: ประยูรสาส์นไทย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์. (2517). การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2478. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มลลื พรโชคชัย. (2538). การศึกษาวิจณลีลาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม. (2546). การศึกษาวิเคราะห์ภาษาในประมวลกฎหมายอาญา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560ก). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 4 (6 เมษายน 2560).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560ข). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 9 (6 เมษายน 2560).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560ค). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 17 (6 เมษายน 2560).
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง. (2552). วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2532). คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลกระทบจากเครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับผู้เรียนชาวไทย*

THE IMPACT OF TECHNOLOGICAL TOOLS ON THE ENGLISH WRITING PROCESS FOR THAI LEARNERS

วาลีย์ อะฮ์ลิยัตกาวา, อคิราภ ธรรมมาโร, รลิตา รัตนา, อภิญญา มาโนชญ์ภิญโญ*

Wali Ahlitaqwa, Akira Tamwaro, Rasita Rattana, Apinya Manochphinyo*

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University Trang Campus, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: apinya.m@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนชาวไทย โดยเน้นที่กระบวนการเขียนทั้งก่อนเขียน ขณะเขียน และหลังเขียน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชาวไทย จำนวน 150 คน ในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจของมหาวิทยาลัยรัฐบาลแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามในลักษณะรูปแบบคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ข้อมูลถูกรวบรวมในเชิงปริมาณและวิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีมีส่วนช่วยในการเขียนภาษาอังกฤษให้ดีขึ้น ทั้งก่อนเขียน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.80) โดยเฉพาะการจัดการข้อมูลและวางแผนการเขียน ระหว่างเขียน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.87) ในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อปรับปรุงและเรียบเรียงเนื้อหา และหลังเขียน ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.80) ในการปรับปรุงและแก้ไขภาษา รูปแบบประโยคและคำศัพท์ รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ โดยเครื่องมือช่วยเขียนที่เป็นที่นิยมที่สุด คือ Grammarly (50%) ช่วยในการปรับปรุงงานเขียน รองลงมา คือ Google Translate (30%) ช่วยในการแปล และสุดท้าย คือ ChatGPT (20%) ช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างประโยคและคำศัพท์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการเขียนงานส่งผลดีในการพัฒนาทักษะด้านภาษา คุณภาพของผลงาน การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเสริมสร้างความมั่นใจ การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การประหยัดเวลาในการเริ่มเขียนงาน ในทางกลับกัน การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปอาจทำให้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณลดลง ความคิดสร้างสรรค์ลดลง เนื้อหาที่เขียนอาจมีความไม่สมบูรณ์ และไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ และอาจสร้างสภาวะที่รบกวนสมาธิของผู้เขียน

คำสำคัญ: ผลกระทบจากเครื่องมือเทคโนโลยี, กระบวนการเขียนภาษาอังกฤษ, ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษ ในฐานะที่เป็นภาษาต่างประเทศ

Abstract

The research aim was to examine the impact of technological tools on the English writing process for Thai learners, focusing on the processes of pre-writing, while-writing, and post-writing. The target group was 150 Thai undergraduate students in the Business English program at a

government university in southern Thailand. The research tool was a questionnaire consisting of close-ended questions and open-ended questions. Data was collected quantitatively and analyzed into means, standard deviations, and percentages. The findings indicated that most students agreed that using technology tools could help them write English better: pre-writing ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.80), especially it helped them manage data and plan writing; while-writing ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.87), it helped them access information to improve and compose content; after writing ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.80), it helped them improve and correct the language sentence and vocabulary patterns, including analytical thinking and creating quality of work. The most popular writing tool was Grammarly (50%), which helped in improving writing, followed by Google Translate (30%), which helped in translation, and finally, ChatGPT (20%), which helped in improving sentence structure and vocabulary. This showed that most of the students agreed that integrating technology into the writing process had a positive effect on improving language skills, quality of work, learning with others, building confidence, easy access to information, and saving time when starting to write. On the other hand, depending too much on technology could decrease critical thinking skills, reduce creativity, give incomplete content, and disturb the writer's concentration.

Keywords: Impact of Technological Tools, English Writing Process, Thai EFL Learners

บทนำ

ปัจจุบันผู้เรียนเผชิญกับความท้าทายในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการเขียนงานภาษาอังกฤษ มีผู้เรียนหลายคนพบว่า พวกเขายังพบปัญหาเมื่อต้องเขียนงานภาษาอังกฤษ ด้วยวิธีการเขียนด้วยลายมือแบบเดิมอยู่ ตั้งแต่สมัยเรียนปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ดังเช่นการศึกษาของ Winardi, Y. K. ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนต้องเผชิญกับความยากลำบากในการเขียนงานภาษาอังกฤษซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ภาษา และเป็นสิ่งจำเป็นในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะการเขียนงานวิชาการต่างๆ เช่น การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การจัดทำรายงาน การจดบันทึกการบรรยาย การพัฒนางานวิจัย และการเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ตนศึกษา เป็นต้น (Winardi, Y. K., 2020) ในอดีตผู้เรียนมักจะพึ่งหนังสือพจนานุกรมเพื่อแปลคำและประโยค ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดำเนินมาจนถึงทุกวันนี้ Alhaisoni, E., & Alhaysony, M. กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนภาษาส่วนใหญ่ต่างเคยพึ่งพาหนังสือพจนานุกรมในการทำความเข้าใจคำศัพท์ที่ไม่เคยเห็นหรือรู้จักมาก่อน อย่างไรก็ตาม การใช้พจนานุกรมแบบดั้งเดิมถือเป็นสิ่งท้าทายในการเขียนงานภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนได้ (Alhaisoni, E., & Alhaysony, M., 2017) ด้วยเหตุนี้ ผู้เรียนชาวไทยในฐานะที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL: English as a Foreign Language) หลายคน จึงเริ่มค้นหาแหล่งข้อมูลต่างๆจากการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และเขียนงานภาษาอังกฤษ เพราะการเขียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนก่อนเขียน ระหว่างเขียน และหลังเขียน ดังนั้นผู้เขียนจำเป็นต้องมีทักษะการเขียน การจัดระบบความคิด นอกเหนือจากความรู้ด้านคำศัพท์ และไวยากรณ์ เพื่อสร้างเนื้อหาการเขียนที่ดี และน่าสนใจ (Tangpermpoon, T., 2008) ทั้งนี้ ทักษะการเขียนเป็นมากกว่าการแปลทั่วไป และจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ในการแสดงออกทางความคิด เพื่อการสื่อสารที่ชัดเจน และถูกต้อง (Ruhama, U., & Purwaningsih, D. I., 2018)

การศึกษาก่อนหน้านี้โดย Dueraman, B. กล่าวไว้ว่า การเขียนที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความรู้ทางภาษาและกลยุทธ์การเขียน โดยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การร่าง การทบทวน และการแก้ไข (Dueraman, B. , 2012) จากการศึกษาของ Richards และ Renandya ยังระบุด้วยว่า กระบวนการเขียนมีความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยสี่ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การร่าง 3) การทบทวน และ 4) การแก้ไข การวางแผนช่วยให้นักเรียนพัฒนาแนวคิด การร่างจัดระเบียบแนวคิด การอ่านทบทวนตามคำติชมเพื่อแก้ไข และการแก้ไขจะปรับแต่งในร่างสุดท้าย เพื่อความถูกต้องในด้านภาษา (Richards, J. C., & Renandya, W. A. , 2002; Aiyub, A., et al, 2022) นอกจากนี้ ขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเขียน เช่น การวางโครงสร้าง การร่างงานเขียน การทบทวนเพื่อการปรับปรุงร่างงานเขียน การแก้ไข และการตีพิมพ์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเขียน โดยมุ่งเน้นที่การสร้างแนวคิดและการปรับปรุงกลไกของการเขียน (Alodwan, T. A. A., & Ibnian, S. S. K., 2014)

สรุปได้ว่า กระบวนการเขียนในแต่ละขั้นตอน สามารถแบ่งออกได้เป็นสามส่วนหลัก ๆ คือ 1) ก่อนเขียน ประกอบไปด้วย การวางแผน หรือการวางโครงสร้าง 2) ระหว่างเขียน ประกอบไปด้วย การร่าง และ 3) หลังเขียน ประกอบไปด้วย การอ่านทบทวนและการปรับปรุง หรือการแก้ไขงานเขียน ประเด็นที่น่าสนใจคือ ทั้งนักเขียนมืออาชีพ และนักศึกษามักจะสลับไปมาระหว่างขั้นตอนเหล่านี้ เพื่อปรับแต่งแนวคิดและองค์ประกอบของตนเอง และสร้างผลงานเขียนที่มีคุณภาพและน่าสนใจได้ในทุกๆขั้นตอน (Tangpermpoon, T., 2008)

ในปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ ทำให้กระบวนการเขียน จัดระเบียบ แก้ไข และเข้าใจหลักไวยากรณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Scott, P., & Mouza, C., 2007) ผู้เรียนร่วมสมัย จึงใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น Google แปลภาษาเพื่อช่วยในการเขียน และถึงแม้จะไม่ถูกต้องทั้งหมด แต่เครื่องมือนี้ยังคงได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้นำไปสู่การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมต่างๆในการช่วยเขียน เช่น Grammarly, Quillbot, ChatGPT และอื่น ๆ เพราะสามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพงานเขียน และเพิ่มความถูกต้องของโครงสร้างทางภาษาอังกฤษ เครื่องมือการเขียนเหล่านี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนภาษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเขียนและพัฒนาทักษะการเขียน (Nazari, N., et al, 2021) แต่นักวิจัยหลายคน พบว่าการลดลงของความชำนาญในการเขียนของผู้เรียนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเครื่องมือเทคโนโลยี (Alhusban, A. , 2016) ตามที่ระบุไว้ โดย Purcell, K., et al ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหานี้มาจากการใช้งานเทคโนโลยีและการรับรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เรียนมักละเลยความสำคัญของการเข้าใจภาษาอังกฤษอย่างแท้จริง และเนื้อหาการเขียนที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเมื่อผู้เรียนพึ่งพาเครื่องมือเทคโนโลยีในการช่วยเขียนงานภาษาอังกฤษมากขึ้น การเขียนงานแบบดั้งเดิมด้วยลายมือจึงเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียน เนื่องจากความสามารถในการสร้างข้อความ การเรียบเรียงเนื้อหางานเขียนที่ชัดเจนและถูกต้อง การแสดงความคิดเห็นที่เป็นระบบ การสื่อสารที่ชัดเจน รวมทั้งการใช้ไวยากรณ์และคำศัพท์ที่เหมาะสมต่างก็มีประสิทธิภาพที่ลดลงตามไปด้วย (Purcell, K., et al, 2013) อีกทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ผู้เรียนสูญเสียความสามารถในการแสดงความคิดที่สมบูรณ์และไม่สามารถคิดได้อย่างอิสระโดยไม่ใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี (Rothman, R., 2012) เมื่อครูมอบหมายงานเขียนให้กับผู้เรียนและขอให้ส่งผลงานในชั้นเรียน ผู้เรียนจำนวนมากพบปัญหาในการผลิตงานที่มีคุณภาพ ซึ่งความยากลำบากนี้มักเกิดจากความท้าทายในการสร้างประโยคภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ความต้องการความถูกต้องของไวยากรณ์ และการสร้างความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น นักวิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะดำเนินการศึกษาค้นคว้านี้โดยการเลือกผู้เข้าร่วมจากหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจในมหาวิทยาลัยรัฐบาลแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า เพราะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ และมีความคุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนภาษาอังกฤษ อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานทางการเขียนงานภาษาอังกฤษมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้เรียนจากสาขาวิชาอื่น ๆ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับนักการศึกษา ผู้พัฒนาหลักสูตร และผู้กำหนด

นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย ในการเข้าใจผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ ทั้งก่อนเขียน ระหว่างเขียน และหลังเขียน ของผู้เรียนชาวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสำรวจผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ ทั้งก่อนเขียน ระหว่างเขียน และหลังเขียน ของผู้เรียนชาวไทย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยี และตัวแปรตาม คือ ผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีก่อน ระหว่าง และหลังการเขียนงานภาษาอังกฤษ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่1 ถึง 4 จำนวน 150 คน เทียบเท่าร้อยละ 100 จากหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจในมหาวิทยาลัยรัฐบาลแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทย นักศึกษาเหล่านี้ถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 19 ถึง 25 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนงานภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม นักวิจัยใช้แบบสอบถามในรูปแบบคำถามปลายปิด โดยใช้วิธีการวัดความคิดเห็น 5 ระดับ (5-point Likert scale) และคำถามปลายเปิด

แบบสอบถาม ประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา สาขาวิชา และประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนงานภาษาอังกฤษ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 2 การใช้เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น ความถี่ในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีในการเขียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และตอบได้เพียงคำตอบเดียว เครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ และวัตถุประสงค์ที่ใช้ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และตอบได้หลายคำตอบ

ตอนที่ 3 การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ โดยแยกออกเป็นสามขั้นตอน คือ ก่อนเขียน ระหว่างเขียน และหลังเขียน ซึ่งลักษณะเป็นคำถามปลายปิด โดยใช้วิธีการวัดความคิดเห็น 5 ระดับ และตอบได้เพียงคำตอบเดียวในแต่ละรายการ ระดับในการให้คะแนน มีดังนี้ 5 หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” 4 หมายถึง “เห็นด้วย” 3 หมายถึง “ปานกลาง” 2 หมายถึง “ไม่เห็นด้วย” และ 1 หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

ในตอนสุดท้าย เป็นคำถามปลายเปิดมุ่งเน้นที่ผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนและผลลัพธ์ รวมถึงมุมมองของผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีต่อการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนงานภาษาอังกฤษ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างละเอียด และเพื่อป้องกันความลำเอียงในการตอบคำถาม ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนตอบแบบสำรวจโดยไม่ระบุตัวตน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบและตีความอย่างรอบคอบเพื่อตอบคำถามวิจัย “ผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยเป็นอย่างไร” แบบสอบถามได้มีตรวจสอบคุณภาพโดยการส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถามและภาษาที่ใช้ แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มทดลอง หลังจากนั้นพิจารณาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มทดลองเพื่อปรับแก้และปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมมากขึ้น และนำคำตอบจากผู้ตอบแบบสอบถามมาวัดความน่าเชื่อถือของข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพทำการปรับปรุงและแก้ไขข้อมูล

การวัดความน่าเชื่อถือและความถูกต้อง

เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยการคำนวณค่าวัดอัลฟาครอนบาค หรือค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าค่าที่คำนวณได้สูงกว่า 0.7 เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ (Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. , 1994; Senariddhikrai, 2022) ซึ่งผลการคำนวณที่ได้สำหรับแบบสอบถามนี้คือ 0.84 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามนี้มีคำถามดีและมีระดับความน่าเชื่อถือสูง การรวมกันของคำถามปลายปิดและปลายเปิดในการวิจัยสามารถเสริมความถูกต้องได้ด้วยการให้มุมมองที่หลากหลาย การเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น และเสริมความเข้มงวดด้านวิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามพร้อมด้วยหนังสือการให้ความยินยอม ในการขอความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัยโดยตรง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามได้มีการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย เพื่อเพิ่มความเข้าใจและสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเข้าใจเหตุผลและความสำคัญของการร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเปอร์เซ็นต์ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับแนวทางการตีความข้อมูลสามารถอธิบายได้ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2555)

“เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	สอดคล้องกับค่าระหว่าง 4.21 ถึง 5.00
“เห็นด้วย”	สอดคล้องกับค่าระหว่าง 3.41 ถึง 4.20
“ปานกลาง”	สอดคล้องกับค่าระหว่าง 2.61 ถึง 3.40
“ไม่เห็นด้วย”	สอดคล้องกับค่าระหว่าง 1.81 ถึง 2.60
“ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	สอดคล้องกับค่าระหว่าง 1.00 ถึง 1.80

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดได้รับการจัดกลุ่มตามหัวข้อ และคำนวณค่าร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ (%)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนงานภาษาอังกฤษคิดเป็นร้อยละ 100 ค่าเฉลี่ยสะสมจากประสบการณ์ของผู้เรียน 150 คนโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีระบุว่ามีประสบการณ์ 2 ปี 22% มีประสบการณ์ 3 ปี และ 70% มีประสบการณ์มากกว่า 4 ปี ซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย (24%) เมื่อเทียบกับผู้หญิง (76%) และอายุเฉลี่ยของผู้เข้าร่วมคือ 21-25 ปี

ความถี่สูงสุดในการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเขียนจัดอยู่ในหมวดหมู่ “หลายครั้งต่อวัน” ซึ่งมี จำนวน 81 คน (54%) “ไม่กี่ครั้งต่อสัปดาห์” มี จำนวน 39 คน (26%) ในส่วนของ “สัปดาห์ละครั้ง” มี จำนวน 24 คน (16%) และการใช้งานที่น้อยที่สุดอยู่ในหมวดหมู่ “วันละครั้ง” มี จำนวน 6 คน (4%)

ความถี่และเปอร์เซ็นต์การกระจายของเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ มีดังนี้ Grammarly กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้บ่อยที่สุด คิดเป็น 32% ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้เครื่องมือดังกล่าว ตามมาด้วยผู้ใช้ 28% ที่ใช้ Google Translation ขณะที่ ChatGPT มีผู้ใช้ 18% ส่วน QuiltBot มีผู้ใช้เพียง 8% และอีก 14% ที่เหลือจัดอยู่ในหมวดหมู่ของเครื่องมือ “อื่นๆ” เช่น Language Tool, Longdo Dict, และ Vocabulary.com โดยรวมแล้ว Grammarly มีการใช้งานสูงสุด โดยมีเปอร์เซ็นต์สะสม 32% เมื่อเทียบกับเครื่องมืออื่นๆ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ใช้ 66% ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการตรวจสอบไวยากรณ์เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ 4% มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงโครงสร้างประโยค และ 26% ใช้เทคโนโลยีในการแก้ไขเนื้อหา ส่วนที่เหลืออีก 4% จัดอยู่ในประเภท “อื่น” โดยคิดเป็น 100% ซึ่งเน้นย้ำถึงความโดดเด่นของการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบไวยากรณ์ตามด้วยโครงสร้างประโยค และการแก้ไขเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ ก่อนเขียน ระหว่างเขียน และหลังเขียน ของผู้เรียนชาวไทย แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้เทคโนโลยีก่อนเขียนงานภาษาอังกฤษ จำนวนประชากร (n=150)

ก่อนเขียนงาน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็น ด้วย (4)	ปาน กลาง (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การอธิบาย ความหมาย
1. การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีช่วยปรับปรุงการวางแผนและการจัดระเบียบของฉันท่อนที่จะเริ่มเขียน	60	60	24	6	0	4.16	0.84	เห็นด้วย
2. การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทำให้การรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อการเขียนงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น	54	75	18	3	0	4.20	0.72	เห็นด้วย
3. การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการระดมความคิดได้อย่างราบรื่นในกระบวนการก่อนเขียน	51	60	36	3	0	4.04	0.84	เห็นด้วย
4. บางครั้งเทคโนโลยีรบกวนสมาธิและขัดขวางการมุ่งเน้นของฉันท่อนในการวางแผน	33	66	42	9	0	3.80	0.86	เห็นด้วย
5. การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีมากเกินไปอาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างอิสระของฉันท่อนก่อนเริ่มเขียน	30	87	27	6	0	3.92	0.76	เห็นด้วย
รวม						4.04	0.80	เห็นด้วย

ตารางที่ 1 แสดงระดับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีก่อนเขียนงานภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยระบุว่าหัวข้อที่ 2 “การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีทำให้การรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล เพื่อให้การเขียนงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น” เป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.72) ค่าเฉลี่ยอันดับสองคือข้อ 1 “เครื่องมือทางเทคโนโลยีช่วยปรับปรุงการวางแผนและการจัดระเบียบของฉันท่อนที่จะเริ่มเขียน” ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.84) ค่าเฉลี่ยอันดับสามคือข้อ 3 “เครื่องมือเทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการระดมความคิดได้อย่างราบรื่นในกระบวนการก่อนเขียน” ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.84) ตามด้วยข้อ 5 “การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีมากเกินไปอาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์และอิสระในการคิดอย่างอิสระก่อนเริ่มเขียน” ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.76) ค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด คือข้อ 4 “บางครั้งเทคโนโลยีรบกวนสมาธิและขัดขวางการมุ่งเน้นของฉันท่อนในการวางแผน” ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.86) ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. 0.80) อยู่ในระดับเห็นด้วย สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีก่อนเขียนงานภาษาอังกฤษส่งผลกระทบที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของการวางแผน หรือการวางโครงร่าง โดยมีหัวข้อที่ 2 มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงประสิทธิภาพในการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลสำหรับการเขียนงาน ทั้งนี้ควรระมัดระวังในการใช้เทคโนโลยีเพื่อไม่ให้มีผลกระทบที่เป็นลบต่อความคิดสร้างสรรค์และการวางแผนของผู้เขียน

ตารางที่ 2 การใช้เทคโนโลยีระหว่างเขียนงานภาษาอังกฤษ จำนวนประชากร (n=150)

ระหว่างเขียน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็น ด้วย (4)	ปาน กลาง (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การอธิบาย ความหมาย
1. เทคโนโลยีช่วยปรับปรุงกระบวนการเขียนของฉัน ทำให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวมากขึ้น	72	48	21	9	0	4.22	0.90	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. เทคโนโลยีช่วยให้ฉันจัดโครงสร้างและนำเสนอเนื้อหาของฉันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	54	78	15	3	0	4.22	0.70	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. การทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์โดยใช้เครื่องมือช่วยเขียนเพิ่มความสามารถของฉันในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	45	63	36	6	0	3.98	0.84	เห็นด้วย
4. เทคโนโลยีอาจทำให้ฉันเสียสมาธิในระหว่างขั้นตอนการร่าง	30	57	57	6	0	3.74	0.82	เห็นด้วย
5. บางครั้งฉันพบว่าเทคโนโลยีการเขียนซับซ้อนและท้าทายในการใช้งาน	36	60	39	15	0	3.78	0.93	เห็นด้วย
รวม						3.99	0.87	เห็นด้วย

ตารางที่ 2 แสดงระดับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในระหว่างเขียนงานภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารายการที่ 1 “เทคโนโลยีช่วยปรับปรุงกระบวนการเขียนของฉันทำให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวมากขึ้น” มีค่าเฉลี่ยสูง ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.90) เท่ากันกับรายการที่ 2 “เทคโนโลยีช่วยให้ฉันจัดโครงสร้างและนำเสนอเนื้อหาของฉันได้อย่างมีประสิทธิภาพ” ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.70) ค่าเฉลี่ยลำดับที่สองอยู่ที่รายการที่ 3 “การทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์โดยใช้เครื่องมือช่วยเขียนเพิ่มความสามารถของฉันในการทำงานร่วมกับผู้อื่น” ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) ตามด้วยรายการที่ 5 “บางครั้งฉันพบว่าเทคโนโลยีการเขียนซับซ้อนและท้าทายในการใช้งาน” ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.93) ส่วนค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดอยู่ที่รายการที่ 4 “เทคโนโลยีอาจทำให้ฉันเสียสมาธิในระหว่างการร่าง” ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.82) ดังนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 3.99$, S.D. 0.87) อยู่ในระดับเห็นด้วย สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีระหว่างเขียนงานภาษาอังกฤษส่งผลกระทบที่สำคัญต่อการร่าง หรือเขียนงาน โดยมีรายการที่ 1 และ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงการปรับปรุงโครงสร้าง การจัดโครงสร้างที่เหมาะสมของผลงาน และสามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างกระชับ และชัดเจน

ตารางที่ 3 การใช้เทคโนโลยีหลังเขียนงานภาษาอังกฤษ จำนวนประชากร (n=150)

หลังเขียนงาน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็น ด้วย (4)	ปาน กลาง (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การอธิบาย ความหมาย
1. การปรับปรุงหรือการแก้ไขด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของกระบวนการแก้ไขงานเขียน	51	72	21	6	0	4.12	0.79	เห็นด้วย
2. เครื่องมือทางเทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพโดยรวมของผลงานเขียนขั้นสุดท้ายของฉัน	48	63	39	0	0	4.06	0.76	เห็นด้วย
3. เครื่องมือทางเทคโนโลยีช่วยในการแก้ไขและเพิ่มความสามารถของฉันในการรับคำติชมเชิงสร้างสรรค์	48	63	33	6	0	4.02	0.84	เห็นด้วย

ตารางที่ 3 การใช้เทคโนโลยีหลังเขียนงานภาษาอังกฤษ จำนวนประชากร (n=150) (ต่อ)

หลังเขียนงาน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็น ด้วย (4)	ปาน กลาง (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง (1)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การอธิบาย ความหมาย
4. การพึ่งพาเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว สำหรับการแก้ไขงานอาจมองข้ามด้านที่ ซับซ้อนและความต้องการจากการวิจารณ์ หรือการตัดสินใจจากมนุษย์	51	66	24	9	0	4.06	0.86	เห็นด้วย
5. คุณสมบัติในการแก้ไขในเครื่องมือ เทคโนโลยีบางครั้งอาจทำให้มีความแตกต่าง ในความคิดเห็นและความเข้าใจ	30	72	48	0	0	3.88	0.71	เห็นด้วย
รวม						4.03	0.80	เห็นด้วย

ตารางที่ 3 แสดงระดับผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีหลังเขียนงานภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารายการที่ 1 “การปรับปรุงหรือการแก้ไข ด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของกระบวนการแก้ไขงานเขียน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.79) ค่าเฉลี่ยลำดับที่สองอยู่ที่รายการที่ 2 “เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยยกระดับคุณภาพโดยรวมของผลงานเขียนขั้นสุดท้ายของฉัน” ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.76) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับลำดับที่สามอยู่ที่รายการที่ 4 “การพึ่งพาเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวสำหรับการแก้ไขงานอาจมองข้ามด้านที่ซับซ้อนและความต้องการจากการวิจารณ์หรือการตัดสินใจจากมนุษย์” ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.86) ตามด้วยรายการที่ 3 “เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยในการแก้ไขและเพิ่มความสามารถของฉันในการรับคำติชมเชิงสร้างสรรค์” ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.84) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ที่รายการที่ 5 “คุณสมบัติในการแก้ไขในเครื่องมือเทคโนโลยีบางครั้งอาจทำให้มีความแตกต่างในความคิดเห็นและความเข้าใจ” ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.71) ดังนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. 0.80) อยู่ในระดับเห็นด้วย สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีหลังเขียนงานภาษาอังกฤษส่งผลกระทบที่สำคัญต่อการแก้ไขและปรับปรุงงานเขียน โดยมีการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยในการแก้ไขที่มีผลกระทบแง่บวกต่อประสิทธิภาพและความแม่นยำ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถาม คิดเป็นค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับการใช้เทคโนโลยีในทุกขั้นตอนของกระบวนการเขียนทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังเขียน ดังนี้

ก่อนเขียน การใช้เทคโนโลยีโดยรวมได้รับการจัดอันดับในระดับ “เห็นด้วย” ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.80) ซึ่งครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะก่อนเขียน รายการที่ 1 “เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยปรับปรุงการวางแผนและการจัดระเบียบของฉันก่อนเริ่มเขียน” ถึงรายการที่ 5 “การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีมากเกินไปอาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างอิสระของฉันก่อนเริ่มเขียน” แต่ละอันมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สอดคล้องกัน

ในทำนองเดียวกัน ระหว่างเขียน การใช้เทคโนโลยีโดยรวมได้รับการจัดอันดับในระดับ “เห็นด้วย” ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.87) โดยมีรายละเอียดเฉพาะในระหว่างเขียน ข้อ 1 “เทคโนโลยีช่วยปรับปรุงกระบวนการเขียนของฉันทำให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวมากขึ้น” เป็นข้อ 5 “บางครั้งฉันพบว่าเทคโนโลยีการเขียนซับซ้อนและท้าทายในการใช้งาน”

สุดท้าย หลังเขียน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีโดยรวมจัดอยู่ในระดับ “เห็นด้วย” ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.80) ซึ่งมีรายละเอียดเฉพาะหลังเขียน รายการที่ 1: “การปรับปรุงหรือการแก้ไขด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของกระบวนการแก้ไขงานเขียน” ถึงรายการที่ 5: “คุณสมบัติในการแก้ไขในเครื่องมือเทคโนโลยีบางครั้งอาจทำให้มีความแตกต่างในความคิดเห็นและความเข้าใจ”

ผลจากค่าเฉลี่ยเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่มีประโยชน์สำหรับการเข้าใจและประเมินการบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการเขียน ซึ่งช่วยในการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติและผลลัพธ์ในการเขียนได้ดีขึ้นและสามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อช่วยในกระบวนการเขียนอย่างเหมาะสมต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์จากคำถามปลายเปิด ได้แบ่งคำถามออกเป็น 4 คำถาม โดยใช้วิธีการจัดกลุ่มคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามตามหัวข้อ ดังตารางข้างล่างต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการตอบคำถามปลายเปิดที่ 1-4

คำถาม	หัวข้อ	จำนวนผู้ตอบ (n=150)	ร้อยละ
1	การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเขียน		
	1.1 ใช้ Grammarly สำหรับการตรวจสอบไวยากรณ์	75	50
	1.2 ใช้ Google Translate สำหรับการแปลประโยคและคำศัพท์	45	30
	1.3 ใช้ Chat GPT สำหรับสร้างข้อความ การปรับปรุงโครงสร้างประโยคและคำศัพท์	30	20
2	ผลลัพธ์โดยรวมของการบูรณาการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเขียน		
	2.1 เพิ่มประสิทธิภาพของผลงานด้านการเขียน	60	40
	2.2 เสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เขียน	45	30
	2.3 เพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้เขียนในด้านการคิดเนื้อหา และปรับแก้ไขผลงาน	45	30
3	ตัวอย่างการสนับสนุนในเชิงบวกที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเขียนงาน		
	3.1 ช่วยปรับปรุงความถูกต้องของภาษา และคุณภาพของการเขียน	120	80
	3.2 ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้นเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น	15	10
	3.4 ช่วยประหยัดเวลาในการเริ่มต้นการเขียนงาน	15	10
4	ตัวอย่างการสนับสนุนในเชิงลบที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเขียนงาน		
	4.1 การใช้เทคโนโลยีอาจก่อให้เกิดขึ้นงานที่เนื้อหาไม่สมบูรณ์ และไม่ตรงกับเป้าหมาย	60	40
	4.2 การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ที่ลดลง	60	40
	4.3 การใช้เทคโนโลยีอาจรบกวนสมาธิของผู้เขียน ทำให้เกิดความวอกแวก	30	20

จากตารางที่ 4 คำถามปลายเปิดที่ 1 คือ คุณใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอะไรในกระบวนการเขียน และใช้เทคโนโลยีนั้นทำอะไรบ้าง ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างแพร่หลายในการเขียน โดยส่วนใหญ่จะใช้ Grammarly สำหรับการตรวจสอบไวยากรณ์ (50%) Google Translate สำหรับการแปลประโยคและคำศัพท์ (30%) และ ChatGPT สำหรับการปรับปรุงโครงสร้างประโยคและคำศัพท์ (20%) ตามลำดับ

คำถามปลายเปิดที่ 2 คือ การบูรณาการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเขียนของคุณส่งผลต่อการเขียนงานและผลลัพธ์อย่างไรบ้าง ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการเขียนส่งผลในเชิงบวก ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของผลงานด้านการเขียน (40%) เสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เขียน (30%) และเพิ่มความสะดวกสบายให้กับผู้เขียนในด้านการคิดเนื้อหา และปรับแก้ไขผลงาน (30%)

คำถามปลายเปิดที่ 3 คือ กรุณายกตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในกระบวนการเขียนงาน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผลกระทบเชิงบวกในการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในกระบวนการเขียน โดยสามารถช่วยผู้เรียนปรับปรุงความถูกต้องของภาษา และคุณภาพของการเขียน (80%) ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้นเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น (10%) อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาในการเขียน (10%)

คำถามปลายเปิดที่ 4 คือ กรุณายกตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในกระบวนการเขียนงาน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผลกระทบเชิงลบในการใช้เทคโนโลยีอาจก่อให้เกิดขึ้นงานที่เนื้อหาไม่สมบูรณ์ และไม่ตรงกับเป้าหมาย (40%) กระบวนการคิดที่ลดลง โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ และ

การคิดสร้างสรรค์ (40%) และการใช้เทคโนโลยีอาจบกวนสมาธิของผู้เขียน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความวอกแวก (20%)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า Grammarly เป็นเครื่องมือยอดนิยมที่มีผู้ใช้มากที่สุด (32%) ในคำถามปลายปิด ซึ่งสอดคล้องกับผลวิเคราะห์จากคำถามปลายเปิดที่มีผู้ใช้งาน Grammarly (50%) เพื่อการปรับปรุงไวยากรณ์และคำศัพท์ โดยใช้คำแนะนำที่แอปมีให้แก่ผู้เขียน รองลงมา คือ Google Translate (28%) ใช้ในการแปลประโยคและคำศัพท์ และ ChatGPT (18%) ใช้ในการสร้างข้อความ ปรับปรุงโครงสร้างประโยค และคำศัพท์ ทั้งนี้การปรับปรุงกระบวนการเขียนให้มีประสิทธิภาพสามารถดำเนินการตั้งแต่ก่อนเขียน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยในการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล เพื่อให้งานเขียนงานมีคุณภาพมากขึ้น ในระหว่างเขียน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยการแก้ไขและปรับปรุงเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว การเข้าถึงข้อมูลและข้อมูลสารสนเทศได้ง่ายในทุกที่ตลอดเวลา เพื่อให้กระบวนการเขียนมีประสิทธิภาพและคล่องตัวมากขึ้น และหลังเขียน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยในการปรับปรุงหรือการแก้ไข โดยเฉพาะภาษาและรูปแบบประโยคเพื่อให้ผลงานมีคุณภาพและถูกต้องมากขึ้น ผลวิเคราะห์จากคำถามรูปแบบคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม แสดงให้เห็นว่า การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผลงาน เพิ่มความมั่นใจของผู้เขียน และเพิ่มความสะดวกสบาย และความชัดเจน และถูกต้องในทุกขั้นตอนในการเขียนงานภาษาอังกฤษ รวมทั้งการปรับแก้ไขผลงาน นอกจากนี้ ยังช่วยการปรับปรุงคุณภาพงานเขียน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และช่วยประหยัดเวลาในการเริ่มต้นการเขียนงาน สรุปได้ว่า ผลกระทบของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษส่งผลกระทบเชิงบวกแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ Bromley และ Hosseini ว่าด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีในปัจจุบันกำลังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านการเขียน (Bromley, K. , 2010; Hosseini, S. S. A., 2021)

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีอาจสร้างความกังวลให้กับผู้เขียนในหลายด้าน การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปส่งผลกระทบเชิงลบต่อการพัฒนาทักษะการเขียน การขาดความมั่นใจในการเขียน หรือการแก้ไขปัญหา อีกทั้งอาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาดในด้านเนื้อหา และการสูญเสียความเข้าใจในพื้นฐานของการเขียน ส่งผลให้มีความสามารถที่ลดลงในความเชี่ยวชาญของวิธีการเขียนด้วยลายมือแบบดั้งเดิม อีกทั้งการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปยังจำกัดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อความสามารถของผู้เรียนในการสร้างกระบวนการเขียนร่วมกับความช่วยเหลือของเครื่องมือเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียน (Rothman, R., 2012)

องค์ความรู้ใหม่

ผลกระทบเชิงบวกของการใช้เทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ มีดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง และปรับปรุงทักษะการเขียนอย่างต่อเนื่อง
2. การสร้างคุณภาพของผลงาน เทคโนโลยีช่วยให้สามารถปรับแก้ไขและปรับปรุงผลงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
3. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับผู้อื่น เทคโนโลยีสามารถสร้างโอกาสให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันได้ง่ายขึ้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลร่วมกับผู้อื่นในระหว่างการเรียนรู้
4. การสร้างความมั่นใจในการเขียนงาน การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมั่นใจในความถูกต้องและคุณภาพของผลงานที่เขียนของตนเอง
5. การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเครื่องมือการเรียนรู้ในทุกที่ทุกเวลาและหลากหลาย
6. การประหยัดเวลาในการเริ่มต้นการเขียนงาน เทคโนโลยีช่วยลดเวลาที่ใช้ในการเริ่มต้นกระบวนการเขียนงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อม

ผลกระทบเชิงลบของการใช้เทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ มีดังนี้

1. เนื้อหาไม่สมบูรณ์ และไม่ตรงกับเป้าหมาย การพึ่งพาเทคโนโลยีอาจทำให้ผลงานที่เขียนขาดความครบถ้วนและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
2. การคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ที่ลดลง ผู้เรียนอาจพบว่าการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ที่ลดลง
3. การใช้เทคโนโลยีอาจรบกวนสมาธิของผู้เขียน การใช้เทคโนโลยีอาจสร้างสภาวะที่มีการรบกวนจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้สมาธิของผู้เขียนลดลง

ภาพที่ 1 ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบของการใช้เทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษ

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุปผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีต่อกระบวนการเขียนงานภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทย สรุปได้ว่า การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีส่งผลดีทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเขียนงานในประเด็นหลักๆ คือ ก่อนเขียน 1) เครื่องมือเทคโนโลยีมีส่วนช่วยในการจัดการข้อมูลและกระบวนการเขียน ทำให้ผู้เรียนเร่งกระบวนการเขียนได้อย่างรวดเร็ว ระหว่างเขียน 2) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยการแก้ไขและปรับปรุงเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว การเข้าถึงข้อมูลและข้อมูลสารสนเทศได้ง่ายในทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ การพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการและการทำงานร่วมกันในรูปแบบเรียลไทม์ ส่งผลดีต่อการทำงานเป็นกลุ่มและช่วยเพิ่มความถูกต้องแม่นยำและประสิทธิภาพในการปรับปรุงผลงาน และหลังเขียน 3) การเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสำหรับการแก้ไขงานให้เหมาะสมช่วยเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพในการปรับปรุงผลงาน อย่างไรก็ตาม ความกังวลเกี่ยวกับการลดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และการเขียนเนื้อหา ยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการเขียน ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างเต็มที่ มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจถึงข้อดีและข้อเสียของการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการเขียนงานภาษาอังกฤษ และให้คำแนะนำในการใช้งานอย่างถูกต้อง ซึ่งรวมถึงการเสริมเครื่องมือประเมินในแอปพลิเคชันการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและติดตามการพัฒนาทักษะของผู้เขียน 2) ควรฝึกฝนทักษะการเขียนงานภาษาอังกฤษด้วยลายมือแบบเขียนลงในใบงานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบโดยไม่ต้องพึ่งเทคโนโลยีเสมอไป 3) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนการเขียนงานภาษาอังกฤษควบคู่กับการใช้

เครื่องมือเทคโนโลยีในการช่วยเขียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง และปรับปรุงคุณภาพผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- สรชัย พิศาลบุตร. (2555). การวิจัยทางธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์.
- Aiyub, A., et al. (2022). Writing strategy: An analysis of successful Malahayati English council learners in writing. *Jurnal Ilmiah Iqra*, 16(2), 167-179.
- Alhaisoni, E., & Alhaysony, M. (2017). An investigation of Saudi EFL university students' attitudes towards the use of Google Translate. *International Journal of English Language Education*, 5(1), 72-82.
- Alhusban, A. . (2016). The impact of modern technological tools on students writing skills in English as a second language. *US-China Education Review*, 6(7), 438-443.
- Alodwan, T. A. A., & Ibrani, S. S. K. (2014). The effect of using the process approach to writing on developing university students' essay writing skills in EFL. *International Journal of Linguistic and Communication*, 2(2), 147-163.
- Bromley, K. . (2010). Picture a world without pens, pencils, and paper: The unanticipated future of reading and writing. *Journal of College Reading and Learning*, 41(1), 97-108.
- Dueraman, B. . (2012). Teaching EFL writing: Understanding and re-thinking the Thai experience. *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, 4(1), 255-275.
- Hosseini, S. S. A. (2021). The implementation of writing through technology-mediated English course to enhance Thai university students writing skills. *Rangsit Journal of Educational Studies*, 8(2), 50-65.
- Nazari, N., et al. (2021). Application of artificial intelligence powered digital writing assistant in higher education: Randomized controlled trial. *Heliyon*, 7(5), e07014.
- Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. . (1994). The assessment of reliability. *Psychometric Theory*, 3(1994), 248-292.
- Purcell, K., et al. (2013). The impact of digital tools on student writing and how writing is taught in schools. Washington, DC: Pew Research Center, 16.
- Richards, J. C., & Renandya, W. A. . (2002). *Methodology in language teaching: An anthology of current practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothman, R. (2012). A common core of readiness. *Educational Leadership: College, Careers, & Citizenship*, 69(7), 10-15.
- Ruhama, U., & Purwaningsih, D. I. (2018). Improving students' writing skills through the application of synectic model of teaching using audiovisual media. *English Language Teaching Educational Journal*, 1(3), 176-190.
- Scott, P., & Mouza, C. (2007). The impact of professional development on teacher learning, practice and leadership skills: A study on the integration of technology in the teaching of writing. *Journal of Educational Computing Research*, 37(3), 229-266.

- Senariddhikrai. (2022, February 19). Reliability Cronbach Alpha. SmartResearchThai. Retrieved from <https://www.smartresearchthai.com/post/reliability-cronbach-alpha>
- Tangpermpoon, T. (2008). Integrated approaches to improve students writing skills for English major students. ABAC journal, 28(2), 1-9.
- Winardi, Y. K. (2020). Improving students' writing skill using a mobile learning application. Jurnal Basis, 7(2), 281-290.

อิทธิพลปรัชญาซูฟีในการสร้างสรรค์ลักษณะทางดนตรี และรูปแบบนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมา*

THE INFLUENCE OF SUFISM PHILOSOPHY IN CREATING MUSICAL STYLES AND DANCING FORMS FOR SEMA RITUAL

ปริญญ์ ปานนพภา*, สุรศักดิ์ จำนงค์สาร, วีระ พันธุ์เสื่อ

Parinya Pannoppha*, Surasak Jamnongsarn, Veera Phansue

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: boodooswu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาซูฟีที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ลักษณะทางดนตรี และเพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาซูฟีที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์รูปแบบทางนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมาในศาสนาอิสลามนิกายซูฟี สำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี รูปแบบงานวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม กำหนดกรอบแนวคิดตามทฤษฎี 5 เกลียวรู้ พื้นที่การวิจัยคัดเลือกจากความสำเร็จในฐานะศูนย์กลางสำนัก และเป็นแหล่งเผยแพร่พิธีกรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแสดงวัฒนธรรม และสถานจัดแสดงพิธีกรรมเซมาในเมืองคอนยา และเมืองอิสตันบูล มีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ คณะผู้ประกอบพิธีกรรม การวิจัยพบว่า อิทธิพลปรัชญาซูฟีในการสร้างสรรค์ลักษณะทางดนตรี และรูปแบบทางนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมาเกิดจากการตีความหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการเรื่องพระเจ้า 2) หลักการเรื่องแหล่งความรู้ 3) หลักการเรื่องผู้นำจิตวิญญาณ 4) หลักการเรื่องระลึกถึงพระเจ้า 5) หลักการเรื่องสันโดษ ซึ่งส่งผลต่อลักษณะทางดนตรีที่ปรากฏ ดังนี้ 1) ลำน่านะตฺ เซรีฟ: การสรรเสริญศาสนา 2) กลองคูม และขั้นตอนคูม ดาร์บี: การบัญชาสร้างของพระเจ้า 3) ซุลัยเนย์ และขั้นตอนเนย์ ทักซิม: การประทานชีวิตของพระเจ้า 4) โครงสร้างเพลงอายิน: การน้อมรับความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า 5) มะคามิ คุราน และขั้นตอนคุราน โอคุมัค: การอัญเชิญโอองการของพระเจ้า และหลักการดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบทางนาฏกรรมที่ปรากฏ ดังนี้ 1) ท่าทาง: การสื่อความหมายรหัสนัย 2) เครื่องแต่งกาย: การระลึกถึงความตาย 3) จำนวน และรูปแบบขั้นตอน: การทรงสร้างอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้า

คำสำคัญ: ปรัชญาซูฟี, ดนตรีประกอบพิธีกรรมเซมา, นาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมา, ดนตรีมุสลิม

Abstract

This article purposed to study and analyze the influence of Sufism philosophy that affects the creation of musical styles. And to study and analyze the influence of Sufism philosophy that affects the creation of dancing forms for the Sema ritual in Sufi Islam, the Mevlevi order, Republic of Turkey. The research model is qualitative based on document study and field study. The conceptual framework based on the Theory of 5 knowledge spirals. Research areas were selected on their importance as a center of the order and as a source of dissemination of the ritual such

as museums, cultural centers and the Sema ceremonial centers in Konya and Istanbul. The target for this study is the group of ritual practitioners. The study results the influence of Sufism philosophy in creating musical styles and dancing forms for Sema ritual arises from the interpretation of 5 important principles - 1) The principle of God, 2) Principle of knowledge source, 3) Principle of spiritual leadership, 4) Principle of remembrance of God and 5) Principle of solitude, that affecting the musical forms that appear as follows - 1) Na'at Şerif: Praising to the Prophet, 2) Küdüm and Küdüm Darbı: God's creation 3) Ney and Ney Taksim: Life-giving from God, 4) Ayin's constructure: Embracing the greatness of God, 5) Makami Kuran and Kurun Okumak: Reciting the revelation of God. And the principles affecting the dancing forms that appear as follows- 1) Stance: Interpreting the meaning of the posture, 2) Clothing: Remembrance of death, 3) Number and Steps pattern: God's greatest creation.

Keywords: Sufism Philosophy, Music in Sema Ritual, Dance in Sema Ritual, Muslim Music

บทนำ

อิสลามเป็นหนึ่งในศาสนาหลักของโลกปัจจุบันที่ได้แตกออกเป็นกลุ่มนิกายต่าง ๆ ตามหลักความเชื่อ ข้อปฏิบัติ และการตีความบัญญัติทางศาสนา นอกเหนือจากนิกาย “ซุนนีย์” และ “ชีอะห์” ซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของประชาคมโลก ยังมีอีกหนึ่งนิกายสำคัญที่อาจไม่เป็นที่รู้จักมากนัก คือ “ซูฟี” แต่เดิมนี้อาจใช้เรียกลักษณะพฤติกรรมของมุสลิมกลุ่มหนึ่งที่แสวงหาความสงบสันโดษเพื่อให้จิตใจมุ่งตรงต่อพระผู้เป็นเจ้า ต่อมามุสลิมกลุ่มดังกล่าวได้พัฒนาแนวคิด “ปรัชญาซูฟี” นำมาสู่แนวทางการตีความโองการอัลกุรอาน และการสร้างสรรค์พิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นเอกเทศ จนมีลักษณะเป็น “รหัสลัทธิ (Mysticism)” (ซอและห์ มีสุวรรณ, 2558) ซึ่งเชื่อว่าต้องอาศัยความรู้จาก “ญาณวิสัยภายใน” จึงจะสามารถบรรลุถึงพระเจ้าได้ แต่ปัจจุบันมีการนิยามคำว่า “ซูฟี” หมายถึง นิกายหนึ่งในศาสนาอิสลาม นิยมแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาวและกางเกงขายาวถึงความสมถะ มีการประพฤติตนเยี่ยงนักบวช มุ่งเน้นการยกระดับทางจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อกลับไปเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า (จรัล มะลูลีม, 2562) ซึ่งวิธีการยกระดับจิตใจนี้มีหลายรูปแบบตามแต่แนวทางของสำนักย่อยในนิกายนี้ อาทิ การทรมานร่างกาย การร้องตะโกน การออกจาริก รวมถึงการใช้ศิลปะ บทกวี ดนตรี และการเต้นรำ เป็นต้น

ดนตรีเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่มนุษยชาติมายาวนานจนมิอาจตัดขาดจากกันได้อย่างสมบูรณ์ ขณะที่แนวทางอิสลามสายอนุรักษนิยมให้ทัศนะว่าดนตรีเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรอัม) ปรัชญาซูฟีจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อศิลปวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เนื่องจากสามารถให้คำอธิบายรับรองประติสัมพันธ์ดังกล่าวว่าเป็นที่อนุญาต (ฮาลาล) ไม่ผิดบาป ภายใต้กรอบกำหนดของอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน “พิธีกรรมเซมา” หรือ การหมุนตัวทำสมาธิโดยใช้ดนตรีประกอบเป็นวิธีการระลึกถึงพระเจ้า (ซิเกร) รูปแบบหนึ่งของ “สำนักเมฟเลวี (Mevlevi)” ซึ่งเป็นสำนักย่อยนิกายซูฟีที่ก่อตั้งขึ้นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13 ในดินแดนอนาโตเลีย หรือสาธารณรัฐตุรกีในปัจจุบัน มีศูนย์กลางของสำนักอยู่ที่เมืองคอนยา (Konya) เป็นที่รู้จักในฐานะสำนัก “นักพรตหมุน” หรือ “นักบวชลมวน (Whirling Dervish)” (Özdemir, Y., 2018) การใช้ดนตรีในพิธีกรรมนี้ได้กลายเป็นต้นแบบของการใช้ดนตรีเพื่อรำลึกถึงพระเจ้าให้กับนิกายซูฟีสำนักอื่นในเวลาต่อมา (Gamard, I., 2000) โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนพิธีกรรมนี้ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติในปี ค.ศ.2005 อย่างไรก็ตามสำนักนี้ได้เสื่อมความนิยมลงไปตั้งแต่สมัยจักรวรรดิออตโตมาน และถูกจำกัดสิทธิทางกฎหมายในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐตุรกี โดยพิธีกรรมเซมาได้รับการรื้อฟื้นใหม่อีกครั้งเมื่อไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา แต่ไม่ใช่อันฐานะพิธีกรรมทางศาสนาโบราณ หรือการเน้นในเรื่องของปรัชญาคำสอน แต่เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ (จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, 2555)

ดังนั้น พิธีกรรมเซมาของสำนักเมฟเลวีในปัจจุบัน จึงมิใช่การใช้ดนตรีและนาฏกรรมเพื่อแสวงหาหนทางเข้าถึงพระเจ้าเช่นในอดีต แต่กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับวัฒนธรรมประเพณีอีกมากมายในโลกที่ถูกปรุงแต่งขึ้นใหม่เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณค่าทางปรัชญา และสาร์ตละที่แท้จริงทางจิตวิญญาณ ปรัชญาซูฟีไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาทางออกของการรังสรรค์วัฒนธรรมทางดนตรี และนาฏกรรมของมุสลิมซูฟี สำนักเมฟเลวี ให้คงดำรงอยู่ในขอบเขตของอิสลาม แต่ยังส่งอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบลักษณะรูปแบบพิธีกรรมเซมาให้รักษาไว้ซึ่งรหัสยะซอนเร็นอันเป็นอัตลักษณ์สำคัญของความเป็นซูฟี และแม้ว่าพิธีกรรมดังกล่าวจะถูกวิจารณ์จากอิสลามสายอนุรักษนิยมว่าเป็น “อุตริกรรม (บิตอะห์)” ก็ตาม ดนตรีและนาฏกรรมที่ถูกรังสรรค์ขึ้นก็สามารถโน้มน้าวให้มีผู้หันมานับถือศาสนาอิสลามเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก (Kaim, A. A., 2012) จึงมีอาจปฏิเสธได้ว่าอิทธิพลของปรัชญาซูฟีมีคุณูปการต่อการเผยแพรศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง

เพื่อเป็นการศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลแนวคิดปรัชญาซูฟีที่ส่งผลต่อการประกอบการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรีและรูปแบบทางนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมาของศาสนาอิสลามนิกายซูฟี สำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี อันนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ทางศาสนพิธี วัฒนธรรมทางดนตรี รวมไปถึงแนวทางการตีความหลักการคำสอน อีกทั้งยังสามารถนำไปเปรียบเทียบ เชื่อมโยง เปิดมิติทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สลับซับซ้อนของชาวมุสลิมในกลุ่มสำนักคิดต่างๆ และในส่วนภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างทางความคิด วัฒนธรรม และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันให้เกิดขึ้นต่อไป ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาหัวข้อดังกล่าวเพื่อต้องการเผยแพรในบทความวิจัยฉบับนี้แก่ผู้สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาซูฟีที่ส่งผลต่อการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรีประกอบพิธีกรรมเซมาของศาสนาอิสลามนิกายซูฟี สำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลปรัชญาซูฟีที่ส่งผลต่อการรังสรรค์รูปแบบทางนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมาในศาสนาอิสลามนิกายซูฟี สำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม (Field Study) มีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร: ผู้วิจัยค้นคว้า ศึกษา และรวบรวมข้อมูลสำคัญเบื้องต้นเป็นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัย อาทิ พื้นที่ศึกษา บริบททางสังคมวัฒนธรรม หลักปรัชญาซูฟี และพิธีกรรมต่างๆ ของสำนักเมฟเลวี จากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น บทความท่องเที่ยว บทความวิชาการ งานวิจัยต่างประเทศ ภาพถ่าย และสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง วิดีทัศน์ที่เกี่ยวข้อง บทความออนไลน์ ฯลฯ

2. การลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม: เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงประวัติความเป็นมา หลักความเชื่อ แนวคิดทางพิธีกรรม รูปแบบขั้นตอนพิธีกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับหลักปรัชญาซูฟี และกระบวนการรังสรรค์พิธีกรรมในพื้นที่เก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 ทำการศึกษา และคัดเลือกพื้นที่ศึกษาสำหรับเก็บข้อมูล โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากความสำคัญของพื้นที่ มีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

- พิพิธภัณฑ์เมฟลانا เมืองคอนยา: เป็นที่ตั้งอารามแห่งแรกของสำนักเมฟเลวี เป็นศูนย์กลางของสำนัก และเป็นสถานที่ฝังศพของ รูมีย์ บรมครูสูงสุดของสำนัก มีการจัดแสดงพิธีกรรมเซมาเพื่อการเผยแพรเป็นประจำทุกสัปดาห์ สะดวกต่อการสังเกตการณ์เก็บข้อมูล

- ศูนย์วัฒนธรรมเมฟลานาแห่งนครคอนยา เมืองคอนยา: เป็นสถานที่จัดแสดงพิธีกรรม เชมาเพื่อการเผยแพร่ และการท่องเที่ยวเป็นประจำทุกสัปดาห์ ซึ่งได้รับความนิยม และได้รับการแนะนำสูงสุดในสาธารณรัฐตุรกี สถานที่กว้างขวางพร้อมด้วยระบบแสงสีเสียง สะดวกต่อการสังเกตการณ์เก็บข้อมูล

- พิพิธภัณฑ์สถานเมฟเลวีแห่งกาลาตา เมืองอิสตันบูล: เป็นที่ตั้งอารามแห่งแรกของสำนักเมฟเลวีนบนแผ่นดินยุโรป มีการจัดแสดงพิธีกรรมเชมาเพื่อการเผยแพร่ และการท่องเที่ยวเป็นประจำทุกสัปดาห์ ได้รับความนิยม และได้รับการแนะนำสูงสุดในเมืองอิสตันบูล ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของตุรกี พิธีกรรมนี้จึงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกจากนักท่องเที่ยว

- สถานที่จัดแสดงพิธีกรรมเชมา สถานีรถไฟกลางซิริเคจี เมืองอิสตันบูล : เป็นสถานที่จัดแสดงพิธีกรรมเชมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นประจำทุกสัปดาห์ ได้รับการแนะนำอย่างแพร่หลายเนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายเข้าชมต่ำสุด และสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบายเนื่องจากเป็นจุดเชื่อมต่อของขนส่งระบบรางในเมืองอิสตันบูล พิธีกรรมนี้จึงเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

2.2 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์พิธีกรรมเชมาแบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่ศึกษารวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลจากสมาชิกคณะผู้ประกอบพิธีกรรมเชมา จำนวน 4 ท่าน

2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาซูฟี ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี และนาฏกรรม การตีความหลักการคำสอน ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านปรัชญาซูฟีเพื่อวิเคราะห์เชิงลึกในการแยกองค์ประกอบทางดนตรี และนาฏกรรมที่ปรากฏในพิธีกรรม

2.4 สรุป และนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษาวิจัย ทั้งนี้เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการอิสลามจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ขอข้อมูลเพิ่มเติม หรือปรับปรุงแก้ไข

2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant): เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอิทธิพลปรัชญาซูฟีในการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรี และรูปแบบนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเชมา สำนักเมฟเลวี โดยมีคุณสมบัติดังนี้

- เป็นผู้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเชมาโดยตรง เช่น หัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม นักดนตรี
- มีประสบการณ์ในการประกอบพิธีกรรมเชมาอย่างน้อย 3 ปี
- มีความรู้ทางด้านศาสนาอิสลามนิกายซูฟีตามแนวทางของสำนักเมฟเลวี

4. เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ใช้: การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเพื่อเก็บประวัติบุคคลข้อมูล และคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยใช้อุปกรณ์กล้องบันทึกภาพ และเสียง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการจดบันทึกสาระสำคัญแยกตามหมวดหมู่

6. การวิเคราะห์ข้อมูล: ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Analysis) ซึ่งเป็นการสร้างข้อมูลจากปรากฏการณ์ และประสบการณ์ที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม จำแนกข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ โดยใช้ทฤษฎี 5 เกลียรัฐ : แนวการวิจัยภาคสนาม 1) รู้จัก 2) รู้ใจ 3) รู้จริง 4) รู้ลึก 5) รู้พอ (ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์, 2558) ประยุกต์ใช้ตามหลักวิชามานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่เนื้อหาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

7. การนำเสนอ: ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเป็นในรูปแบบการเขียนแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)

ผลการวิจัย

จากการค้นคว้า ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่ภาคสนามได้ผลการวิจัย ดังนี้

“ซุฟี” เป็นชื่อนิกายหนึ่งในศาสนาอิสลามที่มีการพัฒนารูปแบบปรัชญาเป็นของตนเองในลักษณะ “รหัสลัทธิ (Mysticism)” ที่มุ่งเน้นแสวงหาแนวทางชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า มักถูกวิจารณ์จากมุสลิมสายอนุรักษนิยมว่ามีแนวทางปฏิบัติที่ออกนอกกลุ่มทางของอิสลาม ซึ่งนิกายนี้มีสำนักย่อยอีกมากมายตามหลักจริยศาสตร์ (อูริกัต) ของผู้ก่อตั้ง โดยมีสำนักหนึ่งในอนาโตเลีย (ตุรกีปัจจุบัน) คือ “เมฟเลวี (Mevlevi)” ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1292 มีศูนย์กลางของสำนักอยู่ที่เมืองคอนยา (Konya) จากแนวทางคำสอนทางศาสนาของ “รูมี (Rumi)” นักการศาสนา นักปรัชญา และถูกยกย่องให้เป็นมหากวีเอกของโลก รวมทั้งเป็นนักบุญของชาวซุฟีทั้งหลาย (ภูมิซ อีสรานนท์, 2551) รูมีถูกขนานนามว่า “เมฟลานา (Mevlana)” เป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่เป็นทั้งผู้นำทางโลก และทางศาสนา ซึ่งคำนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นชื่อสำนักในเวลาต่อมา

ภาพที่ 1 พิธีกรรมเซมาสำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี

เมฟเลวีเป็นที่รู้จักในฐานะ “สำนักนักพรตหมุน” หรือ “สำนักนักบวชลมนวน” มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่ พิธีกรรมการระลึกถึงพระเจ้า (ซีเกร) ด้วยการหมุนตัวประกอบการบรรเลงดนตรี หรือเรียกว่า “พิธีกรรมเซมา” ซึ่งในภายหลังได้กลายเป็นต้นแบบการใช้ดนตรีเพื่อระลึกถึงพระเจ้าให้กับสำนักคิดซุฟีอื่นๆ แม้ว่าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามในทุกสำนักซุฟีต่างมีแนวคิดที่เป็นสาระสำคัญร่วมกัน 5 ประการ ดังนี้

1. หลักการเรื่องพระเจ้า: อิสลามถือว่าพระอัลเลาะห์ (ซ.บ.) ทรงเป็นเจ้าเหนือทุกสรรพสิ่งในสากลจักรวาล ตามทัศนะของฝ่ายจารีตนิยมได้ให้ความหมายว่า “ไม่มีสิ่งใด (ที่คู่ควรแก่การสักการะ) นอกจากพระองค์” ขณะที่ฝ่ายซุฟีจะให้ความหมายว่า “ไม่มีสิ่งใด (มีตัวตนอยู่อีก) นอกจากพระองค์” แนวทางซุฟีจึงถือว่า “พระเจ้าเป็นเจ้าเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ (Ultimate Reality)” สิ่งอื่นนอกจากนี้เป็นเพียงภาพมายาเท่านั้น จุดหมายสูงสุดของชาวซุฟีคือการได้กลับเข้าไปรวมอยู่กับพระองค์ ฉะนั้นแล้วทางผ่านในการไปสู่โลกหน้าจึงหนีไม่พ้นเรื่องของความตาย การระลึกถึงความตายจึงเป็นผลสืบเนื่องจากการตีความในทัศนะเรื่องสภาวะการดำรงอยู่ของพระเจ้าเป็นเจ้าตามแนวคิดปรัชญาซุฟี ดังคำกล่าวที่มุสลิมใช้กล่าวเมื่อมีผู้เสียชีวิตว่า

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

“แท้จริงพวกเราเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลเลาะห์ และแท้จริงพวกเราต้องกลับคืนสู่พระองค์”

2. หลักการเรื่องแหล่งความรู้: อิสลามถือว่าการหาแสวงหาความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นงานที่มีความประเสริฐ (อิบาดะห์) และเป็นแขนงหนึ่งของการต่อสู้ (ญิฮาด) ในหนทางของอิสลาม ทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญในการนำพามนุษย์ให้ใกล้ชิดกับพระเจ้ามากขึ้น ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

“แท้จริง บรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงป่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลเลาะห์”

แหล่งที่มาของความรู้ในอิสลามที่สำคัญที่สุด คือ คัมภีร์อัลกุรอาน อัลฮะดิษ (วจนะ) และซุนนะห์ (จริยวัตร) ของศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) รวมถึงการตีความของปวงปราชญ์อิสลาม (อุลามะห์) ชูฟิย์มีความเชื่อว่าการบรรลุถึงความรู้ของพระเจ้าจำเป็นต้องอาศัย “การยกม่านกันออกจากดวงตา และจิตใจ (กัซฟ)” เพื่อรับความรู้ แท้จริงทั้งที่เปิดเผย และเร้นลับ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถรับรู้ได้เพียงแต่ความหมายตามบทบัญญัติ (ชะรีอัต) เท่านั้น ส่วนชาวชูฟิย์สามารถหยั่งรู้ถึงความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลฮะดิษจากความรู้ภายใน (ฮะกีกัต) โดยการได้มาซึ่งความรู้ภายในนั้นจะต้องปฏิบัติผ่านแนวทางจริยธรรม (ฆูริกัต) ของครูผู้นำจิตวิญญาณ

3. หลักการเรื่องผู้นำจิตวิญญาณ: อิสลามถือว่า “ครู หรือผู้รู้” มีสถานะเป็นผู้มีเกียรติอย่างยิ่ง มีหน้าที่ในการรักษา สืบทอด และสั่งสอนบทบัญญัติจากพระเจ้าเป็นเจ้า เปรียบได้กับเป็นตัวแทนของศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) อีกลำดับหนึ่ง ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“ดังนั้น พวกเจ้าจงถามบรรดาผู้รู้เถิด หากแม้พวกเจ้าไม่รู้”

ในแนวปฏิบัติแบบชูฟิย์มีการยึดมั่นในตัว “ครูผู้นำจิตวิญญาณ (เชค)” เพื่อไปสู่หนทางอันบริสุทธิ์ของอิสลาม โดยมีคำกล่าวจากนักชูฟิย์อาวุโสว่า “จำเป็นสำหรับผู้ที่อยู่ในแนวทางชูฟิย์จะต้องมีครู บุคคลใดก็ตามที่ไม่มีครู จงรู้ไว้เถิดว่าผู้นำทางของเขา คือมารร้าย” โดยครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้แจ้งเห็นจริง (มุรชิด) สามารถสืบเชื้อสายย้อนไปถึงตระกูลที่สืบทอดมาจากท่านศาสดา (นะซิบ) หรือต้องเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายจาก เชคนะซิบให้สืบทอดเจตนารมณ์ (ซัลซึลละฮ์) จึงจะสามารถรับสตัยบัน (มุบัยยอะฮ์) จากศิษย์ได้

4. หลักการเรื่องการระลึกถึงพระเจ้า: อิสลามมีวัตรปฏิบัติศาสนกิจที่เคร่งครัดบังคับเหนือมุสลิมทุกคน (วาญิบ) เช่น การปฏิญาณตน การละหมาด การบริจาคทาน (ซะกาต) การถือศีลอด การประกอบพิธีฮัจญ์ ฯลฯ ซึ่งมุสลิมทุกกลุ่มล้วนปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด แต่ในแนวคิดแบบชูฟิย์ที่มีหลักความเชื่อพระเจ้าเป็นเจ้าทรงสถิตอยู่ในทุกสรรพสิ่ง การระลึกถึงพระเจ้าเป็นเจ้าจึงจัดเป็นศาสนากิจสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหลักปฏิบัติภาคบังคับของอิสลาม ซึ่งหลักการระลึกถึงพระเจ้า (อิกร) ในอิสลาม คือ การกระตุ้นเตือนด้วยการออกเสียงกล่าวคำสรรเสริญ และกระตุ้นหัวใจให้เกิดการระลึกถึงพระเจ้า บุคคลที่ระลึกถึงพระเจ้าอยู่เสมอ ย่อมไม่กระทำการผิดบาป เพราะจิตใจที่จดจ่ออยู่กับพระเจ้าทำให้ตระหนักได้ว่าพระองค์ทรงเฝ้ามองทุกการกระทำของเขายู่ตลอดเวลา ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

“ด้วยการรำลึกถึงอัลเลาะห์ (ช.บ.) เท่านั้นที่ทำให้จิตใจสงบ”

5. หลักการเรื่องการถือสันโดษ: อิสลามสนับสนุนการอยู่อย่างสันโดษ เพื่อแสวงหาความสงบทางกาย และจิตใจ แต่ก็ไม่ได้ห้ามการคบค้าสมาคมกับเพื่อนมนุษย์ หากมุสลิมอยู่อย่างโดดเดี่ยวมากเกินไปก็จะยิ่ง

พลาดโอกาสที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่ออิสลาม ในวิถีทางแห่งซูฟีถือว่าการปลื้กตน (อุซละฮ์) และการเฝ้าภาวนาเดี่ยว เพื่อสนทนาอย่างลับๆ (คุลวะฮ์) กับพระเจ้า (อัลฮักก์) โดยไม่มีใครเห็น สองสิ่งนี้คือหัวใจสำคัญของหลักปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในแนวทางนี้ได้บรรลุถึงสภาวะเป็นหนึ่งเดียวพระเจ้า (พะนาอ์) การถือสันโดษของชาวซูฟีทำให้มีการพัฒนาทฤษฎีทางศาสนาตามา เช่น “ทฤษฎีตะวักุล” ซึ่งหมายถึง การมอบกายถวายตนพระเจ้า โดยอ้างอิงจาก โองการอัลกุรอานที่ว่า

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

“และจงมอบหมายต่อพระผู้ทรงเดชานุภาพผู้ทรงเมตตาเสมอ”

จากหลักการดังกล่าวทั้ง 5 ประการนี้เองที่ได้กลายมาเป็นกรอบแนวคิดในการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรี และนาฏกรรมให้กับพิธีกรรมเซมาของสำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี ดังรายละเอียดโดยสังเขปต่อไปนี้

1. ดนตรี คำว่า “เซมา” มีความหมายว่า “การสดับฟัง” ดังนั้นพิธีกรรมนี้จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของเสียงโดยตรง ทั้งเสียงดนตรีที่ได้ยินจากภายนอก และเสียงคำภาวนาที่ได้ยินจากภายใน โดยมีองค์ประกอบทางดนตรีที่สัมพันธ์กันด้วยแนวคิดในคำร้อง บทสวดเพลงพิธีกรรม ทำนอง จังหวะ โครงสร้างการประพันธ์ และเครื่องดนตรี ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์อิทธิพลแนวคิดปรัชญาซูฟีเฉพาะที่น่าสนใจศึกษา ดังนี้

1.1 ลำนำนัศด์ เซรีย เป็นบทร้อยกรองฉันทลักษณ์แบบเปอร์เซียโบราณ หรือ “กาซเซล (Ghazel)” โดยเมฟลานา รุมีย์ ประพันธ์ต้นฉบับขึ้นเพื่อใช้ขับทำนองลำนำสรรเสริญศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) โดยเฉพาะ ในเวลาต่อมาได้มีการเพิ่มข้อความวรรคแรกเข้าไปโดยปรมาจารย์ทางดนตรีสาวกของสำนักว่า “โอ นักบุญบรมครู ผู้เป็นสหายของพระเจ้า” จากข้อความดังกล่าวนี้เอง สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด “หลักการเรื่องครูผู้นำจิตวิญญาณ และหลักการเรื่องพระเจ้า” ซึ่งเป็นการเล่นคำ “เมฟลานา (บรมครู)” ให้สามารถสื่อได้ 2 ความหมาย คือ 1) บรมครูของมนุษยชาติทั้งปวง หมายถึง ศาสดาของอิสลาม 2) เมฟลานา หมายถึง รุมีย์ ซึ่งเป็นการยกย่องให้เกียรติครูผู้นำจิตวิญญาณว่าสามารถบรรลุถึงจุดสูงสุดของซูฟีนั่นคือการกลับไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้าจากวลีที่ว่า “ผู้เป็นสหายของพระเจ้า”

1.2 กลองคูดุม และขันทอนคูดุม ดาร์บี กลองคูดุมเป็นกลองขนาดเล็กที่มีเสียงกังวานหนักแน่น ให้ความรู้สึกมีอำนาจในลักษณะของการประกาศิตเหมาะกับการใช้ในศาสนพิธี เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญอย่างยิ่งในพิธีกรรมเซมา เนื่องจากถูกคิดค้น พัฒนาเทคนิคการบรรเลง และหน้าทับจังหวะต่างๆ จากสำนักเมฟเลวี และถูกใช้บรรเลงจังหวะดนตรีที่เกี่ยวข้องศาสนาเป็นหลัก หลักฐานสำคัญที่ทำให้กลองคูดุมกลายมาเป็นเครื่องดนตรีสำคัญอย่างยิ่งของสำนัก คือ เมฟลานา รุมีย์ บรมครูของสำนักเคยกล่าวถึงกลองคูดุมไว้อย่างมีนัยสำคัญว่า “...(หาก) แผ่นหนังซึ่งเหนือกองคูดุมแห้งแตกแล้วไซ้ร้ เช่นนั้นแล้ว เสียงของพระเจ้าจะมาจากไหนได้” ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารุมีย์ได้เปรียบเสียงกลองคูดุมประหนึ่งเป็นสุรเสียงของพระเจ้า

ในพิธีกรรมเซมามีรูปแบบทางดนตรีที่เรียกว่า “คูดุม ดาร์บี” เป็นการตีกลองคูดุมในลักษณะจังหวะง่ายๆ คล้ายการตีบอกสัญญาณ โดยขั้นตอนนี้หลังจากสิ้นเสียงกลองจะตามด้วยเสียงบรรเลงขลุ่ยดังขึ้นมาโดยฉับพลัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ถูกรังสรรค์ขึ้นจากการตีความรหัสนัย ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

لَهُ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ كُنْ فَيَكُونُ

“เมื่อเราปรารถนาคำตรัสของเราแก่สิ่งใด เราก็จะกล่าวแก่มันว่า “จงเป็น” แล้วมันก็เป็นขึ้น”

1.3 ขลุ่ยเนย์ และขั้นตอนเนย์ ทักษิณ ขลุ่ยเนย์เป็นขลุ่ยผิวทางด้านปลายท่อ มีหลายขนาด ลักษณะเสียงต่ำแหบห้าวโหยหวน เสียงกลางอ่อนหวาน และเสียงสูงสดใส จัดเป็นเครื่องดนตรีสำคัญที่สุดในพิธีกรรมเซมา มีความหมายอย่างแนบแน่นกับสำนักเมฟเลวี จัดเป็นเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนตัวแทนของสำนัก ถูกใช้บรรเลงเดี่ยว และบรรเลงทำนองเอกดนตรีที่เกี่ยวข้องศาสนา เหตุผลสำคัญที่ทำให้ขลุ่ยเนย์กลายมาเป็นเครื่องดนตรีหลักของสำนักเมฟเลวี เนื่องด้วย เมฟลานา รุมีย์ บรมครูของสำนักเคยได้ร่วมทดลองการทำสมาธิหมั่นประกอบการบรรเลงขลุ่ยเนย์กับสหายสนิททางจิตวิญญาณมาก่อน อีกทั้งหนึ่งในผลงานการประพันธ์ยิ่งใหญ่ชิ้นหนึ่งของท่าน คือ “มัชนาวี” ยังได้กล่าวถึงขลุ่ยชนิดนี้ไว้อย่างมีนัยสำคัญว่า “จงสดับขลุ่ยอ้อที่โหยหวนครวญครางอย่างถวิลหาอาลัย หายใจระหัดระทวย ตั้งแต่เมื่อมันถูกทิ้งจำพรากร...”

ในพิธีกรรมเซมามีรูปแบบทางดนตรีที่เรียกว่า “เนย์ ทักษิณ” เป็นการบรรเลงเดี่ยวขลุ่ยเนย์ อย่างอิสระท่ามกลางความเงียบ เสมือนการเป่าวิญญาณเข้าไปในร่างจนบังเกิดชีวิตขึ้นมา ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ถูกรังสรรค์ขึ้นจากการตีความรหัสลับ ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوْحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

“เมื่อข้าได้ทำให้เขามีรูปร่างสมส่วน และได้เป่าจากวิญญาณของข้าเข้าไปในตัวเขา
ดังนั้นพวกเจ้าจงก้มลงกราบต่อเขาเถิด”

1.4 โครงสร้างเพลงอายิน เพลงที่ใช้ในการทำสมาธิหมั่น เรียกว่า “อายิน” ประกอบด้วย คำร้อง ทำนอง และหน้าทับจังหวะ (อุซูล) จัดเป็นเพลงชุดมี 4 ท่อน แต่ละท่อนเรียกว่า “เซลาม (Selam)” มักประพันธ์ในรูปแบบที่แตกต่างกันทั้งคำร้อง โครงสร้างทำนอง และจังหวะประกอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ถูกรังสรรค์ขึ้นจากการตีความรหัสลับ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดหลักการเรื่องพระเจ้า และหลักการเรื่องแหล่งความรู้จากอัลกุรอานเป็นกุศโลบายในแต่ละเซลาม ดังนี้

- เซลามที่ 1: เป็นสัญลักษณ์ให้มนุษย์น้อมรับในความเป็นบ่าวของพระผู้เป็นเจ้าในฐานะสิ่งทรงสร้าง (มัลกูด) ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

“และข้ามิได้สร้างญิน (ภูต) และมนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

- เซลามที่ 2: เป็นสัญลักษณ์ความชื่นชม และความยำเกรงในอำนาจการทรงสร้าง และการจัดการอันยิ่งใหญ่ของพระผู้เป็นเจ้า ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ إِلَّا لَهُ الْخَلْقُ

“และทรงสร้างดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ และดวงดาวขึ้น ให้ทำตามบัญชาของพระองค์”

- เซลามที่ 3: เป็นสัญลักษณ์การเปลี่ยนความชื่นชม และความยำเกรงในพระผู้เป็นเจ้าให้กลายเป็นความปิติยินดี และความรักนอบน้อมที่มอบให้แก่พระองค์ ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

“โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงยำเกรงอัลเลาะห์อย่างแท้จริงเถิด และพวกเจ้าจงอย่าได้ตายเป็นอันขาด
นอกจากในฐานะที่เป็นผู้นอบน้อม (มุสลิม) เท่านั้น”

- เซลามที่ 4: เป็นสัญลักษณ์โชคชะตาสุดท้ายของมนุษย์ในฐานะสิ่งทรงสร้างของพระผู้เป็นเจ้าที่ต้องกลับคืนไปสู่พระองค์ ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

“คือบรรดาผู้ที่เมื่อมีเคราะห์ร้ายมาประสบแก่พวกเขา พวกเขาก็กล่าวว่า แท้จริงพวกเราเป็นกรรมสิทธิ์ ของอัลเลาะห์ และแท้จริงพวกเราจะกลับไปยังพระองค์”

1.5 ขั้นตอนครุาน โอคุมัค และมะคาม ครุาน เป็นการอัญเชิญโองการในอัลกุรอานจากความจำให้ออกมาเป็นทำนองที่ไพเราะโดยฉับพลันจากความรู้สึกลึกซึ้งซึ่งในความหมายมากกว่าการใช้แนวคิดทางดนตรี ซึ่งมีกฎข้อห้ามในการอ่านอัลกุรอานเป็นทำนองเพลง และยังต้องอาศัยหลักวิชา “ตัจญวีด” ในการอ่านที่มีหลักเกณฑ์บังคับเฉพาะ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีความนิยมอาศัยการเทียบเสียงจากมะคัม (กฎแห่งเสียงในวัฒนธรรมดนตรีอาหรับ) เพื่อใช้อัญเชิญโองการทำให้วิธีการนี้ถูกเรียกว่า “มะคาม ครุาน” ซึ่งต้องระมัดระวังอย่างมาก เพราะอาจทำให้มีลักษณะความเป็นเพลงเกิดขึ้นซึ่งผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งการอัญเชิญ อัลกุรอานด้วยทำนองมะคามเกิดขึ้นจากการตีความแนวคิดหลักการเรื่องแหล่งความรู้ โดยอาศัยหลักฐานจากอัลฮะดิษ ที่ว่า

زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ فَإِنَّ الصَّوْتِ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا

“พวกท่านจงประดับประดาอัลกุรอานด้วยน้ำเสียงของพวกท่าน เพราะแท้จริงแล้ว น้ำเสียงที่ไพเราะนั้น เพิ่มความสวยงามให้แก่อัลกุรอาน”

2. นาฏกรรม ผู้วิจัยได้ให้ความหมายเฉพาะว่า “การแสดงออกของท่าทางร่างกายคล้ายการเต้นรำ” พิธีกรรมเซมาไม่ได้เกี่ยวข้องกับดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่นาฏกรรมยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พิธีนี้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก โดยมีองค์ประกอบทางนาฏกรรมที่สัมพันธ์กันด้วยแนวคิดในท่าทางประกอบพิธี เครื่องแต่งกายรูปแบบ และจำนวนขั้นตอนพิธีกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์หัตถิพลแนวคิดปรัชญาซูฟีเฉพาะที่น่าสนใจศึกษา ดังนี้

2.1 ท่าทางประกอบพิธีกรรม มีบันทึกไว้ว่าครั้งหนึ่งเมื่อเมฟลานา รูมีย์ ได้ยินเสียงช่างตีทองเป็นจังหวะ แต่กลับได้ยินเป็นเสียงคำสรรเสริญพระเจ้า ท่านจึงตระหนักได้ว่าพระเจ้าทรงสถิตอยู่ในทุกหนแห่ง พลันบังเกิดความยินดี และชูมือขึ้นฟ้าหมุนไปรอบๆ ต่อหน้าสานุศิษย์ทั้งหลาย จึงกลายเป็นที่มาของการทำสมาธิแบบหมุน ซึ่งมีการพัฒนาแนวคิด และรูปแบบท่าทางเพิ่มเติมในภายหลังจากการก่อตั้งสำนัก

ในอัลกุรอานมีการใช้ตัวอักษรย่อขึ้นต้นโองการหลายบท สันนิษฐานว่าเป็นการกระตุ้นความฉงนสนใจ หรืออาจเป็นรหัสลับซึ่งไม่มีผู้ใดทราบความหมายที่แท้จริงนอกจากพระเจ้า ในท่าทางประกอบพิธีกรรมเซมาก็ใช้หลักการเดียวกัน โดยรังสรรค์แนวคิดให้สัมพันธ์กับท่าทางประกอบพิธีจากการตีความ หลักการเรื่องแหล่งความรู้จากอัลกุรอาน โดยมีท่าทางต่างๆ ดังต่อไปนี้

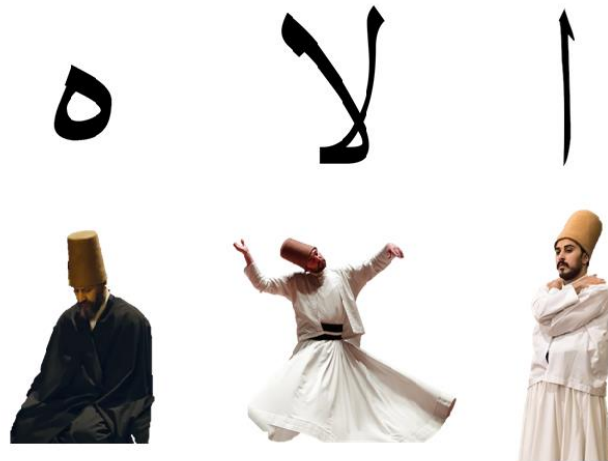
- ท่ายืนตรง: วางมือไว้บนไหล่ แขนขวาทับแขนซ้าย คล้ายกับตัวอักษร “อะลิฟ” สื่อถึงการยืนยันความเป็นหนึ่งเดียวของพระผู้เป็นเจ้า และท่าโค้งคำนับ สื่อถึงการแสดงความเคารพ

- ท่าชูแขน: มือขวาหาญขึ้น มือซ้ายคว่ำลง สื่อถึงความโปรดปรานจากพระเจ้า บนฟากฟ้าที่ประทานลงสู่แผ่นดิน และยังคล้ายกับตัวอักษร “ลามอะลิฟ” ออกเสียงว่า “ลา” แปลว่า “ไม่” สื่อถึงการยืนยันว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดอีกนอกจากองค์อัลเลาะห์ (ช.บ.)

- ทำนอง: ให้เข้าติดพื้นทั้งสองข้าง นั่งบนส้นเท้า เท้าขวาทับเท้าซ้าย คล้ายกับตัวอักษร “ฮา” สื่อถึงความเทิดทูนภักดีในฐานะบ่าวของพระเจ้า และท่าก้มกราบ สื่อถึงความยำเกรง การพลีตนเพื่อพระเจ้า

ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่าเมื่อนำอักษรย่อจากท่าทางประกอบพิธีกรรมดังกล่าวมาจัดเรียงกันจะได้คำว่า “อิลาฮี” แปลว่า เทพเจ้า (gods) หรือได้ คำว่า “อัลลอฮ์” หมายถึง พระเจ้าหนึ่งเดียวองค์นั้น (God)

ภาพที่ 2 ภาพเปรียบเทียบตัวอักษรอาหรับกับท่าทางประกอบพิธีกรรมเซมา

2.2 เครื่องแต่งกายประกอบพิธีกรรม อิสลามมีบัญญัติเรื่องกายแต่งกายให้เรียบร้อย มิติดัดโดยปกปิดอวัยวะพึงสงวนตามที่กำหนดจนกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของศาสนา ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามแต่ละวัฒนธรรม การแต่งกายของสำนักเมฟเลวีมีอัตลักษณ์เฉพาะเป็นที่จดจำ เนื่องจากปรากฏรูปลักษณะเหมือนนักบวช (อิสลามไม่มีระบบนักบวช) ซึ่งมาจากการตีความแนวคิดหลักการเรื่องความสันโดษ เป็นพื้นฐาน โดยในเครื่องแต่งกายแต่ละชิ้นจะมีการตีความแนวคิดหลักการเรื่องพระเจ้า ผ่านทางการระลึกถึงความตาย หรือการกลับไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า โดยอาศัยการตีความอัลกุรอาน และอัลฮะดิษจากหลักการเรื่องแหล่งความรู้ กระทั่งรังสรรค์ออกมาเป็นส่วนประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

- เดสตาร์: ผ้าคาดหมวกซิกเคลีเขียวสวมใส่ได้เฉพาะเชกเท่านั้น เป็นสัญลักษณ์แทนชาวสวรรค์ ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٍ خُضْرٌ
“บนพวกเขามีอาภรณ์สีเขียวทำด้วยไหมเนื้อดี...”

- ซิกเค: หมวกสีน้ำตาลทรงสูงทำจากขนสัตว์ หรือกำมะหยี่ เป็นสัญลักษณ์แทนสีดินที่ใช้สร้างมนุษย์ และมีรูปร่างเหมือนป้ายหลุมศพที่มนุษย์ต้องกลับไปเป็นดิน ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ
“และขอสาบานว่า แนนอนเราได้สร้างมนุษย์มาจากธาตุดิน”

- เทนุเร และเตสเตกุล: เสื้อสีขาวไม่มีแขนด้วยยาวปลายบานออกเป็นชายกระโปรง และเสื้อแขนยาวสีขาวตัวสั้นใช้สวมทับเทนุเร เป็นสัญลักษณ์แทนผ้าห่อศพ ดังรายงานอัลฮะดิษที่ว่า

مَوْتَاكُمْ فِيهَا وَكَفَّنُوا ، خَيْرٌ نِّيَابِكُمْ مِنْ فَإِنَّهَا الْبَيَاضَ نِّيَابِكُمْ مِنْ الْبَسُوَا
“จงสวมใส่เสื้อผ้าสีขาว เพราะสีขาวนั้นดีที่สุด และจงห่อศพคนตายด้วยผ้าสีขาว”

- เฮอร์กา: เสื้อคลุมสีดำตัวใหญ่ แขนกว้าง ชายเสื้อยาวจรดข้อเท้า เป็นสัญลักษณ์แทนความยึดมั่นในอัลตา หลุมฝังศพ และการฟื้นคืนชีพในวันพิพากษา ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى
“จากแผ่นดินเราได้บังเกิดพวกเจ้า และจากแผ่นดินเราให้พวกเจ้ากลับไป
และจากแผ่นดินเราให้พวกเจ้าออกมาอีกครั้ง”

- เนเมด: รัดประคดผ้าสีดำ ใช้พันรอบเอว 3 รอบ สีดำเป็นสัญลักษณ์แทนการล่อลวงและความตาย ส่วนการพันแน่นเป็นสัญลักษณ์แทนความมั่นใจในพระเจ้า ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ
“และจงเคารพภักดีพระเจ้าของเจ้า จนกว่าความแน่นอน (ความตาย) จะมาหาเจ้า”

- เซมา โปสตุ: พรหมสีแดงใช้เป็นที่นั่ง และที่กราบของผู้นำพิธีกรรม เสมือนเป็นตัวแทนของเมฟลานา รุมีย์ โดยสีแดง หมายถึง การเอาชนะจิตใจตนเอง (ญิฮาด) ทั้งสีแดงยังสื่อถึงชื่อ “ซัมซุดดิน (แสงอาทิตย์แห่งศาสนา)” ผู้เป็นเสมือนอาจารย์ของท่าน ซึ่งสะท้อนแนวคิดหลักการเรื่องครูผู้นำจิตวิญญาณ

2.3 รูปแบบ และจำนวนขั้นตอนพิธีกรรม นอกเหนือจากท่าทางในการประกอบพิธีกรรม และเครื่องแต่งกายในพิธีกรรมเซมาที่สามารถสังเกตได้ว่ามีแนวคิดทางปรัชญาซูฟีเป็นกรอบกำหนดอย่างชัดเจน ยังมีแนวคิดของการสร้างสรรค์ขั้นตอนพิธีกรรมที่นักวิชาการเคราะหฺดังนี้

- จำนวนขั้นตอนพิธีกรรม: เซมาประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) นะตฺ เซริฟ: การขับลำนำสรรเสริญศาสนา 2) คูคุม ดาร์บี: การตีกลองให้สัญญาณ 3) เนย์ ทักซิม: การบรรเลงขลุ่ยเดี่ยว 4) เดฟริ เวเลด: การเดินแถวเวียน 5) มุกาเบเล: การทำสมาธิหมั่น 6) คูราน โอคุมัค: การเชิญโองการอัลกุรอาน 7) นียาซ: การขอพร ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้เองที่ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากแนวคิดหลักการเรื่องแหล่งความรู้จากการตีความรหัสลับในการสร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ของพระเจ้า ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“อัลเลาะห์ผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งเจ็ด และทรงสร้างแผ่นดินก็เพียงนั้น พระบัญชาจะลงมาท่ามกลางมันทั้งหลาย เพื่อพวกเจ้าจักได้รู้ว่าแท้จริงอัลเลาะห์นั้นเป็นผู้ทรงอำนาจเหนือทุกสิ่งอย่าง”

- เดฟริ เวเลด: การเดินเวียนแถวนักพรตเป็นวงกลมเป็นเกียรติแด่สุลต่าน เวเลด บุตรชายของเมฟลานา รุมีย์ ในฐานะผู้ก่อตั้งสำนักเมฟเลวี การเดินเวียนวงกลมนี้จะมีอาจารย์หัวหน้าสำนัก (เชค)

เดินนำก่อนเสมอซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการเรื่องครุผู้นำจิตวิญญาณ ซึ่งต้องนำทางศิษย์จนกระทั่งได้รู้จักกับ พระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริง การเดินเวียนวงกลมนี้ยังเสมือนเป็นการทำการเคารพกันของคู่ตรงกันข้ามระหว่างโลก ทางกายภาพ และโลกแห่งจิตวิญญาณ รังสรรค์ขึ้นจากแนวคิดหลักการเรื่องแหล่งความรู้ การตีความ รหัสนัย ดัง โองการอัลกุรอานที่ว่า

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

“และพระองค์เป็นผู้ทรงให้เป็น และทรงให้ตาย และทรงสิทธิในการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกลางคืนกลางวัน พวกเจ้ามิได้ใช้สติปัญญาพิจารณาดอกหรือ”

- มุกาเบเล: การทำสมาธิหมุนเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่ทำให้พิธีนี้เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก เนื่องจากความสวยงาม นักพรตที่กำลังหมุนเปรียบได้กับดวงดาวที่อยู่ทั่วท้องฟ้าเป็นที่ตรงตาแก่ผู้พบเห็น ความ ศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนี้ยังเปรียบได้กับแสงสว่างของดวงดาวที่ช่วยขับไล่ปีศาจร้ายเสมือนกำจัดความชั่วออกไปจาก จิตใจ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้เองที่ได้ถูกรังสรรค์ขึ้นจากแนวคิดหลักการเรื่องแหล่งความรู้ การตีความรหัสนัย และ หลักการเรื่องการระลึกถึงพระเจ้า ดังโองการอัลกุรอานที่ว่า

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ
وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

“และโดยแน่นอนเราได้ประดับท้องฟ้าของโลกนี้ด้วยดวงดาวเป็นแสงประทีป และเราได้ทำให้มันเป็นอาวุธไล่ ชัยฏอน (มารร้าย) และเราได้เตรียมการลงโทษด้วยไฟอันร้อนแรงสำหรับพวกมัน”

อนึ่ง ในพิธีกรรมเขมาจะมีโองการอัลกุรอานวรรคพิเศษที่ต้องอัญเชิญประกอบพิธีทุกครั้ง ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าลักษณะท่าทางขณะทำสมาธิโดยการหมุนตัว เปรียบเสมือนว่าพระเจ้าทรงอยู่รอบเราทุกทิศทุก ทางที่หันหน้าไปจะได้พบกับพระองค์เสมอ ดังโองการที่ว่า

وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“และทิศตะวันออก และทิศตะวันตก เป็นสิทธิของอัลเลาะห์ ดังนั้น พวกเจ้าจะผินหน้าไปทางไหน นั้นแหละ คือ พระพักตร์ของอัลเลาะห์ แท้จริงอัลเลาะห์ คือ ผู้ทรงกว้างขวาง ผู้ทรงรอบรู้”

อภิปรายผล

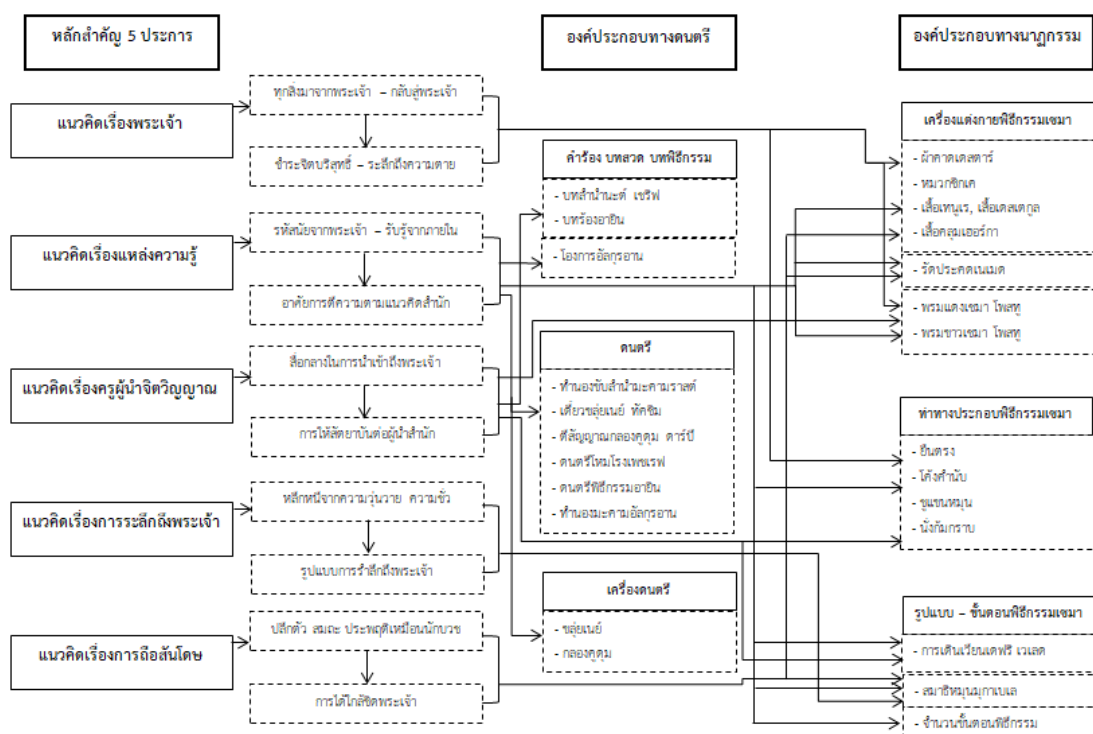
อ้างอิงจาก จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว กล่าวว่า “ดนตรีและการแสดงได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิมที่ แตกต่างกันไปตามสำนักคิดของแต่ละชุมชน มีบางปรากฏการณ์ที่ดนตรีและการแสดงอาจไม่เป็นที่ยอมรับ มี ผลมาจากภูมิหลังด้านแนวคิดตามหลักศาสนาอิสลามที่ถูกวางรากฐานไว้แตกต่างกัน” (จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว, 2563) ซึ่งจากผลการวิจัยสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวคิดหลัก 5 ประการ ของปรัชญาซูฟี ถูกนำมาใช้เป็นกรอบการรังสรรค์ ลักษณะทางดนตรี และรูปแบบทางนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเขมาของศาสนาอิสลามนิกายซูฟี สำนัก เมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี นอกเหนือจากเป็นหลักการสำคัญร่วมกันของนิกายซูฟีทุกสำนักคิดแล้ว ยังสามารถเห็นได้ชัดเจน ว่าเป็นการต่อร่องกันระหว่างอำนาจของบทบัญญัติทางศาสนากับผู้นับถือศาสนา เป็นทั้งการประนีประนอม และ การปะทะกันทางวัฒนธรรมระหว่างกฎเกณฑ์ของอิสลามกับการตีความของมุสลิม โดยการทำให้ศาสนพิธีที่ไม่ได้ถูก บัญญัติไว้ตามจารีตเดิมให้ “กลายเป็นอิสลาม (Islamization)” หรือมีหลักการทางศาสนาอธิบายรองรับเพื่อ ดำรงเอกลักษณ์สำคัญของความเป็นอิสลาม จนได้รับการยอมรับจากประชาคมเป็นวงกว้าง และกลายเป็นส่วนหนึ่ง

ของศาสนาไปในที่สุด สอดคล้องกับที่ เสาวนีย์ จิตต์หมวด กล่าวไว้ว่า “มุสลิมไม่ว่าจะมาจากภูมิภาคส่วนใดของโลกล้วนยึดถือในหลักการเดียวกันนี้ทั้งสิ้นด้วยความเคร่งครัดของศาสนบัญญัติของศาสนาอิสลาม ส่งผลให้วัฒนธรรมอิสลามเมื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมืองแล้ว ยังคงปรากฏเอกลักษณ์เด่นชัดของวัฒนธรรมอิสลาม” (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535) ซึ่งสามารถอธิบายในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้ 1) หลักการเรื่องพระเจ้า - การกระทำการใดในศาสนาอิสลาม หากปราศจากการเคารพสักการะต่อพระเจ้าย่อมได้รับการต่อต้านจากมุสลิมทุกกลุ่มอย่างรุนแรง ดังนั้น การรังสรรค์พิธีกรรมใดๆ ขึ้นมาหากเป็นไปได้เพื่อจุดประสงค์ในการเคารพสักการะ (อิบาดะห์) ต่อพระอัลเลาะห์ (ซ.บ.) มักได้รับการยอมรับจากมุสลิมส่วนใหญ่ 2) หลักการเรื่องแหล่งความรู้ - แหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของมุสลิม คือ คัมภีร์อัลกุรอาน ถือเป็นคำรัสของพระเจ้าที่เต็มไปด้วยข้อความรหัสลับต้องอาศัยการตีความ จึงเป็นการเปิดช่องให้เกิดความแตกต่างหลากหลายทัศนะที่ไม่สามารถชี้ขาดเรื่องความถูกต้องในแต่ละสำนักคิดได้ 3) หลักการเรื่องผู้นำจิตวิญญาณ - เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประเพณีวัฒนธรรมใหม่ทางวัฒนธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าพิธีกรรมดังกล่าวจะคงอยู่อย่างยั่งยืน ไร้ข้อสงสัย ผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง 4) หลักการเรื่องการระลึกถึงพระเจ้า - เนื่องจากแนวคิดซูฟีมุ่งเน้นการทำจิตให้บริสุทธิ์ การรำลึกถึงพระเจ้าจึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นกลายหนึ่งในการปฏิบัติหลักศรัทธานอกเหนือจากศาสนกิจของอิสลามตามบทบัญญัติ ซึ่งอนุমানได้ว่าสามารถทำให้พิธีกรรมเซมามีสถานะสูงเทียบเท่ากับการละหมาด 5) หลักการเรื่องถือสันโดษ - ในอิสลามไม่มีระบบนักบวช แนวคิดการปลีกตนทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของมุสลิมที่ปรารถนาบำเพ็ญพรตกระทั่งก่อตั้งเป็นสำนักกึ่งนักบวชที่มีอัตลักษณ์เป็นที่ยกย่องนับถือทั่วไป ส่งผลให้สถานะของดนตรี และนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมาถูกยกย่องให้เป็นของศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาอิทธิพลปรัชญาซูฟีในการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรี และรูปแบบนาฏกรรมประกอบพิธีกรรมเซมา พบว่าในทุกองค์ประกอบทางดนตรี และนาฏกรรมที่ปรากฏ มีความสัมพันธ์กับการตีความหมายทางบัญญัติศาสนาอิสลามจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน จึงได้จัดทำเป็นแผนผังสรุปให้เห็นภาพรวมได้สะดวกยิ่งขึ้น สามารถใช้เป็นแนวในการศึกษาของผู้สนใจต่อไป

ภาพที่ 3 แผนผังอิทธิพลหลักการซูฟีในรูปแบบทางดนตรี และนาฏกรรมประกอบพิธีเซมา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อิทธิพลปรัชญาซูฟีในการรังสรรค์ลักษณะทางดนตรี และนาฏกรรมประกอบ พิธีเซมา สำนักเมฟเลวี สาธารณรัฐตุรกี มาจากหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการเรื่องพระเจ้า เชื่อว่าพระองค์มีหนึ่งเดียว ทุกสรรพสิ่งล้วนมีที่มาจากพระองค์และกลับคืนสู่พระองค์ จึงเน้นชำระจิตใจให้บริสุทธิ์เพื่อกลับไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า และระลึกถึงความตายอยู่เสมอ 2) หลักการเรื่องแหล่งความรู้ เชื่อว่าทุกองค์ความรู้ล้วนมาจากพระเจ้า ทั้งความรู้ทั่วไปที่ศึกษาเปิดเผย และความรู้ลับที่ต่องอาศัยการรับรู้จากภายใน 3) หลักการเรื่องผู้นำจิตวิญญาณ เชื่อว่าการเข้าถึงพระเจ้าได้จำเป็นต้องอาศัยสื่อกลาง และทางนำที่ถูกต้องจากครู 4) หลักการเรื่องการระลึกถึงพระเจ้า เชื่อว่าการกล่าวคำรำลึกถึงพระเจ้าอยู่เสมอเป็นการนำตัวเองออกจากความคิดใฝ่ต่ำ และได้ผลบุญเทียบได้กับการปฏิบัติศาสนกิจตามบัญญัติ และ 5) หลักการเรื่องถือสันโดษ เชื่อว่าประพัตต์ตัวยั่งยืนกว่าพรต หลีกหนีจากความวุ่นวาย และสมณะ จะทำให้ใกล้ชิดพระเจ้ามากยิ่งขึ้น โดยหลักการทั้งหมดดังกล่าวส่งผลต่อกรอบแนวคิดการรังสรรค์พิธีกรรมใน 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ดนตรี ได้แก่ คำร้องบทสวด ทำนองดนตรี โครงสร้างการประพันธ์ดนตรี และเครื่องดนตรี 2) นาฏกรรม ได้แก่ ท่าทางประกอบพิธีกรรม เครื่องแต่งกายจากการตีความเรื่องความตาย รูปแบบ และจำนวนขั้นตอนพิธีกรรม ซึ่งเกือบทั้งหมดล้วนเกิดจากการตีความหมายที่เป็นนามธรรมเรียงลำดับความสำคัญจากโองการอัลกุรอานซึ่งมาจากพระเจ้า อัลอะดิซซึ่งมาจากพระศาสดา คำสอนของสำนักซึ่งมาจากครูผู้นำจิตวิญญาณ การตีความจากบรรดาปวงปราชญ์มุสลิม และความรู้ส่วนตนจากการคล้อยตามของพระเจ้า ให้กลายเป็นพิธีกรรมเซมาที่เป็นรูปธรรมตามที่ปรากฏในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะ สามารถนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ศึกษาอิทธิพลปรัชญาของสำนักคิดใดๆ ในอิสลามที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรควัฒนธรรมทางดนตรีของชาวไทยมุสลิม เช่น การศึกษาอิทธิพลปรัชญาซูฟีในการแสดงอุละห์หนปี การศึกษาอิทธิพลปรัชญาซูฟีในการแสดงลิเกฮูลู การศึกษาแนวคิดทางศาสนาอิสลามในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงอนาฮีด เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ดนตรีมุสลิมไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งอาจช่วยลดผลกระทบของการปะทะกันระหว่างแนวคิดอิสลามแบบอนุรักษนิยมที่ยึดมั่นในบทบัญญัติ กับแนวคิดอิสลามอื่น ๆ ที่แสวงหาทุกวิถีทางในการเข้าถึงพระเจ้า เนื่องจากในท้ายที่สุดแล้วอาจพบว่าทุกวัฒนธรรมที่มุสลิมสรรค์สร้างขึ้นมาก็เป็นไปเพื่อถวายเกียรติสูงสุดแด่พระเจ้าเป็นเจ้าเพียงองค์เดียวเท่านั้น และสำหรับผู้สนใจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของศาสนา ความแตกต่างทางด้านนิกาย ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิมแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงศัพท์เฉพาะทางศาสนาที่นิยมใช้ทับศัพท์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนถ่องแท้ และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการศึกษาวิจัยในหัวข้อที่สนใจต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- จรัล มะลูลีม. (2562). แนวทางนิยมความลับแบบซูฟี(ตอนจบ). เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_174018
- จักรพงษ์ กลิ่นแก้ว. (2563). อุละห์หนปี : ดนตรีสรรเสริญศาสดามุฮัมมัดของมุสลิมนิกายซูฟีในภาคกลางของประเทศไทย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(2), 1-28.
- จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. (2555). วันนี้องทำกิจกรรมที่ประยุกต์มา “เต็นรำภาวนา”. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2555 จาก <https://www.facebook.com/308057462615047>
- ซอและห์ มีสุวรรณ. (2558). ปรัชญาซูฟี. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.islammore.com/view/1224>
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์. (2558). ทฤษฎี 5 เกลียวรู : แนวการวิจัยภาคสนาม. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.smusichome.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538675605&Ntype=4>

- ภูมิข อีสรานนท์. (2551). รุมี่ ทางสู่กวีนิพนธ์ ความรักและการรู้แจ้ง. สานแสงอรุณ, 12(4), 110-126.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2535). วัฒนธรรมอิสลาม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ทางนำ.
- Gamard, I. (2000). The Music of the Whirling Prayer Ceremony. Rumi 2000 : Whirling with the Cosmos. San Bernardino: California State University .
- Kaim, A. A. (2012). Sema ceremony – between Ritual and Performance. Acta Asiatica Varsoviensia, 25(1), 147-156.
- Özdemir, Y. (2018). Galata Mawlawi Lodge Museum. Istanbul: ACAR MATBAA.

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับ อนุญาตในประเทศไทย*

AUDITOR'S CODE OF ETHICS INFLUENCES THE AUDIT QUALITY OF THE CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANT

จุฬาลิณี ริวเจริญฤทธิ์กุล*, กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์

Jurasinee Riwjareernritkul*, Kanoksak Sukwatanasinit

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Accountancy, Sripatum University, Bangkok Thailand

*Corresponding author E-mail: jurasinee.learn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมากำหนดเป็นกรอบการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย จำนวน 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยเลือกตัวอย่างอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความโปร่งใส ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านการรักษาความลับ อยู่ในระดับมาก และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ปัจจัยสำคัญของปัญหาเกิดจากการที่ผู้สอบบัญชีขาดการให้ความสำคัญต่อจรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมในการทำงานให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรให้ความสำคัญกับการทำงานตามหลักจริยธรรม ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นกลางและความเป็นอิสระ ความรู้ ความสามารถ การดูแล และการรักษามาตรฐานในการทำงาน การรักษาความลับ พฤติกรรมวิชาชีพและความโปร่งใสเพื่อให้งานตรวจสอบมีคุณภาพและสร้างความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบมากขึ้น

คำสำคัญ: จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี, คุณภาพงานสอบบัญชี, ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

Abstract

The purpose of this research article is to study to study the ethics of auditors that influence the audit quality of certified public accountants in Thailand. It is quantitative research. The concepts and related research were studied as a research framework. The sample group used for the study was 400 certified public accountants in Thailand. The selection method was based on probability Sampling by Simple Random Sampling. A questionnaire was used as a tool for

collecting data. Analyzed the data using Multiple Regression Analysis. The results found that Ethics of auditors regarding Overall it is at a high level. When considering each aspect by ordering the average value from highest to lowest, it was found that the ethics of auditors are Transparency Professional behavior, knowledge, ability, care, maintaining standards in work and confidentiality at a high level and honesty Objectivity and independence is at a moderate level respectively. And findings from this research the key factor in the problem is that auditors lack importance to professional ethics, which affects the quality of the audit work of the Certified Public Accountants of Thailand. Therefore, relevant agencies should establish guidelines for developing certified public accountants with knowledge, understanding, and readiness to work more reliably. and certified public accountants should give importance to working according to ethics. In terms of honesty and integrity Objectivity and independence, knowledge, ability, care, and maintaining standards in work Confidentiality Professional behavior, and transparency to provide quality auditing work and create more credibility in auditing.

Keywords: Code of Ethics for Professional Accountants, Audit Quality, Certified Public Accountants

บทนำ

เนื่องจากปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่มีเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง นักบัญชีมืออาชีพจึงจำเป็นต้องพัฒนาและรักษาทัศนคติการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเป็นนักบัญชีมืออาชีพที่ดี นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีที่ต้องการจะอยู่รอดในวิชาชีพบัญชีจะต้องกำหนดวิธีการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่ดีที่สุดเพื่อสร้างโอกาสในการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงคุณภาพงานของรายงานการตรวจสอบ (Saengsawang, T., 2010) ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ด้านมาตรฐานการสอบบัญชี (Auditing Standard) มีประสบการณ์ในด้านการวางระบบบัญชี การปฏิบัติงานสอบบัญชี และการให้คำปรึกษาด้านบัญชี เพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รายงานทางการเงินที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจในการวางแผนและลงทุนได้ โดยที่ผู้บริหารและผู้ประกอบการมองว่าการดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพรายงานทางการเงินนั้น จะทำให้การจัดสรรงบประมาณประจำปีมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ สมบูรณ์ และได้มาตรฐานมากขึ้น (Nonthanathorn, P. & Thaikasame, S., 2017)

คุณภาพงานสอบบัญชีจึงเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้สอบบัญชีที่จะแสดงความเห็นต่อรายงานทางการเงิน ตรวจสอบบัญชีต้องมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ และมีเวลาที่เพียงพอในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีทั้งยังต้องสามารถปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานเป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน โดยมีส่วนช่วยในงานตรวจสอบบัญชีมีคุณภาพ นอกจากนั้นผู้ตรวจสอบบัญชีจำเป็นต้องตระหนักว่า คุณภาพงานตรวจสอบมีความสำคัญ จึงต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความเป็นอิสระ เที่ยงธรรม และซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง และมีความสงสัยตามหลักของผู้ประกอบวิชาชีพผู้ตรวจสอบบัญชี (Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King, 2019B)

ข้อมูลทางบัญชีเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นไปของธุรกิจช่วยให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินและยังสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดนโยบายและกำหนดทิศทางการลงทุนเพื่อวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินงาน รวมถึงใช้ในการประเมินความสำเร็จของธุรกิจ การจัดทำบัญชีนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจของตน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ ฉะนั้น ในการตรวจสอบบัญชีที่ดี ผู้สอบบัญชีต้องให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้งบการเงิน โดยผู้สอบบัญชีต้อง

แสดงความเห็นว่า งบการเงินได้จัดทำขึ้นมีสาระสำคัญตามแม่บทการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ถ้าหากวัตถุประสงค์ระหว่างงบการเงินถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามแม่บทหรือไม่ การปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี และข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีเป็นการตรวจสอบบนหลักการที่ว่า ผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ได้รับทราบถึงความรับผิดชอบอันเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติงานตรวจสอบ การตรวจสอบงบการเงินไม่ได้ปลดเปลื้องความรับผิดชอบของผู้บริหาร หรือผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ทั้งนี้การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องได้มาซึ่งความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล ว่างบการเงินโดยรวมปราศจาก การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ที่เป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลเป็นความเชื่อมโยงกันในระดับสูง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้สอบบัญชี ได้รวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี ที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชี ที่ได้แสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงตามหน้าที่ที่ยอมรับได้ (Mannoi, Y., 2015)

จากสาเหตุข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้สอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ธุรกิจมีการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินได้อย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ และผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงิน นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณในการเป็นผู้สอบบัญชี เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพงานสอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย มีความสำคัญต่อการพัฒนางานสอบบัญชีให้เกิดประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาจะสามารถทราบได้ว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยจำนวน 13,470 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 มีนาคม 2563) (Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King, 2019A)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยเลือกตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งแบบสอบถามได้ออกแบบขึ้นจากการสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 3 ข้อ ได้แก่ ประสพการณ์การทำงาน ตำแหน่งงานปัจจุบัน และสถานภาพการอบรมทางวิชาชีพสอบบัญชี โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบแบบคำตอบเดียว (Check List)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 18 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการส่ง E-mail และแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูล 1 เดือน แล้วนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยสถิติการหาค่าจำนวน (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และคุณภาพของงานสอบบัญชี ด้วยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้ทดสอบสมมติฐานของตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแสดงข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	125	31.25
หญิง	275	68.75
รวม	400	100.00
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า / เท่ากับ 5 ปี	36	9.00
6 - 10 ปี	110	27.50
11 - 15 ปี	169	42.25
16 - 20 ปี	63	15.75
21 ปีขึ้นไป	22	5.50
รวม	400	100.00
3. ตำแหน่งงานปัจจุบัน		
พนักงานผู้ตรวจสอบบัญชี	76	19.00
หัวหน้างานสอบบัญชี	149	37.25
เจ้าของสำนักงานสอบบัญชี	175	43.75
รวม	389	100.00
4. จำนวนชั่วโมงการอบรมทางวิชาชีพสอบบัญชีต่อปี		
ไม่น้อยกว่า 40 ชม.	308	77.00
มากกว่า 40 ชม. ขึ้นไป	92	23.00
รวม	389	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.75 มีประสบการณ์การทำงาน 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.45 มีตำแหน่งงานปัจจุบัน ในตำแหน่งเจ้าของสำนักงานสอบบัญชี คิดเป็นร้อยละ 43.75 สถานภาพการอบรมทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีต่อปี ไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 77

ตารางที่ 2 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี จำแนกรายด้านของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	2.99	0.89	ปานกลาง
2. ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ	2.75	0.86	ปานกลาง
3. ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน	3.79	0.86	มาก
4. ด้านการรักษาความลับ	3.59	0.93	มาก
5. ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	3.82	0.92	มาก
6. ด้านความโปร่งใส	3.88	0.92	มาก
โดยรวม	3.47	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความโปร่งใส ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านการรักษาความลับ อยู่ในระดับมาก และด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ 3 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความซื่อสัตย์สุจริต จำแนกรายข้อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ทานปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา ตามหลักฐานที่เป็นจริง จริใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และยึดหลักปฏิบัติงานอย่างซื่อตรงต่อวิชาชีพ	3.39	1.02	ปานกลาง
2. ทานปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับทางวิชาชีพ โดยไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริงสามารถติดตามตรวจสอบได้	2.80	0.98	ปานกลาง
3. ทานมีการจัดทำเอกสารที่ถูกต้องตามมาตรฐานการสอบบัญชี	2.79	1.01	ปานกลาง
โดยรวม	2.99	0.89	ปานกลาง

จากตามรางที่ 3 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา ตามหลักฐานที่เป็นจริง จริใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และยึดหลักปฏิบัติงานอย่างซื่อตรงต่อวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับทางวิชาชีพ โดยไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริงสามารถติดตามตรวจสอบได้ อยู่ในระดับปานกลาง และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีการจัดทำเอกสารที่ถูกต้องตามมาตรฐานการสอบบัญชี อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ตารางที่ 4 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ จำแนกรายชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านปฏิบัติงานโดยใช้ดุลยพินิจตามหน้าที่ โดยอิสระภายใต้กรอบวิชาชีพบัญชี	2.75	1.02	ปานกลาง
2. ท่านปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่นที่ทำให้เกิดความไม่เที่ยงธรรม	2.25	1.19	น้อย
3. ท่านปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลใด ๆ ที่จะทำให้ท่านไม่สามารถปฏิบัติงานด้วยความความเป็นกลาง	3.25	0.91	ปานกลาง
โดยรวม	2.75	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ในมิติด้านความความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลใด ๆ ที่จะทำให้ท่านไม่สามารถปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลาง อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยใช้ดุลยพินิจตามหน้าที่ โดยอิสระภายใต้กรอบวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่นที่ทำให้เกิดความไม่เที่ยงธรรม อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ

ตารางที่ 5 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน จำแนกรายชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านรับงานตรวจสอบบัญชีในจำนวนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และรับงานในธุรกิจที่ท่านมีความรู้และมีความเข้าใจในประเภทธุรกิจ และความชำนาญทางวิชาชีพในระดับที่รับรองได้ว่าลูกค้า หรือผู้ว่าจ้างได้รับการบริการทางวิชาชีพที่ถึงพร้อมด้วยคุณภาพตามกรอบวิชาชีพ	3.84	1.08	มาก
2. ท่านได้ใช้ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ วิธีปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความชำนาญและประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้วยความเอาใจใส่ และระมัดระวังรอบคอบ	3.58	1.00	มาก
3. ท่านตั้งใจปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานทางวิชาชีพตามกฎหมาย และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ต่อมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง	3.95	0.98	มาก
โดยรวม	3.79	0.86	มาก

จากตารางที่ 5 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ในมิติด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตั้งใจปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานวิชาชีพ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้มีความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ต่อมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับงานตรวจสอบบัญชีในจำนวนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และรับงานในธุรกิจที่ท่านมีความรู้และมีความเข้าใจในประเภทธุรกิจ และความชำนาญทางวิชาชีพในระดับที่รับรองได้ว่าลูกค้า หรือผู้ว่าจ้างได้รับการบริการทางวิชาชีพที่ถึงพร้อมด้วยคุณภาพตามกรอบวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ใช้ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ วิธีปฏิบัติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องความชำนาญและประสบการณ์ทางวิชาชีพ ด้วยความเอาใจใส่ และระมัดระวังรอบคอบ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 6 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านการรักษาความลับ จำแนกรายชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านการรักษาความลับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านไม่นำข้อมูลของลูกค้าไปเปิดเผย หรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นหรือสาธารณะชนได้รับทราบ	3.68	0.98	มาก
2. ท่านไม่นำข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าไปเปิดเผย โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากลูกค้า เว้นแต่ในกรณีที่เป็นเปิดเผยตามสิทธิ หรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี	3.52	1.05	มาก
3. ท่านให้ความสำคัญและเคร่งครัดต่อการปกป้องรักษาความลับของลูกค้า	3.57	1.05	มาก
โดยรวม	3.59	0.93	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ในมิติด้านการรักษาความลับ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่นำข้อมูลของลูกค้าไปเปิดเผย หรือเผยแพร่ให้บุคคลอื่นหรือสาธารณะชนได้รับทราบ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญและเคร่งครัดต่อการปกป้องรักษาความลับของลูกค้า และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่นำข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าไปเปิดเผย โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากลูกค้า เว้นแต่ในกรณีที่เป็นเปิดเผยตามสิทธิ หรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 7 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ จำแนกรายชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ	3.66	1.01	มาก
2. ท่านไม่ละทิ้งการปฏิบัติงานที่ได้รับไว้แล้วโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ถ้าละทิ้งท่านได้มีการแจ้งให้ผู้บริการทราบล่วงหน้า	3.76	1.05	มาก
3. ท่านประกอบอาชีพผู้ตรวจสอบบัญชี โดยรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพบัญชี โดยรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล นิติบุคคล หรือสำนักงาน	4.02	0.99	มาก
โดยรวม	3.82	0.92	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ในมิติด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาตประกอบอาชีพผู้ตรวจสอบบัญชี โดยรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพบัญชี โดยรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล นิติบุคคล หรือสำนักงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่ละทิ้งการปฏิบัติงานที่ได้รับไว้แล้วโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ถ้าละทิ้งท่านได้มีการแจ้งให้ผู้บริการทราบล่วงหน้า อยู่ในระดับมาก และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 8 การแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความโปร่งใส จำแนกรายชื่อของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความโปร่งใส	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านปฏิบัติงานโดยยึดหลักปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้	3.79	0.99	มาก
2. ท่านปฏิบัติงานโดยมีการสื่อสารหรือแจ้งข้อมูลที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ	3.77	1.03	มาก
3. ท่านมีการบันทึกข้อมูลและแสดงเนื้อหาตามความเป็นจริง	4.06	0.99	มาก
โดยรวม	3.88	0.92	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ด้านความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในระดับข้อคำถาม พบว่า ผู้ตรวจสอบบัญชีรับอนุญาตมีการบันทึกข้อมูลและแสดงเนื้อหาตามความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยยึดหลักปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยมีการสื่อสารหรือแจ้งข้อมูลที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตารางที่ 9 การตรวจสอบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ โดยการวิเคราะห์หาคอถอยพหุเมื่อคุณภาพของงานสอบบัญชี เป็นตัวแปรตาม

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	tolerance	VIF
จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี		
- ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.33	3.02
- ด้านเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ	0.26	3.79
- ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน	0.35	2.82
- ด้านการรักษาความลับ	0.17	5.94
- ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ	0.16	6.22
- ด้านความโปร่งใส	0.15	6.50

จากตารางที่ 9 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร มีค่า Tolerance ต่ำสุดเท่ากับ 0.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องมากกว่า 0.1 ส่วน VIF มีค่าสูงสุดเท่ากับ 6.50 ซึ่งน้อยกว่า 10 จึงเป็นการยืนยันผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนแรกจากการทำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	.089	.057	.084	1.563	.119
OAT	.155	.065	.141	2.368	.018*
PCD	.054	.055	.049	.976	.329
CFT	.184	.076	.181	2.415	.016*
PFB	.090	.076	.088	1.181	.238
TSR	.395	.063	.383	6.308	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .069, SE_{est} = .590

n = 400, R² = .611, F= 105.315, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 สมมติฐานที่ 1 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ (OAT) ด้านการรักษาความลับ (CFT) ด้านความโปร่งใส (TSR) มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ด้านความถูกต้องของงบการเงิน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (INT) ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่การรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน (CFT) และด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ (PFB) ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ด้านความถูกต้องของงบการเงิน สมมติฐานที่ 1 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	-.032	.054	-.033	-.588	.557
OAT	.176	.062	.176	2.847	.005*
PCD	.039	.052	.039	.759	.448
CFT	.146	.072	.157	2.031	.043*
PFB	.118	.072	.126	1.636	.103
TSR	.377	.059	.401	6.375	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .785, SE_{est} = .557

n = 400, R² = .582, F= 93.506, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 สมมติฐานที่ 2 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ด้านการรักษาความลับ ด้านความโปร่งใส มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความเที่ยงธรรมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมได้ สมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	-.130	.061	-.120	-2.141	.033*
OAT	-.005	.070	-.005	-.078	.938
PCD	.021	.058	.019	.365	.715
CFT	.142	.081	.138	1.755	.080
PFB	.191	.081	.184	2.360	.019*
TSR	.532	.066	.509	7.998	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 1.223, SE_{est} = .626n = 400, R² = .571, F = 89.518, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 สมมติฐานที่ 3 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใส มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความกะทัดรัดชัดเจน และ จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีอิทธิพลทางลบต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความกะทัดรัดชัดเจน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ ด้านการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านการรักษาความลับไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความกะทัดรัดชัดเจน สมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 4

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	.068	.059	.065	1.152	.250
OAT	-.013	.068	-.012	-.198	.843
PCD	.088	.057	.081	1.531	.127
CFT	.062	.079	.061	.781	.435
PFB	.202	.079	.200	2.552	.011*
TSR	.454	.065	.446	6.987	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .758, SE_{est} = .613n = 400, R² = .569, F = 88.800, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 สมมติฐานที่ 4 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใสมีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความสมบูรณ์ และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน และด้านการรักษาความลับไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความสมบูรณ์ สมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 5

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	.008	.063	.007	.125	.901
OAT	-.003	.072	-.002	-.039	.969
PCD	.187	.060	.163	3.096	.002*
CFT	-.129	.084	-.121	-1.542	.124
PFB	.351	.084	.328	4.191	.000*
TSR	.468	.069	.435	6.816	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .648, SE_{est} = .647

n = 400, R² = .568, F = 88.583, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 14 สมมติฐานที่ 5 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใส มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความทันต่อเวลา และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ ด้านการรักษาความลับไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความทันต่อเวลา สมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 6

ตัวแปร	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	p
INT	.110	.067	.100	1.639	.102
OAT	-.050	.077	-.045	-.657	.511
PCD	.187	.065	.166	2.898	.004*
CFT	-.065	.089	-.062	-.731	.465
PFB	.275	.089	.262	3.078	.002*
TSR	.395	.073	.373	5.384	.000*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .692, SE_{est} = .692

n = 400, R² = .492, F = 65.313, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 สมมติฐานที่ 6 พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใส มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความสร้างสรรค์ และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ ด้านการรักษาความลับไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในมิติด้านความสร้างสรรค์ สมมติฐานที่ 6 ได้รับการสนับสนุน

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ในการวิจัย จากผลการวิเคราะห์ของหน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใสมีอิทธิพลทางบวกต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความถูกต้อง สมบูรณ์ ทันต่อเวลา และมีความสร้างสรรค์ กล่าวคือ การที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานแบบตรงไปตรงมา ตามหลักฐานที่เป็นจริง จริงใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และยึดหลักปฏิบัติงานอย่างซื่อตรงต่อวิชาชีพ ปฏิบัติงานตามกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับทางวิชาชีพ โดยไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริง สามารถติดตามและตรวจสอบได้ การจัดทำเอกสารที่ถูกต้องตามมาตรฐานการสอบบัญชี การปฏิบัติงานโดยใช้ดุลยพินิจตามหน้าที่ โดยอิสระภายใต้กรอบวิชาชีพบัญชี และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ต่อมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับ Kitcharoenpakin, M. & Bursakornnat, S. ที่พบว่า ทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบ และจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานตรวจสอบโดยทักษะด้านการสอบบัญชี และจรรยาบรรณด้านความซื่อสัตย์สุจริตช่วยให้คุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีมีความถูกต้อง ชัดเจน มีความรัดกุม รวมถึงความสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์และทันเวลาการตรวจสอบ (Kitcharoenpakin, M. & Bursakornnat, S. , 2021) และตรงกับงานวิจัยของ Wajeetongratana, P. พบว่า คุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยอยู่ที่ความถูกต้องของรายงานทางการเงิน ความเที่ยงธรรมและชัดเจนของข้อมูล ความครบถ้วนสมบูรณ์และรายงานตรงตามกำหนดเวลา (Wajeetongratana, P. , 2015) ซึ่งสอดคล้องกับ Koopeateng, N. ที่พบว่า จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ การรักษาความลับ และความโปร่งใสส่งผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี (Koopeateng, N. , 2016) และตรงกับ Pimta, L. ที่พบว่า ผู้สอบบัญชีที่ประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควร มีการสำนึกในหน้าที่และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (Pimta, L., 2019) แสดงได้ถึงความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน การใช้ทักษะในการปฏิบัติงานตรวจสอบ และการปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณช่วยสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพงานสอบบัญชี (Kannasorn, S. , 2021) นอกจากนี้ Sisimongkol, B. & Uachanachit, D. ได้กล่าวไว้ว่า จรรยาบรรณ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ด้านการรักษาความลับ ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ ด้านความโปร่งใส และด้านความรู้ความสามารถ ความเอาใจใส่และรักษามาตรฐานการปฏิบัติงาน มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการประกอบวิชาชีพบัญชี (Sisimongkol, B. & Uachanachit, D., 2023)

นอกจากนี้หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น หรือบุคคลใด ๆ ที่จะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลางได้ รวมถึงการตั้งใจปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานวิชาชีพ กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความเอาใจใส่ การปฏิบัติงานตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ และมาตรฐานวิชาชีพที่กำหนดไว้ และไม่ปกปิดข้อเท็จจริง หรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญโดยผู้ตรวจสอบยังคงต้องรักษาความต่อเนื่องของแนวคิดที่รายงานไว้ ตลอดจนความถูกต้องของการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและใช้เวลาอันน้อย ดังนั้น จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีจึงเป็นข้อกำหนดที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้อธิบายได้ว่าจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในด้านความรู้ ความสามารถ ความเอา

ใจใส่ ด้านการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใสมีอิทธิพลทางบวก ต่อคุณภาพของงานสอบบัญชีในด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านความถูกต้อง สมบูรณ์ ด้านทันต่อเวลา และด้านความสร้างสรรค์ และคุณภาพของรายงานการตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชีแห่งประเทศไทย กล่าวได้ว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ปฏิบัติงานโดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น หรือ บุคคลใด ๆ ที่จะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลางได้ รวมถึงการปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานวิชาชีพ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้ ไม่ปกปิดข้อเท็จจริง หรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยผู้สอบยังคงต้อง รักษาความต่อเนื่องของแนวคิดที่รายงานไว้ ตลอดจนความถูกต้องของการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและใช้เวลา น้อย ซึ่งประโยชน์ทางตรงของจรรยาบรรณวิชาชีพสามารถช่วยควบคุมมาตรฐานการปฏิบัติงาน สามารถประกัน คุณภาพการปฏิบัติ ช่วยควบคุมจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม ทั้งนี้จากข้อค้นพบที่ได้พบว่า ผู้สอบบัญชีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความเชื่อมั่นต่อรายงานทางการเงินและ การตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงิน ผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน บุคคล นิติบุคคล สำนักงานหรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องในการใช้งบการเงิน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล เช่น สภาวิชาชีพบัญชีในพระ บรมราชูปถัมภ์ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สถาบันศึกษา สมาคมผู้สอบบัญชีแห่งประเทศไทยสามารถใช้เป็นเป็น แนวทางในการกำกับดูแลและพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจและให้ ความสำคัญเกี่ยวกับข้อบังคับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1.1) หน่วยงานกำกับดูแล อันได้แก่ สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ กรมสรรพากร กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรมีแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยการ มุ่งเน้นปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเที่ยงธรรมและความเป็นอิสระ ด้านความรู้ ความสามารถ ความเอาใจใส่ และการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านการรักษาความลับ ด้าน พฤติกรรมทางวิชาชีพ และด้านความโปร่งใส 1.2) สถาบันการศึกษาหรือสถาบันจัดอบรมหรือสถาบันให้บริการวิชา การแก่สังคมควรพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับข้อบังคับเรื่องจรรยาบรรณ วิชาชีพ ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณา เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพในงานตรวจสอบของการให้บริการในหลากหลายอาชีพเพื่อศึกษา ความแตกต่างกันของกลุ่มอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาของวิชาชีพบัญชี 2.2) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชี ที่ส่งผล ของงานสอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ในครั้งต่อไปควรหาเพิ่มปัจจัยด้านอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King. (2019A). List of Certified Public Accountants of Thailand. Bangkok: Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King.
- Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King. (2019B). Code of Ethics for Professional Accountants. Bangkok: Federation of Accounting Professions Under the Royal Patronage of His Majesty the King.
- Kannasorn, S. . (2021). Professional Values and Code of Ethics Affecting the Success of Accountants in The Central Thailand. Sisaket Rajabhat University Journal, 15(2), 1-18.
- Kitcharoenpakin, M. & Bursakornnat, S. . (2021). Professional Competence on Quality of Audit and Certification Report of Certified Public Accountant in Bangkok Metropolitan Region. Journal of Buddhist Philosophy Evolved, 5(2), 24-34.

- Koopeateng, N. . (2016). Rational Factors of Skills and Professional Ethics on Working Performance Affecting to the Quality of Accounts Auditing and Certified Reporting for Tax Auditors in Thailand MUT. *Journal of Business Administration*, 13(2), 100-116.
- Mannoi, Y. (2015). The impacts of auditor ethics on efficiency of the internal control system and audit quality of cooperative auditor. In *Faculty of Management Sciences (Accountancy)*. Songkla University.
- Nonthanathorn, P. & Thaikasame, S. (2017). Influences of Socially Responsible Leadership and Organizational Citizenship Behavior on CSR Activities Participation of Employee of Government Housing Bank. *Journal of the Association of Researchers*, 22(1), 244-255.
- Pimta, L. (2019). Effects Accounting Ethics on Work Success of Companies Accounting in the Roi Et Province. *Burapha Journal of Business Management*, 8(2), 119-141.
- Saengsawang, T. (2010). A Guideline to Audit Risk Assessment of Certified Public Accountants in Bangkok Area. In *School of Accounting*. Sripatum University.
- Sisimongkol, B. & Uachanachit, D. (2023). The Effects of the Accounting Professional Accountability Ethics on the Success in Accounting Profession: The Cast Study of Accountant in Bangkok Metropolitan Region. *Journal of Management Science Research*, 7(2), 1-13.
- Wajeetongratana, P. . (2015). The Influence of Learning Efficiency toward Job Performance Effectiveness on Accountants in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of the Association of Researchers*, 20(1), 85-94.

หมัดมวยและมนตรา: หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทย จากครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงทศวรรษ 2550*

FISTS AND MAGIC: LUANG PHO KHUN PARISUTTHO AND PROFESSIONAL BOXING IN THAILAND FROM THE MID-1990S TO 2000S

อภิเชษฐ กาญจนดิฐ

Apichest Kanchanadit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand

Corresponding author E-mail: apichest@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นการศึกษาตามระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงโดดเด่นในสังคมไทยตั้งแต่ครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงทศวรรษ 2550 กับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งเป็นกีฬายอดนิยมในสังคมไทย และเพื่ออธิบายว่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบและพัฒนาการของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ผู้มีชื่อเสียงในเรื่องพลังความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติในสังคมไทยมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยผ่านกระบวนการที่สำคัญ คือ การที่นักมวยสากลอาชีพและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬานี้ยินยอมเข้าพบขอพรจากหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธเพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนการแข่งขัน รวมถึงการที่ผู้คนเหล่านี้ยินยอมเชื่อมโยงการแข่งขันมวยสากลอาชีพรายการสำคัญที่จัดขึ้นในสังคมไทยกับเรื่องราวหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ ปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพระสงฆ์ผู้เปี่ยมชื่อเสียงกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพดังกล่าวมีส่วนที่ทำให้กีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในขณะนั้นมีรูปแบบสำคัญ คือ เป็นกีฬาที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเข้ากับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งเป็นกีฬาสมัยสมัยใหม่ที่มีรากเหง้าใกล้ชิดกับวิทยาศาสตร์การกีฬา และกับเครือข่ายผู้คนหลายกลุ่มหลากหลายชนชั้น ซึ่งรูปแบบเช่นนี้ยังคงมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและยังคงเป็นรูปแบบที่ทรงอิทธิพลต่อแนวคิดและปฏิบัติการของผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬานี้ในสังคมไทยเรื่อยมาแม้กระทั่งในปัจจุบัน

คำสำคัญ: หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ, กีฬามวยสากลอาชีพ, พลังความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ, ปรากฏการณ์ทางสังคมของไทย

Abstract

This article is a study using historical methodology with the objective of understanding the interactions between Luang Pho Khun Parisuttho, who was an outstanding famous monk in Thai society during the second half of the decade 1990s - 2000s, with professional boxing which is a popular sport in Thai society, aiming to explain how this interaction influenced the form and development of professional boxing in Thai society at that time. The study found that Luang Pho

* Received 14 April 2024; Revised 29 April 2024; Accepted 30 April 2024

Khun Parisuttho, a monk who is famous for his power of supernatural magic in Thai society, has closely interacted with professional boxing in Thai society through an important process in which professional boxers and those involved with professional boxing ask for blessings from Luang Pho Khun Parisuttho for good fortune before competing. Including the fact that these people like to connect important professional boxing competitions held in Thai society with stories or activities related to Luang Pho Khun Parisuttho. The closely interaction between an outstanding famous monk and people involved in professional boxing shaping important form of professional boxing in Thai society at that time, namely, it was a sport that combined the believe of supernatural with professional boxing which was a modern sport that their root were closely with sports science, and networks of people of many groups and classes. This form has continued to develop and has an influence on the ideas and activities related to this sport in Thai society even today.

Keywords: Luang Phor Khun Parisuttho, Professional Boxing, Supernatural Power, Thai Social Phenomena

บทนำ

พระเทพวิทยาคม หรือ หลวงพ่อคูณ ปริสุทฺธ (พ.ศ.2466-2558) ถือเป็นหนึ่งในพระสงฆ์ที่มีผู้เคารพนับถือและมีชื่อเสียงมากที่สุดรูปหนึ่งในสังคมไทยร่วมสมัย โดยเฉพาะนับตั้งแต่เมื่อหลวงพ่อกุณกลายเป็นที่รู้จักในวงกว้างสำหรับผู้คนแทบทุกพื้นที่ของสังคมไทยตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 เป็นต้นมาจนถึงการมรณภาพเมื่อพ.ศ. 2558 ทั้งนี้เป็นผลจากการที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยเชื่อว่าหลวงพ่อกุณมีพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติที่สามารถปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายและบันดาลความมั่งคั่งแก่ผู้ที่เคารพบูชาจึงมีการจัดทำวัตถุมงคลของหลวงพ่อกุณออกจำหน่ายแจกเป็นจำนวนมาก ถึงขั้นมีผู้กล่าวว่าหลวงพ่อกุณเป็นพระเกจิที่มีวัตถุมงคลมากที่สุดในประเทศไทย (เริงศักดิ์ กำธร, 2550) การที่สังคมไทยในเวลาดังกล่าวเลื่อมใส ศรัทธา ตลอดจนให้ความสนใจต่อเรื่องราวดังกล่าวของหลวงพ่อกุณยังทำให้สื่อสารมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ (เชิดศักดิ์ ภูมิสวัสดิ์, 2537); (พระมหาสุริยา อภิวิฑฺฒโนและนัยนา แยมสาขา, 2543); (วิลาศ มณีวัต, 2543) นิตยสารหลากหลายแนว (กองบรรณาธิการนิตยสาร Hi-Class, 2538) รวมถึงนักร้องนักดนตรีผู้มีชื่อเสียงซึ่งเป็นสื่อวัฒนธรรมบันเทิงร่วมสมัยที่นำเรื่องราวของหลวงพ่อกุณออกสู่สังคมไทยอย่างแพร่หลาย แม้กระทั่งหน่วยงานรัฐก็เชื่อมโยงหลวงพ่อกุณเข้ากับกิจกรรมที่หลากหลายนับตั้งแต่การจัดทำพระเครื่องเพื่อแจกจ่ายแก่การเปิดรับการบริหารจากโลหิต (ข้าวสด, 2539) จนถึงการเหยียบทะเบียนสมรสเพื่อความเป็นสิริมงคลในวันวาเลนไทน์ (มดิชน, 2540) ลักษณะเช่นนี้จึงแสดงถึงความสำคัญของหลวงพ่อกุณและปฏิสัมพันธ์ที่พระเถระรูปนี้มีต่อผู้คนและภาคส่วนต่างๆ ของสังคมไทยอย่างกว้างขวาง

จากชื่อเสียง ความสำคัญ ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับภาคส่วนต่างๆ ของสังคมไทยจึงทำให้มีงานวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของหลวงพ่อกุณกับแง่มุมต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิ งานที่นำความเชื่อมโยงระหว่างหลวงพ่อกุณกับเศรษฐกิจ การเมืองและสื่อสารมวลชนในสังคมไทยร่วมสมัยมาอธิบายว่าหลวงพ่อกุณมีสถานะที่เปรียบได้กับสัญลักษณ์ของลัทธิแห่งชาติที่เน้นเรื่องความมั่งคั่งร่ำรวยและอำนาจ (Jackson, P. A., 1999) หรืองานที่อธิบายว่าหลวงพ่อกุณมีบทบาทในฐานะสื่อกลางแบบหลังสมัยใหม่ที่เชื่อมโยงกลุ่มผู้คนหลากหลายชนชั้น ตลอดจนชนบทแดนทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและปฏิบัติการทางวัฒนธรรมอันหลากหลายเข้าด้วยกันในยุคที่พุทธศาสนาในสังคมไทยมีลักษณะแบบหลังสมัยใหม่ซึ่งเชื่อมโยงพุทธพาณิชย์และความเชื่อเหนือ

ธรรมชาติเข้าด้วยกัน (Kitiarsa, P., 2012) รวมถึงบทบาทและความสำคัญของหลวงพ่อกุญต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ (จำนงค์ ร่มเย็น, 2540) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้มีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคมไทยในช่วง
ทศวรรษ 2530-2550 ไว้อย่างกว้างขวาง แต่กลับยังไม่มียานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัภักฬามวยสากลอาชีพซึ่งเป็นหนึ่งในกีฬายอดนิยมและเกี่ยวพันกับผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยและเป็นกีฬาที่หลวงพ่อกุณให้ความนิยมเป็นพิเศษ (อนุรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง, 2539) โดยมีเพียงบางส่วนของงานของปีเตอร์ แจ็คสัน (Jackson, P. A.) ที่กล่าวว่าหลวงพ่อกุณมีฐานะเป็น “ชุมพลแห่งการปกป้องความเป็นชาย” (site of masculine protective power) ผ่านการให้พรแก่นักกีฬาที่ไล่แข่งขัน รวมถึงนักการเมืองที่กำลังลงรับเลือกตั้งและเหล่าทหารที่อุปถัมภ์กีฬามวย (Jackson, P. A., 1999) แต่เนื่องจากงานดังกล่าวมิได้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยตรงจึงมิได้ขยายความเกี่ยวกับปรากฏการณ์ดังกล่าวมากนัก ดังนั้นบทความชิ้นนี้จึงต้องการนำระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Methodology) ที่ศึกษาและอธิบายประวัติศาสตร์แบบตีความจากข้อมูลหลักฐาน โดยเฉพาะข้อมูลหลักฐานชั้นต้นที่เป็นเอกสารร่วมสมัย ทั้งในส่วนของหลวงพ่อกุณและส่วนของผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัภักฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยมาใช้เพื่อตอบคำถามสำคัญว่าหลวงพ่อกุณ ปรีสุทโธซึ่งมีชื่อเสียงเรื่องพลังเหนือธรรมชาติอย่างกว้างขวางในสังคมไทยในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2530-2550 มีปฏิสัมพันธ์อย่างไรกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัภักฬามวยสากลอาชีพในเวลาดังกล่าว และปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบและพัฒนาการของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในขณะนั้นหรือไม่ อย่างไร การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในขณะนั้นเพิ่มเติมขึ้นในอีกมิติหนึ่ง

พลังศักดิ์สิทธิ์และเครือข่ายปฏิสัมพันธ์: หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺธโกภสังคมไทยตั้งแต่ครั้งหลังของ
ทศวรรษ 2530-2550

หลวงพ่อกุณ ปริสุทฺธ หรือชื่อเดิม คือ คุณ ฉัตรพลกรัง เกิดในครอบครัวเกษตรกรที่ ตำบลกุดพิมาน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ 4 ตุลาคม พ.ศ.2466 อุปสมบทที่วัดถนนหักใหญ่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2487 จากนั้นได้ศึกษาทางศาสนาและตำราไสยศาสตร์ตามความเชื่อในท้องถิ่น รวมทั้งธุดงค์ไปยังพื้นที่ป่าดิบในภาคอีสานและพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนบางส่วนของประเทศลาว และเคยจำพรรษาที่วัดหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดชัยภูมิ ก่อนกลับมาจำพรรษาถาวรที่วัดบ้านไร่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ.2528

การที่สื่อมวลชน ลูกศิษย์ ตลอดจนผู้คนหลายภาคส่วนนำเสนอเรื่องราวของหลวงพ่อกุณในฐานะพระสงฆ์ ผู้มีความเชี่ยวชาญในตำราไสยศาสตร์ และมีประวัติการเดินทางจาริกไปยังพื้นที่อันรกร้างห่างไกลและพบพาน เรื่องราวลึกลับหลายประการกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยขับเน้นภาพของหลวงพ่อกุณในฐานะพระเกจิผู้มี พลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติและทำให้หลวงพ่อกุณมีชื่อเสียงกว้างขวางในสังคมไทยนับตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 เป็นต้นมาจวบจนถึงกาลมรณภาพในพ.ศ. 2558 โดยเฉพาะการที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยเชื่อว่าพลังแห่ง ความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติของหลวงพ่อกุณสามารถปกป้องรักษาชีวิตแก่ผู้คนທີ່เคารพบูชาหรือครอบครองวัตถุ มงคลของหลวงพ่อกุณได้ โดยอ้างอิงจากเหตุการณ์ต่างๆ อาทิ กรณีที่หญิงสาวรายหนึ่งกำพระเครื่องหลวงพ่อกุณ กระโดดหนีเหตุการณ์ไฟไหม้จากอาคารชั้น 3 ของโรงงานตุ๊กตาแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐมเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2536 และรอดชีวิตโดยไม่ได้รับบาดเจ็บ รวมถึงผู้รอดชีวิตหลายรายจากเหตุการณ์โรงแรมรอยัล พลาซ่า จังหวัดนครราชสีมาถล่มในปีเดียวกันที่ระบุว่าตนรอดชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวเพราะครอบครองหรือบูชาวัตถุ มงคลของหลวงพ่อกุณ (จินตนา ณ ระนอง, 2539) ขณะเดียวกันเนื่องจากสังคมไทยในช่วงปลายทศวรรษดังกล่าว กำลังตื่นตัวกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและเชื่อกันว่าวัตถุมงคลที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจะช่วยให้ ผู้ครอบครองประสบความสำเร็จทางธุรกิจ จึงมีผู้เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องพลังศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกุณกับความมั่ง

คั้งมาจัดสร้างวัดมุงคลที่แสดงถึงความปรารถนาเรื่องความร่ำรวย อาทิ พระเครื่องหลวงพ่อกุนรุ่น “รุ่นกูให้มั่ง รวย” หรือธนบัตรขวัญถุงที่มีรูปหลวงพ่อกุนจนทำให้มีนักวิชาการที่วิเคราะห์ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้หลวงพ่อกุนกลายเป็นสัญลักษณ์หรือจุดศูนย์กลางของลัทธิแห่งชาติที่เน้นความสำคัญเรื่องความมั่งคั่งร่ำรวยและอำนาจ (a national cult which emphasizes the acquisition of wealth and power) (Jackson, P. A., 1999); (แจ๊คสัน, ปีเตอร์ เอ, 2566) ขณะเดียวกันก็มีการวิเคราะห์ว่าปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้หลวงพ่อกุนเปลี่ยนผ่านจากพระสงฆ์ผู้เรืองอาคมไปสู่พระระดับดาวเด่นซึ่งเกี่ยวข้องกับพุทธพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่มีการผลิตวัตถุมงคลปริมาณมหาศาลเพื่อจำหน่ายในระดับประเทศ (Kitiarsa, P., 2012) โดยในเวลานั้นวัดบ้านไร่ ตลอดจนวัดและหน่วยงานอื่นอีกเป็นจำนวนมากจัดสร้างวัตถุมงคลของหลวงพ่อกุนออกมาไม่น้อยกว่า 1,000 รุ่น แม้แต่การจัดทำพระเครื่องหลวงพ่อกุนที่มีชื่อรุ่นไม่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการอยู่ยงคงกระพันหรือความมั่งคั่งร่ำรวยก็ตาม อาทิ สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยที่จัดสร้างหลวงพ่อกุนรุ่น “กูชอบอ่านหนังสือพิมพ์” (มติชน, 2539) หรือ กองบัญชาการตำรวจภาค 3 สร้างรูปหล่อหลวงพ่อกุนรุ่น “อมตะวาจา” ที่ฝังไมโครชิพที่ทำให้สามารถแปลงเสียงให้พรได้ (ข่าวสด, 2540) จนทำให้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าเมื่อถึงพ.ศ.2537 วัดบ้านไร่อาจมีรายได้จากการจำหน่ายวัตถุมงคลของหลวงพ่อกุนไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท (จินตนา ณ ระนอง, 2539)

ถึงแม้ว่าความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์และพลังความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกุนอาจเป็นแนวทางที่พระสงฆ์หรือฆราวาสสายปัญญาชนทางพุทธศาสนา ตลอดจนกลุ่มชนชั้นกลางบางส่วนในสังคมไทย ตั้งข้อกังขา แต่ถึงกระนั้นความเชื่อเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ทรงพลังสำหรับผู้คนจำนวนมากในสังคมไทย เพราะอย่างน้อยที่สุดนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองถึงช่วงสงครามเย็นที่สังคมไทยต้องเผชิญหน้ากับปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมาอย่างต่อเนื่องก็มีการผสมผสานพุทธศาสนาเข้ากับความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งลี้ลับ เหล่านี้มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเยียวยาจิตใจและปลุกปลอบให้ความหวังแก่ผู้คน ซึ่งแม้แต่รัฐหรือชนชั้นสูงเองก็ให้ความสำคัญและสนับสนุนแนวทางดังกล่าวและมีการเผยแพร่แนวทางดังกล่าวสู่สังคมไทยอย่างกว้างขวางเช่นกัน (ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์, 2562) เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์เช่นนี้จึงทำให้ผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยในช่วงตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 เป็นต้นมายอมรับกับความเชื่อเรื่องพลังความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกุนได้เป็นอย่างดี

จากความเชื่อที่ว่าหลวงพ่อกุนเป็นพระสงฆ์ผู้มีพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติทำให้พุทธศาสนิกชนจำนวนมากเดินทางไปยังวัดบ้านไร่เพื่อขอพร ชื้อหาวัตถุมงคลและร่วมบริจาคเงินเพื่อทำบุญกับหลวงพ่อกุน จนมีรายงานว่าหากเป็นวันหยุดเสาร์อาทิตย์อาจมีผู้เดินทางไปวัดบ้านไร่นับหมื่นรายต่อวัน และมีเงินบริจาคในช่วงวันดังกล่าวไม่ต่ำกว่าวันละ 2 ล้านบาท (จ่านงค์ ร่มเย็น, 2540) และต่อมาหลวงพ่อกุนนำเงินจากการจัดจำหน่ายวัตถุมงคลและเงินบริจาคเหล่านี้ไปบริจาคเพื่อสาธารณกุศลเป็นจำนวนมาก ดังพบว่าเฉพาะในพ.ศ.2537 หลวงพ่อกุนบริจาคเงินเพื่อสาธารณกุศลมากกว่า 63,000,000 บาท (จินตนา ณ ระนอง, 2539) และหากนับตั้งแต่ตั้งแต่พ.ศ.2528 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2537 ก็พบว่าหลวงพ่อกุน บริจาคเงินเพื่อการกุศลเป็นเงินทั้งสิ้นถึง 399,045, 544.95 บาท (จ่านงค์ ร่มเย็น, 2540) โดยเงินบริจาคเหล่านี้กลายเป็นสิ่งก่อสร้างและกิจกรรมหลายรูปแบบ อาทิ โรงพยาบาล สถานีอนามัย อาคารผู้ป่วย สถาบันการศึกษา บ้านพักครู วัด สนามกีฬา รถกู้ภัย ทุนการศึกษา ฯลฯ

จากบทบาทและความสำคัญในฐานะพระสงฆ์ผู้มีชื่อเสียงในเรื่องพลังศักดิ์สิทธิ์บวกกับการบริจาคเงินเพื่อสาธารณกุศลเป็นจำนวนมาก ทำให้หลวงพ่อกุน ปริสุทโธมีชื่อเสียงและได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้หลวงพ่อกุนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมากนับตั้งแต่สามัญชนจนถึงสมาชิกระดับสูงของสถาบันกษัตริย์ ดังกรณีที่พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ และพระราชินีสิริกิติ์เสด็จฯ วัดบ้านไร่เมื่อ 11 มกราคม พ.ศ. 2538 เพื่อประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเหนือบุษบกอุโบสถวัดบ้านไร่ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และในการนี้หลวงพ่อกุนได้ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลแก่องค์กษัตริย์และพระราชินีถึง 72,000,000 บาท (กองบรรณาธิการข่าวสด, 2558) ขณะที่กิจกรรมจำนวนมากของหลวงพ่อกุนเป็นจุดเชื่อมโยง

ผู้คนและองค์กรที่หลากหลายเข้าด้วยกัน อาทิ การสร้างพระยอดธงรุ่นมหาบารมีซึ่งนำรายได้สนับสนุนทุนการศึกษาของหลวงพ่อกุณได้จัดพิธีเททองที่วัดบ้านไร่ โดยมีพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นประธานในพิธี และประกอบพิธีพุทธาภิเษกนำพระเครื่องรุ่นดังกล่าว ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยมีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ เป็นองค์ประธานพิธี และกำหนดให้ศาลากลางทุกจังหวัดเป็นสถานที่รับจองพระเครื่องรุ่นดังกล่าว (ข้าวสด, 2540); (เดลินิวส์, 2540) ปรากฏการณ์เหล่านี้จึงแสดงให้เห็นว่าหลวงพ่อกุณมีบทบาทในการเชื่อมร้อยผู้คนหลากหลายชั้นในสังคมไทยในเวลาดังกล่าวให้มาบรรจบเข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ได้เป็นอย่างดี

หลวงพ่อกุณ ปฏิเสธโรกับผู้คนและกิจกรรมมวยสากลอาชีพในสังคมไทยทศวรรษ 2530-2550

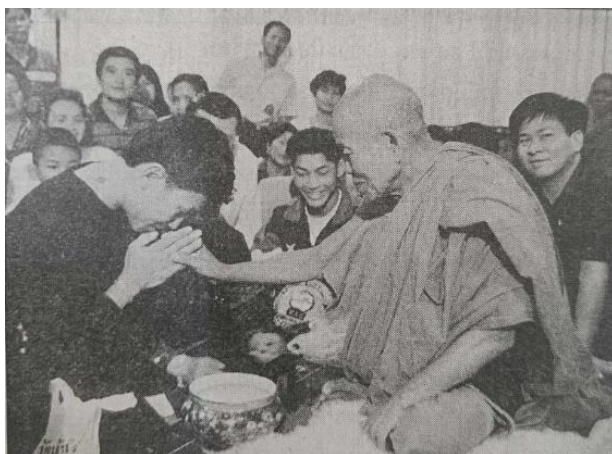
กีฬามวยสากลอาชีพเป็นหนึ่งในกีฬาอดนิมของสังคมไทยมาหลายทศวรรษ อย่างน้อยที่สุดก็นับตั้งแต่จำเริญ ทรงกิตรัตน์เป็นนักมวยชาวไทยรายแรกที่มีโอกาสแข่งขันชิงแชมป์โลกในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2497 โดยมีผู้เข้าชมการแข่งขันครั้งนั้น ณ สนามมวยชั่วคราวในสนามกีฬาแห่งชาติไม่น้อยกว่า 50,000 คน (กีฬา, 2497) และเมื่อฝน กิ่งเพชรเป็นนักมวยชาวไทยรายแรกที่ได้ครองตำแหน่งแชมป์โลกเมื่อพ.ศ.2503 ก็ยังทำให้ผู้คนในสังคมไทยให้ความนิยมต่อกีฬานี้มากขึ้นและดำรงความนิยมเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ถึงต้นทศวรรษ 2530 ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของกีฬานี้ในสังคมไทย เนื่องจากความสำเร็จในระดับแชมป์โลกของนักมวยชาวไทยหลายราย เช่น สด จิตรลดา เขาทราย แกแล็คซี่ สามารถ พยัคฆ์อรุณ เขาค้อ แกแล็คซี่ เมืองชัย กิตติเกษม ฯลฯ ขณะที่สื่อเทคโนโลยีการสื่อสารแห่งยุคสมัยนับตั้งแต่สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และระบบโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม รวมถึงการที่เหล่านักการเมืองในเวลาดังกล่าวได้อุปถัมภ์หรือจัดการแข่งขันมวยสากลอาชีพรายการสำคัญในเขตเลือกตั้งของตนและเปิดให้ผู้คนเข้าชมการแข่งขันได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อแลกกับความนิยมทางการเมืองก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยขยายความนิยมต่อกีฬานี้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ตามความนิยมของสังคมไทยต่อกีฬานี้เริ่มลดระดับลงในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 โดยเฉพาะเมื่อเขาทราย แกแล็คซี่นักมวยสากลอาชีพที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมสูงสุดรายหนึ่งของไทยยุติบทบาทการเป็นนักมวยสากลอาชีพเมื่อ พ.ศ.2534 ขณะที่เริ่มมีกีฬานิตอื่นๆ ที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยมากขึ้น รวมถึงผลพวงวิกฤติเศรษฐกิจครั้งสำคัญของไทยในช่วงปลายทศวรรษ 2530 ถึงต้นทศวรรษ 2540 ที่ทำให้บรรดาผู้เคยสนับสนุนกีฬามวยสากลอาชีพเริ่มลดการสนับสนุนทางการเงินต่อการจัดการแข่งขันกีฬานี้และมีหลายกรณีที่รุนแรงถึงขั้นที่นักมวยและผู้จัดการแข่งขันยื่นฟ้องร้องนักการเมืองระดับประเทศที่ประสบปัญหาทางธุรกิจและจ่าย “เช็คแดง” จนทำให้ทั้งนักมวยและผู้จัดการแข่งขันไม่สามารถนำไปขึ้นเงินมาใช้จ่ายได้ (ข้าวสด, 2541) แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุคคนจำนวนมากในสังคมไทยที่ให้ความสนใจการแข่งขันมวยสากลอาชีพรายการสำคัญ โดยเฉพาะการแข่งขันชิงหรือป้องกันตำแหน่งแชมป์โลกระหว่างนักมวยชาวไทยกับนักมวยต่างชาติ

ในช่วงเวลาที่กีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยเริ่มลดความนิยมลงนี้เองที่หลวงพ่อกุณเริ่มมีชื่อเสียงขึ้นในสังคมไทย พร้อม ๆ กับที่มีการเปิดเผยข้อมูลว่าหลวงพ่อกุณเป็นหนึ่งในผู้นิยมกีฬานี้ ดังที่กลุ่มลูกศิษย์ใกล้ชิดของหลวงพ่อกุณระบุว่าโดยปกติแล้วหลวงพ่อกุณไม่เคยปฏิเสธการนิมนต์ของญาติโยม เว้นเพียงวันเสาร์ที่หลวงพ่อกุณต้องประจำอยู่ที่วัดเพื่อทำพิธีกรรมตอกตะกรุดให้แก่ผู้ศรัทธา รวมถึงวันที่มีการถ่ายทอดสดการแข่งขันมวยชิงแชมป์โลกซึ่งหลวงพ่อกุณต้องประจำอยู่ที่วัดเพื่อรอชมการถ่ายทอดสดการแข่งขันดังกล่าว โดยเฉพาะการแข่งขันของรัตนพล ส.วรพินซึ่งเป็นลูกศิษย์ใกล้ชิดคนหนึ่ง (อนุรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง, 2539) สอดคล้องกับที่สื่อมวลชนรายหนึ่งเล่าว่าหลวงพ่อกุณเคยชักชวนตนให้เชียร์การแข่งขันมวยสากลอาชีพชิงแชมป์โลกทางโทรทัศน์ร่วมกัน (เริงศักดิ์ กำธร, 2550) และภายใต้บริบทที่หลวงพ่อกุณเปิดเผยว่าชื่นชอบกีฬามวยเช่นนี้เองที่ทำให้เริ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพขึ้นโดยผ่านกิจกรรมสำคัญอย่างน้อย 2 รูปแบบ คือ การที่นักมวยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพเข้าขอพรจาก

หลวงพ่อกุณเพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนการแข่งขัน และ การเชื่อมโยงการแข่งขันมวยสากลอาชีพรายการสำคัญกับหลวงพ่อกุณ

สำหรับนักมวยสากลอาชีพชาวไทยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว กิจกรรมหนึ่งที่พวกเขากระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2530-2550 คือ การเข้าพบเพื่อขอพรจากหลวงพ่อกุณในช่วงก่อนการแข่งขัน โดยเฉพาะเหล่านักมวยผู้มีชื่อเสียง อาทิ รัตนพล ส.วรพิน แสน ส.เพลินจิต ฉัตรชัย สาสะกุล (มติชน, 2540) สมาน ส.จาทรงค์และศิริมงคล สิงห์มันส์ศักดิ์ (พ.พิรุณ, 2539) รวมถึงวีระพล นครหลวงโปรโมชั่นที่ต่างก็เข้าพบหลวงพ่อกุณในหลายโอกาส โดยรัตนพล ส.วรพิน กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า “..ทุกครั้งที่มีโอกาสขึ้นชก ถ้ามีโอกาสผมจะไปกราบท่าน...” (วิลาศ มณีวัต, 2543) โดยในเบื้องต้นการที่นักมวยและผู้เกี่ยวข้องเข้าขอพรจากหลวงพ่อกุณเป็นเพราะพวกเขาเชื่อว่าพลังศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกุณจะช่วยให้พวกเขาประสบความสำเร็จได้รับชัยชนะบนเวทีการแข่งขัน แต่นอกเหนือจากเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับพลังศักดิ์สิทธิ์แล้วอาจกล่าวได้อีกแง่มุมหนึ่งว่าการที่นักมวยและผู้เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพเข้าพบหลวงพ่อกุณผู้อยู่ในความสนใจของสื่อและผู้คนในสังคมไทย ทั้งยังมีเครือข่ายปฏิสัมพันธ์กับผู้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยอย่างกว้างขวางนั้นถือเป็นการประชาสัมพันธ์ชั้นดีต่อนักมวย ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแข่งขันครั้งดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่คนเหล่านี้เชื่อกันว่าการเดินทางไปให้หลวงพ่อกุณเป่ากระหม่อมหรือเคาะศีรษะจะทำให้พวกเขากลายเป็นชาวสำคัญและมีชื่อเสียงโด่งดัง (เริงศักดิ์ กำธร, 2550)

ภาพที่ 1 สมาน ส. จาทรงค์ และศิริมงคล สิงห์มันส์ศักดิ์เข้าขอพรหลวงพ่อกุณ เพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนการแข่งขัน (พ.พิรุณ, 2539)

นอกจากการเข้าพบขอพรแล้ว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยยังเกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬานี้นิยมเชื่อมโยงการแข่งขันมวยสากลอาชีพที่ตนจัดขึ้นกับหลวงพ่อกุณ ดังกรณีที่บรรดานักการเมืองหลายรายเชื่อมโยงการแข่งขันชกมวยที่จัดขึ้นในเขตเลือกตั้งของตนกับหลวงพ่อกุณผ่านกิจกรรมต่างๆ อาทิ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณและนายกร ทัพพะรังสีที่มีฐานการเมืองในจังหวัดนครราชสีมาจัดการแข่งขันชกมวยระหว่างรัตนพล ส.วรพิน กับ นิโก้ โทมัส (Nico Thomas) นักมวยชาวอินโดนีเซียขึ้นที่วัดบ้านไร่และนำกำไรจากการจัดการแข่งขันราว 700,000 บาทมอบเป็นกองทุนสวัสดิการข้าราชการจังหวัดนครราชสีมา (มติชน, 2536) หรือพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งกำลังต่อสู้ทางการเมืองเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นประธานจัดการแข่งขันระหว่างแสน ส.เพลินจิตรแข่งขันกับอเล็กซานเดอร์ แม็คคุมตอฟ เมื่อ 8 กันยายน พ.ศ.2539 ที่จังหวัดนครพนม (เขียว

สามชุก, 2539) โดยพล.อ.ชวลิตได้แจกจ่ายพระเครื่องหลวงพ่อกุณเป็นที่ระลึกแก่ผู้เข้าชมการแข่งขัน เช่นเดียวกับ นายจำลอง ครุฑขุนทด นักการเมืองผู้มีชื่อเสียงในนครราชสีมาได้จัดการแข่งขันชมมวยโดยมอบรายได้ทั้งหมด สนับสนุนทุนการศึกษาของหลวงพ่อกุณเมื่อพ.ศ.2540 (ข่าวสด, 20 พฤษภาคม 2540)

ภาพที่ 2 พระเครื่องหลวงพ่อกุณ ปรีสุทโธ
ที่ระลึกในการแข่งขันชมมวยสากลอาชีพชิงแชมป์โลก ที่จัดโดยพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ

เช่นเดียวกับกลุ่มนักธุรกิจที่มีรายได้จากการจัดการแข่งขันชมมวยที่นิยมเชื่อมโยงการแข่งขันชมมวยสากลอาชีพที่ตนจัดขึ้นกับหลวงพ่อกุณเช่นกัน อาทิ นายก่อเกียรติ พาณิชยารมณ์ที่จัดการแข่งขันของประมวลศักดิ์ แร่งเยอร์ยิม รัตนพล ส.วรพิน และรัตนชัย สิงห์วังชาที่ศาลากลางนครราชสีมาเพื่อฉลองวันเกิดหลวงพ่อกุณในพ.ศ. 2548 (มติชน, 2548) และจัดการแข่งขันระหว่างสมศักดิ์ สิงห์ชัชวาลย์ แชมป์เวิลด์กรังด์ปรีซ์แบนตั้มเวท กับ เซเลสตินโน คาบัลเลโร (Celestino Caballero) ผู้ทำชิงแชมป์นานาชาติในงานฉลองวันเกิดหลวงพ่อกุณ อายุครบ 83 ปี ในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ณ วัดบ้านไร่ (ข่าวสด, 2549) แม้กระทั่งในช่วงปลายอายุขัยของหลวงพ่อกุณ ในช่วงทศวรรษ 2550 ก็ยังมีการจัดการแข่งขันชมมวยเป็นส่วนหนึ่งในงานเฉลิมฉลองวันเกิดของหลวงพ่อกุณ เรื่อยมา (มติชน, 2555)

การที่กลุ่มนักการเมืองและนักธุรกิจจัดการแข่งขันมวยสากลอาชีพโดยเชื่อมโยงกับหลวงพ่อกุณไม่เพียงเป็นการแสดงออกถึงความเคารพศรัทธาต่อพระเกจิที่ตนเคารพนับถือเท่านั้น เพราะในอีกแง่มุมหนึ่งกิจกรรมเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นนัยสำคัญในสังคมไทยในเวลาดังกล่าว ทั้งในแง่ปฏิสัมพันธ์อันกว้างขวางระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬามวยสากลอาชีพ รวมทั้งแสดงถึงการที่ผู้คนเหล่านี้ใช้การจัดการแข่งขันดังกล่าวโดยมีวาระบางประการที่เพิ่มเติมเข้ามา ดังกรณีของนักการเมืองที่ต้องการใช้ความเลื่อมใสของประชาชนที่มีต่อหลวงพ่อกุณดึงดูดผู้คนในเขตเลือกตั้งของตนมาเข้าชมการแข่งขันที่ตนจัดขึ้นซึ่งอาจส่งผลดีต่อความนิยมทางการเมืองของพวกเขาในอนาคต ขณะที่นักธุรกิจก็หาชมวยสามารถใช้การแข่งขันดังกล่าวสร้างปฏิสัมพันธ์กับศิษยานุศิษย์ที่มาร่วมงานฉลองวันเกิดของหลวงพ่อกุณซึ่งอาจทำให้พวกเขามีโอกาสได้รับการสนับสนุนงบประมาณจัดการแข่งขันจากผู้คนกลุ่มต่างๆ ที่ศรัทธาต่อหลวงพ่อกุณ ด้วยเหตุนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมวยสากลอาชีพในช่วงเวลาดังกล่าวจึงสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์นานารูปแบบที่แต่ละฝ่ายต้องการ อาทิ บรรดานักมวยมีโอกาสเป็นที่รู้จักและมีรายได้เพิ่มขึ้น นักธุรกิจก็หาชมวยประสบความสำเร็จทางธุรกิจและนักการเมืองได้รับความนิยมทางการเมือง ขณะที่กีฬามวยสากลอาชีพซึ่งเริ่มซบเซาลงแต่ยังคงอยู่ในความสนใจของผู้คนในสังคมต่อมา

หมัดมวยและมนตรา: การผสมผสานความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธกับกีฬามวยสากลอาชีพ

หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ มิใช่ นักบวชรายแรกที่มีปฏิสัมพันธ์กับกีฬามวยสากล เพราะนักบวชของศาสนาอื่นในหลายพื้นที่ทั่วโลกเคยมีความสัมพันธ์กับกีฬานี้มาาก่อนเช่นกัน โดยเฉพาะนักบวชชาวคริสต์ในโลกตะวันตก ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกีฬานี้มายาวนาน อาทิ เบร์นาร์ด เจมส์ เชิล (Bernard James Sheil) บิชอปแห่งชิคาโกช่วงทศวรรษ 1930 มองว่ามวยเป็นความพยายามทางศีลธรรมในการแก้ปัญหาอันธพาลและอาชญากรรมจึงจัดฝึกและแข่งขันชกมวยแก่เยาวชนผู้ยากไร้ในชุมชนแออัดเพื่อให้พวกเขากลายเป็นนักมวยแทนการเป็นอันพาล (Baker, W. J., 2007) เช่นเดียวกับโบสถ์ Salem Methodist Episcopal Church ในนิวยอร์กในช่วงทศวรรษ 1930 ซึ่งเสาะหานักมวยดาวรุ่งมีพรสวรรค์มาฝึกฝนและส่งแข่งขันเพื่อตึงตังๆ ออกจากความรุนแรงตามท้องถนน (Early, G. (Ed), 2019) ทั้งนี้แม้นักบวชเหล่านี้เป็นตัวแทนจากโลกศาสนาและมองว่ามวยเป็นเครื่องมือทางศีลธรรมประการหนึ่ง แต่เนื่องจากมวยสากลอาชีพเป็นกีฬาสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่หลากหลาย อาทิ กายวิภาคศาสตร์ โภชนาการ และการจัดการตารางการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบมาตั้งแต่ยุคที่กีฬานี้เริ่มก่อตัวขึ้นในโลกตะวันตกในราวคริสต์ศตวรรษที่ 18 (Corbett, J. J., 1912); (Donovan, M., 1893) จึงทำให้นักบวชเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการฝึกฝนกีฬามวยสากลอย่างเป็นระบบโดยอิงกับหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเช่นกัน

อย่างไรก็ตามบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมวยสากลอาชีพในสังคมไทยมีลักษณะที่ต่างไปจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักบวชกับกีฬามวยสากลอาชีพในโลกตะวันตก เพราะในขณะที่นักบวชในโลกตะวันตกมีบทบาทโดยตรงในการฝึกซ้อม การจัดการแข่งขันอย่างเป็นวิทยาศาสตร์การกีฬาทลอดจนการฝึกฝนอาชีพให้แก่เยาวชนในชุมชน แต่หลวงพ่อกุณมิได้มีบทบาทโดยตรงต่อกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยเช่นนั้น แต่ถึงกระนั้นหลวงพ่อกุณกลับมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพลวัตของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงช่วงทศวรรษ 2550 โดยเฉพาะเมื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยได้นำพาความเชื่อเกี่ยวกับพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติของหลวงพ่อกุณเข้ามาผสมผสานในแนวคิดและปฏิบัติการของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

สำหรับสังคมไทยโดยทั่วไปแล้วปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ผู้ศักดิ์สิทธิ์เข้ากับกีฬามวย รวมถึงการผสมผสานความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และพลังเหนือธรรมชาติของพระสงฆ์เหล่านั้นกับกีฬามวยเป็นสิ่งที่ดำรงแพร่หลายมาอย่างยาวนาน แต่โดยทั่วไปแล้วลักษณะดังกล่าวมักปรากฏขึ้นในเรื่องเล่าหรือพื้นที่ของกีฬามวยไทย ซึ่งเป็นการแข่งขันต่อสู้ดั้งเดิมในดินแดนแถบนี้ ดังเรื่องราวของ “หลวงพ่อกุณ” พระสงฆ์แห่งอ.ไชยาที่เป็นต้นกำเนิดสำคัญของมวยไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และการที่พระสงฆ์เชื่อมโยงมนต์คาถาของศาสนาพุทธ พราหมณ์ หรือความรู้ไสยศาสตร์อื่นๆ กับการแข่งขันชกมวยในสังคมไทย (เขตร ศรีรักษ์, 2550) ดังนั้นในช่วงเวลาที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยเชื่อกันว่าหลวงพ่อกุณมีพลังเหนือธรรมชาติจนทำให้แม้แต่กันบูหรือน้ำลายของหลวงพ่อกุณก็กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (อนุรัตน์ วัฒนวงศ์สว่าง, 2539) และเป็นเวลาเดียวกันกับที่หลวงพ่อกุณเปิดเผยว่านิยมกีฬามวยสากลอาชีพอย่างเปิดเผยจึงทำให้มีการเชื่อมโยงพระสงฆ์ผู้มีชื่อเสียงรายนี้กับกีฬามวยสากลอาชีพเข้าด้วยกัน ดังเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่นักมวยและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพจำนวนมากนับตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมานิยมเข้าพบขอพรและร้องขอให้หลวงพ่อกุณประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อช่วยคลี่คลายให้พวกเขาประสบความสำเร็จในการแข่งขัน ดังที่รัตนพล ส.วรพิน แชมป์โลกรวมมวยสากลอาชีพในช่วงครั้งหลังของทศวรรษ 2530 เปิดเผยหลวงพ่อกุณจะเป่ามือ ถ่มน้ำลายใส่มือและนวด รวมทั้งตีศีรษะและอวยพรให้โชคตีประสพชัยชนะในการแข่งขัน (วิลาศ มณีวัต, 2543) และสอนให้รัตนพลซึ่งเป็นชาวนครราชสีมาตะโกน

ปลุกใจตนเองก่อนการแข่งขันว่า “ไชโย ไชโย ย่าโมออกศึก” (มติชน 15 มีนาคม 2536) นอกจากนี้หลวงพ่อกำลังทำพิธีกรรมให้ฉัตรชัย สาสะกุลที่เตรียมตัวแข่งขัน ซึ่งแชมป์เปี้ยนโลกในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2540 ด้วยการนำเข็มขัดมาคาดให้ฉัตรชัย รวมถึงเป่ากระหม่อม เคาะศีรษะ 3 ครั้ง ก่อนจะรวบหมัดทั้ง 2 ขึ้นมาเป่าเสก 3 ครั้ง พร้อมกับพูดว่า “...เอาให้โป้งเดียวจอดเลยเด้อ...” (มติชน 27 ตุลาคม 2540) เช่นเดียวกับการเคาะศีรษะและเข็มขัดแชมป์เปี้ยนโลก พร้อมทั้งถ่มน้ำลายที่ศีรษะและกำปั้นของรัตนพล ส.วรพิน รัตนชัย สิงห์วังชาและเทิดศักดิ์ ปูนอินทรีย์ เมื่อ 14 สิงหาคม พ.ศ.2548 (มติชน 15 สิงหาคม 2548) รวมทั้งเป่าศีรษะให้มงคล แอลจีมี เมื่อ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2549 (สยามรัฐ, 2539) รวมถึงอีกหนึ่งตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ เหตุการณ์เมื่อครั้งที่นายวิรัตน์ รัตนวชิรวงศ์ นำ แชมป์นักมวยไทยและอียิปต์ ราฟาเอล โซโต (Hugo Rafael Soto) คู่ชกชาวอาร์เจนไตน์เข้าพบหลวงพ่อก่อนเมื่อ 21 มิถุนายน พ.ศ 2540 โดยหลวงพ่อกำลังเขียนยันต์พร้อมทั้งตัวอักษรบนหลังเสื้อของแชมป์เปี้ยน “กุหลาบแต่คู่ต่อสู้ไม่จริง” ขณะที่เขียนยันต์พร้อมตัวหนังสือบนหลังเสื้อนักมวยชาวอาร์เจนไตน์ว่า “กุหลาบ กุไม่มา” และได้เป่าศีรษะให้พรแก่นักมวยทั้งสอง จากนั้นเมื่อมีนักข่าวถามหลวงพ่อก่อนว่าการให้พรแก่คู่ชกทั้งสองฝ่ายจะช่วยให้แชมป์เปี้ยนจะชนะได้อย่างไร หลวงพ่อกำลังตอบว่า “...กูเป่าให้ทั้งคู่ก็จริง แต่คาถา มันคนละตัวกัน...” (ข่าวสด, 2540) หรือกรณีที่พงษ์ศักดิ์เล็ก กระทั่งแดงยิมที่สวมหมวกไหมพรมที่ได้รับมอบจากหลวงพ่อก่อนขึ้นสู่เวทีการแข่งขัน เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพผ่านพิธีกรรมต่างๆ เป็นลักษณะที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงช่วงต้นทศวรรษ ที่ 2550 เนื่องจากหลวงพ่อกำลังมีอายุมากขึ้นและเริ่มเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลบ่อยครั้งขึ้นจึงทำให้คณะแพทย์ผู้รักษาหลวงพ่อกำลังตกใจและกังวลใจถึงกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ลงไปเพื่อรักษาสุขภาพของหลวงพ่อก่อน อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลา 2 ทศวรรษที่มีพิธีกรรมหรือกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงทำให้กิจกรรมหรือพิธีกรรมเหล่านี้มีความสำคัญต่อผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยมากขึ้น แม้ว่าโดยกำเนิดของกีฬานี้ให้ความสำคัญกับความรู้และการฝึกฝนที่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างยิ่งก็ตาม

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อนักมวยและผู้เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยให้ความสำคัญกับพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติของหลวงพ่อก่อนการแข่งขันแล้วมีผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันของนักมวยสากลอาชีพชาวไทยมากขึ้น แต่หลวงพ่อกำลังซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเชื่อเหล่านี้มิได้ละเลยต่อการอธิบายกีฬามวยสากลอาชีพด้วยแง่มุมของวิทยาศาสตร์การกีฬา ดังที่หลวงพ่อกำลังแนะนำศิริมงคล สิงห์มันส์ศักดิ์ว่าต้องปรับปรุงรูปแบบการชกที่เน้นการถอยมากเกินไป (พ.พิรุณ, 2539) รวมทั้งแนะนำฉัตรชัย สาสะกุลว่า “...ทำอะไรอย่าได้ประมาท...เวลาฝึกต้องฝึกให้จริงจัง...นักกีฬาเก่งแต่ไม่มีกำลังก็ไม่มีประโยชน์...” (มติชน 27 ตุลาคม 2540) รวมทั้งกล่าวกับรัตนพล ส.วรพิน รัตนชัย สิงห์วังชา และเทิดศักดิ์ ปูนอินทรีย์ว่าให้ “...ตั้งใจฝึกซ้อม ที่สำคัญต้องไม่ประมาทคู่ต่อสู้ ต้องชกอย่างจริงจัง โดยเฉพาะไอ้...ครั้งที่แล้ว กูเห็นมึงเหมือนทำเล่น ต่อไปให้ตั้งใจกว่านี้อ่า ประมาทในทุกวินาที ส่วนรัตนชัยก็ให้หมั่นฝึกซ้อมรักษาเข็มขัดแชมป์โลกไปนานๆ สำหรับไอ้เทิดศักดิ์ที่จะไปชกที่สหรัฐฯ ...ถ้ามึงพยายามมึงก็จะชนะ” (มติชน 15 สิงหาคม 2548) หรือแม้กระทั่งเมื่อมีการรำลึกกันว่าหลวงพ่อกำลังมีญาณวิเศษหยั่งรู้อนาคตเนื่องจากเคยทำนายไว้ว่าแสน ส.เพลินจิตจะกลายเป็นแชมป์เปี้ยนโลกคนต่อไป และเมื่อนักมวยรายนี้ประสบความสำเร็จเป็นแชมป์เปี้ยนโลกได้จริงก็ทำให้ผู้คนในสังคมไทยเลื่อมใสในพลังศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อกำลังมากขึ้น แต่หลวงพ่อกำลังกลับอธิบายว่าเหตุการณ์ดังกล่าว “เป็นเรื่องบังเอิญ” เท่านั้น (อนุรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง, 2539) สิ่งเหล่านี้จึงแสดงให้เห็นว่าในขณะที่บุคคลบางกลุ่มเชื่อว่าหลวงพ่อกำลังสามารถใช้พลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติดลบันดาลชัยชนะบนเวทีการแข่งขันให้แก่ นักมวยได้ แต่ในอีกแง่หนึ่งหลวงพ่อกำลังผู้มีภาพลักษณ์เรื่องผู้มีพลังพิเศษเหนือธรรมชาติเองกลับยังคงให้ความสำคัญกับการฝึกฝนและแข่งขันที่อิงกับความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีต่อความสำเร็จในการแข่งขันของนักมวยสากลอาชีพเช่นกัน

จากชื่อเสียงในเรื่องพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติของหลวงพ่อกุณและปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2530 ถึงทศวรรษ 2550 โดยเฉพาะที่ปฏิสัมพันธ์ปรากฏผ่านกิจกรรมและพิธีกรรมจำนวนมากที่ทั้งสองฝ่ายกระทำร่วมกันแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันอย่างน่าประหลาดใจระหว่างความเชื่อพื้นเมืองของสังคมไทยในเรื่องพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติกับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งมีรากฐานสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์การกีฬา การผสมผสานของสองสิ่งที่มีที่มาและแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกันเข้าด้วยกันเช่นนี้ทำให้เหล่านักมวยชาวไทยหลายรายก้าวขึ้นสู่เวทีการแข่งขันด้วยความเชื่อมั่นว่ามนตราของหลวงพ่อกุณเป็นดั่งเกราะซึ่งคอยคุ้มครองและเป็นพลังสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่เคียงคู่กับพวกเขาในยามแข่งขัน ดังที่รัตนพล ส.วรพินยืนยันว่าการกราบหลวงพ่อกุณเพื่อขอพรและทำพิธีกรรมต่างๆ ทำให้ตัวเขามีกำลังใจและความมั่นใจในการแข่งขันมากขึ้น (วิลาศ มณีวัต, 2543) ทั้งนี้แม้ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติดังกล่าวมีผลต่อชัยชนะของนักมวยสากลอาชีพชาวไทยในเวลาดังกล่าวจริงหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด แต่อย่างน้อยที่สุดความเชื่อเรื่องพลังศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมีส่วนสร้างกำลังใจซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือไปจากขอบเขตข้อจำกัดทางร่างกายที่เกิดจากการฝึกฝนตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณกับผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพในช่วงเวลาดังกล่าวมีส่วนอย่างยิ่งต่อการเกิดรูปแบบของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในเวลาดังกล่าวที่มีการผสมผสานแนวคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเข้ากับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งเป็นกีฬาสมัยใหม่ที่มีรากฐานที่ใกล้ชิดกับวิทยาศาสตร์การกีฬาและลักษณะเช่นนี้ยังคงมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและเป็นสิ่งที่ทรงอิทธิพลต่อแนวคิดและปฏิบัติการของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกีฬาชนิดนี้ในสังคมไทยเรื่อยมาแม้กระทั่งในปัจจุบันก็ตาม

สรุป

หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธเป็นพระสงฆ์ผู้มีชื่อเสียงและได้รับความเคารพอย่างสูงจากผู้คนจำนวนมากในสังคมไทยนับตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2530 – ทศวรรษ 2550 อันเนื่องมาจากความเชื่อของผู้คนในสังคมไทยว่าพระสงฆ์ผู้มีชื่อเสียงรายนี้มีพลังศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ จากชื่อเสียงและความนิยมเช่นนี้ทำให้หลวงพ่อกุณมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนหลายกลุ่มหลายชนชั้นในสังคมไทย รวมถึงผู้คนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับหลวงพ่อกุณผ่านพิธีกรรมและกิจกรรมหลายรูปแบบ อาทิ การเข้าพบเพื่อขอพรและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ก่อนการแข่งขัน หรือเชื่อมโยงการแข่งขันการชกมวยรายการสำคัญกับเรื่องราวหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อกุณ ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวมีผลสำคัญต่อการก่อตัวของรูปแบบของกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยในขณะนั้นมีลักษณะเด่น คือ เป็นกีฬาที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเข้ากับกีฬามวยสากลอาชีพซึ่งเป็นกีฬาสมัยใหม่ที่มีรากเหง้าใกล้ชิดกับวิทยาศาสตร์การกีฬาและกับเครือข่ายผู้คนหลายกลุ่มหลายชนชั้นลักษณะเช่นนี้ยังคงมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและเป็นสิ่งที่ทรงอิทธิพลต่อแนวคิดและปฏิบัติการของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกีฬาชนิดนี้ในสังคมไทยเรื่อยมาแม้กระทั่งในปัจจุบันก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธกับกีฬามวยสากลอาชีพในสังคมไทยจึงมิได้เป็นเพียงการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์เรื่งนามกับกีฬายอดนิยมชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวยังเผยให้เห็นภาพความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างผู้คนหลากหลายชนชั้นในสังคมไทย ตลอดจนบทบาทและพลังของพระสงฆ์ ตลอดจนถึงความคิดความเชื่อแบบพื้นเมืองที่มีผลต่อการปรับแปลงกีฬาสมัยใหม่ที่นำเข้ามาจากโลกภายนอกมาสู่สังคมไทยซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยทั้งในแง่กีฬา สังคมและวัฒนธรรม และอาจเป็นส่วนหนึ่งในการนำแนวทางการศึกษาครั้งนี้อาปรยุกต์เพื่อใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในมิติอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการข่าวสด. (2558). คุณาลัย ปริสุทโธ อาลัยหลวงพ่อคุณผู้บริสุทธิ์. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- กองบรรณาธิการนิตยสาร Hi-Class. (2538). คลิปใบตองมวนโตหลวงพ่อคุณสัญลักษณ์ใหม่แห่งศรัทธายุคโลกาภิวัตน์. วารสารไฮคลาส, 11 (131), 32-52.
- กีฬา. (9 พฤษภาคม 2497). “คารูเธอร์อาบเลือดป้องกันมงกุฎไว้ได้”. กีฬา, หน้า 19.
- ข่าวสด. (17 เมษายน 2539). “มอประกมอบเลือดหลวงพ่อคุณ”. ข่าวสด, หน้า 31.
- ข่าวสด. (12 มิถุนายน 2540). “‘พ่อคุณ’ เป่ากระหม่อมคู่ชก ‘แซมซั่น’”. ข่าวสด, หน้า 15.
- ข่าวสด. (20 พฤษภาคม 2540). “ชาวด่านขุนทดพร้อมใจคึกคัก ร่วมจัดศึก ‘รัตนพล’ ไฟท์บังคับ”. ข่าวสด, หน้า 15.
- ข่าวสด. (30 ตุลาคม 2540). “รูปหล่อหลวงพ่อคุณ ‘รุ่นอมตะวาจา’ ใส่ไมโครชิพใต้ฐานให้พรได้”. ข่าวสด, หน้า 31.
- ข่าวสด. (24 กุมภาพันธ์ 2541). “ศาลออกหมายจับ ‘เสียเล็ก’ ส.ส.เชียงราย จ่ายเช็คแดง 4.5 ล. ศึก ‘สมาน-เฮอร์เรรา’ ”. ข่าวสด, หน้า 15.
- ข่าวสด. (1 ตุลาคม 2549). “‘เสียไก่’ โล่งใจอาการพ่อคุณทุเลา”. ข่าวสด, หน้า 13.
- เขตร ศรียาภย์. (2550). ปรัชน์มวไทย. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- จํานงค์ ร่มเย็น. (2540). บทบาทของพระญาณวิทยาคมเถร (หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ) กับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จินตนา ณ ระนอง. (2539). พระกับสังคมไทยในปัจจุบัน ศึกษากรณีหลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันพัฒนบัณฑิตบริหารศาสตร์.
- แจ๊คสัน, ปีเตอร์ เอ. (2566). เทวา มนตรา คาถา เกจิ: ไสยศาสตร์สมัยใหม่กับทุน (ไทย) นิยม, แปลโดย วิราวรรณ นฤปิต. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- เชิดศักดิ์ ภูมิสวัสดิ์. (2537). หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ พระญาณวิทยาคมเถร. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ.
- เขียว สามชุก. (7 กันยายน 2539). “ไฟท์ที่ 9 ของแสน ส.เพลินจิตร”. สยามรัฐ, หน้า 11.
- เดลินิวส์. (9 มิถุนายน 2540). “‘ไอ้โบ้’ ทำชน บด ‘เฮอร์เรรา’”. เดลินิวส์, หน้า 21-22.
- พ.พิรุณ. (20 เมษายน 2539). “แหวดวงมยสากล”. น็อคเอาท์ ฉบับมยโลก, หน้า 52-53.
- พระมหาสุริยา อภิวิมลโนและนัยนา แยมสาขา. (2543). พระราชวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ). นครราชสีมา: วัดบ้านไร่.
- ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัลย์. (2562). ไทยปฏิภ: ประวัติศาสตร์การเมืองสังคมร่วมสมัยของพุทธศาสนาไทย. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.
- มติชน. (15 มีนาคม 2536). “‘รัตนพล’ ชนะงายตาย”. มติชน, หน้า 31.
- มติชน. (18 พฤษภาคม 2539). “สร้างเหรียญพ่อคุณรุ่นกุชชอบอ่าน น.ส.พ.”. มติชน, หน้า 6.
- มติชน. (27 ตุลาคม 2540). “‘หลวงพ่อคุณ’ ชี ‘ยูริ’ เจ่งจริงหนักใจแทน ‘ไอ้หนึ่ง’”. มติชน, หน้า 15.
- มติชน. (12 กุมภาพันธ์ 2540). “บางรัก-บางกะปิ-สาธ นิมนต์ ‘พ่อคุณ’ เหยียบ-แจกตัวไปนอก”. มติชน, หน้า 4.
- มติชน. (15 สิงหาคม 2548). “3 นักชกไทยขอพร ‘หลวงพ่อคุณ’ ก่อนเปิดศึกป้องกัน-ชิงแชมป์โลก”. มติชน, หน้า 5.
- มติชน. (4 ตุลาคม 2555). “แจกวัตถุมงคลวันเกิด ‘พ่อคุณ’”. มติชน, หน้า 13.
- เรีงศักดิ์ กำธร. (2550). ปาฏิหาริย์หลวงพ่อคุณ เทพเจ้าด่านขุนทด. กรุงเทพมหานคร : เวิร์คพอยท์ พับลิชชิ่ง.
- วิลาศ มณีวัต. (2543). อารมณฺ์ชนหลวงพ่อคุณ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- สยามรัฐ. (21 พฤษภาคม 2539). “‘พ่อคุณ’ ชม ‘มงคล’ จีบ เตือนสติก่อนให้ป้องกัน ก.ค.”. สยามรัฐ, หน้า 10.
- อนรรตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง. (17 มิถุนายน 2539). พุทธคุณ-ศรัทธา-บารมี วันนี้ ณ วัดบ้านไร่. ศิลปวัฒนธรรม, หน้า 84-103.

- Baker, W. J. (2007). *Playing with God: Religion and Modern Sport*. Cambridge, Massachusetts London, England: Harvard University Press.
- Corbett, J. J. (1912). *Scientific Boxing*. New York: Richard K. Fox.
- Donovan, M. (1893). *The Science of Boxing Also Rules and Articles on Training Generalship in the Ring and Kindred Subject*. New York: Dick & Fitzgerald.
- Early, G. (Ed). (2019). *The Cambridge Companion to Boxing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jackson, P. A. (1999). The Enchanting Spirit of Thai Capitalism : The Cult of Luang Phor Khoon and the Post-Modernization of Thai Buddhism. *South East Asia Research*, 7 (1), 5-60.
- Kitiarsa, P. (2012). *Mediums, Monks, and Amulets : Thai Popular Buddhism Today*. Chiang Mai: Silkworm Books.

การยกระดับการแปรรูปกล้วยน้ำว้าและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างรายได้ของชุมชนกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ
อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น*

ENHANCING BANANA PROCESSING AND CREATING ADDED VALUE THROUGH
INNOVATION EXPANSION AND TECHNOLOGY TO GENERATE INCOME FOR THE
COMMUNITY OF CHUM PHAE BANANA PROCESSING GROUP, CHUM PHAE
DISTRICT, KHON KHAN PROVINCE

เครือวัลย์ มาลาศรี

Kruawan Malasri

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย
Faculty of Technical Education Rajamangala University of Technology Esan Khonkaen Campus, Khon Kaen, Thailand
Corresponding author E-mail: nuraasikin.h@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยน้ำว้าจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยี และเพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ประชากรเป็นการเจาะจงจากโครงการวิจัยการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีพร้อมใช้ในการบดผง และอบแห้งคุณภาพสูงจากกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 ราย ที่เป็นผู้ถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีอบแห้ง และกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพทั้งหมดที่ประสงค์ขอรับการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีจำนวน 50 ราย โดยการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วยบริหารจัดการทุนระดับพื้นที่ (บพท.) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพร้อยละ 64 เป็นเพศหญิง สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 60-65 ปี ร้อยละ 54 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมตอนปลาย/ ปวช. ร้อยละ 60 มีอาชีพทำสวน ร้อยละ 74 มีรายได้ต่อเดือน 3,000-5,000 บาท/เดือน มีพื้นที่ในการปลูกกล้วย 150 ไร่ โดยปลูกกระจายตามไร่ ส่วนใหญ่ปลูกตามร่องสวนมีการปลูกพืชอย่างอื่นด้วย ชนิดของกล้วย ร้อยละ 80 เป็นกล้วยน้ำว้า การรับและปรับใช้เทคโนโลยีช่วยในการแปรรูปคือ เครื่องอบแห้ง ทำให้กลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพมีความรู้ มีความมั่นใจเพื่อนำไปสู่ยกระดับการแปรรูปส่วนการจัดการห่วงโซ่มูลค่าของกล้วยเป็นวิธีการที่ทำให้กลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพมีความเข้าใจในวิธีการจัดการธุรกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้เกิดขึ้นได้อย่างไรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

คำสำคัญ: การยกระดับการแปรรูป, การสร้างมูลค่าเพิ่ม, นวัตกรรม, เทคโนโลยี

Abstract

The objective of this research is to enhance the processing and value added of bananas by expanding innovation and technology, and to generate income for the community. Chum Phae Subdistrict, Chum Phae District, Khon Kaen Province. A quantitatively used tool querying

* Received 15 April 2024; Revised 29 April 2024; Accepted 30 April 2024

the income of members of the group before the start of the project and after the completion of the project. Qualitative are interviews, focus group, brainstorming about current conditions. Problems ,Needs and satisfaction Questionnaires on the adoption of innovation and technology to scale up The population was specifically selected from the Research project on the expansion of innovation and ready to use technology for grinding and high quality frying powder and drying from 30 rice processing groups in Chai Sor subdistrict, Chum Phae district, Khon Kaen province who transferred innovation and drying technology, and all banana processing groups in Chum Kha subdistrict who wished to apply for innovation and technology expansion 50 case. The result showed that 64% of the Chum Phae banana processing group was female, with the average age of 60-65 years old, and 54% had high school education 60% are engaged in gardening 74% have a monthly income of 3,000-6,000 baht/month with an area of 150 rai of banana cultivation. 80% percent of banana are bananas. Receiving and adapting assistive technology is The dryer made the Chum Phae banana processing group to understand how to manage business to create added value and revenue upstream, midstream and downstream.

Keywords: Upgrading privatization, Creating added value, Innovation, Technology

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี วิทยาการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และการทำงานของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นเมืองสูง ทำให้ผู้ประกอบการในชุมชนประสบปัญหาในการพัฒนากระบวนการผลิต การแปรรูปให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดองค์ความรู้ หรือมีความรู้แต่ไม่ทันสมัย และไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ทำให้ไม่สามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากการศึกษาการอบแห้งกล้วยภายในพาราโบลาโดมของ ณฤทธิ วรหาญ พบว่า โดมอบแห้งพลังงานร่วมจากการอบแห้งเป็นเทคนิคการเก็บรักษาวัตถุดิบผลิตภัณฑ์จึงมีการนำพลังงานทดแทนมาใช้เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและร่วมกับพลังงานจากแก๊สหุงต้ม ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีชุดควบคุมอุณหภูมิมาช่วยในการอบแห้งจึงทำให้การอบแห้งมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ณฤทธิ วรหาญ, 2565); (วรวิมล บุตรแว และศักดิ์นรินทร์ ตรีสุนย์, 2552) เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันโดยเฉพาะเรื่องของการยกระดับรายได้จากอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรที่สำคัญ คือ ต้องให้เกิดการเรียนรู้ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สิ่งที่สำคัญคือความสามารถในการรับ และปรับใช้เทคโนโลยีช่วยผลิตที่ต้องมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนชุมชนและสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานความรู้ในรูปแบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม ซึ่งนอกจากจะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือการยกระดับการแปรรูป คือ ความรู้ใหม่ในด้านกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปร่างและรสชาติของผลผลิตทางการเกษตรให้มีลักษณะแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าและคุณภาพ สามารถเก็บไว้รับประทานได้เป็นระยะเวลานาน ทำให้สินค้ามีราคาและมูลค่ามากกว่าที่เคยมี ลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด ช่วยส่งเสริมให้เกิดอาชีพ และใช้ประโยชน์ในผลผลิตทางการเกษตรดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น (อุทัย ปริญญาสุทธินันท์, 2560)

จากผลการวิจัยของโครงการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีพร้อมใช้ในการบดผง และอบแห้งคุณภาพสูงที่ดำเนินการในกลุ่มแปรรูปข้าวตำบดไชยสอ พบว่า สาเหตุที่ทำให้กลุ่มแปรรูปข้าวไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากจะเป็นเรื่องการวิเคราะห์ระบบธุรกิจข้าวฮางอกแล้ว สิ่งที่สำคัญคือไม่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เข้ามา

ช่วยแก้ไขปัญหในการแปรรูปข้าวเป็นข้าวฮางอก คือ ปัญหาการควบคุมความชื้น การแห้งที่ไม่ทั่วถึงทำให้เกิดเชื้อราและเน่าเสีย มีเศษฝุ่น เศษผงต่างจากการปนเปื้อนจากการตากกับพื้นแบบดั้งเดิมทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ส่งผลทำให้กลุ่มขาดทุนและมีต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น ดังนั้นกลุ่มผู้นำของกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยทำการพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มที่เกิดขึ้น จนได้มีนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้และเครื่องอบแห้งคุณภาพสูงที่เป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำไปถ่ายทอดขยายผลให้กับกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆในพื้นที่วิจัยใกล้เคียงคือเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในเครือข่าย OTOP แชมป์เยี่ยม กลุ่มเดียวกัน ที่มีความสัมพันธ์และใกล้เคียงกันที่สุด คือ กลุ่มแปรรูปกล้วยบ้านนาดอกไม้จึงทำให้กลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอเป็นกลุ่มที่สามารถขยายผลถ่ายทอดนวัตกรรม เทคโนโลยีไปให้กับกลุ่มแปรรูปกล้วยบ้านนาดอกไม้

กลุ่มแปรรูปกล้วยบ้านนาดอกไม้ ตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น เป็นกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมให้การแปรรูปกล้วยเป็นสินค้า OTOP ของอำเภอ โดยเฉพาะกล้วยตาก ซึ่งปัจจุบันได้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เนื่องจากมีรสชาติที่ดี สามารถซื้อเป็นของฝากได้ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มได้มีการรวมตัวกันและเพิ่มจำนวนสมาชิกและพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานและชุมชน สรุปได้ว่าถึงแม้ว่าปัจจุบันความต้องการของผู้บริโภคมีมากขึ้นเห็นได้จากการสั่งซื้อที่จุดจำหน่ายสินค้า OTOP ในอำเภอ แต่ปัญหาของกลุ่มคือไม่สามารถผลิตได้ทันตามความต้องการของผู้บริโภคได้ เนื่องจากกรรมวิธีการในการผลิตต้องใช้การตากแห้งยังไม่ได้นำหลักการแนวคิดทฤษฎีใดมาพัฒนาและต่อยอด ซึ่งกลุ่มยังใช้กรรมวิธีการตากแห้งโดยยังใช้แบบธรรมชาติคือตากแดดทั่วไปไม่ได้มีการควบคุมความชื้นหรืออุณหภูมิ ทำให้วัตถุดิบบางครั้งมีเชื้อราเกิดขึ้น เกิดการเน่าเสียต้องทิ้งไม่สามารถนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์ของฝากให้กับผู้บริโภคได้ และในปัจจุบันกล้วยดิบบางส่วนที่ตกเกรดเกิดการคัดมาแปรรูปยังมีเหลือเป็นจำนวนมาก มีบางส่วนที่ปล่อยให้สุกตามธรรมชาติแต่จะจำหน่ายไม่ได้ราคาเนื่องจากผิวจะดำ ผลเหี่ยวไม่สวยงาม จะทำได้ก็เพียงทำเป็นขนมกล้วย ซึ่งทำให้ไม่ได้ราคา ทางกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มองเห็นปัญหานี้ จึงได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยกับโครงการ เพื่อยกระดับการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยน้ำว้าจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีอยู่คือ เครื่องอบแห้ง ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับนั้นนอกจากจะได้นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่จะช่วยนำไปยกระดับการแปรรูปกล้วยแล้วยังสามารถแก้ปัญหาการควบคุมการทำแห้งเพื่อนำไปสู่มาตรฐาน ลดการสูญเสีย สามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มแปรรูปกล้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยด้วยให้มีผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพมีรายได้มีรายได้เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อยกระดับการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยน้ำว้าจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยี
2. เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชน ตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นการเจาะจงจากโครงการวิจัยเดิม คือ โครงการวิจัยการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีพร้อมใช้ในการบดผง และอบแห้ง ตำบลไชยสอ ที่มีองค์ความรู้ในด้านการแปรรูป การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการยกระดับการแปรรูปเป็นกลุ่มนำความรู้ไปขยายผล จำนวน 30 ราย จากทั้งหมดของสมาชิกกลุ่มไชยสอ 125 คน เป็นผู้ที่ผ่านการทำวิจัยในโครงการเดิมและเป็นนวัตกรรมที่สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้มีองค์ความรู้ในด้านการแปรรูป การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ช่วยในการยกระดับการแปรรูปเป็นกลุ่มนำความรู้ไปขยายผลได้ และกลุ่มที่ต้องการรับการขยายผลคือ แบบเจาะจงสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณเป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ ที่ประกอบไปด้วยส่วนแรก เป็นการสอบถาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนพื้นที่ปลูกกล้วย ชนิดของกล้วยที่ปลูก ส่วนที่สองเป็นระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปกล้วย

เชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการวิจัยการยกระดับการแปรรูปกล้วยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยจากความถี่

การออกแบบการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแรก

1. ขั้นสำรวจเป็นการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่มี 2 ตอน คือตอนแรก เป็นการประเมินสภาพปัจจุบันของกลุ่ม ด้วยการสอบถาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนพื้นที่ปลูกกล้วย ชนิดของกล้วยที่ปลูก ส่วนที่สอง เป็นระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปกล้วยมาจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และค้นข้อมูลผลจากการวิเคราะห์ให้กับสมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพได้รับทราบเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นที่สอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดัดแปลงการออกแบบการวิจัยจากหลักของการแพร่กระจายนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม ตามกระบวนการของ Rogers, E. M. เพื่อนำมาเป็นขั้นตอนในการกระบวนการยกระดับการแปรรูปกล้วยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ 2 ข้อ ดังนี้ (Rogers, E. M., 2003)

1. มีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation) หมายถึง นวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นได้ถูกใช้จากพื้นที่อื่นมาแล้ว และนำมาเผยแพร่ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อยกระดับการแปรรูป คือ จากกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอ มายังกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

2. มีการการยอมรับนวัตกรรม (Adoption of Innovation) หมายถึง การตัดสินใจรับและปรับใช้นวัตกรรม ด้วยกระบวนการในขั้นยอมรับนำไปปฏิบัติ (adoption) โดยสามารถนำไปใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน โดยมีกิจกรรม ดังนี้

1. กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับของท้องถิ่นและสังคมหรือชุมชนเป้าหมายใช้เพื่อวิเคราะห์บริบทของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพในมิติทางกายภาพและเศรษฐกิจ ใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนการยกระดับเศรษฐกิจของกลุ่มแปรรูปข้าว วิเคราะห์เทียบเคียงบริบทของกลุ่มแปรรูปกล้วยที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนแรก โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาจากกลุ่ม คณะผู้บริหารจัดการของกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอจำนวน 15 ราย และมาจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

2. สนทนากลุ่มแบบคละกลุ่มระหว่างกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอและกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพเพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการแปรรูปกล้วย ปัญหาของนวัตกรรม ปัญหาของเทคโนโลยีช่วยในการแปรรูปที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตภูมิปัญญาเดิมกับการเปลี่ยนแปลงพลวัตทางสังคม จำนวน 65 ราย โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาจากกลุ่มคณะผู้บริหารจัดการของกลุ่ม แปรรูปข้าวตำบลไชยสอจำนวน 15 ราย และมาจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

3. จัดประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมในประเด็นความต้องการที่จะยกระดับการแปรรูปกล้วยเพื่อนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ โดยให้มีการออกแบบเป็นกิจกรรมย่อยโดยมีผู้รับผิดชอบกิจกรรม

จำนวน 65 ราย โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาจากจากกลุ่มคณะผู้บริหารจัดการของกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอ จำนวน 15 ราย และมาจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

4. จัดประชุมสรุปกิจกรรมและสรุปบทเรียนที่ได้รับ จำนวน 65 ราย โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาจากจากกลุ่มคณะผู้บริหารจัดการของกลุ่มแปรรูปข้าวตำบลไชยสอจำนวน 15 ราย และมาจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ จำนวน 50 ราย

ผลการวิจัย

1. การยกระดับการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยน้ำว่าจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยี

จากการรวบรวมแบบสอบถามตอนแรกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพมีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าเพศชายร้อยละ 64 มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 60-65 ปี ร้อยละ 60 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมตอนปลาย/ ปวช. ร้อยละ 54 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนร้อยละ 60 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 3,000-5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 74 จำนวนพื้นที่ในการปลูกกล้วยของสมาชิกในกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 ราย มีการปลูกกระจายตามไร่ ส่วนใหญ่ปลูกตามร่องสวนที่มีการปลูกพืชอย่างอื่นไปด้วย รวบรวมจากการสัมภาษณ์จากสมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยได้จำนวนทั้งหมด 150 ไร่ ชนิดของกล้วยที่ปลูกมากที่สุดร้อยละ 80 ของพื้นที่ คือ กล้วยน้ำว่า รองลงมา ร้อยละ 15 คือกล้วยไข่ และอีกร้อยละ 5 เป็นกล้วยหอมทอง และผลแสดงความคิดเห็นต่อวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปกล้วย ดังแสดงในตารางที่ 1

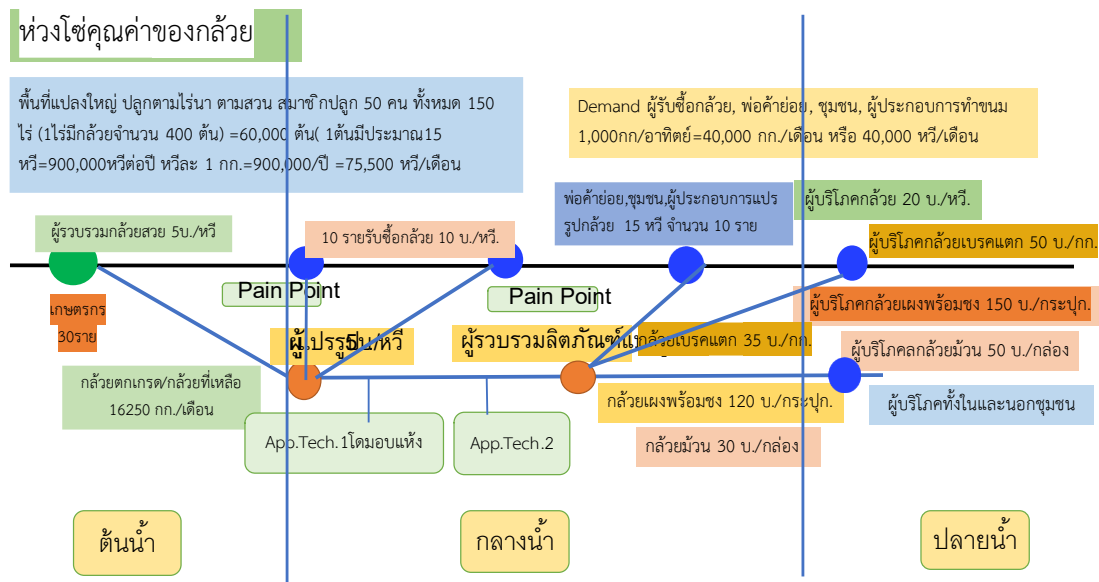
ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปกล้วย

รายละเอียด	คะแนน	ร้อยละ	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์จากกล้วยจำเป็นต้องมีการแปรรูปเพิ่มขึ้น เช่น กล้วยอบแห้ง กล้วยผง กล้วยม้วน เป็นต้น	45	90	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่าการแปรรูปจากกล้วยจำเป็นต้องทราบว่าคุณภาพของกล้วยต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เป็นอย่างไร	40	80	มากที่สุด
3. ท่านคิดว่าการใช้เทคโนโลยีมาช่วยผลิตจะทำให้สร้างมูลค่า และรายได้	48	96	มากที่สุด
4. ท่านคิดว่าท่านต้องการความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเพิ่มเติม	48	96	มากที่สุด
5. ท่านคิดว่าการแปรรูปกล้วยของกลุ่มท่านมีคุณภาพที่ดี	20	40	น้อย
6. ท่านมีลูกค้าที่ซื้อกล้วยจากท่านเป็นประจำ	15	30	น้อย
7. ท่านมีลูกค้าที่ซื้อกล้วยแปรรูปจากท่านเป็นประจำ	10	20	น้อยที่สุด
8. ท่านคิดว่าระบบการจัดการธุรกิจของกลุ่มมีประสิทธิภาพที่ดี	45	90	มากที่สุด
9. ท่านคิดว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยสามารถมีรายได้ที่แน่นอน	18	36	น้อย
10. รายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายกล้วยและการแปรรูปปัจจุบันเพียงพอ	9	18	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	30	60	มาก

จากตารางที่ 1 ภาพรวมความคิดเห็นต่อวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มการแปรรูปกล้วยมีระดับมาก สมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพมีความเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีมาช่วยผลิตจะทำให้สร้างมูลค่า และรายได้ เห็นว่าผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วยต้องการการแปรรูปเพิ่มขึ้น เช่น กล้วยอบแห้ง กล้วยผง กล้วยม้วน ต้องการความรู้เกี่ยวกับธุรกิจของกล้วย ระบบการจัดการธุรกิจของกลุ่มมีประสิทธิภาพที่ดีทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุดร้อยละ 96,90,80 ตามลำดับ มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเพิ่มเติมในระดับมากร้อยละ 76 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการกลุ่มมีระดับปานกลาง ร้อยละ 50 คุณภาพของการแปรรูปกล้วยมีระดับน้อยร้อยละ 40 การเป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยสามารถมีรายได้ที่แน่นอนมีระดับน้อยร้อยละ 36 การมีลูกค้าประจำที่ซื้อกล้วยมีระดับ

น้อย ร้อยละ 30 สมาชิกมีรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายกล้วยและการแปรรูปปัจจุบันเพียงพอ และมีลูกค้าประจำที่ซื้อกล้วยแปรรูปในระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 18,20

2. เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชน ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยการประชุมระดมความคิดเห็นจากประเด็นสภาพปัจจุบันปัญหาของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ครอบคลุมการทำความเข้าใจการแปรรูปจากกล้วยจำเป็นต้องทราบว่ามีธุรกิจของกล้วยต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำเป็นอย่างไร เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้เกี่ยวกับระบบธุรกิจของกล้วยด้วยการจัดการห่วงโซ่คุณค่านักวิจัยจึงได้คลี่ภาพของห่วงโซ่คุณค่ากล้วยเพื่อให้เห็นถึงผู้เข้ามาและบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจะช่วยไปแก้ไขปัญหาในจุดใดก่อนหลังได้มากน้อยเพียง จึงเกิดเป็นแผนภาพห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยที่สมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ของกลุ่ม ดังแสดง ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงห่วงโซ่คุณค่าของกล้วย

ผลจากการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจหลังจากการนำนวัตกรรม คือ การคลี่ภาพห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการทำธุรกิจกล้วย และความพึงพอใจต่อเทคโนโลยีช่วยยกระดับการแปรรูป คือเครื่องอบแห้ง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มแปรรูปกล้วยที่มีต่อการรับ และปรับใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยี

รายละเอียด	คะแนน	ร้อยละ	ความพึงพอใจ
1. ด้านการถ่ายทอดนวัตกรรม			
1.1 ท่านเข้าใจแล้ว่ววิธีการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ใดๆคือ ความรู้ใหม่	48	96	มาก
1.2 ท่านเข้าใจแล้ว่ววิธีการจัดการห่วงโซ่คุณค่าเกิดประโยชน์ต่อการวางแผน ในการดำเนินธุรกิจให้เกิดรายได้	45	90	มาก
1.3 ท่านสามารถเขียนหรือปฏิบัติกรคลี่ภาพห่วงโซ่คุณค่าได้	35	70	ปานกลาง
1.4 ท่านสามารถถ่ายทอดวิธีการเขียนห่วงโซ่คุณค่าให้สมาชิกและคนอื่นๆ ใน ชุมชนได้	22	44	น้อย

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มแปรรูปกล้วยที่มีต่อการรับ และปรับใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยี (ต่อ)

รายละเอียด	คะแนน	ร้อยละ	ความพึงพอใจ
1.5 ท่านสามารถจัดการวางตำแหน่งและวางแผนการเพิ่มรายได้ของท่านได้จากการมองเห็นในภาพห่วงโซ่คุณค่า	46	92	มาก
2. ด้านรับและปรับใช้เทคโนโลยี			
2.1 ท่านมีความเข้าใจแล้วว่าเทคโนโลยี และประโยชน์ที่เกิดขึ้นหมายถึงอะไร	47	94	มาก
2.2 ท่านจะนำการปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมมาใช้ในการหรือธุรกิจของท่าน	42	84	มาก
2.3 เทคโนโลยีที่ท่านได้รับการถ่ายทอดสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และรายได้	45	90	มาก
2.4 ท่านพึงพอใจต่อวิธีการขยายผลของนวัตกรรมต้นทางต้นแบบในด้านการถ่ายทอดการรับและปรับใช้เทคโนโลยี	46	92	มาก
2.5 ท่านสามารถเป็นผู้ให้การถ่ายทอดวิธีการรับและปรับใช้เทคโนโลยีไปยังสมาชิกและชุมชนได้	35	70	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	43	86	มาก

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของกลุ่มแปรรูปกล้วยที่มีต่อการรับ และปรับใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีมีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของผลิตภัณฑ์ใดๆคือความรู้ใหม่ สามารถจัดการวางตำแหน่งและวางแผนการเพิ่มรายได้ของท่านได้จากการมองเห็นในภาพห่วงโซ่คุณค่า วิธีการขยายผลของนวัตกรรมต้นทางต้นแบบในด้านการถ่ายทอดการรับและปรับใช้เทคโนโลยี เข้าใจแล้วว่าเทคโนโลยี และประโยชน์ที่เกิดขึ้นหมายถึงอะไร วิธีการขยายผลของนวัตกรรมต้นทางต้นแบบในด้านการถ่ายทอดการรับและปรับใช้เทคโนโลยี เทคโนโลยีที่ท่านได้รับการถ่ายทอดสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ และรายได้ ในระดับมาก ร้อยละ 96,94, 92,90 มีความพึงพอใจปานกลางต่อสามารถเป็นผู้ให้การถ่ายทอดวิธีการรับและปรับใช้เทคโนโลยีไปยังสมาชิกและชุมชนได้ สามารถเขียนหรือปฏิบัติการคลี่ภาพห่วงโซ่คุณค่าได้ ร้อยละ 70

อภิปรายผล

ผลการยกระดับการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มของกล้วยน้ำว่าจากการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นไปตามวัตถุประสงค์จากการออกแบบการดำเนินที่ได้จากการวิเคราะห์ของการสัมภาษณ์แบบสอบถามของกลุ่มแปรรูปกล้วย จากการประชุมคืบข้อมูล การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสนทนากลุ่ม ที่ได้ข้อมูลใกล้เคียงกันว่าสภาพปัจจุบันปัญหาของกลุ่มนั้นเนื่องมาจากจำนวนผู้ซื้อกล้วย กล้วยแปรรูป มีจำนวนน้อย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักของผู้บริโภค ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของราคาที่ยังไม่มีตราสินค้าที่แน่นอน สอดคล้องกับแนวคิด การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) (uptraining, 2015) ที่กล่าวถึงการทำหน้าที่ของสมาชิกในการสร้างการรับรู้ว่า หน้าที่ในการชักจูงให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหันมาพิจารณาตราสินค้ามากขึ้น (Intensifying Consideration: Sales Promotion) เพื่อสร้างการรับรู้สร้างความน่าเชื่อถือ และใช้บุคคลในการชักจูงใจ ลูกค้าแล้ว เครื่องมือการส่งเสริมการขายก็จะทำหน้าที่ในการชักจูงและให้เหตุผลในการโน้มน้าว ให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหันมาพิจารณาตราสินค้านั้นๆ มากขึ้น คุณภาพของการแปรรูปมีปัญหาทำให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้น้อยจึงทำให้สมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยมีรายได้น้อยซึ่งอยู่ระหว่าง 3,000-5,000 บาทต่อเดือน สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 60-65 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้สูงอายุแล้ว สมาชิกในกลุ่มมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก อาชีพส่วนใหญ่คือการทำสวนซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร พรหมมะ

เรียง ที่กล่าวว่า การยกระดับสินค้าประเภทอาหารของวิสาหกิจชุมชนต้องคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัยและใช้เทคโนโลยีเข้ามามีใช้เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพ (สุภาพร พรหมะเรียง, 2561)

วิธีการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชน ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มาจากการกลุ่มไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจอันที่จะนำไปสู่การวางแผนการตลาดที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า ในกระบวนการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจึงได้แนะนำและแสดงการคลี่ห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยเพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงวิธีการจัดการในกลุ่ม ทำให้สมาชิกของกลุ่มมีความรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ว่าความถนัดของตนเองอยู่ตรงไหน ตรงไหนของห่วงโซ่ที่เราทำได้ดีที่สุด เหมาะสมที่สุดเพราะอะไร การใช้เทคโนโลยีมาช่วยผลิตจะทำให้สร้างมูลค่าและรายได้เกิดขึ้นตรงไหน ผลผลิตจากกล้วยที่จำเป็นต้องมีการแปรรูปเพิ่มขึ้นมีอะไรบ้างที่สามารถดำเนินการได้เลยเพื่อไม่ให้กล้วยค้างแปลง หรือตกเกรด เช่น กล้วยอบแห้ง กล้วยผง กล้วยมัน ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายธุรกิจและวางแผนการจำหน่าย สอดคล้องกับวิจัยของศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ พบว่า ปัญหาการตลาดเป็นปัญหาโดยทั่วไปของกลุ่มสินค้าโอท็อป (ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสพร อีซอ และคณะ ที่วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มกะลามะพร้าวบ้านท่าสาป จังหวัดยะลาตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ แตกต่างจากคู่แข่ง สามารถดึงดูดใจลูกค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ (อัสพร อีซอ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับรายงานการศึกษาที่ระบุว่า การดำเนินกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่าล้วนเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันในการเพิ่มคุณค่าของธุรกิจ และทำให้สินค้าหรือบริการมีความแตกต่าง ต้นทุนลดลง และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว (Kumar, R., 2016) อีกทั้งองค์ประกอบต่างๆ ในห่วงโซ่คุณค่ายังสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้เปรียบในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ (Razak, A. & Vattikoti, K., 2018); (Rowley, J. et al., 2019)

ผลจากการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการออกแบบดำเนินกิจกรรมการขยายผลนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการแปรรูปกล้วยโดยการการฝึกทดลองปฏิบัติการจัดการตามแผนภาพและนำเทคโนโลยี คือ โดมอบแห้ง พืชผัก จากกลุ่มแปรรูปข้าวตำบไล้ซอยส้อมาพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ มาช่วยทดสอบการแปรรูป โดยมีนวัตกรรมจากกลุ่มแปรรูปข้าวตำบไล้ซอยส้อมาเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีขยายผลนั้น พบว่า กระบวนการถ่ายทอดในระดับที่เป็นมีความเป็นกันเอง เป็นคนที่มีพื้นที่ใกล้เคียง ภาษาที่ใช้ กระบวนการที่ง่าย ไม่ซับซ้อน มีกระบวนการเป็นไปตามหลักของการแพร่กระจายนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม ตามกระบวนการของ Rogers, E. M. โดยมีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation) หมายถึง นวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นได้ถูกใช้จากพื้นที่อื่นมาแล้ว และนำมาเผยแพร่ในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อยกระดับการแปรรูป คือ จากกลุ่มแปรรูปข้าวตำบไล้ซอยส้อมาไปยังกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และมีการการยอมรับนวัตกรรม (Adoption of Innovation) หมายถึง การตัดสินใจรับและปรับใช้นวัตกรรม ด้วยกระบวนการในขั้นยอมรับนำไปปฏิบัติ (adoption) โดยสามารถนำไปใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน จึงทำให้สมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพมีการรับและปรับใช้เทคโนโลยีช่วยในการแปรรูปและนำไปใช้ เกิดความรู้ มีความมั่นใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น วิธีการนำนวัตกรรมมาจัดทำห่วงโซ่คุณค่าของกล้วย และกระบวนการปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีนี้สามารถนำไปสู่การยกระดับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยได้ (Rogers, E. M., 2003)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลของการนำนวัตกรรมคือการคลี่ภาพห่วงโซ่คุณค่าของกล้วย และกระบวนการการแพร่กระจายนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับนวัตกรรม เทคโนโลยีมาช่วยยกระดับการแปรรูปของกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นนวัตกรรมใหม่ที่สมาชิกกลุ่มแปรรูปกล้วยตำบล

ชุมแพให้ความสนใจที่จะพัฒนาและเรียนรู้ การพัฒนาเพื่อรับและปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมทำให้เกิดความพึงพอใจในการรับและปรับใช้เนื่องจากได้มีการทดลองและปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และรายได้ มีการกระจายบทบาท และการวางแผนการทำธุรกิจของกลุ่มแปรรูปกล้วย ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ หรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนาธุรกิจแปรรูปกล้วยต่อความยั่งยืน รวมทั้งควรวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของห่วงโซ่คุณค่าธุรกิจที่ใกล้เคียงเพื่อจะได้มีข้อมูลนำมาพัฒนาในรอบด้านมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจาก สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วยบริหารจัดการทุนระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้ชุดโครงการ “การขยายผลวิจัยเทคโนโลยีที่เหมาะสม” (Appropriate Technology) ภายใต้แผนงานริเริ่มสำคัญ (Flagship) “ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ประจำปีงบประมาณ 2566 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการขยายผลนวัตกรรมและเทคโนโลยีพร้อมใช้ในการบดผง และอบแห้งคุณภาพสูง

เอกสารอ้างอิง

- ณฤทธิ วรหาญ. (2565). การศึกษาการอบแห้งกล้วยภายในพาราโบลาโดม. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วรุฒิ บุตรแว และศักดิ์รินทร์ ตรีศุนย์. (2552). การอบแห้งด้วยพลังงานแสงอาทิตย์. เรียกใช้เมื่อ 24 มกราคม 2024 จาก http://heat-heating.blogspot.com/2009/12/blogpost_7065.html
- ศศิเพ็ญ พวงสายใจ และคณะ. (2562). นวัตกรรมระบบ: ปัญหาและแนวทางแก้ไขภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 20(1), 79-101.
- สุภาพร พรหมมะเริง. (2561). แนวทางการยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านริมร่อง ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 21(2561), 248-258.
- อัปสร อีซอ และคณะ. (2563). อัตลักษณ์ผ้าและเครื่องแต่งกายธุรกิจโอท็อป 5 ดาว อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 15(3), 363-372.
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2560). วิสาหกิจชุมชนปฏิทรศน์ในการแข่งขันธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 37(2), 131-150.
- Kumar, R. (2016). Controlling Interfacial Dynamics: Covalent Bonding versus Physical Adsorption in Polymer Nanocomposites. ACS Nano, 10(7), 6843–6852.
- Razak, A. & Vattikoti, K. (2018). Critical Evaluation of Value Chain Analysis for Assessing Competitive Advantage- A Study on Select Companies of E- Tailing Industry. Academy of Strategic Management Journal, 17(2018), 1.
- Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations. (5th ed.). New York, NY: Free Press.
- Rowley, J. et al. (2019). Chlamydia, gonorrhoea, trichomoniasis and syphilis: global prevalence and incidence estimates, 2016. Bull World Health Organ, 97(8), 548-562.

uptraining. (2015). integrated marketing communication. Retrieved January 25, 2024, from <http://www.uptraining.co.th/index.php/knowledge-2/419-integrated-marketing-communication.html>.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกรณ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีพ้อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุโท และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือ แนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

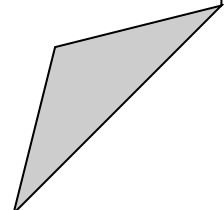
3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt.) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกัน
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

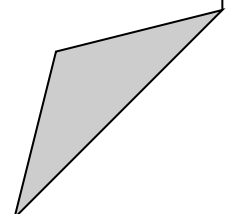
คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

[illegible]

ឥរុប (18 pt)

.....(16 pt).

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).

.....

.....

.....

.....

.....